

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร.0936359515 E-mail:Journal.idir@mcu.ac.th.

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 Vol. 7 No. 5 September - October 2024

Vol.7
No. 5

วารสาร
สหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW

ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 Vol. 7 No. 5 September - October 2024
ISSN 2985 - 1378 (Print) ISSN 2774-0846 (Online)

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
JIDIR JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW

ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567

จำนวนพิมพ์ : 30 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และสหวิทยาการอื่นๆที่นำเสนอองค์ความรู้เชิงนวัตกรรม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย
raphind@yahoo.com

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
psbud@hotmail.com

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย
tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย
busaaiey2516@gmail.com
ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย
jpkhaninphasut@gmail.com
วันชัย สุขตาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
wanchai2526@srru.ac.th ประเทศไทย
วันทนา เนาว์วัน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,
wanthana_nt@hotmail.com ประเทศไทย
สายชล ปัญญชิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
saicholpa@g.swu.ac.th
อนันต์ อุปสอด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ananupsod9541@gmail.com ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

นิกร ศรีราช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
สุภัทรชัย สีสะใบ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระมหาสมัคร อติภทฺโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

กรกต ชาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระพลวัฒน์ สพโล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กชพรรณ บุญเทียน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนฺทปญฺโญ, ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
นายพลวัฒน์ สีทา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟ็กซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
JIDIR JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW

Vol.7 No. 5 September – October

Number of prints: 30 copies

Release Date Is 6 Copies Per Year.

Issue 1 January - February
Issue 2 March – April
Issue 3 May – June
Issue 4 July – August
Issue 5 September – October
Issue 6 November – December

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have the Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Huminites Science Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Business Administration, Management, and other interdisciplinary areas that offer innovative knowledge by accepting articles in both Thai and English.

Editor-in-chief:

Phrapalad Raphin Buddhisaro — Faculty of Social Sciences,
raphind@yahoo.com — Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Phrakhrusuthikittibundit — Faculty of Social Sciences,
krisada.sae@mcu.ac.th — Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
psbud@hotmail.com

Phramaha Makhavin Purisuttamo — Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
maghavin9@gmail.com

Teerachoot Kerdkaew — Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
tongin2000@gmail.com — University, Thailand

Busakorn Watthanabut busaaiey2516@gmail.com	Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand
Purimpratch Khaninphasut jpkhaninphasut@gmail.com	School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Wanchai Suktam wanchai2526@srru.ac.th	Faculty of Humanities and Social Sciences Surindra Rajabhat University, Thailand
Wanthana Nowwan wanthana_nt@hotmail.com	Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Saichol Panyachit saicholpa@g.swu.ac.th	Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, Thailand
Anan Upsod ananupsod9541@gmail.com	Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Suphattharachai Sisabai	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Phramaha Somchai Khantisarano	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Phramaha Samak Atibhaddho	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Phra Phonlawat Sapalo	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Kotchaphan Bunthian	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Pollwat Seeta	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Interdisciplinary Innovation.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali),
4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระพรหมวัชรธีราจารย์, ศ.ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
3. พระวชิรกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. พระครูปุริมานุรักษ์, รศ.ดร.
5. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
6. พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.
7. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
8. พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.
9. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ, ผศ.ดร.
10. พระครูชินวีรบัณฑิต, ผศ.ดร.
11. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
12. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์
13. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โชวเกษม
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู่
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
22. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
23. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
24. รองศาสตราจารย์ ดร. เติมศักดิ์ ทองอินทร์
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒสัน รักขันโท

Lecturers In-House Professional:
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheerachan
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc. Prof. Dr. Phra Vachirakittibundit
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Prof. Dr. Phra Mathevatjarabundit
6. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Vuddhikaro
7. Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangkharakchakkrit Phuripanyo
10. Asst. Prof. Dr. Phrakru Chinnaverabundit
11. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
12. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
13. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
23. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
24. Assoc. Prof. Dr.Toemsak Thongin
25. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
26. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
27. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
28. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawirot
29. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
30. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
31. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวินัยรส, รศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการอิสระ
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เงารังษี มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ทีสุกะ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชิโนกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสวงดี มหาวิทยาลัยมหิดล
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรรเสริญ อินทรัตน์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Outside Professional:

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros Mahamakut Buddhist University
2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan Sukhothai Thammathirat Open University
3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruji Independent Scholar
4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi Naresuan University
5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri Education Council, Ministry of Education
6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka Mahamakut Buddhist University
7. Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul National Institute of Development Administration.
8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee Mahidol University
9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew Hua Chiew Chalermprakiet University
10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee Ramkhamhaeng University
11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla Surin Rajabhat University
12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat Mahamakut Buddhist University
13. Assoc. Prof. Dr.Thiraphong Kaenin Prince of Songkla University
14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat Suan Dusit University
15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing Mahasarakham Rajabhat University
17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum Mahasarakham Rajabhat University

18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. รองศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด

18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University
19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Assoc. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
30. Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
Srinakharinwirot University
31. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
32. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
33. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
Naresuan University
34. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University
35. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
36. Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
Stanford University

37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
46. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภวานี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
50. อาจารย์ ดร.อนงค์วิชญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
51. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์วนิช
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
52. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

37. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
38. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
39. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
40. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University
41. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
42. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
43. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
44. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
45. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. Asst. Prof. Dr. Wipavanee Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
49. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
50. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
51. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
52. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ. 2567 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์ และปัทพร สุคนธมาน บทความเรื่อง **“ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย”** พบว่า 1. เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน ไม่ว่าแรงงานสูงอายุจะมีรายได้เท่าไรก็มีระดับของความสุขที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เมื่อไม่ได้นำเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วมด้วย พบว่า ยิ่งแรงงานสูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นยิ่งทำให้แรงงานสูงอายุมีความสุขเพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ 2. เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมในระดับ 200,000 - 399,999 บาท มีความสุขมากกว่าแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เมื่อไม่ได้นำเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วมด้วย พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีการออมในระดับเงินออมที่ต่ำกว่า 25,000 บาท และระดับเงินออมที่ 50,000 - 399,999 บาทมีความสุขมากกว่าแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

ดนัย วิริยะสหกิจ และคณะ บทความเรื่อง **“คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง”** พบว่า 1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดระยอง โดยการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 คือ 1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรรู้จักเหตุสำนึกในการทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม 2. เป็นผู้รู้จักผล มีเป้าหมายและรับผิดชอบในการทำหน้าที่

3. เป็นบุคคลที่รู้จักตน รู้และหมั่นพัฒนาศักยภาพของตนเองและเท่าทันสังคม 4. การรู้จักประมาณ วางตนเหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมือง 5. รู้จักกาลเวลา วิเคราะห์พิจารณาความเหมาะสมตามกาลเวลา 6. การรู้จักชุมชน รู้จักการปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม และ 7. การรู้จักบุคคล จักการอยู่ร่วมกันและการเป็นผู้แทนของประชาชน

เอกรินทร์ ศิโรรัตนชัย และสุรทิน เหล่าศรี บทความเรื่อง **"มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล"** พบว่า ปัญหาของแรงงานธุรกิจการประมงทะเลเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของแรงงานและเจ้าของเรือไต๋ก๋งและลูกจ้างที่ทำงานในเรือ และการว่าจ้างแรงงานลูกจ้างที่ทำงานประมงทะเล และปัญหาสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการจ้างแรงงาน ซึ่งการตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานในเรือประมงทะเลมักเป็นการตกลงด้วยวาจา ไม่มีสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการทำงานเป็นหนังสือที่ชัดเจนทำให้เกิดข้อโต้แย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของกฎหมายการใช้แรงงานในงานประมงทะเล ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมการให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้าง ควรมีการแก้ไขในเรื่องของการเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างในกิจการประมงทะเล และควรให้มีการทำสัญญาจ้างเพื่อความชัดเจนในการจ้างงานแรงงานในธุรกิจการประมงทะเล

ภูรีภัทร ห้วยหงส์ทอง และรัตนา ตฤษณารังสี บทความเรื่อง **"การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม"** พบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางเสื่อมจะมีผลต่อทุกอวัยวะ และการให้ความรู้ด้านการปฏิบัติตัวในช่วงวัยของประชาชน ปรับจิตให้แจ่มใส ไม่ยึดติดอดีต ไม่กังวลถึงอนาคต 2. การสร้างหลักประกันสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมประชาชนส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วม ฝึกจิตให้เข้มแข็งเมื่อเจออารมณ์มากระทบ จัดเตรียมความสมบูรณ์ด้านสุขภาพ 3. การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรม คือ สร้างทีมจิตอาสาในการดูแลช่วยเหลือประชาชน ปรับจิตให้แจ่มใส ทำจิตให้สงบ การดูแลประชาชนด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพเป็นหลักและมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านนี้ค่อนข้างสูงเนื่องจากมีทรัพยากรและหน่วยงานด้านสาธารณสุขให้บริการสุขภาพกับประชาชนกระจายอยู่อย่างครอบคลุมพื้นที่

ดรุณวรรณ ชาญพิพัฒนชัย บทความเรื่อง **"การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : ศึกษาเปรียบเทียบรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสิงคโปร์"** พบว่า 1. บริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลไทย คือ การขาดแผนการบริหารวิกฤติ การสื่อสารไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนบริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลสิงคโปร์ คือ สิงคโปร์เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นเกาะมีทรัพยากรจำกัด ทำให้ประชาชนตื่นตระหนกกักตุนสินค้า 2. การเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ พบว่า รัฐบาลไทยไม่มีแผนบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ ขาดการประเมินสถานการณ์ ไม่

มีกลยุทธ์การสื่อสารที่ชัดเจน การสื่อสารไม่เป็นไปทิศทางเดียวกัน ขาดการติดตามประเมินผล สำหรับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติของรัฐบาลสิงคโปร์มีแผนการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ ติดตามสถานการณ์และจัดตั้งศูนย์บริหารวิกฤติ ผู้ส่งสารมีทักษะสื่อสารโดดเด่น ช่องทางการสื่อสารครอบคลุม มีการสื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน และมีการติดตามประเมินผลเพื่อรับมือในระยะยาว

อัญชิสา หัดจุมพล และเฉลิมขวัญ สิงห์วี บทความเรื่อง **"การมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร"** พบว่า 1. การมีส่วนร่วมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.99) ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.54) และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.22) 2. หัวหน้าครัวเรือนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความพอเพียงของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและภาระด้านที่อยู่อาศัย มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน 3. การมีส่วนร่วมในชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์ และปัณณธร หอมบุญมา บทความเรื่อง **"การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชน ซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา"** พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนใหญ่เป็นการแสดงความคิดเห็น การช่วยสอดส่องดูแล วางแผน ให้คำปรึกษาด้านการป้องกันอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ ช่วยดูแล พูดคุย และตักเตือนซึ่งกันและกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่เห็นว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจะตกกับชุมชนมากว่าประโยชน์ส่วนบุคคล ส่วนด้านการประเมินผล ส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่ได้เข้าร่วมประเมินผล 2. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม พบว่า ปัญหาการขาดความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ไม่แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุเกิดขึ้น และอุปสรรค คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนให้แก่ชุมชน 3. แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย การจัดให้มีจิตอาสาขึ้นประจำชุมชน ประชาสัมพันธ์ประกาศเสียงตามสายให้คนในชุมชนทราบถึงกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น นอกจากนี้ควรมีอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีกล้องวงจรปิดครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งการติดไฟส่องสว่างในพื้นที่

กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล และคณะ บทความเรื่อง **"ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ"** พบว่า 1. ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วัย Gen Z อายุ 18 - 24 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีเงินเดือนอยู่ในช่วง 10,000 - 20,000 บาท และระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี 2. ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก รายด้าน พบว่า การมองโลกในแง่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ความหวังในการทำงาน ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และความเชื่อมั่นในตนเอง 3. ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน พบว่า ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และความก้าวหน้าในเงินเดือน และ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง (R=0.637)

ฐิติเชฏฐ์ นุชนาฏ และคณะ บทความเรื่อง **"การเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก : กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบล แบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา"** พบว่า การพัฒนาด้านการผลิต การพัฒนาด้านวัตถุดิบ การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และการพัฒนาด้านระบบการตลาด โดยมีกระบวนการการวางแผนมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของงานส่งเสริมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลาน รวมทั้งการร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผล การร่วมรับผลประโยชน์ การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อยมีประโยชน์มากต่อตัวผู้ประกอบการเองเช่นเกิดมีสังคมในกลุ่มผู้ประกอบการกันเองมีเพื่อนผู้ประกอบการในกลุ่มช่วยกันคิดก่อให้เกิดพลังอำนาจการต่อรองเพราะมีเพื่อนสมาชิกช่วยสนับสนุนและเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก โดยการยกระดับผลิตภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มผู้ประกอบการตามระบบมาตรฐานการผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานโดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าอย่างมีระบบ

เอกพล มาสู่สุข และนันทนา นันทวโรภาส บทความเรื่อง **"กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี: ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2563"** พบว่า 1. บริบททางการเมืองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ฐานเสียงแตกแยกกัน ส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคประชาธิปัตย์พ่ายแพ้แก่ผู้สมัครอิสระ 2. ผลการศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว ซึ่งเป็นผู้ชนะเลือกตั้งเป็นนายก อบจ. พบว่า นายพงษ์ศักดิ์ ได้นำเอาแนวคิดทางการตลาดทางการเมืองมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ทั้งการวางตำแหน่ง การจำแนกส่วนทางการตลาด และส่วนของส่วนผสมทางการตลาด 4 P มีการนำเสนอได้อย่างผสมกลมกลืน ทำให้ประสบความสำเร็จ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก อบจ.สุราษฎร์ธานี ส่วนนายชุมพล กาญจนะ ซึ่งเป็นผู้สมัครในนามของพรรคประชาธิปัตย์ มิได้นำเอากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองมาใช้ จึงได้รับคะแนนมาเป็นอันดับสอง

กันธิยา เส้าเปา และชำนาญ ปาณาวงษ์ บทความเรื่อง **"การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับ**

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” พบว่า 1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพแบบกลุ่มเท่ากับ 92.26/80.05 และมีค่าประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100) เท่ากับ 94.09/75.41 ซึ่งสูงกว่าตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปงฺกโร) บทความเรื่อง **“การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองและพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี”** พบว่า 1.สภาพทั่วไป มีดังนี้ 1. จุดเด่น ผู้นำทางการเมืองพยายามทำกิจกรรมทางการเมือง 2. จุดด้อย มีภาพนักการเมืองขาดความเป็นธรรม 3. โอกาส มีการส่งเสริมคุณธรรมผู้นำ 4. อุปสรรค บริหารงานได้ยากอยู่ในอำนาจของกลุ่มทุนเพราะขาดอุดมการณ์ 2.หลักพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ทาน ต้นแบบของการเสียสะ 2. ศีล เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง 3. ปริจจาคะ ปั่นบริจาคทรัพย์ 4. อาชวะ แสดงพฤติกรรมซื่อตรงและสุจริต 5. มัททวะ มีความโอบอ้อมอารี 6. ตปะ ผู้นำทางการเมืองให้มีการพัฒนาจิตใจ 7.อักโกธะ ผู้นำทางการเมืองการให้อภัย 8. อวิหิงสา ไม่เอารัดเอาเปรียบ 9. ขันติ มีความอดทน 10. อวิโรธนะ ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองมีความเที่ยงธรรม และผลการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ

สกาวเดือน เพ็งวัน และคณะ บทความเรื่อง **“ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร”** พบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2. ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง (r_{XY} = .759) กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระพีระฉัตร พุรหฺมสโร และคณะ บทความเรื่อง **“การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา”** พบว่า 1. ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.13) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบทบาทในอุดมคติ ($\overline{X}$=4.16) รองลงมา คือ ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ ($\overline{X}$=4.12) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบทบาท

ที่แสดงออกจริง ($\overline{X}$=4.11) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง (r= 0.778**) 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ มีความรู้ความสามารถในกิจการงานที่ทำอย่างถูกต้อง ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง วิริยพละ มีความขยันหมั่นเพียรต่องานที่รับผิดชอบ มุ่งมั่นพัฒนาเรียนรู้ ขยันขันแข็งพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อนวัชชพละ ทำงานอย่างมีความตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการบริหารงาน ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง สังคหพละ มีน้ำใจไมตรีต่อประชาชนรู้จักช่วยเหลือประชาชนเมื่อประชาชนได้รับความลำบาก รู้จักช่วยเหลือ มีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน

ธิติวุฒิ หมั่นมี และคณะ บทความเรื่อง **“การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี”** พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า 1.ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อส่วนร่วม 2.ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนมีส่วนร่วมในการสังเกตุการณ์ อุทิศตนเพื่องานด้วยการเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง 3.ด้านการรณรงค์เลือกตั้ง ประชาชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการรณรงค์เลือกตั้ง เสียสละเวลาในการร่วมรณรงค์แจกในปลิวเลือกตั้ง 4.ด้านการเลือกตั้ง ประชาชนให้ความสำคัญในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้สมัครและผู้เลือกตั้ง 5.ด้านการตัดสินใจทางการเมือง ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจทางการเมืองด้วยการร่วมปฏิเสธกฎหมายเลือกตั้งที่ไม่ยุติธรรมด้วยวาจาที่ไพเราะ อุทิศตนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

พระพุทธพร พุทฺธวโร และคณะ บทความเรื่อง **“การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”** พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า หลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง 3. ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาล คือ บุคลากรขาดมนุษยสัมพันธ์ ขาดการสื่อสารที่ดี มีปัญหาด้านอารมณ์ และขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเอง ยึดมั่นในสิ่งที่เคยเป็นแบบเดิม ๆ ไม่เชื่อมั่นในตนเอง และไม่กล้าตัดสินใจ ส่วนข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรใช้หลักพลธรรม 4 ด้าน ในการบริหารงานและคนอันประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ การพัฒนาตนเอง เรียนรู้วิธีการบริหารงาน 2. วิริยะพละ ขยันอดทน มุ่งมั่น ตั้งใจทำงานด้วยความเพียรพยายาม 3. อนวัชพละ ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อตรงและซื่อสัตย์สุจริตมีคุณธรรม จริยธรรม 4. สังคหะพละ มีมนุษยสัมพันธ์เป็นเลิศ และเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน

ธีรนัย สุวรรณโชติ และอภิญญา ฉัตรช่อฟ้า บทความเรื่อง **“การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง”** พบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r=.365**) และ 3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 1. ด้านการเลือกตั้ง ส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิ และไม่ทำผิดกฎ 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตรวจสอบนักการเมือง หมั่นประชุมกันเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา 3. ด้านการประชาพิจารณ์ ประชาชนมีโอกาสชี้แจงข้อเท็จจริง มีสิทธิ เสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และได้รับความคุ้มครองตามหลักของกฎหมายอย่างเท่าเทียม

Chonnapha Punnanan et al., Article on **“The Influence of The Nine-Key Principles on Innovative Leadership Development Among Municipal Personnel in Prachuap Khiri Khan Province”** The findings revealed that 1. The levels of the Nine-Key Principles and innovative leadership among municipal personnel high, and 2. The Nine-Key Principles, namely, giving and sharing, leadership, self-exploration, perseverance, problem-solving, positive thinking and forgiveness, and communication and intellectual skills, had a significant influence on the development of innovative leadership. These seven variables collectively explained 72.2 percent of the variance in innovative leadership.

วิรัช แสงโชติ และคณะ บทความเรื่อง **“ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”** พบว่า ประเทศไทยและมาเลเซียมีความร่วมมือทางความมั่นคงมาตั้งแต่ช่วงก่อนที่มาเลเซียจะได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่ปัญหาความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความเป็นเอกราชของปัตตานีได้เริ่มก่อตัวขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2556 ได้เริ่มกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพอย่างเป็นทางการและมีมาเลเซียทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานในด้านต่าง ๆ สำหรับปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างสองประเทศมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น มุมมองทางประวัติศาสตร์ บทบาทและการวางตัวของผู้อำนวยความสะดวก สำหรับปัจจัยสนับสนุนของความร่วมมือโดยเฉพาะในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขมีหลายปัจจัย เช่น การแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างเป็นทางการของผู้นำประเทศไทยและมาเลเซีย และฝ่ายที่สามในกระบวนการพูดคุยควรได้รับความเชื่อใจและการยอมรับจากคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย

พาฝัน จอมสังข์ และกิตติพงษ์ พุ่มพวง บทความเรื่อง **“การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”** พบว่า 1. ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 78.57/77.33 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กาญจนา นครคง และคณะ บทความเรื่อง **“การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก”** พบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.02) พบว่า ปัญหามากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ ($\overline{X}$= 4.10) 2. ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.72) และต้องการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านความรู้ ($\overline{X}$ = 4.01) 3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา พบว่า เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถโดยการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างถูกต้องชัดเจน มีการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน และควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

กาญจนา ดำจุติ และคณะ บทความเรื่อง **“การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง”** พบว่า 1**.** ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1. จุดแข็ง ผู้นำกิจกรรมคนพายเรือลอดถ้ำเป็นคนในท้องถิ่นและอธิบายเรื่องราวดี มีเอกลักษณ์เฉพาะ สถานที่มีลักษณะเฉพาะ ใกล้เส้นทางหลัก 2. จุดอ่อน บุคลากรดูแลนักท่องเที่ยวมีน้อย สถานที่จอดรถน้อย 3. โอกาส คือ การแทรกธรรมะให้เข้ากับแหล่งท่องเที่ยว, เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้จากเวบไซต์ เฟสบุ๊ค 4. อุปสรรค คือ แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในการรับผิดชอบของกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา 2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ร่วมปลูกต้นไม้ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน 3. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเพิ่มกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว รวบรวมกิจกรรมพื้นบ้านจากกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ วัดร่วมกิจกรรมอบรมให้ความรู้เที่ยวอย่างมีธรรมลอดถ้ำอย่างมีศีล โรงเรียนเพิ่มรายวิชาเพื่อท้องถิ่น

ทรงยศินทร์ ชนปทาธิป และคณะ บทความเรื่อง **“การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”** พบว่า 1. การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามกระบวนการ PDCA เพื่อ

ปรับปรุงประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ การบริการสาธารณะ มีความกระตือรือร้นในการการประชาชน การประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนที่ดีและให้ความไว้วางใจแก่ประชาชน 2. การบริหารจัดการฐานข้อมูลเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพและการวางแผนและการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. แนวทางการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสร้างพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ

ภัทธีญา ศักดิ์นิมิตวงศ์ และภัทรนันท สุรชาตรี บทความเรื่อง **“แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”** พบว่า 1. ระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด น้อยที่สุดคือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ควรจัดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้า จัดทำป้ายลำดับขั้นตอนการใช้บริการในจุดที่สังเกตได้ง่าย ควรให้บริการลูกค้าตามลำดับบัตรคิว เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในบริการของไปรษณีย์ ตอบข้อซักถามให้คำแนะนำกับลูกค้าด้วยความจริงใจ และมีเจ้าหน้าที่เพียงพอเพื่อให้บริการลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการให้มากที่สุด

ปัณฑ์ภากร สมโรจน์รัตน์ และคณะ บทความเรื่อง **“การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี”** พบว่า 1. การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.62) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก (R = .851**) 3. แนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้รับสาร (Receiver) เป็นตัวบ่งชี้ว่าควรมีวิจารณญาณในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การแยกแยะ และกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากผู้ส่งสารก่อนที่จะเชื่อหรือนำข้อมูลนั้น ไปใช้หรือบอกต่อผู้ส่งสารคนอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ครบถ้วน

จิตราภรณ์ จิตตานุรักษ์ และคณะ บทความเรื่อง **“การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)”** พบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ด้านการบริหารและภาวะผู้นำ และด้านเทคนิคการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การพัฒนา การฝึกอบรม การศึกษา, และหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล ปัญญา สมาธิ ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการ กำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) โดยนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดังนี้ 1. ด้านศีล มีพฤติกรรมที่ดีคือ เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือ ซื่อตรง ดำรงตนตามหลักของศีล 5 2. สมาธิ มีจิตใจมุ่งมั่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทน 3. ปัญญา มีองค์ความรู้ ควบคุมสติและแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล

พุทธิพงษ์ กันทะรส และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง บทความเรื่อง **“การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน”** พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงาน และรูปแบบพุทธบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย การบูรณาการหลักพละ 4 ได้แก่ 1. ด้านปัญญาพละ กำลังความรู้ 2. ด้านวิริยะพละ นำสู่การปฏิบัติ 3. ด้านอนวัชชพละ ซื่อสัตย์สุจริต 4. ด้านสังคหพละ มีจิตอาสาและ 2. การปฏิบัติตามงานตามหลัก 7S ได้แก่ 1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) 2. ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) 3. ด้านรูปแบบ (Style) 4. ด้านระบบ (System) 5. ด้านบุคคล (Staff) 6. ด้านทักษะ (Skill) 7. ด้านค่านิยมร่วม (Shared value)

วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ และคณะ บทความเรื่อง **“ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย”** พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านปริมาณงาน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านคุณภาพของงาน และด้านระยะเวลาตามลำดับ ส่วนผลการสัมภาษณ์พบว่า 1. ด้านคุณภาพงาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความตั้งใจ มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ตั้งแต่วางแผน ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุง สร้างเครือข่าย 2. ด้านปริมาณงาน คือ ปริมาณกิจกรรมของบุคลากรที่รับผิดชอบมีความเหมาะสม มีการลดขั้นตอนและกิจกรรมที่ไม่จำเป็น 3. ด้านระยะเวลา คือ มีการจัดการ

เรียนการสอนในรูปแบบหลักสูตร 1 ปี สำเร็จการศึกษา และ 4. ด้านค่าใช้จ่าย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นหลัก และบางครั้งก็มีการทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมทุน ยึดหลักความโปร่งใส คุ้มค่า คุ้มทุน จริงจัง ไม่สร้างภาระแก่นักเรียนผู้สูงอายุ

รักษพล ดิถีสวัสดิ์ และรหัส แสงผ่อง บทความเรื่อง **"การสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า : ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ.2563–2564"** พบว่า บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อบทบาทและการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 เริ่มต้นด้วยการยุบพรรคอนาคตใหม่ ทำให้หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองเป็นเวลา 10 ปี จึงออกมาตั้งคณะก้าวหน้า เพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองในขณะเดียวกันคณะก้าวหน้า ได้ใช้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบสื่อใหม่ประเภทเฟซบุ๊ก (Fanpage Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และอินสตาแกรม (Instagram) โดยมีแกนนำสำคัญ ได้แก่ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยะบุตร แสงกนกกุล และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของสารที่ใช้ ได้แก่ การปลูกฝังแนวคิดและอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย การต่อต้านระบอบเผด็จการทหาร การนำพาคนรุ่นใหม่มาเป็นพลังในการขับเคลื่อนจนแปรเปลี่ยนเป็นขบวนการทางสังคมใหม่ สำหรับผู้รับสารดังกล่าวมีตั้งแต่กลุ่มนิสิต นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และกลุ่มชนชั้นกลางในสังคม

กนกกุล เพชรอุทัย และกานดา จันทร์แย้ม บทความเรื่อง **"ต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน"** พบว่า คุณกิตติศักดิ์ เปรมกระสิน (หนึ่ง) ได้รับความไว้วางใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจต้นแบบ เพราะมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและความคิดที่สร้างสรรค์ และความตั้งใจเรียนรู้ อีกทั้งยังมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสร้างนวัตกรรมผ่านกระบวนการทำเกษตรกรแบบอินทรีย์ มีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และมีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความความรู้ทางการทำเกษตรกรต้นแบบที่ตระหนักในคุณค่าของชีวิตมนุษย์บนพื้นฐานการปลูกผักปลอดสารพิษ เพราะเชื่อว่าชีวิตที่ดีนั้นเริ่มต้นจากการบริโภค จนสมาชิกสามารถปฏิบัติตามได้สำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถปรับตัวต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ภาวะผู้นำที่มีลักษณะนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการนำทางและกระตุ้นให้สมาชิกคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มเกษตรกรต้นแบบและผู้ที่สนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตร เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ให้เกิดคุณค่าควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วรินทร จินดาวงศ์ บทความเรื่อง **"การบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา"** พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝน บ่มเพาะปัญญาภายในของนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. เรียนรู้เรื่องศีล 2. เรียนรู้เรื่องสมาธิ และ 3. เรียนรู้เรื่องปัญญา และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของจิตศึกษาสู่การประพฤติปฏิบัติตนในการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

ประกอบด้วย 1. ด้านจิตพิสัย 2. ด้านพุทธิพิสัย และ 3. ด้านทักษะพิสัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยสุจริต เป็นคนดีและมีความสุข

เสาวนีย์ มิตตะธรรมากุล บทความเรื่อง **"การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์"** พบว่า การบริหารจัดการทุนมนุษย์โดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์กร โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรม การพัฒนาทีมงาน การพัฒนาทักษะ และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร แนวทางการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ มีดังนี้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้แก่บุคลากรปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทในทุกภาคส่วน สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ๆ ได้ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและองค์กร และ ส่งเสริมความโปร่งใส องค์กรควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ให้กับบุคลากร เพิ่มศักยภาพขององค์กรให้ก้าวสู่ระดับสากล

พระมหาฉัตรชัย ปญฺญาวฑฺฒโน และคณะ บทความเรื่อง **"จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองตามทัศนะของอริสโตเติล"** พบว่า หลักจตุรธรรมมัชฌิมวิธี อันหมายถึง วิธีหรือหนทางสายกลางที่ใช้สำหรับประพฤติและจัดการบริหาร 4 ประการ อันประกอบด้วย 1. การรอบรู้หรือรอบคอบ 2. ความกล้าหาญ 3. ความรู้จักประมาณพอเหมาะ และ 4. ความยุติธรรม คุณธรรมเหล่านี้จัดเป็นเครื่องมือสำหรับพลเมืองและระบบการเมืองที่จะนำไปสู่การประพฤติและการบริหารจัดการเพื่อเป้าหมาย คือ ความสุข กล่าวคือ พลเมืองจะต้องปฏิบัติตามกรอบกฎหมายอย่างเท่าเทียมและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีความพอดีในการพอดีในการดำรงชีวิต ความกล้าหาญเชิงจริยธรรม และเรียนรู้ที่จะดำเนินตามคุณธรรม ในขณะที่ รัฐหรือระบบการเมืองก็ควรชักนำให้พลเมืองมีศีลธรรมและบังคับใช้กฎหมาย ใช้กระบวนการบริหารโดยหลักนิติธรรม แบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเสมอภาค และใช้กระบวนการยุติธรรมด้วยความเท่าเทียมและเสมอภาค

พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทฺธิญาณเมธี) และสุวรา นาคยศ บทความเรื่อง **"การส่งเสริมรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน"** พบว่า การมีรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบนนั้นกาแฟสร้างรายได้ เก็บได้นาน กาแฟสามารถปลูกร่วมกับไม้ป่าในไร่หมุนเวียนเดิมได้ กาแฟป้องกันดินถล่มได้ มีการจัดระบบการจัดการกาแฟใหม่ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร จนกลายเป็นกลุ่มวิสาหกิจ โดยพื้นที่ต้นน้ำนั้น มีการจัดตั้งองค์กรผู้ประกอบการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ส่วนพื้นที่กลางน้ำ ก็ให้มีจุดแปรรูปควบคุมคุณภาพการผลิตกะลากาแฟ และพื้นที่ปลายน้ำก็คือ การสร้างรายได้ควบคู่ไปกับการดูแลป่า รวมไปถึงการส่งเสริมการมีรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐที่เปลี่ยนจากพื้นที่การปลูกฝิ่น มาปลูกกาแฟทดแทน อีกทั้งยังมีหน่วยงานศูนย์วิจัยเกษตรหลวงที่อยู่ในพื้นที่ได้เป็นหน่วยงานสนับสนุนความรู้

ค้นคว้าวิจัยสายพันธุ์กาแฟ เพื่อส่งเสริมการปลูกกาแฟในพื้นที่ มีองค์ความรู้ในการผลิตกาแฟที่มีอยู่แล้วจำนวนมาก สามารถส่งเสริมต่อยอดยกระดับให้มีประโยชน์กับชุมชนได้

กนกกุล เพชรอุทัย และปัญญา เทพสิงห์บทความเรื่อง **“ทางเลือกและความเป็นไปได้ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้าย ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้”** พบว่า สภาพบริบทหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความท้าทายที่พบ และวิเคราะห์ทางเลือกและความเป็นไปได้ของพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ ตามบริบทความเป็นอยู่ในพื้นที่ของสตรีหม้ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สนับสนุนให้หญิงหม้ายสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ รวมทั้งการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในปัจจุบันเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ที่มีต่อหญิงหม้ายหม้าย ประมวลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวและการพัฒนาชีวิตของหญิงหม้าย รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของหญิงหญิงหม้าย กอรปกับการวิเคราะห์ปัจจัยและวิพากษ์นโยบายเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

จิรัชญา ต่างใจ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ บทความเรื่อง **“ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์”** พบว่า ผู้ใช้งานจึงต้องมีสิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ 1. รู้เท่าทันสื่อในโลกออนไลน์ 2. เข้าใจความแตกต่างของบุคคล พื้นฐานครอบครัวของแต่ละคน 3. ใช้การสื่อสารออนไลน์เท่าที่จำเป็น และคำนึงถึงความเป็นจริงอย่างเหมาะสม 4. ระมัดระวังในการสื่อสาร หรือข้อมูลที่เผยแพร่ออกไป 5. บุคลากรในองค์กรควรมีจริยธรรม และมารยาทโดยเฉพาะเมื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดความขัดแย้งในองค์กร และเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร เพื่อการพัฒนาองค์กรให้เจริญขึ้น

กองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (6)
บทบรรณาธิการ (10)
สารบัญ (23)

บทความวิจัย :
ความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย 1 - 13
ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, ปัทพร สุคนธมาน
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง 14 - 29
ดนัย วิริยะสหกิจ, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล 30 - 44
เอกรินทร์ ศิโรรัตนชัย, สุรทิน เหล่าศรี
การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 45 - 55
ภูรีภัทร ห้วยหงส์ทอง, รัตนา ตฤษณารังสี
การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : ศึกษาเปรียบเทียบรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสิงคโปร์ 56 - 71
ดรุณวรรณ ชาญพิพัฒนชัย
การมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร 72 - 86
อัญชิสา หัดจุมพล, เฉลิมขวัญ สิงห์วี
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 87 - 97
กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์, ปัณณธร หอมบุญมา
ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 98 - 111
กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, ญาฎา บุรพรัตน์, ธิติพร มิลินทร์ คริสเตนเซน, เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์

การเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก : กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 112 - 124

ฐิติเชฏฐ์ นุชนาฏ, สุมาลี บุญเรือง, ประณต นันทิยกุล, อนุภูมิ โชวเกษม

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วน จังหวัดสุราษฎร์ธานี: ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2563 125 - 136

เอกพล มาสู่สุข, นันทนา นันทวโรภาส

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 137 - 151

กันธิยา เส้าเปา, ชำนาญ ปาณาวงษ์

การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองและพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี 152 - 165

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปงฺกโร)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร 166 - 177

สกาวเดือน เพ็งวัน, นิษรา พรสุริวงษ์, อมรรัตน์ ประวัติรุ่งเรือง, ธาราทร วุฒิสถิรกูล

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา 178 - 191

พระพีระฉัตร พฺรหฺมสโร, พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล, ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี 192 - 203

ธิติวุฒิ หมั่นมี, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุยะพรหม

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 204 - 216

พระพุทธพร พุทฺธวโร, รัฐพล เย็นใจมา, หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 217 - 228

ธีรนัย สุวรรณโชติ, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

THE INFLUENCE OF THE NINE-KEY PRINCIPLES ON INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT AMONG MUNICIPAL PERSONNEL IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE 229 - 243

Chonnapha Punnanan, Boonton Dokthaisong, Kiettisak Suklueang

ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 244 - 259
วิรัช แสงโชติ, ศุภพัชร์พิมล สิมลี, เกวลิน ศีลพิพัฒน์
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 260 - 272
พาฝัน จอมสังข์, กิตติพงษ์ พุ่มพวง
การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก 273 - 284
กาญจนา นครคง, ธนัสถา โรจนตระกูล, โชติ บดีรัฐ
การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง 285 - 298
กาญจนา ดำจุติ, ยุทธนา ปราณีต, เติมศักดิ์ ทองอินทร์
การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 299 - 309
ทรงยศินทร์ ชนปทาธิป, วิศิษฎ์สร เอกกิตตินันท์, กรกต ชาบัณฑิต
แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 310 - 320
ภัทธีญา ศักดิ์นิมิตวงศ์, ภัทรนันท สุรชาตรี
การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี 321 - 334
ปัณฑ์ภากร สมโรจน์รัตน์, รัฐพล เย็นใจมา, ธวัชชัย สมอเนื้อ
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) 335 - 347
จิตราภรณ์ จิตตานุรักษ์, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน 348 - 358
พุทธิพงษ์ กันทะรส, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย 359 - 368
วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม
การสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า : ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ.2563–2564 367 - 376
รักษพล ดิถีสวัสดิ์, รหัส แสงฝ่อง

บทความวิชาการ:

ต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน 377 - 392
กนกกุล เพชรอุทัย, กานดา จันทร์แย้ม

การบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 393 - 405
วรินทร จินดาวงศ์

การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ 406 - 420
เสาวนีย์ มิตตะธรรมากุล

จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองตามทัศนะของอริสโตเติล 421 - 433
พระมหาฉัตรชัย ปญฺญาวฑฺฒโน, พระสิทธิรักษ์ จนฺทสาโร, พระมหาณัฐพจน์ ขนฺติธโร

การส่งเสริมรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน 434 - 449
พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทฺธิญาณเมธี), สุวรา นาคยศ

ทางเลือกและความเป็นไปได้ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ 450 - 466
กนกกุล เพชรอุทัย, ปัญญา เทพสิงห์

ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์ 467 - 481
จิรัชญา ต่างใจ, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

ภาคผนวก 482
กระบวนการพิจารณาบทความ 483
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 485

ความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN FINANCIAL SATISFACTION, INCOME, SAVINGS, AND DEBT AND HAPPINESS OF THAI OLDER WORKERS

ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์, ปัทพร สุคนธมาน
Piyawat Charoensak, Pataporn Sukontamarn
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Corresponding Author E-mail: Bank.crk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย โดยงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ชุดข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 43,547 คน โดยในกลุ่มนี้มีผู้ที่ทำงาน จำนวน 15,798 คน การวิเคราะห์ใช้วิธีการประมาณค่าแบบสองขั้นตอน เพื่อเป็นการลดอคติของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เลือก (Heckman selection model) โดยในขั้นตอนแรก ใช้ probit regression เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงาน และขั้นที่สองเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย

ผลการศึกษาพบว่า 1. เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน ไม่ว่าแรงงานสูงอายุจะมีรายได้เท่าไรก็มีระดับของความสุขที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เมื่อไม่ได้นำเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วมด้วย พบว่า ยิ่งแรงงานสูงอายุมีรายได้เพิ่มขึ้นยิ่งทำให้แรงงานสูงอายุมีความสุขเพิ่มมากขึ้น อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ 2. เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมในระดับ 200,000 - 399,999 บาท มีความสุขมากกว่าแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เมื่อไม่ได้นำเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม

*Received February 20, 2024; Revised March 5, 2024; Accepted March 14, 2024

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.1-13

ด้วย พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีการออมในระดับเงินออมที่ต่ำกว่า 25,000 บาท และระดับเงินออมที่ 50,000 - 399,999 บาทมีความสุขมากกว่าแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ
คำสำคัญ: ความพอใจต่อภาวะการเงิน; ความสุข; แรงงานสูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to study financial factors that were related to the happiness of Thai elderly workers. This research used a quantitative research method. The researcher used a data set from the 2021 Survey of the Elderly Population in Thailand of the National Statistical Office as a tool. The research samples included 43,547 people aged 60 and over, among whom 15,798 worked. The analysis used two-step estimation to reduce bias in the unselected samples (Heckman selection model). The first step (selection stage) used probit regression to study work-related factors. The second step studied the factors that were related to the happiness of Thai elderly workers.

The results of the study showed that 1. When analyzing happiness with financial satisfaction, in the case where the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was controlled for, no matter how much income older workers had, they had the same level of happiness. On the other hand, when the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was not controlled, the higher the income, the happier the older workers became. 2. When the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was controlled, older workers with savings of 200,000-399,999 baht were happier than older workers without savings. However, when the variable ‘satisfaction with financial conditions’ was not controlled for, older workers with savings of less than 25,000 baht and 50,000-399,999 Baht were happier than older workers with no savings.
Keywords: Financial Satisfaction; Happiness; Older Workers

บทนำ

“ความสุข” เป็นคำที่มีการให้คำนิยามที่หลากหลาย บ้างก็ว่าความสุขเป็นสภาวะที่แสดงออกถึงความสมถะ ความรัก ความพอใจ และความปิติ (Veenhoven et al., 2010) บ้างก็ว่าเป็นประสบการณ์เชิงบวกภายในตัวบุคคลที่เกิดจากการตีความทางปัญญาและอารมณ์ของแต่ละคน (Diener et al., 2003) สำหรับบริบทของประเทศไทย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขทั้งเชิงบวกและเชิงลบมีหลากหลายประเด็น เช่น การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย หนี้สิน ความพอใจต่อภาวะการเงินรายได้ (Gray et al., 2008) สถานภาพการสมรส อายุ สุขภาพร่างกาย ประเภทของงานที่ทำ ภาวะของการมีงานทำ รวมไปถึงการเข้าร่วมกิจกรรม ก็ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขในบริบทประเทศไทยด้วยกันทั้งสิ้น และสำหรับบริบทของต่างประเทศก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พบว่า การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย สถานภาพการสมรส สุขภาพร่างกาย ความพอใจต่อภาวะการเงิน (Sun, 2023) การออมหนี้สิน (Liu et al., 2023) ระดับการศึกษา ภาวะการมีงานทำ ประเภทของงานที่ทำ ชั่วโมงในการทำงาน ก็ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขเหมือนกับบริบทในประเทศ

เมื่ออธิบายถึงประเด็นของความสุข ผู้วิจัยจึงนำผลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ในประเด็นความสุข มาอธิบายเพิ่มเติม พบว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทย ร้อยละ 52.8 มีการประเมินตนเองว่ามีความสุขอยู่ในระดับมาก และมีความสุขในระดับมากที่สุดอยู่ที่ ร้อยละ 11.7 โดยเมื่อมีการพิจารณาระดับความสุขของผู้สูงอายุในประเทศไทยในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่า ผู้สูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งประเมินตนเองว่ามีความสุขอยู่ในระดับมาก อยู่ที่ร้อยละ 52.8 และมีความสุขมากที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 11.7 เมื่อพิจารณาระดับความสุขของผู้สูงอายุ จำแนกตามภาค พบว่ากรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุที่มีระดับความสุขมากที่สุดสูงกว่าภาคอื่น อยู่ที่ร้อยละ 18.8 รองลงมา คือ ภาคกลางและภาคใต้ อยู่ที่ร้อยละ 13.2 และ 11.5 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

ปัจจุบันสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในโลกเพิ่มขึ้นอย่างน่าสนใจ ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ที่ 13,358,751 คน ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จาก พ.ศ 2537 ถึง พ.ศ. 2564 มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.8 เป็นร้อยละ 19.6 ภาพรวมประชากรสูงอายุทั้งประเทศเป็นแรงงานสูงอายุที่ทำงาน อยู่ที่ 5,104,721 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.21 เมื่อเป็นเช่นนั้น ผลของการกลายเป็นสังคมสูงอายุซึ่งควบคู่กับการที่วัยแรงงานลดลง ทำให้ประเทศไทยเริ่มมีการจ้างงานแรงงานสูงอายุเพิ่มขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) สถานะการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 34.7 โดยภาพรวมแรงงานสูงอายุ ทำงานเฉลี่ยสัปดาห์ละ 35.7 ชั่วโมง ดังนั้นจากสถานการณ์ในปัจจุบัน การกลายเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทย ส่งผล

ให้การจ้างงานแรงงานสูงอายุเป็นอีกทางเลือกที่ประเทศไทยจะรักษาระดับการทำงาน ซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการเร่งอัตราการเกิดของประชากรในอนาคตได้

ทั้งนี้จากการศึกษาปัจจัยด้านการเงินที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย พบว่า รายได้และความมั่งคั่งสามารถเพิ่มความสุขได้หลากหลายวิธีในระยะยาว รายได้จะมีกลไกเชิงเหตุผลที่ชัดเจนนั่นคือรายได้และความมั่งคั่งจะช่วยส่งเสริมความน่านับถือในสังคมและผลที่ตามมาก็คือบุคคลจะมีความนับถือต่อตนเองเพิ่มขึ้นด้วย (Jantsch & Veenhoven, 2021) การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของรายได้กับความสุขทั้งในไทยและต่างประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) อธิบายว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทย ร้อยละ 54.3 มีการออม โดยงานวิจัยในต่างประเทศ อ้างอิงการศึกษาของ Dunn & Courtney (2020) อธิบายว่าการออมเงินสดเพื่อใช้สำรองเอาไว้กับตัวเองเพียงเล็กน้อยก็สามารถสร้างความแตกต่างทางความรู้สึกในชีวิตได้ การออมจึงเป็นประเด็นที่ถูกนำมาวิเคราะห์และให้ความสำคัญ ประเด็นหนี้สิน สำหรับบริบทของประเทศไทย พบว่าหนี้สินมีความสัมพันธ์และผลกระทบกับระดับความพึงพอใจในความสุขของประชาชน เมื่อมีหนี้สินเพิ่มขึ้น คนมีความสุขเพิ่มขึ้น (เกสินี หมื่นไธสง และคณะ, 2560)

ส่วนเรื่องความพึงพอใจในภาวะการเงิน ความพอเพียงหรือความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี น่าจะเป็นคุณลักษณะ เป็นค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างเนิ่นนาน (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2553) สอดคล้องไปกับคำกล่าวของ Layard (2005) อธิบายว่าผู้ที่เล็งผลเลิศหรือแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดและผู้ที่รู้จักพอ ดังนั้นความพึงพอใจในภาวะการเงินของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสุข สอดคล้องกับการศึกษาของ Sun (2023) ศึกษาบริบทของประเทศจีน พบว่า การมีความพอใจในภาวะการเงินของตนเองของผู้สูงอายุสามารถส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ Gray และ Kramanon (2007) พบว่าความรู้สึกพอเพียงสามารถช่วยเพิ่มความสุขได้โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเข้าเกณฑ์ที่ต้องการศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ดังนั้นเมื่อมีการพิจารณาข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ภายใต้โครงการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 พบว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 43,547 คน โดยในกลุ่มนี้มีผู้ที่ทำงาน จำนวน 15,798 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) โดยคัดเลือกข้อคำถาม ประกอบด้วย (1) รายได้ เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F33) (2) การออม เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F36) (3) หนี้สิน เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F38) (4) ความพอใจในภาวะการเงิน เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 3 การทำงาน รายได้ และการออม (รหัสคำถามที่ F35) และ (5) ความสุข เลือกข้อคำถามจากตอนที่ 6 ภาวะสุขภาพและการดูแลสุขภาพ (รหัสคำถามที่ F83)

4. การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยใช้วิธีการประมาณค่าแบบสองขั้นตอน (two-step estimation) ในรูปแบบของแบบจำลองโพรบิต โดย Heckman (1979) ได้เสนอแนวคิดเพื่อเป็นการลดอคติของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เลือก (Heckman selection model) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เพื่อประมาณความน่าจะเป็นในการทำงานของผู้สูงอายุและนำผลที่ได้จากการประมาณการในขั้นตอนที่ 1 คำนวณหา Inverse Mill's Ratio (λ) เพื่อใช้ในขั้นตอนที่ 2 ที่ใช้วิธี OLS (Ordinary Least Squares) เพื่อประมาณระดับความสุขของผู้สูงอายุที่ทำงาน โดยจะรวม Inverse Mill's Ratio (λ) เข้าไปเป็นตัวแปรอิสระอีกตัวหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาอคติจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Selection bias)

ผลการวิจัย

ความพอเพียงหรือความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีน่าจะเป็นคุณลักษณะ เป็นค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างเนิ่นนาน (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2553) ดังนั้นความพึงพอใจในภาวะการเงินของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสุข ผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง Model 1 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบมีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม และ Model 2 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบไม่

มีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน

ความสุข	Model 1		Model 2	
	Coef.	P>|t|	Coef.	P>|t|
รายได้				
10,000 - 19,999 บาท	.1188892	0.134	.1628589	0.042
20,000 - 29,999 บาท	.0813086	0.311	.1729154	0.032
30,000 - 39,999 บาท	.098925	0.266	.2615497	0.003
40,000 - 49,999 บาท	.0099771	0.921	.2247968	0.026
50,000 - 59,999 บาท	.0282181	0.800	.2987913	0.007
60,000 - 69,999 บาท	.0961584	0.415	.3917541	0.001
70,000 - 99,999 บาท	.1330451	0.331	.5022653	0.000
100,000 - 299,999 บาท	.1592712	0.255	.564749	0.000
300,000 บาท ขึ้นไป	.2659204	0.062	.7009184	0.000
การออม				
ต่ำกว่า 25,000 บาท	.0661365	0.054	.1286354	0.000
25,000 - 49,999 บาท	-.0273369	0.472	.0605243	0.109
50,000 - 99,999 บาท	-.0368505	0.247	.0259574	0.414
100,000 - 199,999 บาท	.0638772	0.089	.1080139	0.004
200,000 - 399,999 บาท	.223418	0.000	.2644633	0.000
400,000 - 999,999 บาท	.0782698	0.227	.1097232	0.092
1,000,000 บาท ขึ้นไป	.0676202	0.459	.1535015	0.094
หนี้สิน				
สมาชิกในครอบครัวมีหนี้	.1496712	0.006	.0504662	0.356
ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้	-.0662508	0.069	-.0890291	0.015
ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้	.2180985	0.000	.144148	0.005
mills	-.0459815	0.722	.3128705	0.014
_cons	8.253019	0.000	8.247995	0.000

หมายเหตุ Model 1 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบมีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม

Model 2 คือ การวิเคราะห์ความสุขกับแบบไม่มีความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์ร่วม

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่า

รายได้ เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การออม เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นแรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ 200,000 - 399,999 บาท มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่มีการออมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม มีความสุขไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นแรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ระดับต่ำกว่า 25,000 บาท 100,000 - 199,999 บาท และ 200,000 - 399,999 บาท มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หนี้สิน เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน และ ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสุขไม่แตกต่างกันกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ มีความสุขไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ และ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ความพึงพอใจในภาวะการเงินของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับระดับของความสุข โดยจากการศึกษาของ Gray et al. (2008) ได้ทำการศึกษาเรื่องความรู้สึกยากจนเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้าน โดยมีการแบ่งทางเลือกสำหรับคำตอบ คือ รู้สึกยากจนกว่าเพื่อนบ้าน รู้สึกจนเหมือนเพื่อนบ้าน และ ไม่รู้สึกยากจน ผลการศึกษาพบว่า คนที่ไม่รู้สึกยากจนจะมีความสุขมากกว่ารู้สึกยากจนกว่าเพื่อนบ้านและรู้สึกจนเหมือนเพื่อนบ้าน ร้อยละ 50 ของกลุ่มตัวอย่างไม่รู้สึกยากจนเมื่อเทียบกับเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ Layard (2002) พบว่า ความพึงพอใจในรายได้ของบุคคลส่งผลต่อความสุขที่แตกต่างกัน อีกทั้งการศึกษาของ Sun (2023) ศึกษาบริบทของประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศในทวีปเอเชียเหมือนประเทศได้ ผลการศึกษาพบว่า การมีความพอใจในภาวะการเงินของตนเองของผู้สูงอายุสามารถส่งผลต่อความสุขของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ Gray & Kramanon (2007) เรื่องความรู้สึกพอเพียงและมีความสุขของคนไทย พบว่า ความรู้สึกพอเพียงสามารถช่วยเพิ่มความสุขได้โดยเฉพาะในกลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ

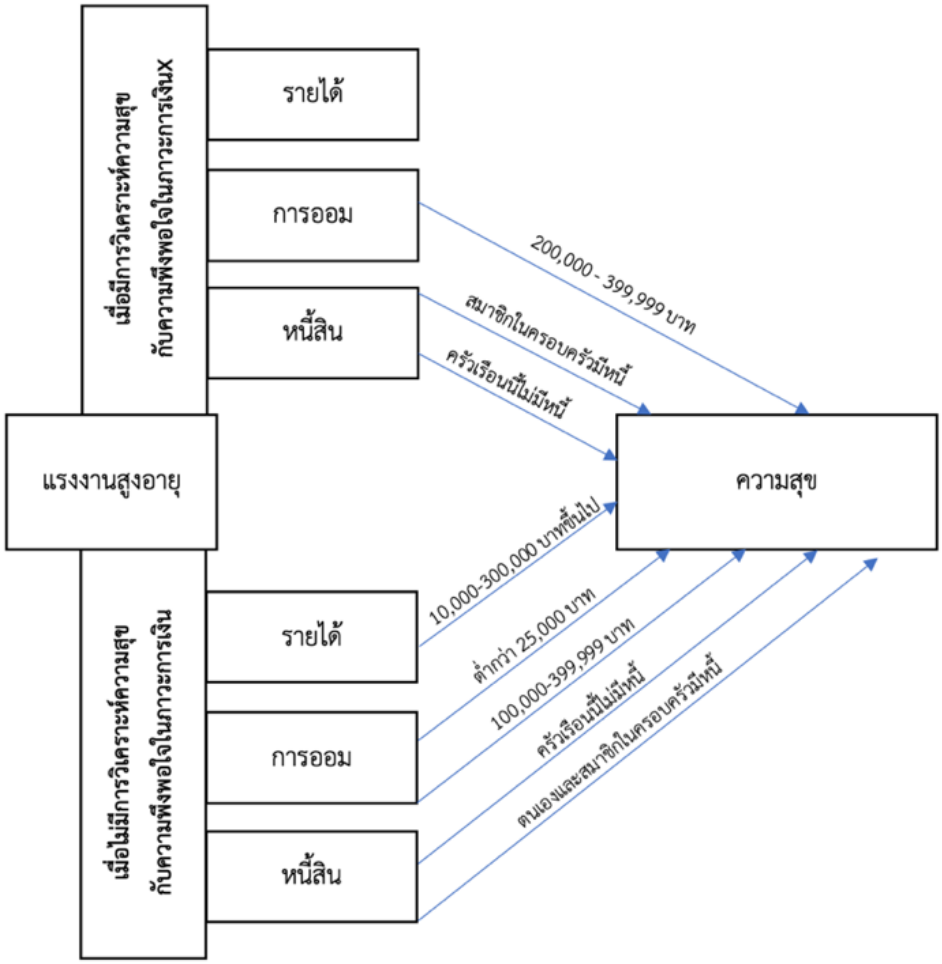
รายได้ เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีความสุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทย Gray et al. (2008) พบว่า ผู้มีรายได้ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป มีความสุขเพิ่มขึ้นตามรายได้ที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้องไปกับการศึกษาของ ศุภนารี วรรณพงษ์ และ จงรักษ์ หงษ์งาม (2561) และ จิตนภา ฉิมจินดา (2555) ที่ว่ารายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในชีวิต การศึกษาในต่างประเทศ Jantsch และ Veenhoven (2021) ที่พบว่า บุคคลที่มีฐานะดีกว่ามักจะมีความสุขมากกว่าคนที่มีฐานะแย่กว่า และ Killingsworth (2021) พบว่า รายได้ที่สูงขึ้นส่งผลต่อความสุขที่เพิ่มขึ้น

การออม เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีการออมแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม มีความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ระดับต่ำกว่า 25,000 บาท และ 100,000 - 199,999 บาท มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม สำหรับแรงงานสูงอายุที่มีการออมอยู่ที่ 200,000 - 399,999 บาท ไม่ว่าจะ

นำความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์หรือไม่ก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ไม่มีการออม อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาในบริบทประเทศไทย การศึกษาของ เกสินี หมื่นไธสง และคณะ (2560) พบว่า การออมมีความสัมพันธ์และผลกระทบกับระดับความพึงพอใจในความสุขของประชาชน และรศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2553) พบว่า ผู้ที่มีทรัพย์สินหรือการออมที่น้อยกว่าบุคคลอื่นก็อาจจะมีความสุขมากกว่าบุคคลที่มีทรัพย์สินมากกว่าได้เช่นกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ของบุคคล สำหรับการศึกษาในต่างประเทศ เช่น ประเทศจีน Qiao และ Cai (2021) พบว่า สินทรัพย์ทางการเงินในครัวเรือนมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความสุขของแต่ละบุคคล ในทวีปยุโรป Jantsch และ Veenhoven (2021) พบว่า การออมทรัพย์ทั้งเปิดบัญชีออมทรัพย์ที่ธนาคาร ซื้อพันธบัตร หรือซื้อประกันสินทรัพย์ทางการเงิน ส่งผลต่อระดับความสุขของบุคคลมากยิ่งขึ้น

หนี้สิน เมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสุขไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ ซึ่งตรงกันข้าม เมื่อไม่มีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า แรงงานสูงอายุที่สมาชิกในครอบครัวมีหนี้สิน มีความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ แรงงานสูงอายุที่ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีหนี้ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่ว่าจะนำความพึงพอใจในภาวะการเงินมาวิเคราะห์หรือไม่ แรงงานสูงอายุที่ครัวเรือนนี้ไม่มีหนี้สิน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อระดับความสุข เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานสูงอายุที่ตนเองมีหนี้ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับบริบทของประเทศไทย การศึกษาของ Gray, Kramanon และ Thapsuwan (2008) พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีหนี้สินหรือมีหนี้สินแต่ไม่มีความรู้สึกเป็นภาระหนี้จะมีความสุขมากกว่าผู้สูงอายุที่มีหนี้สิน ในขณะที่การศึกษาของ เกสินี หมื่นไธสง สุติมา มนต์ดี ภวิณี จันทร์แจ่ม และ ธีราภรณ์ ลิมานนท์วราไชย (2560) พบว่า เมื่อมีหนี้สินเพิ่มขึ้น คนจะมีความสุขเพิ่มขึ้น สำหรับการศึกษาในประเทศจีน Liu, Zhao, Liu และ Liu (2023) พบว่า หนี้ครัวเรือนส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในประเทศเยอรมัน การศึกษาของ Will และ Renz (2022) พบว่า การจ่ายหนี้สินเป็นจำนวนเงินสูงตามสัดส่วนของรายได้ ทำให้ความพึงพอใจและความสุขในชีวิตลดน้อยลง แสดงให้เห็นว่ายิ่งมีหนี้สินมากขึ้นเท่าไรความสุขจะยิ่งลดลงเท่านั้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเศรษฐกิจกับความสุข

รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยเศรษฐกิจกับความสุข เป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในภาวะการเงิน รายได้ การออม และหนี้สิน ที่มีความสัมพันธ์กับความสุขของแรงงานสูงอายุไทย การจะเกิดความสุขของแรงงานสูงอายุไทยได้นั้น ในปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ประกอบด้วย รายได้ การออม และหนี้สิน ในกรณีที่ควบคุมตัวแปรความพึงพอใจในภาวะการเงิน ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเมื่อมีการวิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงินจะพบว่า รายได้ การออม และหนี้สินที่แตกต่างกัน แทบส่งผลต่อความสุขไม่แตกต่างกัน ในขณะที่เมื่อเมื่อไม่มีการ

วิเคราะห์ความสุขกับความพึงพอใจในภาวะการเงิน พบว่า รายได้ การออม และหนี้สิน ล้วนส่งผลต่อความสุขในเชิงลบทั้งสิ้น สะท้อนภาพอย่างชัดเจนว่า ความพึงพอใจในภาวะการเงินส่งผลให้แรงงานสูงอายุเกิดความสุขและไปช่วยลดความไม่สุขที่เกิดจากรายได้ การออม และหนี้สิน อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน การออม รายได้ และความพึงพอใจว่ามีความสัมพันธ์ออกมาในรูปแบบใด ที่ทำให้ผลการศึกษาสะท้อนว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อความสุขของแรงงานสูงอายุ

2. ควรส่งเสริมและสร้างความพึงพอใจให้กับแรงงานสูงอายุ ผ่านสวัสดิการหรือมาตรการที่จะสร้างความพึงพอใจ เนื่องจากผลการศึกษาสะท้อนให้เกิดว่าถ้าพึงพอใจรายได้เท่าไรก็มีความสุขไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นการออกแนวทาง มาตรการ หรือนโยบายที่ช่วยสร้างความพึงพอใจจะช่วยทำให้แรงงานอยู่ในระบบแรงงานนานขึ้น เพราะยังคงมีความสุขในการทำงานอยู่

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย.* สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://www.dop.go.th/th/know/15/926

เกสินี หมื่นไธสง และคณะ. (2560). การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในความสุขของประชาชนเขตเมืองและชนบท จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,* 36(6), 63-76.

จิตนภา ฉิมจินดา. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดนครปฐม* (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน). นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, (2553). *ความสุขเป็นสากล.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศุภนารี วรรณพงษ์ และจงรักษ์ หงษ์งาม. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ,* 5(2), 21-32.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

Diener, E. et al. (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *The Annual Review of Psychology,* 54(1), 403-425.

Dunn, E. & Courtney, C. (2020). *Does More Money Really Make Us More Happy?* Retrieved February 2024, 19, from https://hbr.org/2020/09/does-

Gray, R. et al. (2008). The determinants of happiness among Thai people: Some evidence from Chai Nat and Kanchanaburi. *Thammasat Economic Journal*, 26(2), 72-87.

Gray, R. & Kramanon, R. (2007). *A feeling of self-sufficiency and happiness among Thai people.* Retrieved February 2024, 22, from https://www.happysociety.org/ppdoconference/session_papers/

Heckman, J. J. (1979). Sample selection bias as a specification error, Econometrica. *Journal of the Econometric Society,* 47, 153-161.

Jantsch, A. & Veenhoven, R. (2021). *Happiness and personal wealth -- an updated research synthesis using online findings archive.* Retrieved February 2024, 20, from https://www.researchgate.net/publication/

Killingsworth, M. (2021). Experienced well-being rises with income, even above$75,000 per year. Retrieved February 2024, 22, from https://www.pnas.org/doi/epdf/10.1073/pnas.2016976118

Layard, R. (2002). Happiness: has social science a clue. Retrieved February 2024, 14, from https://www.researchgate.net/publication/

Liu, Z., et al. (2023). The Impact of Household Debt on the Health of the Elderly in China: Evidence from China Family Panel Studies. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4), 1-21.

Qiao, Y. & Cai, Y. (2021). *Financial assets and happiness: evidence from the China Household Finance Survey.* Retrieved February 2024, 22, from https://www.researchgate.net/publication/355481885_Financial_assets

Sun, Y. (2023). Happiness and mental health of older adults: multiple mediation analysis. *Frontiers in Psychology Journal*, 14, 1-8.

Veenhoven, R., Diener, E., Helliwell, J. F. & Kahneman, D. (2010). How universal is happiness? International differences in well-being. New York: Oxford University Press.

Will, S. & Renz, T. (2022). In Debt but Still Happy? – Examining the Relationship Between Homeownership and Life Satisfaction. Retrieved February 2024, 20, from https://www.econstor.eu/bitstream

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.14-29

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง*

IDEAL CHARACTERISTICS ACCORDING TO BUDDHISM OF MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES, CONSTITUENCY 1, RAYONG PROVINCE

ดนัย วิริยะสหกิจ, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
Danai Viriyasahakij, Vacharin Chansilp, Apinyar Chatchorfa
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: samuckasnin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2. เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอแนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปได้กลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ จำนวน 398 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และนักการเมืองท้องถิ่นโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. แนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึง

*Received February 22, 2024; Revised March 10, 2024; Accepted March 14, 2024

ประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดระยอง โดยการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 คือ 1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรรู้จักเหตุสำนึกในการทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม 2. เป็นผู้รู้จักผล มีเป้าหมายและรับผิดชอบในการทำหน้าที่ 3. เป็นบุคคลที่รู้จักตน รู้และหมั่นพัฒนาศักยภาพของตนเองและเท่าทันสังคม 4. การรู้จักประมาณ วางตนเหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมือง 5. รู้จักกาลเวลา วิเคราะห์พิจารณาความเหมาะสมตามกาลเวลา 6. การรู้จักชุมชน รู้จักการปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม และ 7. การรู้จักบุคคล จักการอยู่ร่วมกันและการเป็นผู้แทนของประชาชน
คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์; พระพุทธศาสนา; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

Objectives of this research article were: 1. Study the ideal characteristics of members of the House of Representatives. 2. To compare the ideal characteristics of members of the House of Representatives, classified by personal factors, and 3. To present guidelines for applying Buddhist principles to promote ideal characteristics according to Buddhism of members of the House of Representatives, conducted by the mixed research methods. The quantitative research, data were collected using a questionnaire from 398 samples who were 18 years of age or older, obtained from Taro Yamane's formula. The data were analyzed using a ready-made statistical program. The qualitative research, data were collected from 9 key informants or people using structured in-depth-interviews script. Data were analyzed using content descriptive interpretation.

The study's results were found that: 1. The ideal characteristics of members of the House of Representatives, according to Buddhism, were rated highly overall. 2. Hypothesis testing revealed that education and occupation influenced opinions on the desirable characteristics of members of the House of Representatives in Electoral District 1, Rayong Province, with statistical significance at the 0.05 level. Differences in gender, age, and income did not significantly affect opinions. 3. Guidelines for applying Buddhist principles to promote ideal characteristics according to Buddhism of members of the House of Representatives, Rayong Province, by applying the principles of Sappurisadhamma 7, namely 1. Members of the House of Representatives

should know the reason and sense of duty, be socially responsible 2. Members of the House of Representatives should be a person who knows the results, have goals and be responsible for performing duties 3. Members of the House of Representatives should be a person who knows himself. Know and diligently develop one's potential and be up to date with society. 4. Members of the House of Representatives should Know moderation by positioning oneself appropriately for the political situation. 5. Knowing the time by analyzing and considering suitability according to time 6. Knowing the community, knowing how to follow the rules and regulations of society, and 7. Knowing people by promoting coexistence and representation of the people.

Keywords: Ideal Characteristics; Buddhism; Member of the House of Representatives

บทนำ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชนที่เข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลร่วมกับสมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่ของ คือ พิจารณากฎหมายต่าง ๆ ให้เหมาะตามกาลเวลา หรืออาจจะผลักดันนโยบายที่เคยประกาศไว้ให้มีผลใช้จริงด้วยกฎหมาย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแทนของประชาชน ที่เข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลร่วมกับสมาชิกวุฒิสภา หน้าที่ของ คือ 1. พิจารณากฎหมายต่าง ๆ ให้เหมาะตามกาลเวลา และผลักดันนโยบายที่ประกาศไว้ให้มีผลใช้ 2. ตรวจสอบ - อภิปรายการทำงานของรัฐบาล มีสิทธิเลือกและถอดถอน นายกฯ 3. ลงมติในสภาในประเด็นต่าง ๆ และการเป็นกรรมาธิการฝ่าย หรือกิจการต่าง ๆ 4. รับเรื่องราวร้องทุกข์ ถ้าเป็นเขตก็จะมีงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ซึ่งตัวเองรับผิดชอบรับเรื่องราวร้องทุกข์ปัญหาต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ที่ตนลงสมัครเป็นผู้แทน

สำหรับลักษณะต้องห้ามที่มิให้ใช้สิทธิสมัครเลือกตั้ง ส.ส. เช่น เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิ์เลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่ และเคยถูกสั่งให้ให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นต้น โดยผู้สมัคร ส.ส. ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ยกเว้นแต่ผู้สมัครรายนั้น เคยเป็น ส.ส. หรือ ส.ว. มาก่อน

ส่วนการสังกัดพรรคนั้น โดยปกติผู้สมัครต้องเป็นสมาชิกพรรคใดพรรคหนึ่งเพียงพรรคเดียวติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วันนับถึงวันเลือกตั้งแต่เนื่องจากการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นกรณียุบสภา กฎหมายกำหนดให้ลดจำนวนวันที่สังกัดพรรคลง โดยให้ผู้สมัครเป็นสมาชิกพรรคใดพรรคหนึ่งติดต่อกันไม่น้อยกว่า 30 วันนับถึงวันเลือกตั้งก็สามารถสมัครได้ (Voice Online, 2011)

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนอกสภาเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนแต่ละจังหวัดที่เลือกตัวแทนของตนไปมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศนอกเหนือจากหน้าที่ในสภาแล้ว ประชาชนยังมีความคาดหวังให้ผู้แทนของตนมีบทบาทในพื้นที่ดังนี้ 1. ลงพื้นที่เพื่อรับทราบปัญหาความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนและหาแนวทางแก้ไข 2. เสนอความต้องการของประชาชนในจังหวัดที่เลือกตนขึ้นเป็นผู้แทนราษฎรเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น 3. ของบประมาณเพื่อลงพื้นที่พัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องต่อสถานการณ์และความ ต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง (ชุติมา ศิริเมธาวี, 2560) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกระบวนการเลือกสรรทางการเมืองของ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะทำการคัดเลือกบุคคลเพื่อไปทำหน้าที่ทางการเมืองแทนตน และเป็นการให้ประชาชนได้มีโอกาสในการสรรหาตัวแทนของตนโดยวิธีการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน และเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการสนับสนุนการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทางการเมืองที่มีพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญอันหนึ่งว่าในช่วงเวลาหนึ่ง คณะบุคคลใดจะได้ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และประเทศจะเป็นไปในแนวทางใดก็ด้วยความเห็นชอบหรือฉันทานุมัติของประชาชนส่วนใหญ่จากกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะมีเหตุผลหรือปัจจัยที่น่าฟังรองรับ หรือเป็นไปโดยอาศัยความรู้สึกบางประการผ่านนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดนั่นเอง ซึ่งตรงกับคำว่า ตลาดการเมืองที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นระบบการแลกเปลี่ยนโดยผู้ขายเสนอความเป็นตัวแทนแก่ผู้ซื้อ เพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนเป็นการตอบแทน โดยนักการเมืองและนโยบายเปรียบเสมือนสินค้าที่มีพรรคการเมืองเป็นตราสินค้าและผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้บริโภคสินค้าประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วประเทศในคราวเดียวกันหรือเรียกว่าการเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งที่ 27 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 2 กุมภาพันธ์พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นไปในภาวะไม่ปกติอันเนื่องมาจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรของยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีคนที่ 28 เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2556 สาเหตุเกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง แต่การเลือกตั้งในครั้งนั้นไม่สามารถประกาศผล

การเลือกตั้งได้ เนื่องจากถูกขัดขวางจากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) ทำให้กระบวนการเลือกตั้งเสียระบบ และผู้มีสิทธิเลือกตั้งราว 440,000 คน ไม่สามารถออกเสียงลงคะแนนได้ส่งผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการได้ และไม่สามารถจัดให้มีการเลือกตั้งทดแทนในเขตที่ประชาชนไม่สามารถไปเลือกตั้งได้

ปัจจุบันมีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20 ของประเทศไทย บัญญัติไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย ในมาตรา 50(7) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวนห้าร้อยคน เป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน สามร้อยห้าสิบคนและเป็นสมาชิกซึ่งมาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าตัวแทนปวงชน หรือสมาชิกสภาผู้แทนที่มีคุณลักษณะสมบูรณ์กล่าวคือ หลักสัปปุริสธรรม 7 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538) ได้แก่ 1. การรู้จักเหตุ 2. การรู้จักผล 3. การรู้จักตน 4. การรู้จักประมาณ 5. การรู้จักกาล 6. การรู้จักชุมชน และ 7. การรู้จักบุคคล ในการปฏิบัติหน้าที่และบทบาทในรัฐสภาฯ ทั้งหมด นี้เป็นเหตุผลหลักที่ประชาชนคาดหวังและพึงประสงค์จึงตัดสินใจทำวิจัยในหัวข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต เลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าตัวแทนปวงชน หรือสมาชิกสภาผู้แทนที่มีคุณลักษณะสมบูรณ์กล่าวคือ มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล วางแผนงานล่วงหน้าทันต่อสถานการณ์ทางการเมือง และเศรษฐกิจ สังคมโลก มีความรู้และบริหารการจัดการความรู้อย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญ คือ มีคุณธรรมจริยธรรมควบคุมพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่และบทบาทในรัฐสภาฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง 1 จังหวัดระยอง

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อนำเสนอแนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยองที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน จากสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 3 คน และนักการเมืองท้องถิ่น 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) 4 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลักสัปปุริสธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Intertie)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวม ดังนี้ 1. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สิทธิ์ลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง 2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนจำนวน 398 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ที ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์จากนั้นจึงเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple

Regression Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.87, S.D.=0.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$=3.90, S.D.=0.12) ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}$=3.90, S.D.=0.26), ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$=3.89, S.D.=0.23) ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ($\bar{X}$=3.89, S.D.=0.14), ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}$=3.88, S.D.=0.16), ด้านความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X}$=3.83, S.D.=0.16) และด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์ ($\bar{X}$=3.82, S.D.=0.15) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณารายสมมติฐาน สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยองแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยรวมไม่แตกต่างกัน (t=0.610, Sig.=0.542) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยองแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (F=1.012, Sig. =0.401) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยองโดยภาพรวมแตกต่างกัน (F=3.846, Sig.=0.022) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมแตกต่างกัน (F=2.188, Sig. =0.048) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งได้

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (F=1.288, Sig. =0.095) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง จากการสัมภาษณ์ในแต่ละด้านดังนี้

3.1 ด้านบุคลิกภาพ สรุปได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความภูมิฐานน่าเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในตนเองวางตัวเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นผู้ที่มีความสุขุม เรียบง่าย เป็นกันเอง ไม่ถือตัวมีคุณลักษณะที่น่าเลื่อมใส ให้มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ น่าเคารพศรัทธาของประชาชน

3.2 ด้านความรู้ความสามารถ สรุปได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีความรู้ความสามารถ มีความคิดก้าวหน้า ริเริ่มสร้างสรรค์มีความคิดก้าวหน้า ขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้ความสำคัญกับปัญหาของประชาชนมีความรู้และเทคโนโลยีในการสื่อสารกับประชาชนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีทักษะสามารนำความรู้มาพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าประชาชนอยู่ดีกินดี

3.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม สรุปได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมดี มีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม มีความยุติธรรมเป็นกลางซื่อสัตย์สุจริต การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม

3.4 ด้านมนุษยสัมพันธ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้มีลักษณะสำคัญ คือ ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันในองค์กร มีการพบปะประชาชนทุกพื้นที่ในเขตปกครองเข้าถึงพื้นที่ที่ขาดแคลนทุรกันดาร พูดจาดี น่าฟังเป็นกันเองทักทายยิ้มแย้มแจ่มใส

3.5 ด้านความสามารถในการสื่อสาร สรุปได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้มีลักษณะมีทักษะในการสื่อสารที่ดีจะส่งผลให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีด้วยเพราะถ้ามีการสื่อสารดีจะทำให้การทำงานลื่นไหลเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร พูดชัดเจน ฉะฉาน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนบอกปัญหาที่เจอและพร้อมแก้ไขได้ดี เผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงาน มีศิลปะในการพูดเช่นการพูดโน้มน้าวการพูดจาสุภาพอ่อนน้อมและการมีสัมมาวาจาพูดอะไรที่เป็นความจริง

3.6 ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สรุปได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้มีลักษณะสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม ความโปร่งใส การตอบสนอง ความมุ่งเน้นฉันทามติ ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม ประสิทธิผลประสิทธิภาพ ภาระรับผิดชอบ และวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ มีการปกครองโดยการยึดหลักการเดินทางสายกลางและทศพิธราชธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนต้องการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยองที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสุภาพทั้งคำพูดและการแต่งกาย และมีบุคลิกภาพที่สง่าผ่าเผยน่าเชื่อถือ มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร ยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารมีความสามารถในการสื่อสารกับประชาชนและคนที่ร่วมงานด้วยได้ดี เป็นผู้เสียสละและอุทิศผลประโยชน์ของตนให้กับส่วนรวมด้วยความจริงใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพนับถือและพร้อมที่จะอุทิศตนให้กับงานอย่างจริงใจ มีความกระตือรือร้น มีความสามารถในการจูงใจ น่าเชื่อถือ ผู้นำจะต้องทำตนให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือได้โดยการพูดจริง ทำจริงตามสัญญาประชาคม บริวารและคนใกล้ชิดจะได้มีความมั่นใจว่าพวกเขาสามารถฝากอนาคตและผลประโยชน์ของพวกเขาไว้กับผู้นำได้ ผู้นำจะต้องระมัดระวัง

พฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมต่อคุณค่าหรือมาตรฐานทางศีลธรรมของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น และกล้าในการตัดสินใจเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดรอบรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดีกว่าคนสามัญทั่วไป แต่ในบางโอกาสบางสถานการณ์ ผู้ที่ได้รับมติให้เป็นผู้นำอาจมีสติปัญญาไม่เลอเลิศ เหมือนบุคคลธรรมดา แต่การเฉลียวฉลาดรู้ทันปัญหาและอุปสรรคเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประเสริฐ เตชโก (2563) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1. การมีหลักธรรมภิบาลในการบริหาร 2) การมีความสามารถในการสื่อสาร 3. การมีวิสัยทัศน์ 4. การมีความรู้ความสามารถ 5. การมีมนุษย์สัมพันธ์ 6. การมีคุณธรรมจริยธรรม 7. การมีบุคลิกภาพและประชาชนก็ยังคาดหวังเช่นเดียวกับงานวิจัยของ พระมหาวิษณุ จิรวฑฺฒนเมธี (2563) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของประชาชนต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิโดยรวมอยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย ผงอ้วน (2554) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนงานวิจัยของ จิราพร น้ำฟ้า (2556) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีในทรรศนะของบุคลากรเทศบาลตำบลเกล็ดแก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมบุคลากรมีความพึงประสงค์ในคุณลักษณะของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเกล็ดแก้วอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันต้องการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อส่วนรวม ยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิษณุ จิรวฑฺฒนเมธี (2563) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่

มี เพศ อายุ อาชีพ ต่างกัน มีความคาดหวังต่อคุณลักษณะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างอภิปรายได้ว่า ประชาชนทุกช่วงวัย ต้องการผู้แทนของตนที่สามารถทำหน้าที่เพื่อทุกคนได้จริง พูดจริงทำจริงน่าเชื่อถือ ซื่อสัตย์โปร่งใสยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร เป็นที่ตัวแทนและเป็นที่พึ่งของประชาชนได้มีความคิดก้าวหน้า ริเริ่มสร้างสรรค์มีความคิดก้าวหน้า ขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้ความสำคัญกับปัญหาของประชาชน มีความรู้และเทคโนโลยีในการสื่อสารกับประชาชน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีทักษะสามารถนำความรู้มาพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ประชาชนอยู่ดีกินดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย ผงอ้วน (2554) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน ต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพระพุทธศาสนาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมแตกต่างกัน โดยประชาชนที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับปริญญาตรี ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและด้านการมีวิสัยทัศน์ประชาชนที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับปริญญาตรีและประชาชนที่การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีด้านคุณธรรมจริยธรรม ประชาชนที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร น้ำฟ้า (2556) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีในทรรศนะของบุคลากรเทศบาลตำบลเกล็ดแก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการเปรียบเทียบ

พบว่า ประชาชนที่ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง ด้านวิสัยทัศน์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์แตกต่างกับประชาชนที่อาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างทั่วไป ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และไม่ได้ประกอบอาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง/ลูกจ้างทั่วไป มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง แตกต่างกับประชาชนที่อาชีพ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

2.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนทุกกลุ่มรายได้ ต่างก็ต้องการผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มีเหตุผล รู้กาลเทศะรู้จักประชาชน และท้องถิ่นเป็นอย่างดี เข้าใจฐานเสียงคนในพื้นที่ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมดี มีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวมมีความยุติธรรมเป็นกลางซื่อสัตย์สุจริต การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร ศรีเพียวไทย และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของสมาชิกสภาเทศบาลไม่แตกต่างกัน

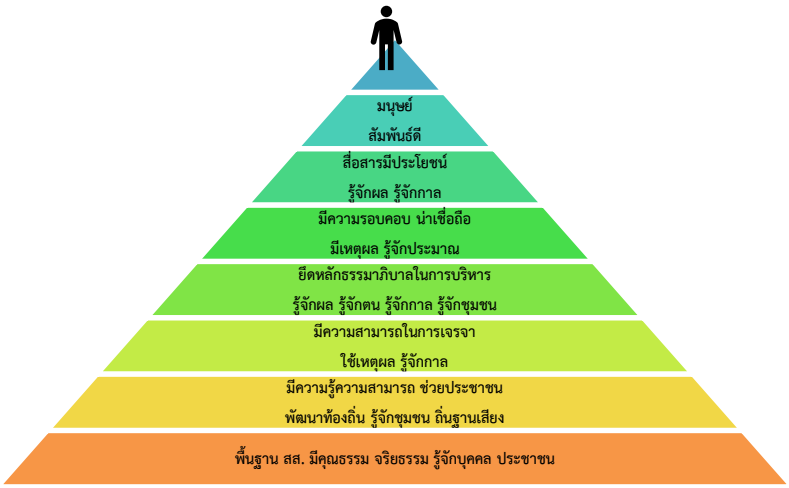
3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงประสงค์ของประชาชน ควรเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้นำ มีเหตุผลในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ในการคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนจากผลการบริหารและการดำเนินตามนโยบาย ขยันทำงานสามารถทำงานรู้บทบาทหน้าที่การเป็นตัวแทนประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องปฏิบัติในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ การเป็นตัวแทนประชาชนเข้าไปแล้วจะต้องแก้ปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ในท้องถิ่นที่ประสบกับปัญหาได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรตระหนักอยู่เสมอว่าเข้ามาทำหน้าที่เพื่อส่วนรวม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถบริหารงบประมาณให้ท้องถิ่นว่าจะบริหารอย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีขีดความสามารถและศักยภาพของตนเองรู้กาลเวลาทันต่อเหตุการณ์สิ่งใดควรส่งเสริม สิ่งใดควรผลักดันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความภูมิฐานน่าเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในตนเองวางตัวเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นผู้ที่มีความสุขุม เรียบง่าย เป็นกันเองไม่ถือตัว มีคุณลักษณะที่น่าเลื่อมใส ให้มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ น่าเคารพศรัทธาของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานรินทร์ สุรปณฺโญ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยผู้นำทางการเมืองสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดมีแก่ประชาชน เข้าใจกฎเกณฑ์ ปฏิบัติตามหน้าที่ ส่งเสริมให้บุคคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีเหตุผล วางนโยบาย กำหนดเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง มีจิตสาธารณะประโยชน์ มุ่งมั่นจริงใจ ส่งเสริมประชาชนให้รู้คุณค่าของประโยชน์ส่วนรวม ใช้ชีวิตพอเพียง ใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าด้วยความสัตย์สุจริต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนัด ไชยพันธ์ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก10 ซึ่งงานวิจัยของ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อธิบายได้ดังนี้ 1. ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ที่รู้จักประชาชนในพื้นที่ มีการปฏิบัติต่อประชาชนอย่างมีระเบียบวินัย ยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎ รู้จักการประมาณตน 2. ด้านความรู้ความสามารถ อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีเหตุผล มีความเฉลียวฉลาด รู้จักการบริหารคน ยึดความถูกต้องในการทำงาน มีหลักการที่ชัดเจน เป็นนักปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีประสบการณ์ในการบริหารท้องถิ่นระดับต่าง ๆ หรือมีประสบการณ์มาพอสมควร มีความคิดเชิงรุกในการทำงาน สามารถนำความรู้ที่มีมาแก้ปัญหาระดับท้องถิ่นได้จริงสามารถช่วยเหลือประชาชนและท้องถิ่น 3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความเป็นผู้นำที่ต้องเป็นผู้รู้จักชุมชนสังคม สามารถเจรจาสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็น

อย่างดีกำหนดเป้าหมายองค์การสอดคล้องกับสถานการณ์ และคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ สามารถสร้างเครือข่ายเพื่อผลประโยชน์ ช่วยเหลือประชาชนและสังคม 4. ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ยึดหลักการบริหาร น้อมนำหลักคุณธรรม ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน การบริหารโดยยึดหลักความคุ้มค่า คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่ บริหารโดยยึดหลักนิติธรรม ถือกฎเกณฑ์ขององค์การและปฏิบัติต่อทุกคนตามกติกาเดียวกันในชุมชน สังคม 5. ด้านบุคลิกภาพ อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสุภาพทั้งคำพูดและการแต่งกาย และมีบุคลิกภาพที่สง่าผ่าเผย มีกริยาท่าทาง มารยาท และกาลเทศะในสังคมมีความสุขุมรอบคอบ การแสดงอารมณ์สามารถควบคุมได้อยู่ในลักษณะและมีขอบเขตที่เหมาะสมตามกาลเทศะ เข้ากับทุกคนและหน่วยงานได้ 6. ด้านความสามารถในการสื่อสาร อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีความสามารถและรู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งสารถึงประชาชน เป็นนักประชาสัมพันธ์ ปลุกกระแสความคิดใหม่ ค่านิยมใหม่ และจิตสำนึกใหม่ มีความสามารถในการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงนโยบายได้ สามารถสื่อสารความต้องการให้ประชาชนเข้าใจได้ถึงนโยบายที่ต้องการจะเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ตามเวลาที่เกมาะสม 7. ด้านการมีมนุษย์สัมพันธ์อธิบายได้ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องรู้จักประนีประนอมและยืดหยุ่นจะช่วยลดความขัดแย้งและขจัดปัญหาอุปสรรคในการทำงาน มีภาวะผู้นำมีศิลปะในการครองใจคน สามารถจูงใจคนให้เต็มใจร่วมมือหรือให้การสนับสนุน เป็นนักประสาน ความเข้าใจของทุกฝ่าย สามารถบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคลและประสานประโยชน์ให้เกิดกับองค์กรได้มีลักษณะเสมอต้นเสมอปลาย ยิ้มแย้มแจ่มใส เอาใจใส่ประชาชน และรู้จักตนเอง รู้บทบาทหน้าที่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรยึดคุณธรรมนำหน้าที่ การแต่งกายการออกพบปะประชาชน บุคลิกดี มีสง่า เหมาะสมแก่กาลเวลา

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรมีวิสัยทัศน์ในการทำหน้าที่ตัวแทนประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรรู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งสารให้ประชาชนเข้าใจได้ถึงนโยบายที่ต้องการจะเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์

2. สมาชิกสภาผู้แทน ควรบริหารโดยยึดหลักนิติธรรม ถือกฎเกณฑ์ขององค์การและปฏิบัติต่อทุกคนตามกฎเกณฑ์กติกาเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีศิลปะในการครองใจคนในการสร้างค่านิยมการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การสื่อสารเพื่อสร้างค่านิยมในการส่งเสริมภาวะผู้นำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารอ้างอิง

จิราพร น้ำฟ้า. (2556). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนายกเทศมนตรีในทรรศนะของบุคลากรเทศบาลตำบลเกล็ดแก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี* (รายงานการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชุติมา ศิริเมธาวี. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลพบุรี: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2560* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

ถนัด ไชยพันธ์. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธวัชชัย ผงอ้วน. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระประเสริฐ เตชโก. (2563). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหานรินทร์ สุรปญฺโญ. (2564). *การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิษณุ จิรวฑฺฒนเมธี. (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาพร ศรีเพียวไทย และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของสมาชิกสภาเทศบาล เมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 1(2), 11-23.

Voice Online. (2011). *Qualifications of members of the House of Representatives to be elected*. Retrieved September 11, 2023, from https://www.voicetv.co.th/read/10432

Yamane, T. (1973). *statistics: an introductory analysis*. (3rd ed.) New York: Harper & Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.30-44

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล*

LEGAL MEASURES FOR PROTECTING WORKERS IN MARINE FISHERIES BUSINESSES

เอกรินทร์ ศิโรรัตนชัย, สุรทิน เหล่าศรี
Akgarin Siroratnachai, Surathin Laosri
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
Corresponding Author E-mail: akgarinsiroratnachai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี ปัญหาข้อเท็จจริง และแนวทางในการแก้ไขปัญหา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน และทำการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐที่กำหนดนโยบายและออกกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กลุ่มที่ 2 ตัวแทนผู้ประกอบการกิจการประมงทะเล กลุ่มที่ 3 แรงงานนอกระบบ (ลูกจ้างประมงทะเล)

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของแรงงานธุรกิจการประมงทะเลเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของแรงงานและเจ้าของเรือไต๋ก๋งและลูกจ้างที่ทำงานในเรือ และการว่าจ้างแรงงานลูกจ้างที่ทำงานประมงทะเล และปัญหาสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการจ้างแรงงาน ซึ่งการตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานในเรือประมงทะเลมักเป็นการตกลงด้วยวาจา ไม่มีสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการทำงานเป็นหนังสือที่ชัดเจนทำให้เกิดข้อโต้แย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของกฎหมายการใช้แรงงานในงานประมงทะเล ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมการให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้าง ควรมีการแก้ไขในเรื่องของการเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างในกิจการประมงทะเล และควรให้มีการทำสัญญาจ้างเพื่อความชัดเจนในการจ้างงานแรงงานในธุรกิจการประมงทะเล

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย; การคุ้มครองแรงงาน; ธุรกิจการประมงทะเล

*Received March 1, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted March 21, 2024

Abstract

This research article aimed to study theoretical concepts, the problem of facts, and the approaches to problem-solving, conducted by qualitative research, and used open-ended interviews in in-depth interviewing key informants, participatory observation and focus group discussions with key informants, divided into 3 groups: Group 1: Government agencies that set policies and enacted labor protection laws. Group 2: Representatives of marine fishing business operators. Group 3: Informal sector workers. (Marine fishing employee)

The research results were found that the problem of labor in the marine fishing business arose from the relationship between the boat owners, captains, and employees working on the boats and hiring employees to work in sea fishing, as well as problems with labor contracts or labor agreements. The agreement to hire an employee to work on a sea fishing vessel was usually verbal. There need to be a clear written labor contract or working agreement, which caused disputes between employers and employees. The researcher had a suggestion to amend the law regarding labor use in marine fishing. There should improve and amend additional protection for employees. There should be a correction for those coming to work as employees in the marine fishing business. There should be an employment contract for clarity regarding the employment of workers in the marine fishing business.

Keywords: Legal Measures: Labor Protection; Marine Fisheries Businesses

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน และกำลังประสบกับปัญหาการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติ จนส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง โดยเฉพาะในภาคการก่อสร้าง และภาคการประมง ทำให้มีความต้องการแรงงานระดับล่างเป็นจำนวนมาก รัฐบาลไทยจึงต้องใช้นโยบายที่มีความยืดหยุ่นขึ้น โดยอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติจากประเทศที่เป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน ได้แก่ ประเทศเมียนมาร์ ประเทศลาว และประเทศกัมพูชา (ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ, 2552) อาศัยมติคณะรัฐมนตรีในการยกเว้นกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ คือ

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ที่อนุญาตให้มีการจ้างงานสำหรับผู้หลบหนีเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายจากทั้ง 3 ประเทศ โดยในปัจจุบันมีแรงงานจำนวนที่เพิ่มขึ้นจากเดินอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี ทำให้แรงงานส่วนใหญ่แล้วนั้นจะมาจากแรงงานข้ามชาติ โดยสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้กลุ่มคนต่างชาติต่างเข้ามาทำงานในประเทศไทย คือ ความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ โดยประเทศไทยมีค่าตอบแทนที่สูงกว่าโดยค่าตอบแทนจากการทำงาน สวัสดิการด้านแรงงาน การขาดแคลนแรงงาน ลักษณะทางภูมิประเทศที่มีความสะดวก และประกอบกับ ความยากจน การหลบหนีภัยส่งคราม การอพยพข้ามถิ่นฐานเข้ามาทำงาน

นอกจากนี้ในประเทศไทยในการประกอบธุรกิจการประมงทะเล ซึ่งเป็นการประกอบกิจการที่มีความพัฒนาและมีการเจริญเติบโตเป็นอย่างมาก และสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนผู้ประกอบการในธุรกิจการประมงเป็นอย่างดี ทำให้ในการประกอบธุรกิจการประมงทะเลจำเป็นต้องอาศัยแรงงาน กล่าวได้ว่า แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบธุรกิจประมงทะเล และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการประกอบกิจการที่ต้องการแรงงาน ซึ่งแรงงานเป็นต้นทุนในการผลิตประการหนึ่ง และในปัจจุบันกิจการประมงทะเลเป็นกิจการที่มีความพัฒนากึ่งกิจการอุตสาหกรรมซึ่งมีเรือขนาดใหญ่เพื่อออกหาปลาและมีห้องเย็นไว้สำหรับการเก็บสัตว์น้ำในเรือและพบว่ามีลูกจ้างประจำเรือเป็นจำนวนมาก และนายจ้างในกิจการประมงทะเลนี้ควรมีความรับผิดชอบต่อลูกจ้างในกิจการประมงทะเล เช่นเดียวกับลูกจ้างในกิจการอุตสาหกรรมภาคอื่น ๆ ทำให้นายจ้างเป็นผู้ประกอบการซึ่งมีอำนาจในการต่อรองที่สูงกว่าได้กำหนดข้อตกลงซึ่งเป็นสภาพของการจ้างอย่างเอารัดเอาเปรียบลูกจ้าง หรืออาจจะไม่มีการกำหนดไว้เลยก็ได้ทำให้ลูกจ้างไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายที่ควรจะเป็น จึงเป็นความไม่เสมอภาคในการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และอีกหนึ่งอย่างที่มีความสำคัญต่อลูกจ้างในกิจการประมงทะเลนี้ได้แก่เรื่องของความปลอดภัย สภาพแวดล้อมในการทำงานเพราะตามสภาพความเป็นจริงแล้วสภาพการทำงานของลูกจ้างนั้น เป็นการทำงานซึ่งจะต้องทำงานในเรือในขณะที่ออกทะเลเป็นเวลานาน ๆ พื้นที่ในการทำงานจึงเป็นพื้นที่ลูกจ้างในเรือประมงทะเลต้องอยู่กันอย่างแออัด สภาพแวดล้อมในการทำงานก็ไม่ดีเพราะเป็นสภาพที่บังคับให้ต้องทำงาน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการจ้างแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) แต่เนื่องมาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ไม่ได้ให้ความคุ้มครองสำหรับลูกจ้างที่ทำงานในกิจการประมงทะเลได้อย่างครอบคลุมตาม

มาตราฐานขั้นต่ำในการจ้างแรงงาน กล่าวคือ ตามมาตรา 22 ว่า “งานเกษตรกรรม งานประมงทะเลงานบรรทุก หรืองานขนถ่ายสินค้า เรือเดินทะเล งานที่รับไปทำที่บ้าน งานขนส่ง และงานอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาจะกำหนดในกฎกระทรวงให้มีการคุ้มครองแรงงานกรณีต่าง ๆ แตกต่างไปจากพระราชบัญญัตินี้ก็ได้” แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ได้ออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองแรงงานที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการจ้าง การใช้แรงงาน และการจัดสถานที่และอุปกรณ์ในการทำงาน เพื่อให้ผู้ทำงานมีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และได้รับค่าตอบแทนตามสมควร ซึ่งกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในการออกกฎกระทรวงได้ซึ่งเป็นข้อยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) มาตรา 22 ซึ่งยังไม่สามารถครอบคลุมถึงสาระเนื้อหาที่ควรจะเป็นในหลายเรื่องตามข้อเท็จจริงดังที่กล่าว เช่น เรื่องการควบคุม การจัดให้มีข้อบังคับในการทำงาน การพักงาน และในเรื่องค่าชดเชยในกรณีเลิกจ้าง เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการคุ้มครองแรงงาน แต่กฎกระทรวงมิได้มีการให้ความคุ้มครองถึงจึงเป็นเรื่องที่นายจ้างและลูกจ้างจะต้องไปตกลงกันเอง จึงเป็นช่องว่างของกฎหมายจากที่กล่าวมามีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

ปัญหาความสัมพันธ์ของการจ้างแรงงาน กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของการจ้างแรงงาน เจ้าของเรือ ไต๋ก๋งและลูกจ้างที่ทำงานในเรือ ในการว่าจ้างแรงงานลูกจ้างที่ทำงานประมงทะเล เจ้าของเรือจะเป็นผู้ประกอบกิจการและจะเป็นผู้ที่ตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานด้วยตนเอง แต่มอบหมายให้ไต้ก๋งเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการหาปลา ควบคุมคนงานในเรือประมงรวมทั้งเป็นผู้รับลูกจ้างเข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ และกำหนดค่าจ้างและจ่ายค่าจ้างที่ได้รับจากเจ้าของเรือหรือเจ้าของกิจการไปจ่ายให้กับลูกจ้างอีกทอดหนึ่ง เมื่อเกิดปัญหาโต้แย้งกันในเรื่องสิทธิผลประโยชน์ตอบแทนในการทำงานทางเจ้าของเรือจะอ้างว่าการประกอบกิจการเป็นไปในลักษณะเหมางานให้กับไต๋ก๋งหรือเป็นการประกอบธุรกิจในลักษณะหุ้นส่วน คือเจ้าของเรือจะเป็นผู้ลงทุนออกค่าใช้จ่ายในการจับปลา คนงานและลูกเรือเป็นหุ้นส่วนประเภทที่ลงแรงงาน จึงทำให้มีปัญหาเป็นคดีขึ้นศาลแรงงานอยู่บ่อยครั้ง ปัญหาสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการจ้างแรงงาน การตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานในเรือประมงทะเลมักเป็นการตกลงด้วยวาจา ไม่มีสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการทำงานเป็นหนังสือไว้ต่อกัน ทำให้เมื่อเกิดข้อโต้แย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง เช่น กรณีที่ลูกเรือประมงเบี้ยว เมื่อรับค่าจ้างล่วงหน้าแล้วหนีกลับไปลงเรือลำอื่น แต่นายจ้างเองกลับไม่มีเอกสาร จึงทำให้เกิดปัญหาการใช้แรงงานบ่อยครั้ง เพราะส่วนใหญ่การจ้างแรงงาน

ลูกเรือชาวพม่ามักตกลงกันด้วยวาจาไม่มีสัญญาว่าจ้างเป็นหลักฐาน หากมีการโกงแรงงานกันจะไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าฝ่ายใดเป็นผู้โกงแรงงานหรือฝ่ายใดโกงค่าแรงงาน นอกจากนี้ปัญหาด้านเวลาทำงาน เวลาพัก และวันหยุด ไม่เป็นไปตามสัญญาจ้างแรงงานหรือข้อตกลงในการจ้างแรงงาน เนื่องจากการทำงานในเรือประมงทะเลเมื่อเรือออกจากฝั่งทะเลไปแล้วลูกจ้างจะทำงานและพักอยู่ในเรือจึงทำให้ลูกจ้างทำงานในลักษณะทำงานไม่หยุดพักและไม่มีกำหนดเวลา ชั่วโมง เวลาพัก วันหยุดที่ไม่แน่นอนตายตัวเหมือนดั่งเช่นการทำงานในสถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลูกจ้างเกิดอาการเครียดและเบื่อหน่าย และไม่กลับมาทำงานในกิจการประมงอีก ปัญหาจากข้อกฎหมาย กล่าวคือ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2565 ไม่ได้มีการกำหนดข้อบังคับหรือข้อกำหนดสภาพบังคับในการทำงานของแรงงานประมงไว้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ปัญหาความปลอดภัยของลูกจ้างในการทำงาน หรืออาจเกิดกรณีที่ลูกจ้างขัดคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างได้ และปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้างในงานประมงทะเลกฎหมายที่ให้นายจ้างเป็นผู้จัดสวัสดิการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลของประเทศไทยนั้น ยังไม่มีข้อบัญญัติที่กำหนดในเรื่องของข้อบังคับ เช่น การแต่งกาย การจัดที่นอนพักผ่อนให้เป็นสัดส่วน อีกทั้งยังไม่ได้กำหนดถึงการจัดสวัสดิการให้กับลูกจ้างเมื่อไม่ได้ปฏิบัติงานบนเรือเช่นที่พักอาศัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงแง่มุมของการคุ้มครองแรงงานในงานประมงตามกฎหมายไทย ซึ่งกล่าวได้ว่าอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศมีความสำคัญในการวางมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ โดยถือว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐภาคีจะต้องให้แก่คนงานในรัฐ โดยมาตรฐานของแรงงานระหว่างประเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม การรับรองและเคารพสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนให้เกิดความเป็นธรรมในการใช้แรงงาน และการใช้แรงงานชาวประมง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาถึงข้อบกพร่องของกฎหมายการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลของไทย เพื่อหามาตรการแก้ไขเพิ่มเติมในบทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองแรงงานนอกระบบในงานประมงทะเลไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาจากข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่แนวทางในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ จึงได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 20 คน ซึ่งมีประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานในธุรกิจประมงทะเล ประกอบไปด้วย

กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐในการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย ที่ควบคุมกำกับดูแลแรงงานประมงทะเล และผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 2 ตัวแทนผู้ประกอบการกิจการประมงทะเล จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 3 แรงงานนอกระบบ (ลูกจ้างประมงทะเล) จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเกตแบบมีส่วนร่วม และทำการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหน่วยงานราชการและผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อต้องการทราบข้อมูล ความคิดเห็น รวมทั้งกระบวนการข้อเสนอแนะ และมุมมองต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล โดยมีแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 3 ชุด ประกอบไปด้วย ชุ

ดที่ 1 สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดนโยบายกฎหมาย และการกำกับดูแลแรงงานในธุรกิจประมงทะเล

ชุดที่ 2 สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนผู้ประกอบการในธุรกิจการประมงทะเล

ชุดที่ 3 สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแรงงานในธุรกิจการประมงทะเล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) อย่างละเอียด จนกระทั่งครบถ้วน จากนั้นผู้วิจัยจึงนำประเด็นหลัก

นำมาพิจารณาแบ่งออกเป็นข้อมูลที่เป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย พร้อมตรวจสอบความถูกต้องของผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยการตีความเพื่อสร้างข้อสรุปของข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการเขียนแบบพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปบันทึกคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละราย เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือขาดหายเพื่อประโยชน์ในการไปศึกษาเพิ่มเติมในการทำการสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงทำการถอดเทปแบบคำต่อคำ แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการฟังเทปบันทึกเสียงซ้ำ จากนั้นผู้ทำการวิจัยจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ

ผลการวิจัย

1. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล พบว่า การคุ้มครองแรงงานมีความสำคัญที่รัฐจะต้องเข้าไปดูแล และให้ความคุ้มครองแรงงาน โดยมีหลักการทั่วไปในการคุ้มครองแรงงาน (Labor Protection) หมายถึง การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standards) ในการใช้แรงงาน นอกจากนี้แล้วยังหมายถึงการให้ความคุ้มครองด้านสวัสดิการด้านแรงงาน เพราะคำว่าสวัสดิการด้านแรงงานนั้นไม่ควรหมายถึงเฉพาะสวัสดิการของแรงงานในระบบ ที่จะได้รับความคุ้มครอง แต่ควรพิจารณาถึงการได้รับความคุ้มครองแรงงานและสวัสดิการด้านแรงงานนอกระบบด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานให้เท่าเทียมเสมือนกับแรงงานในระบบ และให้มีความกินดีอยู่ดี มีความมั่นคงในชีวิต และมีความผาสุกในการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว ซึ่งการที่ก่อให้เกิดการคุ้มครองแรงงาน จึงเป็นการพัฒนาไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ซึ่งจะเกิดขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ที่มีความต้องการในการสนองตอบต่อการดำรงชีพของตนตามแต่ว่าสังคมนั้นจะมีความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพมากน้อยเพียงใด เมื่อมนุษย์ได้รับความตอบสนองของตนเองแล้วนั้นสิ่งที่ตามมาคือความต้องการความมั่นคงที่จะได้รับความตอบสนองในสิ่งดังกล่าวเป็นการถาวรและมั่นคงตลอดระยะเวลาที่ตนยังคงมีชีวิตอยู่ รวมไปถึงหากสิ้นชีวิตแล้วก็จะประสงค์ที่จะให้ความมั่นคงที่ตนได้รับนั้นตกทอดถึงบุคคลในครอบครัวของตนเอง เพราะเมื่อบุคคลในสังนั้นมีความมั่นคงในชีวิตย่อมส่งผลให้สังคมนั้นเกิดความสงบสุขและมั่นคงไปด้วย ดังนั้น หลักการนี้ก่อให้เกิดการคุ้มครองแรงงานนอกระบบจึงมีความเกี่ยวข้องกับหลักการความต้องการของมนุษย์ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของบ่อเกิดการคุ้มครองและสวัสดิการด้านแรงงาน เนื่องจากค่าแรงหรือค่าสินจ้างที่ผู้ใช้แรงงานได้รับถือเป็นเพียง

ปัจจัยพื้นฐานที่ตอบสนองต่อความต้องการในเบื้องต้นของมนุษย์เท่านั้น แต่หาได้เพียงพอต่อการครองชีพของผู้ใช้แรงงานแต่อย่างใด

2. สภาพปัญหาจากข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย พบว่า มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล มีประเด็นปัญหาที่สำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ 1. ด้านสภาพการจ้างงาน สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ ปัญหาและอุปสรรคการดำรงชีวิตในระหว่างการปฏิบัติงานในเรือประมงทะเล 2. ด้านการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลของประเทศไทย 3. ด้านการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ 4. ด้านการศึกษากฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลของต่างประเทศ และ 5. ด้านการศึกษาในสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ 2541 ซึ่งสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคการดำรงชีวิตในระหว่างการปฏิบัติงานในเรือประมง ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้ามาทำงานในอาชีพนี้ตลอดมา ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเหตุผลจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจที่ไม่อาจปล่อยให้ธุรกิจหลักของประเทศในด้านนี้ขาดแคลนแรงงานลงได้ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการทำให้ธุรกิจต้องหยุดชะงักเกิดความเสียหายทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวมของประเทศ แต่กระผ่อนผันที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรการลักลอบใช้แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในกิจการประมงทะเลยังคงมีอยู่จำนวนไม่น้อยและไหลเข้าสู่ระบบอยู่เสมอ และในปัจจุบันพบว่า การทำประมงมีมากเกินขนาดทำให้ลูกจ้างชาวประมงต้องออกไปหาปลาไกลจากฝั่งทะเล จากสภาพการทำงานต้องอยู่ในทะเลเป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้ลูกจ้างชาวประมงต้องเสี่ยงต่ออันตรายต่าง ๆ เช่น การเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติ ภัยจากโจรสลัด การเสี่ยงต่อการถูกจับกุมและรับโทษในต่างแดน ซึ่งการทำงานของลูกจ้างในเรือประมงทะเลแต่ละคนจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไปตามตำแหน่งบนเรือประมง ในเรื่องของความสัมพันธ์ของการจ้างแรงงานลูกจ้างเพื่อทำการประมงน้ำลึกมีความสัมพันธ์ของการจ้างแรงงานแบบนายจ้างลูกจ้างช่วงเวลาการทำงานของแรงงานลูกจ้างในกิจการประมงทะเลไม่สามารถกำหนดได้แน่นอน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล พบว่า แนวทางมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบศึกษาเฉพาะกรณีแรงงานในธุรกิจการประมงทะเลของไทยและต่างประเทศที่เหมาะสม เพื่อนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมนานาประเทศ โดยการประกอบธุรกิจการประมงทะเลในปัจจุบันนั้นมีการแข่งขันค่อนข้างสูงและมีการแข่งขันกันในระหว่างประเทศมากขึ้น ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุ้มครองแรงงานในธุรกิจการประมงทะเลให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาการประกอบธุรกิจการ

ประมงทะเล เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานมีสภาพการทำงานที่ มีความมั่นคงในการทำงานมีสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน เป็นแรงงานที่มีคุณภาพที่ผู้ประกอบธุรกิจการประมงทะเลต้องใช้แรงงานเหล่านี้ในการประกอบธุรกิจและแข่งขันกับต่างประเทศ เมื่อเป็นแรงงานที่ดีมีคุณภาพแล้วประเทศไทยก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทนแรงงานไทยเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในงานประมงทะเลแต่อย่าง ประเทศไทยก็สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในธุรกิจการประมงทะเลได้อย่างถาวร

อภิปรายผลการวิจัย

1. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล พบว่า ประเทศไทยได้มีกฎหมายที่เป็นการเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหาแรงงานในกิจการประมงทะเล คือ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล ฉบับลงวันที่ 26 สิงหาคม 2535 จนกระทั่งเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ประกอบกับกฎกระทรวงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) เพื่อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการใช้แรงงานในกิจการประมงทะเลเป็นการเฉพาะ เพราะการใช้แรงงานในงานประมงทะเลมีลักษระที่แตกต่างจากการใช้แรงงานโดยทั่วไป นอกจากนี้แล้วยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานในกิจการประมงทะเล คือ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2546 กฎข้อบังคับการตรวจเรือไทย พ.ศ. 2528 ระเบียบกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์ว่าด้วยคนประจำเรือเดินทะเล พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชัย โถสุวรรณจินดา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานนอกระบบบ พบว่า รัฐบาลได้ออกกฎหมายการคุ้มครองแรงงานนอกระบบ 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. กลุ่มแรงงานรับจ้างในงานเกษตรกรรม 2. กลุ่มลูกจ้างทำงานบ้าน และ 3. กลุ่มแรงงานที่รับงานไปทำที่บ้านแต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอ เพราะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาแรงงานนอกระบบได้อย่างจริงจังและยังมีแรงงานนอกระบบอีกหลายกลุ่มที่ยังไม่มีกฎหมายคุ้มครอง และสอดคล้องกับมงคลราช ศิริสม (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ กัมพูชา และลาว ที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย พบว่า ในทุกรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ กัมพูชา และลาว ที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันปราบราม และควบคุมการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ โดย

พบว่ามีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญที่ยังเป็นปัญหาในการบังคับใช้และขาดความสอดคล้องเชื่อมโยง ดังนั้นจึงมีแนวทางเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องโดยได้เสนอการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีปัญหา อุปสรรคและขาดความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านนโยบายและการประชาสัมพันธ์ให้แรงงานสัญชาติเมียนมาร์ กัมพูชา ลาว ในพื้นที่ชายแดนทราบถึงบทลงโทษหากมีการลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย

2. สภาพปัญหาจากข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล พบว่า ปัญหาที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1. สภาพการจ้างงาน สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ ปัญหาและอุปสรรคการดำรงชีวิตในระหว่างการปฏิบัติงานในเรือประมงทะเล 2. ด้านการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลของประเทศไทย 3. ด้านการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ 4. ด้านการศึกษากฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลของต่างประเทศ และ 5. ด้านการศึกษาในสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ 2541 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจที่ไม่อาจปล่อยให้ธุรกิจหลักของประเทศในด้านนี้ขาดแคลนแรงงานลงได้ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการทำให้ธุรกิจต้องหยุดชะงักเกิดความเสียหายทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวมของประเทศ แต่กระผ่อนผันที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรการลักลอบใช้แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานในกิจการประมงทะเลยังคงมีอยู่จำนวนไม่น้อยและไหลเข้าสู่ระบบอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิชัย บุญถนอม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2565 ศึกษากรณีสัญญาจ้างในงานประมงทะเล พบว่า อาชีพประมงมีความยากลำบากและมีความเสี่ยงภัยอันตรายสูง การส่งเสริม คุณภาพชีวิต การจัดสวัสดิการและการให้ความคุ้มครองแรงงานในอาชีพนี้ยังไม่เพียงพอ สภาพ การทำงานในช่วงออกทะเลมีลักษณะการทำงานที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอน ไม่อาจกำหนดเวลาพักหรือวันหยุดได้ ขึ้นอยู่กับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ หรือระยะทางในการหาฝูงปลาแต่ละครั้ง ตลอดเวลาที่ทำงานเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและเสียชีวิตอันเนื่องมาจากความเหนื่อยล้าจากการทำงานที่ยาวนาน สภาพที่อยู่อาศัยบนเรือและอากาศที่แปรปรวนอยู่ตลอดเวลาเมื่อเจ็บป่วยจากการตรากตรำทำงานหรือเกิดจากอุบัติเหตุก็ทำการรักษาไปตามสภาพ ส่วนค่าจ้างมีทั้งจ่ายเป็นรายเดือนอย่างเดียว หรือเงินรายเดือนรวมกับส่วนแบ่งจากการขายสัตว์น้ำซึ่งก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับภูมิอากาศแหล่งการประมง ปริมาณและราคาสัตว์น้ำที่จับได้ การรับลูกจ้าง เข้าทำงานส่วนใหญ่เป็นการตกลงด้วยวาจา เนื่องจากความรีบเร่งในการหาแรงงานให้เพียงพอในการออกเรือแต่ละเที่ยว นอกจากนี้ยังขาดมาตรการและกลไกจากภาครัฐในการให้ความคุ้มครองสภาพการทำงาน สิทธิประโยชน์

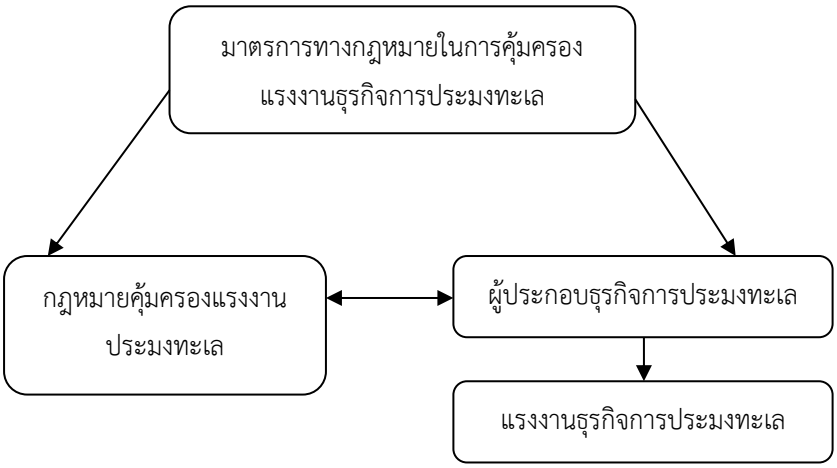
และสวัสดิการต่างๆ ด้วยเหตุนี้ทำให้ลูกจ้างภาค ประมงทะเลขาดหลักประกันและความมั่นคงในการทำงานดังเช่นลูกจ้างทั่วไปตามกฎหมายแรงงาน และการทำงานของแรงงานในงานประมงมีความแตกต่างจากการทำงานของลูกจ้างในงานอื่นทั่วไป เนื่องด้วยงานประมงเป็นการทำงานที่มีความเสี่ยงภัยทางทะเลสูง และมีระยะเวลาการทำงานที่ต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ไม่อาจนำเอากฎหมายคุ้มครองแรงงานทั่วไปมาใช้บังคับได้ จึงจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 และการตรากฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2565 ขึ้นมารองรับเป็นการคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและป้องกันการบังคับใช้แรงงานในงานประมงเป็นการเฉพาะขึ้น

3. แนวทางของกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นสิทธิของแรงงานข้ามชาติได้รับการรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ โดยเฉพาะอนุสัญญาของสหประชาชาติ และองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ รวมทั้งกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ข้อตกลงระหว่างประเทศเหล่านี้มุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงบริการทางสังคม สิทธิในความเสมอภาค และอิสระจากความเป็นทาส และการตกอยู่ในภาวะจำยอม ซึ่งกฎหมายและกฎระเบียบของประเทศไทยที่ใช้บังคับกับแรงงานข้ามชาติมักเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาส่งผลให้เกิดความสับสนในการบังคับใช้ นอกจากนั้น บันทึกความตกลงระหว่างประเทศไทยและประเทศต้นทางและกระบวนการพิสูจน์สัญชาติซึ่งใช้บังคับกับการจัดการแรงงานข้ามชาติมีความซับซ้อน ยุ่งยาก และเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง นายจ้างและลูกจ้างจึงพยายามหลีกเลี่ยงกระบวนการเหล่านี้ ทำให้จำนวนของแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาการค้ามนุษย์ การทารุณกรรม และการใช้แรงงานเด็กและสตรี เป็นต้น ดังนั้น จึงควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบการจัดการแรงงานต่างด้าว และสิทธิต่าง ๆที่แรงงานต่างด้าวในธุรกิจการประมงพึงได้รับ เพื่อให้ผู้ครองสิทธิเหล่านี้เข้าใจและสามารถเรียกร้องสิทธิของตนเองได้อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ ท้ายที่สุด ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและจัดการแรงงานต่างด้าวควรบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นายจ้าง และลูกจ้าง ตามบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายที่มีอยู่มีการบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ของธุรกิจการประมงทะเล อย่างแท้จริง สอดคล้องกับอาทิตยา โภคสุทธิ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมง: ศึกษาความสอดคล้องกับอนุสัญญา องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง พบว่า ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 และต่อมาเมื่อประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ. 2007 ก็มีการบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ขึ้นมาใช้บังคับเพื่อเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาฉบับนี้ โดยมิได้ยกเลิกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 แต่หลักเกณฑ์ใดที่มีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับนี้แล้ว จะไม่บัญญัติซ้ำอีกในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ซึ่งกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยมีบทบัญญัติส่วนใหญ่สอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับที่ 188 แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่บัญญัติไว้แตกต่างจากอนุสัญญา หรือไม่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงโดยเฉพาะแต่ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล พบว่า การคุ้มครองแรงงานมีความสำคัญต่อการคุ้มครองแรงงาน เพราะการรู้จักกฎหมายแรงงานหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน จะช่วยให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล เป็นสิ่งที่สำคัญในการใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงาน ที่มุ่งเน้นในการคุ้มครองแรงงานในธุรกิจการประมงทะเลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ประกอบกระทรวง (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2541 ที่ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานหรือลูกจ้างในธุรกิจการประมงทะเล และเป็น

กฎหมายคุ้มครองแรงงานที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการจ้าง การใช้แรงงาน และการจัดสถานที่และอุปกรณ์ในการทำงาน เพื่อให้แรงงานมีสุขภาพอนามัยที่ดี และมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย และได้รับค่าตอบแทนตามสมควร รวมถึงความคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล ด้วยการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล เป็นการคุ้มครองแรงงานและเป็นการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ และเป็นการสนองต่อนโยบายสำคัญและเร่งด่วนของรัฐบาลในการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ประกอบไปด้วย กระทรวงแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการคุ้มครองแรงงาน ระบบสวัสดิการ และหลักประกันทางสังคม และยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย อาชีวอนามัย ในการทำงานให้สอดคล้องกับสภาวะทางสังคมเศรษฐกิจ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของภาครัฐ ผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงาน ที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. ควรพัฒนากฎหมายเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะ โดยการนำข้อดีของมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เพื่อสร้างกลไกและมาตรการในการควบคุมการจ้าง สภาพการทำงานให้ลูกจ้างมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนเรือ และกำหนดการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และสวัสดิการต่าง ๆ ของลูกจ้างลักษณะเดียวกับการประกันสังคม และประโยชน์ทดแทนในกรณีเจ็บป่วยหรือเสียชีวิตอันเกิดจากสภาพการจ้างงานให้เทียบเคียงกับแรงงานในกิจการประเภทอื่นด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรส่งเสริมการจัดสวัสดิการแรงงานให้แก่ลูกจ้าง ย่อมทำให้ลูกจ้างมีความรักความผูกพันต่อนายจ้าง ทำให้ลูกจ้างเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานซึ่งทำให้ผลผลิตของลูกจ้างมีปริมาณสูงขึ้น และคุณภาพสูงขึ้น ในขณะเดียวกันการจัดสวัสดิการแรงงานให้แก่ลูกจ้างยังช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้างช่วยลดปัญหาและข้อขัดแย้งในสถานประกอบกิจการทำให้การประกอบกิจการของนายจ้างดำเนินไปอย่างราบรื่น

2. ควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ การตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานธุรกิจการประมงทะเล และควรมีมารการหรือบทลงโทษนายจ้างที่ชัดเจนและเป็นธรรม หรือลดขอบเขตของการใช้ดุลพินิจของหน่วยงานของรัฐลง หรือจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบเพื่อคานอำนาจในการใช้ดุลพินิจขององค์กรที่รับผิดชอบโดยมีมาตรการลงโทษนายจ้างที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษามาตราการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานประมงทะเลสำหรับผู้หญิง เพื่อหาข้อจำกัดในกฎหมาย ข้อจำกัดในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการประกอบธุรกิจประมงทะเล

2. ควรศึกษาพื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมายว่ามีข้อจำกัดในด้านใด และควรแก้ไขปัญหาตามสภาพพื้นที่มากกว่าให้มองวิถีชีวิตในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ การวิจัยครั้งต่อไป

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยเปลี่ยนพื้นที่การศึกษาเพื่อนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลพร สันทัดสำรวจการณ์ และวรวิทย์ จินดาพล. (2561). แนวทางการส่งเสริมสวัสดิการแรงงานนอกระบบในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2), 1-13.

ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ. (2552). *บทสังเคราะห์นโยบาย ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการแรงกดดันในการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ ประจำภูมภาคเอเชียแปซิฟิค.

มงคลราช ศิริสม. (2560). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานสัญชาติเมียนมาร์ กัมพูชา และลาว ที่อพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร,* 7(2), 78-90.

วิชัย โถสุวรรณจินดา. (2561). *แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่มีประสิทธิภาพของกำลังพล สังกัดกองบัญชาการ กองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ กองเรือยุทธการ*. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 1(2), 42-54.

วุฒิชัย บุญถนอม. (2565). *ปัญหากฎหมายกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2565 ศึกษากรณีสัญญาจ้างในงานประมงทะเล* (การค้นคว้าอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อาทิตยา โภคสุทธิ์. (2564). *กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมง: ศึกษาความสอดคล้องกับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง* (รายงานการวิจัย). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*

STRENGTHENING PEACEFUL CIVIL SOCIETY FOR DEVELOPING GOOD QUALITY OF LIFE AT ALL AGES OF THE PEOPLE AT AMPHAWA DISTRICT SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

ภูรีภัทร ห้วยหงส์ทอง, รัตนา ตฤษณารังสี
Puripat Huaihongthong, Ratana Trissanarungsee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: naret200430@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาบริบทการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 2.ศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ 3. นำเสนอการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางเสื่อมจะมีผลต่อทุกอวัยวะ และการให้ความรู้ด้านการปฏิบัติตัวในช่วงวัยของประชาชน ปรับจิตให้แจ่มใส ไม่ยึดติดอดีต ไม่กังวลถึงอนาคต 2. การสร้างหลักประกันสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมประชาชนส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วม ฝึกจิตให้เข้มแข็งเมื่อเจออารมณ์มากระทบ จัดเตรียมความสมบูรณ์ด้านสุขภาพ 3. การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรม คือ สร้างทีมจิตอาสาในการดูแลช่วยเหลือประชาชน ปรับจิตให้แจ่มใส ทำจิตให้สงบ การดูแลประชาชนด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพเป็นหลักและมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านนี้ค่อนข้างสูงเนื่องจากมีทรัพยากรและหน่วยงานด้านสาธารณสุขให้บริการสุขภาพกับประชาชนกระจายอยู่อย่างครอบคลุมพื้นที่

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสังคม; สันติประชาธรรม; พัฒนาคุณภาพชีวิต

*Received April 9, 2024; Revised May 8, 2024; Accepted May 20, 2024

Abstract

This research article aimก to study the context of strengthening a peaceful civil society to develop a good quality of life for people of all ages at Amphawa District, Samut Songkhram Province, to study the development and strengthening of a peaceful civil society to develop a good quality of life for people of all ages at Amphawa District. Samut Songkhram Province and to present the strengthening of a peaceful civil society and develop a good quality of life for people at Amphawa District at all ages. Samut Songkhram Province, conducted by the qualitative research, collecting data by in-depth-interviewing 17 key informants.

The research results were found that: 1. Improving the quality of life of people means that degenerative changes in the body affect every organ. and providing knowledge about how to behave during the age of the people, such as eating, exercising, etc. 2. Creating security during the age of the people is a process of creating stability for society. People have value and potential that deserve to be promoted and encouraged for participation to be beneficial to society. 3. Taking care of people in public health and health services is the main thing, and readiness to carry out work in this area is relatively high because there are resources and public health agencies that provide health services to people fully covering the area.

Keywords: Strengthening Society; Santiprachadham; Develop Quality of Life

บทนำ

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทย ถือได้ว่าเป็นสังคมแห่งสันติเมื่อเปรียบเทียบ กับอีกหลากหลายประเทศทั่วโลก แต่ก็อาจมีบางช่วงเวลาที่ความขัดแย้งได้ปรากฏตัวขึ้นและมีแนวโน้ม ว่าจะกลับกลายเป็นความรุนแรง เริ่มจากระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ จนถึงระดับประเทศ ซึ่งอาจจะมีสาเหตุพื้นฐานมาจากความขัดแย้งในมิติเชิงโครงสร้างหมายถึง การกระจายทรัพยากรที่ไม่ทั่วถึง ความไม่เป็นธรรมในสังคม การจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียม ในปัจจุบัน ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางสังคมในมิติต่าง ๆ เช่น วิกฤตความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม วิกฤตโรคระบาดใหม่ การที่จะป้องกันและเปลี่ยนแปลงวิกฤตการณ์ความรุนแรงต่าง ๆ ที่

ขับเคลื่อนวัฒนธรรมสันติวิธีโดยเข้าใจถึงคุณค่าของสันติวิธีอย่างแท้จริงและสามารถนำสันติวิธี และประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2565)

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน คือ การจัดการองค์กรและบริหารจัดการ อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ สามารถเชื่อมคนในชุมชน มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่งได้กำหนดเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อวัดคุณภาพชี้วัดที่ดีของคนไทย โดยประโยชน์ของการใช้ความจำเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในส่วนของประชาชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านร่วมกันคิด รู้ปัญหาของตนเอง มีเป้าหมายในการพัฒนา มีแนวทางพัฒนาหรือแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และมีการระดมทรัพยากรในชุมชนมาช่วยกันพัฒนา และสามารถประเมินผลได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2551)

จังหวัดสมุทรสงคราม การกำหนดยุทธศาสตร์และแนวการพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิต และสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการประชาสังคม ซึ่งได้นำไปเป็นแนวทางกำหนดนโยบาย เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในด้านสาธารณูปโภค เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และได้มีการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเน้นให้ความสำคัญกับประชาชนทุกกลุ่ม เด็ก สตรี เด็กวัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงาน ผู้สูงอายุ เนื่องจากสาธารณูปโภคบางแห่งยังมีไม่เพียงพอและบางแห่งเกิดการชำรุดเสียหายดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานอย่างทั่วถึงรวมทั้งยกระดับสาธารณูปโภคที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ได้รับบริการขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน (สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม, 2567) จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และได้ให้ความสำคัญกับการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3. เพื่อนำเสนอการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 17 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความ บริการค้นหาข้อมูลภายใต้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Document) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) โดยการนำข้อมูลที่ได้รับมาเรียบเรียงและจำแนกออกมาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. บริบทการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

1.1 ด้านร่างกาย พบว่า มีการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนด้วยการให้ความรู้ด้านการปฏิบัติตัวในช่วงวัยของประชาชน เช่น การทานอาหาร การออกกำลังกาย

การใช้เวลาว่าง การอยู่ร่วมกันในกลุ่มของประชาชนในทุกช่วงวัย ในวัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมสภาพทาง ด้านกายและจิตใจจึงควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการพัฒนาสภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง ไม่เป็นภาระของลูกหลานและสังคมและทำให้ผู้มีอายุที่ยืนยาวมีความสุขและความพอใจในชีวิตโดยการตรวจสุขภาพเป็นประจำและมีกิจกรรมในการออกกำลังกายเพื่อสร้างความมั่นใจ การเสริมสร้างสุขภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ตลอดจนถึงการเตรียมความพร้อมทางจิตใจ เช่น ความภูมิใจในตนเองเชื่อมั่นในตัวเองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความคิด เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง

1.2 ด้านจิตใจ พบว่า ประชาชนแต่ละช่วงวันควรปรับจิตให้แจ่มใส ไม่ยึดติดอดีต ไม่กังวลถึงอนาคต มีชีวิตที่เป็นสุขในปัจจุบันขณะ สร้างพลังทางจิตและอารมณ์ให้โปร่งใส สดชื่น ไม่หดหู่ และต้องฝึกจิตให้เข้มแข็งเมื่อเจออารมณ์มากระทบ ปรับจิตให้นิ่ง ยอมรับความเป็นจริง ต้องเข้าใจความจริงของชีวิตและความจริงของโลก เข้าใจตัวเอง ทำจิตให้สงบ และมีการปรับอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาชนในช่วงวัยของแต่คนต้องควบคุมอารมณ์ รู้จักปล่อยวาง รวมถึงต้องดูแลสุขภาพจิตผู้เกษียณ โดยการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ทำจิตใจให้ เพราะหากผู้เกษียณอายุมีสภาพจิตใจแย่ลง จะทำให้รู้สึกว่าตนเองด้อยค่า เป็นภาระแก่ลูกหลาน เคยมีเงินเดือน มีรายได้ ทำประโยชน์ แต่เมื่อร่างกาย สังขารแย่ลง รายได้หรือสังคมเปลี่ยนแปลงไป

1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ส่งเสริมให้ใช้ประสบการณ์ภูมิปัญญาที่มีติดตัวมาโดยทำเป็นแบบอย่างและแนวทางปฏิบัติให้แก่กันและกัน ส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งพาตัวเองได้โดยการจัดสถานที่ให้ออกกำลังกายพร้อมอุปกรณ์ ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริมสร้างรายได้เป็นรูปธรรมสร้างจิตอาสาให้กับประชาชนในวัยต่าง ๆ เป็นแกนนำในการบริหารสถานสาธารณะ โดยพัฒนาในด้านความต้องการของประชาชนและส่งเสริมในเรื่องของความสามารถของประชาชน เช่น ส่งเสริมภูมิปัญญาด้านสมุนไพร งานด้านหัตถกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการออกกำลังกายในประชาชนทุกช่วงวัยเพื่อลดการเกิดโรคต่าง ๆ ในการคุ้มครองทางสังคมของประชาชนในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนั้น ประชาชนได้รับการดูแลจากส่วนงานราชการหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในพื้นที่มีผู้แทนจากท้องที่ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. และยังคงมีภาคีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานราชการเป็นการดำเนินการกับภาคีเครือข่ายจะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสได้รับความคุ้มครองทางสังคมได้อย่างทั่วถึง

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในการทำงานต้องรู้จักบริหารชีวิตตนเองไม่ให้เหี่ยวเฉา หรือเกิดอาการเบื่อหน่าย ซึมเศร้า โดยการเลือกทำกิจกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์ที่

เหมาะสมกับตนเอง มีความสุขที่ได้กระทำ ประชาชนจะต้องใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้าน จัดวางสิ่งของเป็นระเบียบ หยิบใช้ได้ง่ายและทันท่วงที สามารถเลือกปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสม เช่น อยู่ในที่ชุมชนที่เข้าใจและเอื้อต่อการดำเนินชีวิตประชาชนแต่ละช่วงวัย เลือกปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร ชักชวนกันทำดี รักษาศีล ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

2. การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

2.1 ด้านร่างกาย พบว่า การสร้างหลักประกันในช่วงวัยของประชาชนเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมประชาชนมีคุณค่าและศักยภาพสมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มี ส่วนร่วมขึ้นเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้ประชาชนจำนวนหนึ่งจะประสบความสำเร็จยากและต้องการเกื้อกูลจากสังคมและภาครัฐแต่ก็เป็นเพียงบางช่วงเวลาของประชาชนเท่านั้น การพัฒนาในด้านความต้องการของประชาชนและส่งเสริมในเรื่องของความสามารถของประชาชน เช่น ส่งเสริมภูมิปัญญาด้านสมุนไพรงานด้านหัตถกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการออกกำลังกายในประชาชนเพื่อลดการเกิดโรคต่าง ๆ

2.2 ด้านจิตใจ พบว่า ประชาชนพลังทางจิตและอารมณ์ให้โปร่งใส สดชื่น ไม่หดหู่ และต้องฝึกจิตให้เข้มแข็งเมื่อเจออารมณ์มากระทบ ปรับจิตให้นิ่ง ยอมรับความเป็นจริง โดยยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล ได้แก่ การไม่ประพฤติสิ่งที่ทำให้เกิดโทษแก่ตนและผู้อื่น สมาธิ คือ ทำจิตใจให้เข็มแข็ง มีเมตตาต่อกัน และปัญญา คือ รู้ทางเจริญและทางเสื่อมของชีวิตแล้วเลือกปฏิบัติตนให้ดี เพื่อความสุขของตนเองและคนรอบข้าง การปรับอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาชนในช่วงวัยของแต่คนต้องควบคุมอารมณ์ไม่ให้ฟุ้งซ่าน รู้จักปล่อยวาง แต่เมื่อร่างกาย สังขารแย่ลง รายได้หรือสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความหวั่นไหว หงุดหงิด น้อยใจง่ายและส่งผลเสียต่อร่างกายและจิตใจในที่สุด

2.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า มีการจัดเตรียมความสมบูรณ์ด้านสุขภาพ ได้แก่ แผนการตรวจสุขภาพ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ เป็นต้น เพื่อรับมือความอ่อนไหวของสภาวะจิตใจ เพราะจะพบปะผู้คนน้อยลง ดังนั้น ต้องเข้าใจตนเองและยอมรับความจริง หากิจกรรมคลายเหงา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้เกษียณอายุการทำงานไม่เบื่อ กิจกรรมต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องสนุก ท้าทาย แต่ต้องพิจารณากิจกรรมให้เหมาะสมตามกำลังตนเอง ได้แก่ การกวาดบ้าน ถูบ้าน รดน้ำต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การทำงานต้องรู้จักบริหารชีวิตตนเองไม่ให้เหี่ยวเฉาหรือเกิดอาการเบื่อหน่าย ซึมเศร้า โดยการเลือกทำกิจกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์ที่

เหมาะสมกับตนเอง มีความสุขที่ได้กระทำ และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวม เช่น การเข้าร่วมกับสโมสรโรตารี่ การร่วมทำกิจกรรมกับมูลนิธิ การเข้าวัดปฏิบัติธรรม เป็นต้น ประชาชนจะต้องใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้าน จัดวางสิ่งของเป็นระเบียบ หยิบใช้ได้ง่ายและทันท่วงที และมีการจัดการสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงวัย

3. การพัฒนาการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3.1 ด้านร่างกาย พบว่า มีการสร้างทีมจิตอาสาในการดูแลช่วยเหลือประชาชนจนถึงการตั้งโรงเรียนพัฒนาอาชีพรวมทั้งครูและวิทยากรในโรงเรียนสอนเป็นจิตอาสามาร่วมกันดูแลประชาชนเพื่อให้เข้าใจในบริบทของการเป็นอยู่ของประชาชนด้วยใจ อาสา โดยสร้างแรงจูงใจให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการทำงานผลงานที่ได้จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนในการทำงานดูแลประชาชนเพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพของประชาชนในช่วงวัย การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานประชาชนนั้นต้อง มีการคัดกรองบุคลากรที่เข้ามาทำงานในองค์กรเพื่อให้ได้บุคลากรที่ดีตามวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานต้องการเพื่อให้ผู้ที่เข้ารับหน้าที่ทางด้านดูแลประชาชนนั้นได้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

3.2 ด้านจิตใจ พบว่า ประชาชนแต่ละช่วงวันควรปรับจิตให้แจ่มใส ไม่ยึดติดอดีต ไม่กังวลถึงอนาคต มีชีวิตที่เป็นสุขในปัจจุบันขณะ และต้องเข้าใจความจริงของชีวิตและความจริงของโลก เข้าใจตัวเอง ทำจิตให้สงบ เมื่อจิตสงบ ความสว่างก็เกิดขึ้น ทุกอย่างของมนุษย์อยู่ที่จิต ถ้าจิตสงบ หยุดคิดในเรื่องไม่มีประโยชน์หรือเรื่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในอดีตหรือเรื่องที่ยังมาไม่ถึงในอนาคต อยู่อย่างเข้าใจตนเอง ไม่คาดหวังกับลูกหลานหรือผู้เลี้ยงดู ความสุขก็เกิดขึ้นได้ การปรับอารมณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับประชาชนในช่วงวัยของแต่คนต้องควบคุมอารมณ์ไม่ให้ฟุ้งซ่าน รู้จักปล่อยวาง รวมถึงต้องดูแลสุขภาพจิตผู้เกษียณ เพราะหากผู้เกษียณอายุมีสภาพจิตใจแย่ลง จะทำให้รู้สึกว่าตนเองด้อยค่า เป็นภาระแก่ลูกหลาน เคยมีเงินเดือน มีรายได้ ทำประโยชน์ แต่เมื่อร่างกาย สังขารแย่ลง รายได้หรือสังคมเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลเสียต่อร่างกายและจิตใจในที่สุด การตรวจสอบสภาวะจิตใจและอารมณ์ หมั่นตรวจสอบสภาพจิตใจและอารมณ์เสมอ ให้จิตเข้าใจความจริงของชีวิตและของโลก

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า การพัฒนาและเผยแพร่นั้น ควรจะเจาะจงไปถึงกลุ่มใหญ่หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์ตามหมู่บ้านในเขตอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้ข้อมูลเหล่านี้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น การพัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้จะมีวิทยากรเฉพาะทางที่สามารถบรรยายให้ประชาชนเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติ

ตามได้ในการพัฒนาอาชีพ ประชาชนมีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยเพื่อช่วยให้เกิดความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่าในช่วงวัยของประชาชน พัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับประชาชนการรวมตัวของประชาชนในช่วงวัยในอนาคตต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันดังนั้นด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ต้องลักษณะที่แตกต่างกับที่เป็นอยู่ปัจจุบันหมายความว่าการพัฒนาและเผยแพร่ต้องมีเครื่องมือให้ทันกับสถานการณ์

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการเตรียมตัวให้พร้อมทางด้านทรัพย์สิน ที่อยู่อาศัยและความพร้อมด้านจิตใจ ต้องวางแผนชีวิตว่าจะใช้จ่ายอย่างไร ในส่วนใดบ้าง และต้องตัดสินใจว่าจะอยู่ร่วมกับใคร อย่างไรและผู้ให้อาศัยจะยอมรับเราหรือไม่ เป็นต้น ประชาชนจะต้องใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ทั้งภายในบ้านและภายนอกบ้าน การเลือกปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสม เช่น อยู่ในที่ชุมชนที่เข้าใจและเอื้อต่อการดำเนินชีวิตประชาชนแต่ละช่วงวัย เลือกปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร ชักชวนกันทำดี รักษาศีล ปฏิบัติธรรม เป็นต้น และจัดการสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงวัย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

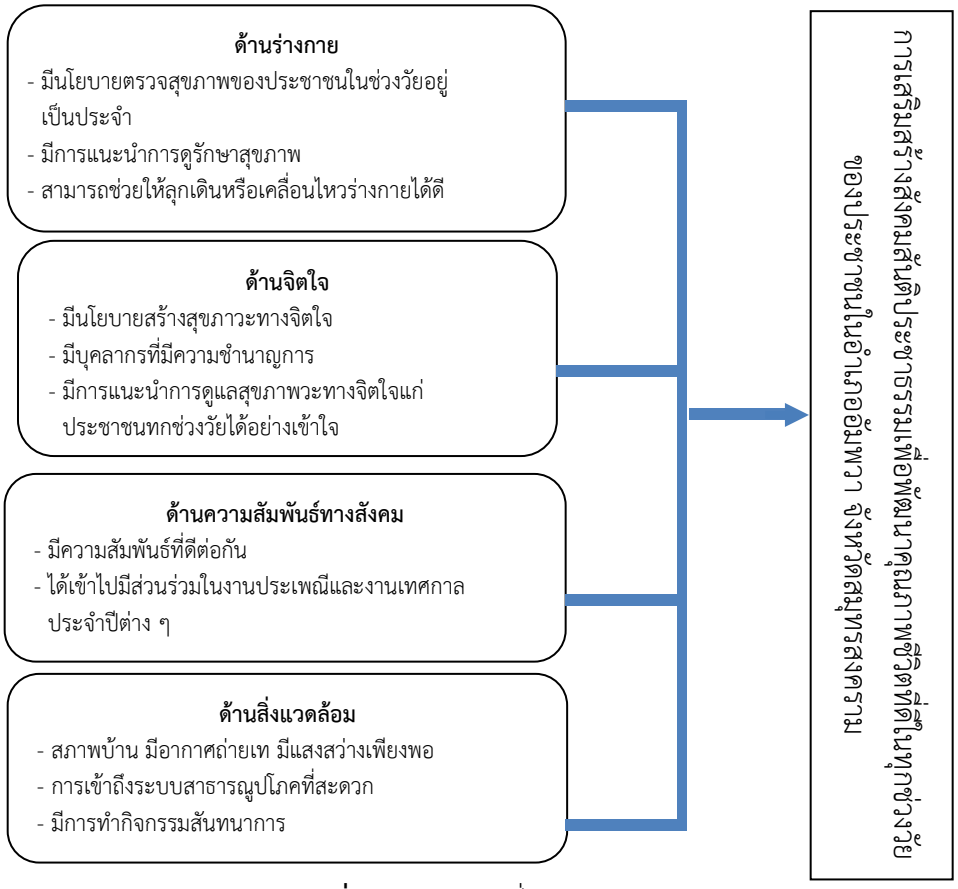
1. บริบทการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางเสื่อมจะมีผลต่อทุกอวัยวะ คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน 1. รักษาสิทธิประโยชน์ 2. ศูนย์รวมพบปะสังสรรค์ 3. ศูนย์ประสานงาน 4. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ 5. ศูนย์การจัดกิจกรรม และ 6. ศูนย์ประชาสัมพันธ์กิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1)พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม คือ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี คือ ปัจจัยด้านการดำรงชีพและสุดท้ายด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง คือ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทางความคิดและปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2. การเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การสร้างหลักประกันในช่วง

วัยของประชาชนเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมประชาชนมีคุณค่าและศักยภาพสมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมขึ้นเป็นประโยชน์ต่อสังคม ส่วนปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถส่งเสริมการพัฒนาประชาชนได้อย่างมั่นใจเป็นการส่งเสริมและรักษาสิทธิประโยชน์ ส่งเสริมสุขภาพส่งเสริมกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในช่วงวัยและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของชนาภา ศรีวิสรณ์และคณะ (2561) เรื่อง แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง พบว่า ชุมชนมีการบริหารจัดการเพื่อการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพและความยุติธรรม พึ่งตนเองได้ ให้โอกาสเท่าเทียม มีสวัสดิการบนฐานของความไว้เนื้อเชื่อใจและเกื้อกูลกัน และมีพุทธสันติวิธีการสร้างชุมชนสันติสุขของดอยช้าง มิติการให้ด้วยการรวมกลุ่มกันสร้างกาแฟดอยช้างให้มีคุณภาพ และมิติท่าทีการวางตนที่ทำให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือหรือผู้มาเยือนมีความประทับใจเชื่อใจกันด้วยความอบอุ่นเอื้อเฟื้อ

3. การพัฒนาการเสริมสร้างสังคมสันติประชาธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัยของประชาชนในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การดูแลประชาชนด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพเป็นหลักและมีความพร้อมในการดำเนินงานค่อนข้างสูง เนื่องจากมีทรัพยากรและหน่วยงานด้านสาธารณสุขให้บริการสุขภาพกับประชาชนกระจายอยู่อย่างครอบคลุมพื้นที่ การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพนั้น ประชาชนจะต้องใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพที่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2553) เรื่อง คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2553 พบว่า คุณภาพชีวิตด้านการทำงานส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจกับชีวิตการทำงานในระดับมาก คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว สวนใหญ่มีความพึงพอใจกับชีวิตครอบครัวในระดับมากที่สุด คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และมีความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินส่วนใหญ่จะเห็นว่า ชีวิตและทรัพย์สินของตนยังมีความปลอดภัยในระดับค่อนข้างน้อย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้เพียงพอในห้วงเวลาแต่ละปีงบประมาณ

2. ควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องของการหาอาชีพเสริมให้กับประชาชนในช่วงวัยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ท้องถิ่นกับภาคเอกชน เพื่อนำข้อมูลจุดเด่นที่ได้มาปรับปรุงและนำไปพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในช่วงวัยที่มีความอ่อนแอของสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2551). *ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.).* กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ชนาภา ศรีวิสรณ์ และคณะ. (2561). แนวทางการเสริมสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาชุมชนชาวไร่กาแฟดอยช้าง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร,* 6(5 ฉบับพิเศษ), 284-297.

สำนักงานจังหวัดสมุทรสงคราม. (2567*). แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567).* สืบค้น 25 ธันวาคม 2566, จาก https://www.samutsongkhram.go.th2022/index.php/2021-11-16-04-36-18/876-2209-2566-2570-2567-2567.

สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2553). *คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2553* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. (2565). *คู่มือการสมัครเข้ารับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ 13 ปีการศึกษา 2565-2566.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1) (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.56-71

การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) : ศึกษาเปรียบเทียบรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสิงคโปร์*

MANAGING POLITICAL COMMUNICATIONS DURING CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19) PANDEMC CRISIS: A COMPARATIVE STUDY OF THE GOVERNMENTS OF THAILAND AND THE REPUBLIC OF SINGAPORE

ดรุณวรรณ ชาญพิพัฒนชัย
Darunwan Chanpipattanachai
วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก
Political Communication College, KIRK University
Corresponding Author E-mail: darunwanchan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 และ 2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสิงคโปร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. บริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลไทย คือ การขาดแผนการบริหารวิกฤติ การสื่อสารไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนบริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลสิงคโปร์ คือ สิงคโปร์เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นเกาะมีทรัพยากรจำกัด ทำให้ประชาชนตื่นตระหนกกักตุนสินค้า 2. การเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ พบว่า รัฐบาลไทยไม่มีแผนบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ ขาดการประเมินสถานการณ์ ไม่มีกลยุทธ์การสื่อสารที่ชัดเจน การสื่อสารไม่เป็นไปทิศทางเดียวกัน ขาดการติดตามประเมินผล สำหรับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติของรัฐบาลสิงคโปร์มีแผนการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ ติดตามสถานการณ์และจัดตั้งศูนย์บริหารวิกฤติ ผู้ส่งสารมีทักษะสื่อสารโดดเด่น ช่องทางการสื่อสารครอบคลุม มีการสื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน และมีการติดตามประเมินผลเพื่อรับมือในระยะยาว

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; ภาวะวิกฤติ; ไวรัสโคโรนา 2019; ไทย; สิงคโปร์

*Received October 24, 2023; Revised October 31, 2023; Accepted November 2, 2023

Abstract

This research article aimed to study the context that affected political communications during the COVID-19 pandemic crisis and to compare the political communication processes during the COVID-19 outbreak crisis adopted by the governments of Thailand and that of the Republic of Singapore. The qualitative research was performed through published paper analyses and results from in-depth interviews with key informants.

The new learnings that could be extracted from this research were: 1. Leaders managing a crisis must have a vision and can communicate clearly and concisely to create trust among the people. 2. A crisis communication master plan was necessary for every country facing a crisis. 3. The centralization of authority in the hands of commanders who needed to gain expertise in crisis management and the lack of a risk management plan were the main factors that directly affected the effectiveness of managing Political Communications during the COVID-19 pandemics.

Keywords: Political communication; Crisis, COVID-19; Thai Government; Singaporean Government

บทนำ

ปี พ.ศ. 2562 โลกเผชิญกับภาวะวิกฤติโรคระบาดติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ COVID-19 นับเป็นวิกฤติการณ์ระดับโลก ทุกประเทศต่างได้รับผลกระทบโดยถ้วนหน้า เนื่องจากเป็นโรคระบาดที่ยังไม่มีวัคซีนป้องกันและเป็นอันตรายถึงชีวิต โดยพบการระบาดครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ซึ่งเชื้อไวรัสดังกล่าวได้แพร่กระจายไปในหลายประเทศในระยะเวลาที่รวดเร็ว ประชาชนเกิดความวิตกกังวลในความปลอดภัยจนนำมาสู่ความโกลาหล รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผลกระทบต่อกลุ่มประชากรเปราะบางที่ไม่อาจรับมือกับภาวะวิกฤตินี้ได้ซึ่งอาจจุดชนวนให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันและความยากจนมากขึ้น รัฐบาลต่าง ๆ จึงต้องอาศัยการสื่อสารในภาวะวิกฤติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนให้ร่วมมือกันบริหารจัดการภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ให้ผ่านพ้นไปได้

ประเทศไทยเป็นกลุ่มประเทศแรก ๆ ที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 มีการคาดการณ์จากหลายฝ่ายว่าการแพร่ระบาดจะเกิดขึ้นเป็นวงกว้างและเกิดความเสียหาย

อย่างหนักต่อสังคมและสภาพเศรษฐกิจ รัฐบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการแพร่ระบาดและแนวทางการรับมือโดยหลายหน่วยงาน ข้อมูลที่ประชาชนได้รับไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความคลาดเคลื่อนทำให้ประชาชนเกิดความวิตกกังวลและไม่รู้ว่าสถานการณ์เป็นไปอย่างไร ส่งผลให้ภาพรวมการแก้ไขปัญหา COVID - 19 ของประเทศไทยในช่วงแรกเป็นไปด้วยความยากลำบาก โดยมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่ารัฐบาลไทยยังไม่มีความชัดเจนถึงยุทธศาสตร์ทิศทางรูปแบบและระบบการจัดการในภาวะฉุกเฉินที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ นอกจากนี้ไม่มีการกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะวิกฤติหรือการบริหารความเสี่ยงไว้อย่างชัดเจน และกำหนดให้การบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์และการจัดการข่าวสารเป็นหน้าที่ของโฆษกรัฐบาล โดยกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ มีหน้าที่แยกส่วนกันอย่างชัดเจน ขาดการบูรณาการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อจัดการภาวะวิกฤติเกิดการเผยแพร่ข่าวจากกลุ่มต่าง ๆ ที่ตรวจสอบที่มาหรือความถูกต้องของข้อมูลไม่ได้ สร้างความตื่นตระหนกแก่ประชาชนจนเกิดการกักตุนสินค้าที่ใช้ป้องกันโรคในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งรัฐบาลไทยได้ตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ขึ้น จึงสามารถบริหารจัดการสถานการณ์ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ ที่มีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบแบบแผนชัดเจนตามกรอบนโยบายการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั้งภาครัฐ (Whole-of-Government Integrated Risk Management: WOG-IRM) โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในสถานการณ์ปกติและในภาวะวิกฤติ โดยเน้นหลักการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทำงานร่วมกันในการกำหนดกรอบการทำงานด้วยการสื่อสารและการประสานงานที่ราบรื่นเพื่อจัดการความเสี่ยง (Lai & Tan, 2012) และจากรายงานขององค์การอนามัยโลกได้ยกย่องให้ประเทศสิงคโปร์เป็นหนึ่งในประเทศที่ดีที่สุดในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทั้งในประเด็นการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ และกระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติ

Coombs (2015) เสนอแนวคิดการบริหารจัดการภาวะวิกฤติ คือ การหาทางป้องกันหรือลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภาวะวิกฤติให้ได้มากที่สุดเพื่อเป็นการปกป้องทั้งตัวองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากความเสียหายที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยขั้นตอนในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติมีด้วยกัน 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนการป้องกัน (Prevention) 2. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม (Preparation) 3. ขั้นตอนการตอบสนอง (Response) 4 ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนา (Revision) ซึ่งการดำเนินการทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าวจำเป็นต้องใช้การสื่อสารกับประชาชนด้วยแนวทางที่เป็นหนึ่งเดียว จึงเห็นได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองย่อมเข้ามามีบทบาทสำคัญโดยทำหน้าที่ในการบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น ให้

ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นแนวทางเดียวกัน รวมถึงทัศนะมุมมองของฝ่ายต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การคลี่คลายวิกฤติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith (2006) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับมือการระบาดของโรคติดเชื้อทั่วโลก : บทเรียนจากโรคซาร์ส บทบาทของการรับรู้ความเสี่ยง การสื่อสาร และการจัดการ พบว่า การมีข้อมูลมากขึ้นเพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำมากขึ้นจะทำให้สามารถดำเนินการแก้ปัญหาในเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ จึงจำเป็นต้องสื่อสารให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ดีขึ้นเพื่อจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน และยังส่งเสริมให้ประชาชนสามารถช่วยให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องในระหว่างการระบาดได้ ดังนั้น การบริหารจัดการภาวะวิกฤติ อาทิ ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากการนำกลยุทธ์และกรอบแนวคิดของการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤตินำมาใช้ในห้วงเวลาต่าง ๆ ของการเกิดวิกฤติ ได้แก่ ขั้นตอนการป้องกัน ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม ขั้นตอนการตอบสนอง ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนา โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบการสื่อสารอย่างรอบด้านในทุกมิติ

ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ในการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 เพื่อค้นหาจุดเด่นจุดด้อยในองค์ประกอบการสื่อสารในขั้นตอนต่าง ๆ ของการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติ จะสามารถสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติสาธารณะ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร อีกทั้ง องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้ประโยชน์ในวงวิชาการโดยเป็นฐานข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกิดประเด็นต่อยอดในการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์

2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสิงคโปร์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีแหล่งข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการ

แพร่ระบาดของ Covid-19 ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ อาทิ การแถลงข่าวของผู้นำรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาด บทความ บทวิเคราะห์ของนักวิชาการ รวมถึงประกาศ ระเบียบ ข้อกำหนด ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ Covid-19 ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ จำนวน 7 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มผู้บริหารศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) 2. กลุ่มนักวิชาการด้านการสื่อสารการเมือง 3. กลุ่มสื่อมวลชน 4. กลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการทูต 5. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านเศรษฐกิจ 6. กลุ่มตัวแทนประชาชนในประเทศและต่างประเทศ 7. กลุ่มนักการเมือง รวมทั้งสิ้น 18 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด ให้อิสระแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์จะมีสิทธิตอบหรือไม่ก็ได้ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้จะต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ฯลฯ และเอกสารชั้นรองที่เผยแพร่ในลักษณะข้อมูลออนไลน์จากเว็บไซต์ต่าง ๆ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์จะดำเนินการตรวจสอบข้อมูล โดยผู้วิจัยจะให้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบ “สามเส้า” ต่างคน ต่างสถานที่ ต่างเวลา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยปราศจากอคติ ให้ค่าน้ำหนักของชุดข้อมูลที่มีกลุ่มตัวอย่างมากว่า 2 ใน 3 จึงข้อมูลออกมาเป็นเสียงส่วนใหญ่ จากนั้นเข้าสู่การนำเสนอในรูปแบบการพรรณาบรรยายสรุปเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ จากการศึกษาพบว่า บริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลไทย ได้แก่

1. รัฐบาลไทยไม่มีแผนการบริหารภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดที่ทันต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ 2. ขาดเอกภาพในการบริหาร ส่งผลให้การสื่อสารข้ามหน่วยงานเพื่อบริหารจัดการสถานการณ์ร่วมกัน ไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน 3. มีความขัดแย้งกันของข้อมูล หรือข้อมูลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4. ปัญหาการจัดหายาและวัคซีนป้องกันโรคให้เพียงพอกับจำนวนประชากร ทันต่อเวลาทั่วถึง เท่าเทียม และตรงกับความต้องการของประชาชนที่มีอยู่อย่างหลากหลาย 5) ความล่าช้าในการจัดหาและกระจายวัคซีน การจัดหาและการจำหน่ายหน้ากากอนามัย การบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ เกิดความสับสน 6. ประชาชนบางส่วนเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อแนวทางการจัดหาและบริหารจัดการวัคซีนป้องกันโรค ทำให้รัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง จากบริบทต่าง ๆ ส่งผลให้รัฐบาลไทยแก้ไขปัญหาโดยการจัดตั้ง ศบค. ขึ้น เพื่อบริหารจัดการสถานการณ์และกำหนดแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ นำไปปฏิบัติ รวมถึงแต่งตั้ง โฆษก ศบค. เพื่อทำหน้าที่สื่อสารกับประชาชน ทำให้การบริหารสถานการณ์และการสื่อสารข้อมูลไปถึงประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกันของข้อมูลและควบคุมการแพร่ระบาดในระลอกแรกได้ แต่อย่างไรก็ตาม การขาดแผนบริหารภาวะวิกฤติอย่างครบวงจรทำให้เมื่อสถานการณ์การรุนแรงขึ้นรัฐบาลจึงประสบปัญหาในการบริหารสถานการณ์ในภาพรวม เช่น ปัญหาเตียงรักษาคนไข้ ขาดแคลน หรือการจัดสรรวัคซีน เกิดภาพการขัดแย้งกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกัน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องปรับแผนการรับมือเฉพาะหน้าเพื่อแก้ไขสถานการณ์ไปทีละขั้นตอน การบริหารจัดการภาวะวิกฤติของรัฐบาลดังกล่าวทำให้ประชาชนบางส่วนขาดความเชื่อมั่น เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์และไม่ยอมรับมาตรการและแนวทางการบริหารภาวะวิกฤติของรัฐบาล แต่อย่างไรก็ตาม ระบบโครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณสุขที่เข้มแข็งของประเทศและความตื่นตัวของประชาชนทำให้รัฐบาลสามารถจัดการภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดได้ สำหรับบริบทที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลสิงคโปร์นั้น ได้แก่ 1) รัฐบาลมีเสถียรภาพทางการเมืองที่เข้มแข็ง นโยบายบริหารประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามทิศทางที่รัฐบาลกำหนด และประชาชนเชื่อมั่นต่อรัฐบาลอย่างมาก 2) สิงคโปร์มีลักษณะเป็นเกาะขนาดเล็ก ทำให้ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อเกิดภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 จึงทำให้ประชาชนตื่นตระหนกและกักตุนสินค้า 3) การลงทุนในธุรกิจบรรษัทข้ามชาติ ทำให้มีแรงงานต่างชาติในประเทศเป็นจำนวนมาก 4) เป็นประเทศพหุวัฒนธรรมที่มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ทำให้มีความแตกต่างเรื่องภาษา แนวคิด และวัฒนธรรม รวมถึงประชาชนในสังคมมีช่วงอายุที่หลากหลายตั้งแต่เยาวชน คนทำงาน และผู้สูงอายุ จากบริบทต่าง ๆ ส่งผลให้รัฐบาลสิงคโปร์จำเป็นต้องมีการสื่อสารข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอให้กับประชากรกลุ่มต่าง ๆ

อย่างเท่าเทียมกัน นำไปสู่การปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐบาลได้กำหนดไว้และมีความรู้เพื่อรับมือกับโรคระบาด อีกทั้ง รัฐบาลจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนไม่เกิดความตื่นตระหนก ป้องกันข่าวลวง ข่าวเท็จ ซึ่งอาจส่งผลให้สถานการณ์เลวร้ายลง โดยรัฐบาลสิงคโปร์กำหนดแผนบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการภาครัฐที่ชัดเจนเตรียมพร้อมไว้ ซึ่งเป็นการนำข้อมูลการรับมือการแพร่ระบาดในอดีตที่ผ่านมานำมาจัดทำเป็นกรอบแนวทางการบริหารภาวะวิกฤติ ดังนั้น ตั้งแต่รัฐบาลทราบถึงการแพร่ระบาดของ Covid-19 จึงสามารถวางแผนสื่อสารให้ประชาชนรับทราบได้ตั้งแต่เริ่มต้นภาวะวิกฤติ และรัฐบาลมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในทุกมิติเพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์การสื่อสารและออกแบบสารสำหรับเผยแพร่ผ่านทางช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย ซึ่งในการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤตของรัฐบาลสิงคโปร์มีการออกแบบสารที่คำนึงถึงความแตกต่างของประชากรทั้งในเรื่อง ภาษา อายุ และความสนใจ ทำให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลและมีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติของรัฐบาลเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกันเป็นหนึ่งเดียวกัน และเข้ามีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล ทำให้รัฐบาลสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์

2.1 ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ทำหน้าที่ส่งสารของรัฐบาลไทยยังไม่มีผู้โดดเด่นในเรื่องทักษะการสื่อสารในภาวะวิกฤติ และไม่มีการเตรียมข้อมูลที่ชัดเจน ขาดการสื่อสารข้อเท็จจริง ทำให้ประชาชนบางส่วนรู้สึกว่าไม่ได้รับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การสื่อสารโดยส่วนใหญ่เป็นการให้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ อย่างไรก็ตาม โฆษก ศบค. สามารถสื่อสารได้กระชับ อธิบายสถานการณ์ได้ตรงไปตรงมา สามารถสื่อสารกับประชาชนจนสร้างความเชื่อมั่นและปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลกำหนด ดังนั้น โดยสรุปภาพรวมการทำหน้าที่ส่งสารของผู้นำรัฐบาลไทยยังขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนทั้งประเทศได้ สำหรับผู้ส่งสารของรัฐบาลสิงคโปร์มีทักษะในการสื่อสาร และมีความรู้ความเข้าใจในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ Covid-19 เนื่องจากมีประสบการณ์บริหารจัดการภาวะวิกฤติผู้ส่งสารมีทักษะการสื่อสารที่โดดเด่น เนื่องจากสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา โปร่งใส และมีการสื่อสารหลายภาษาเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทำให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลครบถ้วน เกิดความเชื่อมั่นในขณะเดียวกัน ผู้ส่งสารคนอื่น ๆ เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงานสาธารณสุขทำให้สามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารและแนวทางการรับมือได้อย่างชัดเจน

เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้ส่งสารทุกคนสามารถสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้ นำเสนอทิศทางที่ชัดเจน และมีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ

2.2 เนื้อหาสาร (Message) เนื้อหาสารของรัฐบาลไทยที่ใช้ในการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ Covid-19 ถูกสร้างขึ้นโดยมีเป้าหมายในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติให้คลี่คลายลง วาทกรรม อาทิ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” หรือ “วัคซีนที่ดีที่สุด คือ วัคซีนที่เข้าสู่ร่างกายเร็วที่สุด” จึงเป็นสารที่ชัดเจนที่สามารถสื่อถึงเป้าหมายของรัฐบาลตามนโยบาย “สุขภาพเหนือเสรีภาพ” ทำให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนภายในประเทศร่วมใจกันปฏิบัติตามมาตรการเพื่อยับยั้งการแพร่ระบาด ส่งผลให้สถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศคลี่คลายลงได้ แต่อย่างไรก็ตาม สารที่รัฐบาลใช้ไม่มีความต่อเนื่องเป็นทิศทางเดียวกันเพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นภาวะวิกฤติไปจนถึงช่วงภาวะวิกฤติคลี่คลาย ทำให้ประชาชนไม่มีข้อมูลที่มาเพียงพอในการรับมืออย่างรอบด้าน สำหรับเนื้อหาสารของรัฐบาลสิงคโปร์ที่ในการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ Covid-19 โดยมีเป้าหมายในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติให้คลี่คลายลงอย่างครบวงจรตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นภาวะวิกฤติไปจนถึงช่วงหลังภาวะวิกฤติคลี่คลายลง โดยเนื้อหาสารในประเด็น “Circuit Breaker” หรือ “New Normal” เป็นการออกแบบสารที่ชัดเจนเพื่อสั่งการและชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงแนวทางการรับมือและยับยั้งการแพร่ระบาดของ Covid-19 โดยการหยุดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้มีการระบาดของเชื้อ Covid-19 ที่รุนแรงมากขึ้น และเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่จะดำเนินชีวิตไปอย่างปกติพร้อม ๆ กันโรคระบาดที่อุบัติขึ้นใหม่นี้ต่อไป นอกจากนี้ เนื้อหาสารของรัฐบาลมีการออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ตรงกับพฤติกรรมและความสนใจ ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น

2.3 ช่องทางการสื่อสาร (Channel) รัฐบาลไทยใช้สื่อหลัก อาทิ สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสาร และการแพร่ระบาดที่เป็นภาวะวิกฤติระดับโลก ทำให้ผู้สื่อข่าวให้ความสนใจและเสนอข่าวตามวาระของรัฐบาลเสมอ นอกจากนี้ รัฐบาลยังใช้สื่อออนไลน์ในการเข้าถึงประชาชน และสื่อสารผ่านสื่อบุคคล อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนในพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อหลักได้ นอกจากนี้ รัฐบาลยังจัดทำแอปพลิเคชัน อาทิ ไทยชนะ หมอพร้อม เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร หรือติดตามข้อมูลการเดินทางของผู้ติดเชื้อ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลขาดการวางแผนในการช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย ไม่มีการเลือกใช้ช่องทางและเทคนิคการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน การเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารของหน่วยงานต่าง ๆ และการนำเสนอข่าวของสื่อของหน่วยงานรัฐยังเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้ไม่สามารถนำ

ข้อมูลต่าง ๆ มาบรูณาการเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ สำหรับช่องทางการสื่อสารของรัฐบาลสิงคโปร์ใช้สื่อกระแสหลัก ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ที่อยู่ในการควบคุมของรัฐเพื่อสื่อสารไปยังประชาชน ทำให้สามารถควบคุมประเด็นการนำเสนอข่าวสารได้ตามวาระของรัฐบาล นอกจากนี้ รัฐบาลยังใช้สื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันเพื่อสื่อสาร ให้ประชาชนรับทราบข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์ มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อำนวยความสะดวก อาทิ แอปพลิเคชัน Trace Together เพื่อติดตามการแพร่กระจายของเชื้อโรค นอกจากนี้ ยังใช้สื่อบุคคล อาทิ อาสาสมัครตามโครงการ SG United ทูตสะอาด เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนในพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงสื่อหลักได้

2.4 ผู้รับสาร (Receiver) กลุ่มผู้รับสารที่มีอยู่เป็นจำนวนมากของในประเทศไทย คือ กลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ และกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซเป็นผู้รับสารที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการรับมือการแพร่ระบาด เพราะเป็นโรคที่อุบัติขึ้นใหม่และรัฐบาลยังไม่มีการสื่อสารทำความเข้าใจอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยบางส่วนเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวและเป็นห่วงเรื่องปากท้องความเป็นอยู่มากกว่าการป้องกันการติดเชื้อที่อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตจึงเป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีทัศนคติเชิงลบต่อการสื่อสารของรัฐบาล รวมไปถึงกลุ่มนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม นักวิชาการ เป็นกลุ่มผู้รับสารที่รัฐบาลไทยละเลยไม่ให้ความสำคัญในการระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหามากนัก ส่งผลให้เกิดการวิพากษวิจารณ์การดำเนินการและทำให้ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนลดลงในบางช่วงเวลา สำหรับผู้รับสารของรัฐบาลสิงคโปร์ กลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสังคมที่มีความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล ทำให้รัฐบาลสิงคโปร์สามารถบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจถึงแนวทางการกลับมาดำเนินชีวิตได้ตามปกติและอยู่ร่วมกับเชื้อ Covid-19 ได้โดยเร็ว รวมไปถึงการสร้างความเชื่อมั่นในแก่นานาประเทศว่าประเทศมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี แต่กลุ่มนักการเมืองฝ่ายค้าน นักวิชาการ และแรงงานต่างชาติ เป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีทัศนคติเชิงลบต่อรัฐบาลสิงคโปร์เนื่องจากมองว่าการดำเนินการของรัฐบาลบางมาตรการละเมิดสิทธิของประชาชนและมีความเคร่งครัดมากเกิดไป หรือมาตรการการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจไม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายค้านเข้ามาตรวจสอบหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย สำหรับกระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ COVID-19 ตามแนวคิดและขั้นตอนการสื่อสารในภาวะวิกฤติของพอล เอ. อาร์เจนติ (Paul A. Argenti) ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์ พบผลการศึกษาเปรียบเทียบได้ดังนี้

2.5 การประเมินสถานการณ์ รัฐบาลไทยไม่มีการประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ทำให้เมื่อมีการพบผู้ติดเชื้อรายแรกในประเทศ รัฐบาลจึงไม่สามารถเข้าไปควบคุมสถานการณ์และไม่มีแผนรับมือไว้ในทันที โดยในช่วงแรกรัฐบาลปล่อยให้หน่วยงานภาครัฐ

บริหารสถานการณ์กันเองไม่มีแผนการรับมือ หรือประสานงานกันว่าหน่วยงานใดทำหน้าที่อะไรและได้ดำเนินการไปแล้วอย่างไร ทำให้เกิดการให้ข้อมูลที่สับสน ประชาชนตื่นตระหนก มีการปล่อยข่าวลวง ข่าวเท็จ นำไปสู่การกักตุนสินค้าทางการแพทย์ เช่น หน้ากากอนามัย แอลกอฮอล์ ในขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์มีแผนบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการทั้งภาครัฐที่ชัดเจนเตรียมพร้อมไว้ ดังนั้น ตั้งแต่รัฐบาลทราบถึงการแพร่ระบาด จึงได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมกันหลายกระทรวง เพื่อสั่งการให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการร่วมกันได้อย่างทันท่วงที มีการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์อย่างใกล้ชิด และจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์ด้วยความรวดเร็วตั้งแต่วันแรกที่พบผู้ติดเชื้อ Covid-19 ภายในประเทศ

2.6 การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสารของรัฐบาลไทยเป็นการกำหนดกรอบแนวทางอย่างกว้าง ไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้การสื่อสารของรัฐบาลไม่เป็นไปทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ประชาชนสับสน ภายหลังจึงมีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์เพื่อกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลเป็นประจำและมีการทำงานกับสื่อสารมวลชนอย่างใกล้ชิด เพื่อเผยแพร่ข้อมูลไปในวงกว้าง ประชาชนจึงปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐบาลกำหนด ทำให้คลี่คลายสถานการณ์ลงได้ ในขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์ใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่เน้นการเข้าถึงประชาชนทุกคน และสื่อสารรวดเร็วทันสถานการณ์ให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลเป็นระยะ และใช้ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ยังประสานงานกับสื่อมวลชนเพื่อกำหนดทิศทางการรายงานข่าวให้เป็นไปในทางเดียวกัน และจัดส่งข้อมูลให้สื่อมวลชนทราบอย่างทันท่วงที

2.7 การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร รัฐบาลไทยไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการสื่อสารเป็นภารกิจอันดับแรก ๆ โดยมอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานในท้องถิ่นทำหน้าที่สื่อสารกับประชาชน โดยไม่มีแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารที่ชัดเจน ทำให้เกิดการขัดกันของข้อมูลบ่อยครั้ง การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเป็นไปในรูปแบบเดิม โดยไม่มีกลยุทธ์และเทคนิคการนำเสนอที่ตรงประเด็น การให้ข้อมูลข่าวสารทำไปตามสถานการณ์เฉพาะหน้า ไม่มีการวางแผนการสื่อสารข้อมูลอย่างเป็นระบบ และไม่มีการจัดทำศูนย์ข้อมูลไว้ให้ประชาชนใช้เป็นแหล่งสืบค้น ในขณะที่รัฐบาลสิงคโปร์กำหนดแผนปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินกิจกรรมสื่อสารโดยคำนึงถึงพฤติกรรมและความต้องการบริโภคข่าวสารของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อส่งข่าวสารให้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลใช้สื่อหลักที่อยู่ในการควบคุมของรัฐกำหนดประเด็นข่าวสารให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การใช้สื่อบุคคลสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้และสร้างความเชื่อมั่นในมาตรการต่าง ๆ

2.8 การติดตามและการประเมินผล ในการวางแผนเตรียมตัวเข้าสู่ภาวะปกติและการเตรียมตัวเปิดประเทศเพื่อดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอีกครั้ง หรือการเตรียมตัวป้องกันหากสถานการณ์รุนแรงขึ้น รัฐบาลไทยขาดติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ใช้การบริหารภาวะวิกฤติตามสถานการณ์และไม่มีจัดเตรียมแผนบริหารความเสี่ยงในกรณีที่การบริหารจัดการไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ เช่น กรณีการจัดหาวัคซีนป้องกันโรคจากแหล่งเดียวในช่วงแรก หรือกรณีการจัดเตรียมเตียงพยาบาลกรณีมีผู้ป่วยฉุกเฉินจำนวนมาก ทำให้ประชาชนบางส่วนขาดความเชื่อมั่นและถูกวิพากษ์วิจารณ์ สำหรับการติดตามและการประเมินผลของรัฐบาลสิงคโปร์ รัฐบาลเตรียมแผนการรับมือเพื่อให้ประชาชนกลับมาใช้วิถีชีวิตตามปกติได้เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมตามนโยบาย New Normal โดยมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบและใกล้ชิด มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมนำมาใช้ เพื่อประเมินสถานการณ์แพร่ระบาด และกำหนดพื้นที่เสี่ยงและใช้มาตรการควบคุมอย่างเหมาะสม ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในมาตรการที่รัฐบาลเลือกใช้

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติของรัฐบาลไทยและรัฐบาลสิงคโปร์เป็นไปตามทฤษฎีสื่อสารของ เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) รัฐบาลไทยมีองค์ประกอบการสื่อสารครบตามทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค. เบอร์โล แต่องค์ประกอบด้านผู้ส่งสารและสารยังมีจุดด้อยที่ต้องพัฒนา โดยผู้ส่งสารของรัฐบาลไทยจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารในภาวะวิกฤติให้เหมาะสม มีการนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นอย่างตรงไปตรงมาและรอบด้าน การใช้อารมณ์ร่วมและลีลาการสื่อสารที่สามารถชักจูงและสร้างความเชื่อมั่นได้มากขึ้น และเนื้อหาสาร รัฐบาลควรมีแนวทางกำหนดเนื้อหาให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน และออกแบบเนื้อหาสารให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลาย เพื่อทำให้กระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติของรัฐบาลไทยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น สำหรับองค์ประกอบการสื่อสารของรัฐบาลสิงคโปร์มีครบตามทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค. เบอร์โล และเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ เป็นกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่ก่อให้เกิดประสิทธิผล โดยรัฐบาลสิงคโปร์มีการวางแผนบริหารจัดความเสี่ยงที่ส่งเสริมให้องค์ประกอบการสื่อสารทุกส่วนมีความโดดเด่นสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการสื่อสารในภาวะวิกฤติได้

2. กระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ Covid-19 ของรัฐบาลไทยไม่เป็นไปตามแนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤติ จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า

กระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลไทยไม่เป็นไปตามแนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤติ ดังนั้น เพื่อเป็นการรับมือกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการที่มีรายละเอียดครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินสถานการณ์ การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสาร การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร และการติดตามและการประเมินผลและมีการซักซ้อมขั้นตอนการสื่อสารในภาวะวิกฤติ เพื่อรับมือสถานการณ์วิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต

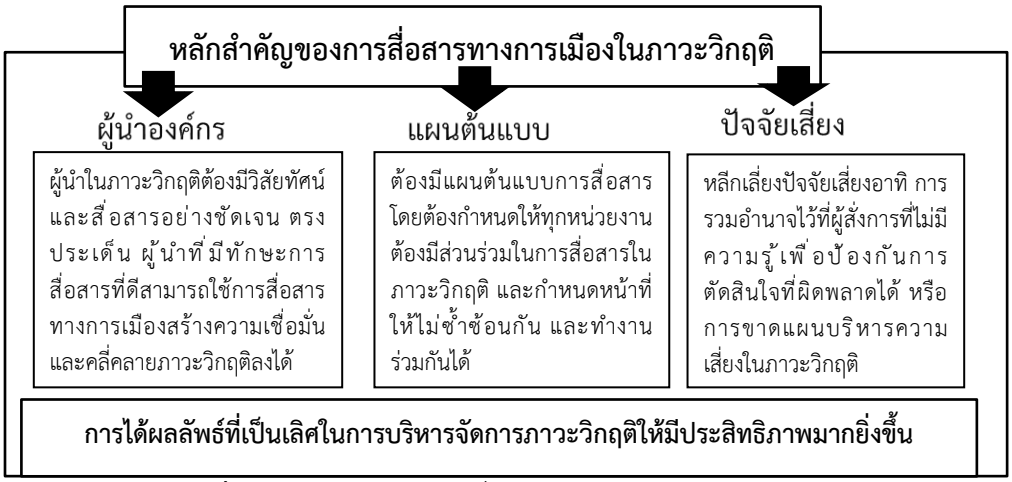
3. กระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของ Covid-19 ของรัฐบาลสิงคโปร์เป็นไปตามแนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤติ จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการสื่อสารในภาวะวิกฤติฯ ของรัฐบาลสิงคโปร์ปฏิบัติตามแนวคิดและขั้นตอนการสื่อสารในภาวะวิกฤติของพอล เอ อาร์เจนติ ได้อย่างครบวงจร เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลสิงคโปร์สามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติในครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี

จากอภิปรายผลจากวิจัยทั้ง 3 ข้อ จะเห็นได้ว่า การสื่อสารในภาวะวิกฤติต้องแบ่งตามช่วงเวลาของสถานการณ์และต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐศักดิ์ โสภาเจริญ (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการและการสื่อสารในภาวะวิกฤติของผู้จัดการแสดงจากศิลปินเกาหลี พบว่า กระบวนการจัดการและการสื่อสารในภาวะวิกฤติจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1. ช่วงก่อนการเกิดภาวะวิกฤติ 2. ช่วงการเกิดภาวะวิกฤติ 3. ช่วงหลังการเกิดภาวะวิกฤติ ซึ่งปัจจัยที่จะสร้างความสำเร็จในการจัดการภาวะวิกฤติ ได้แก่ การมีข้อมูลของภาวะวิกฤติที่มากพอและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับสารอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ ผู้ส่งสาร คือ องค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารในภาวะวิกฤติให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Reynolds & Quinn (2008) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในช่วงการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ พบว่า ในช่วงวิกฤติการสื่อสารที่เปิดกว้างและเห็นอกเห็นใจก่อให้เกิดความไว้วางใจของสาธารณชนจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งการเอาใจใส่ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ซื่อสัตย์ การเปิดกว้าง และความมุ่งมั่นทุ่มเทของผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้ประชาชนในภาวะวิกฤติเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ การกำหนดเนื้อหาสารที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจสถานการณ์และรับมือกับสถานการณ์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวิน โมสูงเนิน (2554) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในกรณีการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 พบว่า การกำหนดประเด็นเนื้อหาที่จะสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนต้องเป็นข้อความหรือเนื้อสารที่เข้าใจง่าย ก่อนจะกำหนดสื่อและช่องทางเพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์ต่อไป การขาดแคลนองค์ความรู้เรื่องโรคที่เพียงพอจะทำให้การสื่อสารประสบปัญหา สำหรับช่องทางการสื่อสารนั้น ต้องใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ให้ทั่วถึงและครอบคลุม โดยต้องสื่อสารให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกคนต้องได้รับข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Park (2009) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะวิกฤติกับการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล พบว่า ภาครัฐควรสร้างความมั่นใจให้กับสาธารณชนเพื่อเพิ่มพูนความพึงพอใจ โดยจัดให้มีช่องทางข้อมูลอย่างเป็นทางการและหลากหลายเพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงองค์กรและสื่อสารกับองค์กรเกี่ยวกับวิกฤติ ควรพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการสื่อสารโดยใช้คำพูด ลักษณะและน้ำเสียงในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ เพื่อสร้างการรับรู้แก่สาธารณชนว่าองค์กรเต็มใจสื่อสารกับประชาชนเกี่ยวกับภาวะวิกฤติ ในขณะเดียวกัน ผู้รับสารจะเกิดความเชื่อมั่นและร่วมมือในการแก้ไขปัญหา รัฐบาลต้องมีการสื่อสารที่โปร่งใส เชื่อถือได้ ไม่ปกปิดข้อมูล และสื่อสารได้ทันต่อสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Siegrist & Zingg (2014) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของความเชื่อมั่นของสาธารณชนในระหว่างการระบาด พบว่าในวิกฤติการณ์โรคระบาด หน่วยงานด้านสุขภาพมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อการปรับพฤติกรรมตามคำแนะนำและความไว้วางใจของผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาด โดยมีคำแนะนำ 5 ประการ ในการสื่อสารในภาวะวิกฤติ คือ 1. ควรใช้ผู้เชี่ยวชาญหลายกลุ่มเป็นผู้สื่อสาร 2. ต้องสร้างแบบจำลองพฤติกรรมที่แนะนำ 3. ใช้กลยุทธ์เปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส 4. ต้องสร้างเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5. การสร้างความไว้วางใจในหน่วยงานก่อนเกิดวิกฤติเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถสังเคราะห์หลักสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติเพื่อบริหารจัดการภาวะวิกฤติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังภาพภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติ

1. ผู้นำในภาวะวิกฤติต้องมีวิสัยทัศน์และสื่อสารอย่างชัดเจน ตรงประเด็น จึงจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ผู้นำต้องสื่อสารเรื่องราวให้ประชาชนรับทราบสถานการณ์อย่างรอบด้านโดยอธิบายเหตุการณ์ให้ชัดเจน เข้าใจตรงกัน เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินการต่าง ๆ หากผู้นำรัฐบาลละเลยหรือไม่มีทักษะในการสื่อสาร จะทำให้การสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพจะส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นอย่างมาก ผู้นำที่มีการสื่อสารที่ดีสามารถใช้การสื่อสารทางการเมืองสร้างความเชื่อมั่นและคลี่คลายภาวะวิกฤติลงได้

2. การสื่อสารในภาวะวิกฤติต้องมีแผนต้นแบบการสื่อสาร ต้องมีแผนต้นแบบการสื่อสารที่เป็นระบบและชัดเจน โดยต้องกำหนดให้ทุกหน่วยงานต้องมีส่วนร่วมในการสื่อสารและกำหนดหน้าที่ให้ไม่ซ้ำซ้อนกัน สามารถลดขั้นตอนและบูรณาการการทำงานร่วมกันได้ คือ แผนต้นแบบการสื่อสารที่ดีจะเป็นกรอบแนวทางให้ส่วนงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบได้อย่างทั่วถึง ช่วยลดความสับสนของทุกฝ่าย และทำให้การรับมือภาวะวิกฤติเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับและร่วมมือกันป้องกันภาวะวิกฤติที่จะเกิดขึ้นอย่างได้ผล

3. ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้การสื่อสารในภาวะวิกฤติขาดประสิทธิภาพ ควรต้องหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลให้การสื่อสารในภาวะวิกฤติขาดประสิทธิภาพ อาทิ ต้องหลีกเลี่ยงไม่มีการรวมอำนาจแบบเบ็ดเสร็จไว้ที่ผู้สั่งการที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในภาวะวิกฤตินั้นซึ่งจะส่งผลอาจทำให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ หรือการขาดแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อกำหนดแนวทางอื่น ๆ ในกรณีแนวทางการแก้ไขภาวะวิกฤติที่ได้ดำเนินการไม่ประสบผล และควบคุมภาวะวิกฤติให้อยู่ในระดับที่สามารถยอมรับและสามารถจัดการได้เพื่อการสร้างหลักประกันว่าองค์กรจะสามารถแก้ไขภาวะวิกฤติได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติของรัฐ ต้องมีการจัดตั้งศูนย์กลางการสื่อสารข้อมูล สั่งการ และประสานงานจากทุกหน่วยงาน เพื่อนำเสนอข่าวสารไปในแนวทางเดียวกัน

2. รัฐต้องเตรียมแผนรองรับกับภาวะวิกฤติที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ แผนการดำเนินการอย่างชัดเจน และมีการซักซ้อมรับมือตามแผนเป็นประจำ

3. จัดตั้งศูนย์รวมข่าวสาร (Intelligence and Information Center) เป็นแหล่งข้อมูลรวมทุกมิติของสถานการณ์ภาวะวิกฤติเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยและต่อยอด เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติของรัฐบาลที่มีขนาดพื้นที่และมีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อค้นพบปัจจัยความสำเร็จเพิ่มเติม

2. ศึกษากรอบแนวทางการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤติระดับโลกของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นในการศึกษาถึงการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ และกระบวนการสื่อสารเพื่อบริหารจัดการวิกฤติตามขั้นตอนของการสื่อสารในภาวะวิกฤติ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐศักดิ์ โสภาเจริญ. (2561). *การจัดการและการสื่อสารในภาวะวิกฤติของผู้จัดการแสดงจากศิลปินเกาหลี* (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์). กรุงทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิภาวิน โมสูงเนิน. (2554). การสื่อสารสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในกรณีการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา,* 4(3), 2 – 15.

Coombs, W. T. (2015). *Ongoing crisis communication: Planning, Managing, and responding* 4th ed. Los Angeles: Sage.

Lai, A. Y. & Tan, S. L. (2012), Impact of Disasters and Disasters Risk Management in Singapore: A Case Study of Singapore's Experience in Fighting the SARS Epidemic. In Sawada, Y. and S. Oum (eds.). *Economic and Welfare Impacts of Disasters in East Asia and Policy Responses*. Jakarta: ERIA.

Park, H. (2009). *The Association between the Public's Perceptions of Government's Crisis Communications and Government-Public Relationships*. Accessed March 12, 2021

Reynolds, B. & Quinn, S. (2008). Effective Communication During an Influenza Pandemic: The Value of Using a Crisis and Emergency Risk Communication Framework. *Health Promotion Practice*, 9(4_suppl), 13S-17S.

Siegrist, M. & Zingg, A. (2014). The role of public trust during pandemics: Implications for crisis communication. *European Psychologist*, 19(1), 23-32.

Smith, R. D. (2006). Responding to global infectious disease outbreaks: Lessons from SARS on the role of risk perception, communication and management. *Social Science & Medicine*, 63(12), 3113-3123.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.72-86

การมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*

COMMUNITY PARTICIPATION, HOUSING SATISFACTION, AND QUALITY OF LIFE OF HEAD OF FAMILY AT LADPRAO CANAL COMMUNITY DEVELOPMENT PROJECT, SAIMAI DISTRICT IN BANGKOK METROPOLIS

อัญชิสา หัดจุมพล, เฉลิมขวัญ สิงห์วี
Anchisa Hatchumphon, Chalermkwan Singhwee
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: anchisa.ha@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับการมีส่วนร่วมในชุมชน ระดับความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและระดับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่อาศัยในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 177 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T-test, F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.99) ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.54) และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.22) 2. หัวหน้าครัวเรือนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความพอเพียงของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและภาระด้านที่อยู่อาศัย มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน 3. การมีส่วนร่วมในชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในชุมชน; ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย; คุณภาพชีวิต

*Received October 12, 2023; Revised October 27, 2023; Accepted October 31, 2023

Abstract

Objectives of this study were 1. To study the level of community participation, housing satisfaction, and quality of life of the head of family, 2. To compare the quality of life of the head of the family classified by different personal factors, 3. To study the relationship between community participation and the quality of life of the Head of the family, and 4. To examine the relationship between housing satisfaction and the quality of life of the head of the family. The samples were 177 Heads of the family at the Ladprao Canal community development project in the same district in Bangkok Metropolis. The data were collected using questionnaires divided into four parts: Part one, personal factors information; Part two, community participation; Part three, housing satisfaction; and Part four, quality of life. Analyzed the data by using a statistical package program. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The results showed that 1. The head of the family had a high level of community participation ($\bar{X}$ = 3.99), and a moderate level of housing satisfaction ($\bar{X}$=3.54) and high-level quality of life ($\bar{X}$=4.22), 2. The head of the family with different personal factors, age, education level, occupation, sufficient income, family members, and mortgage had no differences in quality of life. 3. Community Participation was positively correlated with quality of life with a statistical significance at the .01 level, and 4. Housing satisfaction was positively correlated with quality of life with a statistically significant level at 0.01

Keywords: Community Participation; Housing Satisfaction; Quality of Life

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) มีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งก็

คือการพัฒนาที่อยู่อาศัย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Streimikiene, 2015) ที่กล่าวว่า “บ้าน” หรือ “ที่อยู่อาศัย” เป็นสิ่งแวดล้อมหนึ่งและเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพของผู้อยู่อาศัย รวมถึงเป็นมิติตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่อยู่อาศัยสามารถสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในชาติอีกด้วย ซึ่ง “คุณภาพชีวิต” (WHOQOL Group, 1993) เป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำเนินชีวิตในสังคม โดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเอง ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมมาตรฐานของสังคม สามารถจำแนกองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตได้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน 2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง 3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น 4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) คู่ขนานไปกับยุทธศาสตร์ชาติ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579 (Housing For All)” โดยได้จัดทำโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าว ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งภายใต้ “โครงการบ้านมั่นคง” ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาชุมชนแออัดลุกล้ำลำน้ำสาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการระบายน้ำ มีเป้าหมายการพัฒนา 50 ชุมชน 7,069 ครัวเรือน ปัจจุบันมีการพัฒนาโครงการแล้วเสร็จกว่า 3,178 ครัวเรือน โดยเฉพาะในเขตสายไหม (สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง, 2566)

“การมีส่วนร่วมในชุมชน” ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก ทั้งนามธรรม เช่น การได้รับการยอมรับ การมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในชุมชน ฯลฯ และรูปธรรม เช่น ได้รับผลผลิต ได้รับสิ่งของหรือทรัพย์สิน ซึ่งขั้นตอนการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ได้จำแนกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือการร่วมคิด 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือร่วมปฏิบัติ 3. มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Cohen & Uphoff, 1980) ทั้งยังสามารถช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในโครงการดีขึ้นด้วย

เนื่องจากการมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันจะนำไปสู่การร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการ

บางอย่างให้บรรลุผล ส่งผลให้เกิดการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของตนเองในชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมในชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายและความคาดหวังของบุคคล โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการเติมเต็มเป้าหมายชีวิต เมื่อเติมเต็มแล้วก็จะเกิดความผาสุกส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากการมีส่วนร่วมในชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งความพึงพอใจ หมายถึง ความยินดีหรือความรู้สึกที่เกิดจากการเติมเต็มความต้องการของบุคคลให้สมความปรารถนา ความพึงพอใจเป็นอารมณ์หรือการรับรู้ถึงประสบการณ์ที่เทียบระหว่างสิ่งที่ได้รับกับสิ่งที่คาดหวัง (Rai, 2013) สอดคล้องกับแนวคิดของ (Zhan, 1992) ที่ได้สรุปองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่า ควรประกอบด้วย ความพึงพอใจในเรื่องทั่ว ๆ ไป ความรู้สึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่า ความพึงพอใจเกี่ยวกับอาชีพการศึกษา รายได้ เศรษฐกิจ สังคม หรือชุมชน

ด้วยเหตุขั้นต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักแนวคิดสุขาภิบาลที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย ซึ่งหลักแนวคิดสุขาภิบาลที่อยู่อาศัย เป็นการจัดการและควบคุมดูแลที่พักอาศัยและ/หรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย จิตใจและจัดให้ปลอดภัยจากการเกิดอุบัติเหตุและการเกิดโรคระบาด (American Public Health Administration, 1951) เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในชุมชน ระดับความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและระดับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนกับคุณภาพชีวิต ของหัวหน้าครัวเรือน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว (บ้านมั่นคง) เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำนวน 314 ครัวเรือน คำนวณจากสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้ความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นไม่เกินร้อยละ .05 ของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้จำนวน 177 คน จาก 7 ชุมชน เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้วจะนำมาหาสัดส่วนโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างแยกตามชุมชน จากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคในการสุ่มอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากบ้านเลขที่ของหัวหน้าครัวเรือน ที่อยู่อาศัยในชุมชนเป้าหมาย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบประมาณค่า (Rating scale) โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ประยุกต์ข้อคำถามจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย เพื่อให้ชัดเจนและได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากโครงการวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน ภาคพิเศษ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมาย 7 ชุมชน ขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนรับทราบล่วงหน้าเพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล 2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามสำหรับการวิจัยไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ชี้แจงขั้นตอนและรายละเอียดการตอบแบบสอบถาม 3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย 1. ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล 2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้แปลความหมายของข้อมูลต่าง ๆ 3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล 4. ค่า t-test ใช้ในการทดสอบความแตกต่างระหว่าง

ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม 5. ค่า F-test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) สำหรับทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ซึ่งจำแนกออกตามตัวแปรอิสระ 3 กลุ่มขึ้นไป 6. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต 7. การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่อายุระหว่าง 51 - 60 ปี (ร้อยละ 27.68) มีระดับการศึกษามัธยมปลาย/ระดับปวช. (ร้อยละ 29.94) มีอาชีพ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 38.98) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท (ร้อยละ 36.72) ความเพียงพอของรายได้ มีรายได้พอใช้ไม่เหลือเงินเก็บ (ร้อยละ 40.68) มีสมาชิกในครัวเรือน 1-2 คน (ร้อยละ 30.51) มีภาระด้านที่อยู่อาศัย (ค่าผ่อนบ้าน) 2,001 - 3,000 บาท (ร้อยละ 73.45)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการมีส่วนร่วมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกรายด้านและโดยรวม

(n=177)

การมีส่วนร่วมในชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.85	.661	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.05	.719	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	4.45	.737	สูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.59	.712	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในชุมชนโดยรวมเฉลี่ย	**3.99**	**.613**	**สูง**

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.99) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนอยู่ในระดับสูงที่สุดในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.45) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

($\bar{X}$ = 4.05) และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.85) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.59)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกรายด้านและโดยรวม

(n=177)

ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย	3.61	.644	ปานกลาง
ด้านความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจและสังคม	3.86	.650	สูง
ด้านการป้องกันโรคติดต่อ	3.25	.484	ปานกลาง
ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ	3.65	.525	ปานกลาง
ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยโดยรวมเฉลี่ย	**3.54**	**.456**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.54) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านการป้องกันโรคติดต่อ ($\bar{X}$ = 3.25) ยกเว้นด้านด้านความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจและสังคมที่มีความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยใระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.86)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับคุณภาพชีวิต หัวหน้าครัวเรือน จำแนกรายด้านและโดยรวม

คุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านร่างกาย	3.53	.547	ปานกลาง
ด้านสุขภาพจิต	4.35	.625	สูง
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	4.61	.662	สูง
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.40	.533	สูง
คุณภาพชีวิตโดยรวมเฉลี่ย	**4.22**	**.510**	**สูง**

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 4.22) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.53) ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับสูง ด้านสุขภาพจิต ($\bar{X}$ = 4.35) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.40) และมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X}$ = 4.61)

3. ผลการทดสอบหัวหน้าครัวเรือน ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตต่างกันหัวหน้าครัวเรือนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความพอเพียงของรายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและภาระด้านที่อยู่อาศัย มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในชุมชนกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

(n=177)

การมีส่วนร่วมในชุมชน		คุณภาพชีวิต				
		ด้านร่างกาย	ด้านสุขภาพจิต	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม	โดยรวม
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	r	.164*	.189*	.318**	.283**	.279**
	P	.029	.012	.000	.000	.000
ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	r	.307**	.381**	.543**	.444**	.491**
	P	.000	.000	.000	.000	.000
ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	r	.334**	.443**	.585**	.490**	.543**
	P	.000	.000	.000	.000	.000
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	r	.310**	.415**	.520**	.433**	.492
	P	.000	.000	.000	.000	.000
โดยรวม	**r**	**.327****	**.415****	**.574****	**.484****	**.527****
	P	**.000**	**.000**	**.000**	**.000**	**.000**

* หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั้นหมายความว่า หัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในชุมชนโดยรวมสูงขึ้นยิ่งมีคุณภาพชีวิตโดยรวมสูงขึ้น

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน

(n=177)

ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย		คุณภาพชีวิต				
		ด้านร่างกาย	ด้านสุขภาพจิต	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	ด้านสิ่งแวดล้อม	โดยรวม
ด้านความต้องการพื้นฐานด้านร่างกาย	r	.436**	.487**	.594**	.574**	.609**
	P	.000	.000	.000	.000	.000
ด้านความต้องการพื้นฐานด้านจิตใจและสังคม	r	.462**	.593**	.628*	.612**	.669**
	P	.000	.000	.000	.000	.000
ด้านการป้องกันโรคติดต่อ	r	.321**	.445**	.426**	.437**	.474**
	P	.000	.000	.000	.000	.000
ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ	r	.312**	.298**	.394**	.419**	.412**
	P	.000	.000	.000	.000	.000
โดยรวม	**r**	**.465****	**.553****	**.623****	**.617****	**.657****
	P	**.000**	**.000**	**.000**	**.000**	**.000**

** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั้นหมายความว่า หัวหน้าครัวเรือนมีความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยโดยรวมสูงขึ้นยิ่งมีคุณภาพชีวิตโดยรวมสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}$ = 3.99) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หัวหน้าครัวเรือนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชน มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาชุมชนให้มีความก้าวหน้าและได้มีโอกาสได้ใช้สิ่งที่หัวหน้าครัวเรือนมี เช่น สติปัญญา กำลังแรงกาย ปัจจัยสิ่งของ ฯลฯ ในกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นในชุมชนทุกขั้นตอน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนแต่ละด้านส่งผลให้หัวหน้าครัวเรือนรู้สึกภาคภูมิใจใน

ตนเองและมีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในชุมชนสูง ถือเป็นการได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรทัย หนูสงค์ (2560) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำของตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเขตอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.54) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนค่อนข้างเป็นไปตามความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดเป็นความรู้สึกทางบวกที่เกิดจากการบรรลุความคาดหวัง ได้รับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น เป็นความรู้สึกที่พอใจต่อที่อยู่อาศัย ทั้งการมีบ้านที่มั่นคงปลอดภัย สวยงาม มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดและสามารถป้องกันโรคติดต่อได้ในระดับหนึ่ง เช่น มีการระบายน้ำเสียที่เหมาะสม เป็นต้น ในขณะเดียวกัน หัวหน้าครัวเรือนมีความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยบางส่วนน้อย เช่น บ้านไม่สามารถป้องกันเสียงได้ดี คลองรอบ ๆ ที่อยู่อาศัยยังไม่สะอาดเท่าที่ควร รวมถึงมีพื้นที่สีเขียวไม่เพียงพอ ฯลฯ ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของประทุม แยมสูงเนิน (2558) เรื่อง ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยประเภทอาคาร ที่พักอาศัยส่วนกลาง ข้าราชการกองทัพเรือ พื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาด้านการจัดที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.13)

3. คุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 4.22) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหัวหน้าครัวเรือนเกิดความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันของตน อันเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัย ซึ่งสอดคลองกับงานวิจัยของก้าวหน้า ศรีสมบัติ (2562) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนร่วมใจพัฒนา แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร พบว่า 1. ในภาพรวมผู้สูงอายุในชุมชนมีสุขภาพและมีการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง มีแรงสนับสนุนทาง สังคมจากบุคลากรทางสาธารณสุข และมีความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับมาก 2. ในภาพรวมผู้สูงอายุในชุมชนมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงในด้านสัมพันธภาพทางสังคม รองลงมา ด้านจิตใจด้านร่างกายและด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ 3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางสาธารณสุข ความเชื่อประสิทธิภาพแห่งตนการเรียนรู้สุขภาพและเพศ มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนร่วมใจพัฒนาแขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

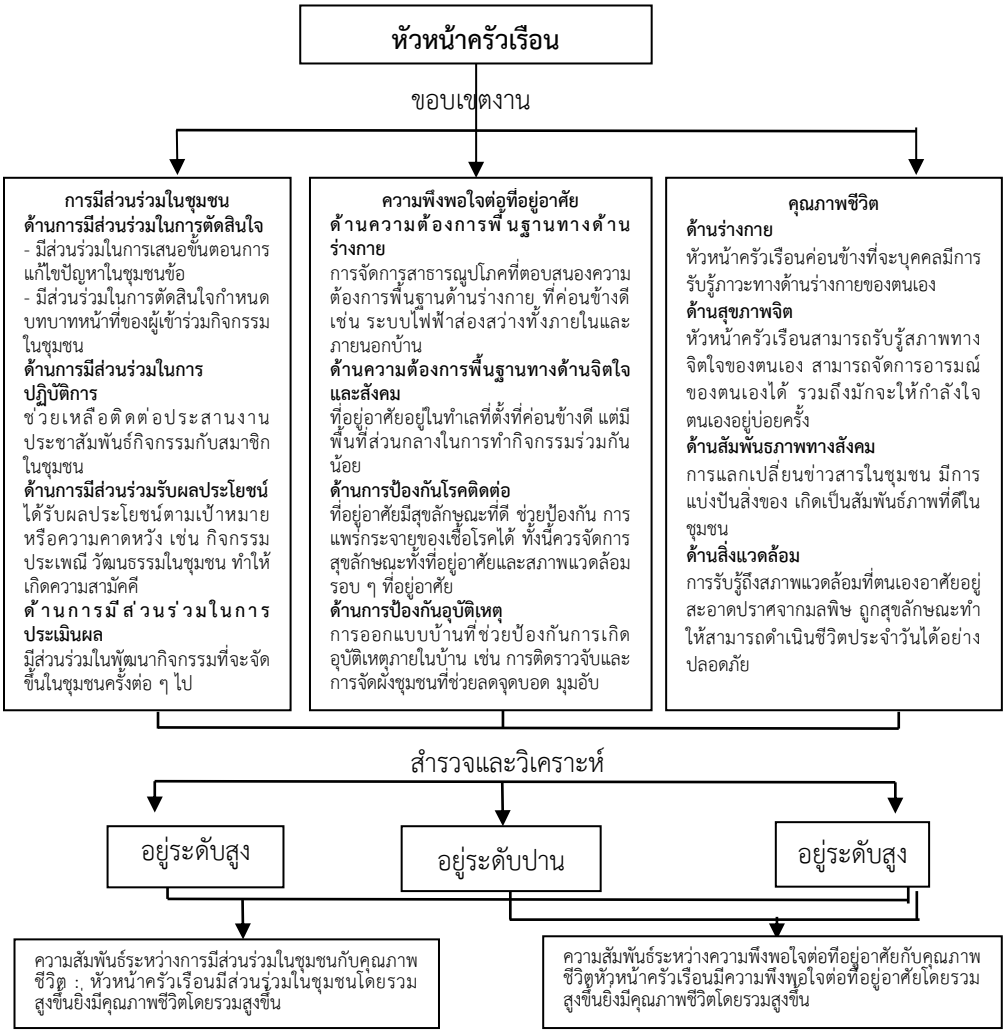
4. การมีส่วนร่วมในชุมชน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนโดยรวม ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตาม

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หัวหน้าครัวเรือนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ หัวหน้าครัวเรือนมีพลังความสามารถในการดูแลตนเองและจักการชุมชนได้ รวมถึงเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน สร้างความเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง ผ่านกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามลำดับความสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Borak et al. (2020) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและคุณภาพชีวิตในการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของประชาชนในเขตป่าชายเลนซุนดาบันส์ ประเทศบังคลาเทศ พบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนขึ้นอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแรงจูงใจของประชาชนในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ผลลัพธ์แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญในการประเมินความไม่มั่นคงทางการเมืองและนโยบายของรัฐบาลต่อความสัมพันธ์ระหว่าง 1. แรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. การมีส่วนร่วมของชุมชนและคุณภาพชีวิต ตามลำดับ การค้นพบนี้มีนัยสำคัญทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัตินอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Huebner et al. (2003) เรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชนและที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่หลังการบาดเจ็บทางสมอง การศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนที่มากขึ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมในชุมชนทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสภาพแวดล้อม เพราะยิ่งหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในชุมชนทุกด้านสูงขึ้นยิ่งมีคุณภาพชีวิตแต่ละด้านสูงขึ้นตามไปด้วย

5. ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนโดยรวม ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวม ที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าครัวเรือนรับรู้ถึงความรู้สึกทางบวกที่มีต่อที่อยู่อาศัย ซึ่งความพึงพอใจและคุณภาพชีวิตเป็นเหตุเป็นผลที่สนับสนุนกัน กล่าวคือ คุณภาพชีวิตของหัวหน้าครัวเรือนเป็นการรับรู้ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและการรับรู้สถานะของตนเองในการดำเนินชีวิตในชุมชน โดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมายและความคาดหวังของตนเอง ซึ่งความคาดหวังของหัวหน้าครัวเรือนในที่นี้คือ ที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนค่อนข้างเป็นไปตามความต้องการทั้งในด้านความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย ด้านความต้องการพื้นฐานทางด้านจิตใจและสังคม ด้านการป้องกันโรคติดต่อและด้านการป้องกันอุบัติเหตุ ก่อให้เกิดเป็นความรู้สึกทางบวกที่เกิดจากการบรรลุความคาดหวัง ได้รับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถสรุปเป็นภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้องค์ความรู้การมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต

จากภาพที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ขอบเขตงานของหัวหน้าครัวเรือน จากนั้นทำการสำรวจและวิเคราะห์ ผลออกมาและทำการสังเคราะห์ถอดองค์ความรู้อันเกิดจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชน ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิต ซึ่งจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในระดับสูง เนื่องจาก ความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลางและคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ระหว่างการมีส่วนร่วมกับคุณภาพชีวิตพบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีส่วนร่วมในชุมชนโดยรวมสูงขึ้นยิ่งมีคุณภาพชีวิตโดยรวมสูงขึ้น และความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยกับคุณภาพชีวิตพบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยโดยรวมสูงขึ้นยิ่งมีคุณภาพชีวิตโดยรวมสูงขึ้น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในชุมชนทุกขั้นตอนในเรื่องของที่อยู่อาศัยสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของหัวหน้าครัวเรือน และสามารถตอบสนองความพึงพอใจต่อที่อยู่อาศัยของหัวหน้าครัวเรือนได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ยังไม่สามารถสร้างความพึงพอใจให้อยู่ในระดับสูงได้ อาจเนื่องมาจากปัจจัยบางส่วน เช่น คลองหน้าบ้านยังไม่สะอาดเท่าที่ควร บ้านไม่สามารถป้องกันเสียงได้ พื้นที่ส่วนกลางและพื้นที่สีเขียวมีน้อยเนื่องจากข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ หากสามารถปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมต่อผู้อยู่อาศัย ทั้งบ้านเรือนและสภาพแวดล้อม ก็จะนำมาสู่ความพึงพอใจที่มากขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย เช่น การจัดหาที่ดินรัฐที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์พัฒนาให้เป็นที่อยู่อาศัยหรือพัฒนาปรับปรุงอาคารร้างให้เป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยคำนึกถึงหลักสุขาภิบาลที่อยู่อาศัยเพื่อตอบสนองความพึงพอใจขั้นพื้นฐานให้กับประชาชน รวมถึงมีหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตหลังการเข้าอยู่อาศัย เช่น เสริมทักษะอาชีพ ตลาดนัดชุมชน ฯลฯ โดยใช้การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดนโยบายส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจศึกษา ควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นแกนหลักในการมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรก เพื่อให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตระดับครัวเรือนในโครงการบ้านมั่นคงอื่น ๆ ทั้งบ้านมั่นคงเมืองและชนบท เพื่อให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่มีบริบทพื้นที่ต่างกัน

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังการเข้าอยู่อาศัยในโครงการบ้านมั่นคง เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการบ้านมั่นคงเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยทุกมิติ

3. ควรใช้ตัวแปรอื่นในการศึกษาคุณภาพชีวิต เช่น จิตสำนึกร่วมในชุมชน (Sense of Community) ชุมชนสัมพันธ์ (Community Relations) เป็นต้น

4. การศึกษาการมีส่วนร่วมในชุมชนและความพึงพอใจในที่อยู่อาศัยอาจไม่ใช่ตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนและมิอาจใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตได้กับทุกบริบทสังคม หากต้องการประเมินคุณภาพชีวิตควรศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวของให้ถ่องแท้และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

ก้าวหน้า ศรีสมบัติ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนร่วมใจพัฒนา แขวงวัดพระยาไกร เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร. *Humanities, Social Sciences, and Arts*, 12 (4), 99-118.

ประทุม แยมสูงเนิน. (2558). *ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยประเภทอาคารที่พักอาศัยส่วนกลาง ข้าราชการกองทัพเรือ พื้นที่กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง. (2566). *รายงานสถานะโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองเดือนสิงหาคม 2566.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

สำนักอนามัยและสิ่งแวดล้อม. (2563). *คู่มือโครงการบ้านสะอาด อนามัยชีวบูรณ์.* กรุงเทพฯ: กรมอนามัย.

อภิวัฒน์ บุญสาธร. (2550). *คุณภาพชีวิตของประชากรที่มีรายได้น้อยในโครงการบ้านเอื้ออาทรกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรทัย หนูสงค์. (2560). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ: กรณีศึกษา หมู่ที่ 1 ตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

American Public Health Association. (1951). *Hygiene of Housing. American journal of public health*, 5(1), 511–515.

Borak, A. D. et al. (2020). Community Participation and Quality of Life in Nature-Based Tourism: Exploring the Antecedents and Moderators. *Journal of Hospitality & Tourism Research,* 46(3), 630-661.

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Development Committee Center for International Studies.* New York: Cornell University.

Huebner, R. A. et al. (2003). Community participation and quality of life outcomes after adult traumatic brain injury. *The American Journal of Occupational Therapy*, 57(2), 177–185.

Streimikiene, D. (2015). Quality of Life and Housing. *International Journal of Information and Education Technology,* 5(2), 140-145.

WHOQOL Group. (1993). Study protocol for the World Health Organization project to develop a Quality-of-life assessment instrument (WHOQOL). *Qual Life Res,* 2, 153–159.

Zhan L. (1992). Quality of life: Conceptual and measurement issues. *JAN Leading Global Nursing Research*, 17(7), 795-800.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

PEOPLE'S PARTICIPATION IN CRIME PREVENTION AT SOI TON SAI COMMUNITY AREA, TAMBON PHAI LING, AMPHOE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์, ปัณณธร หอมบุญมา
Kitpong Srinuntalux, Pannathorn Hombunma
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail pannathorn1970@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วม 2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม และ 3. ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนใหญ่เป็นการแสดงความคิดเห็น การช่วยสอดส่องดูแล วางแผน ให้คำปรึกษาด้านการป้องกันอาชญากรรม ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ ช่วยดูแล พูดคุย และตักเตือนซึ่งกันและกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่เห็นว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจะตกกับชุมชนมากว่าประโยชน์ส่วนบุคคล ส่วนด้านการประเมินผล ส่วนใหญ่เห็นว่า ไม่ได้เข้าร่วมประเมินผล 2. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม พบว่า ปัญหาการขาดความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ไม่แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุเกิดขึ้น และอุปสรรค คือ ขาดงบประมาณสนับสนุนให้แก่ชุมชน 3. แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย การจัดให้มีจิตอาสาขึ้นประจำชุมชน ประชาสัมพันธ์ ประกาศเสียงตามสายให้คนในชุมชนทราบถึงกิจกรรมและ

*Received October 6, 2023; Revised November 3, 2023; Accepted November 3, 2023

โครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น นอกจากนี้ ควรมีอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีกล้องวงจรปิดครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งการติดไฟส่องสว่างในพื้นที่
คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การป้องกันอาชญากรรม; ชุมชนซอยต้นไทร

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study people's participation, 2. To study problems and obstacles, and 3. To study guidelines for promoting and supporting people’s participation in crime prevention at Soi Ton Sai Community Areas, Tambol Phai Ling, Amphoe Phra Nakhon Si Ayutthaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The study employed a qualitative research method by collecting data by in-depth interviewing 17 key informants and analyzing by content descriptive interpretation.

The results of the research revealed that: 1. People’s participation in crime prevention involved the following aspects: Co-decision making; people mainly participated in crime prevention by expressing their opinions, supervising, planning, and making suggestions. Operation: most people attended meetings with officers by talking, caring, and giving advise; In terms of Receiving benefits; most people viewed that the benefits should be for the community rather than for individuals. Evaluation: most people do not participate in the evaluation, 2. Problems and obstacles in participation in crime prevention; included a lack of cooperation from people in the areas. They did not tell officers when there was a crime, and a lack of support budget for the community, and 3. Guidelines; for promoting and obstacles were to supporting people's engagement in crime prevention including bringing together volunteers in each community and using public address systems to notify the community about activities and projects. There should also be advanced technology, such as CCTV covering the area and electrical installation.
Keywords: People’s Participation; Crime Prevention; Soi Ton Sai Community Areas

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบันของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน อาทิด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตโดยรวดเร็วนาทีต่อนาที ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาแรงงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการฉ้อโกง การหลอกลวงรูปแบบต่าง ๆ และปัญหาอาชญากรรมน้อยใหญ่ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงมากขึ้น (สำนักงานตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา, 2564)

ปัญหาอาชญากรรมที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ถือว่าเป็นปัญหาร้ายแรงที่ส่งผลต่อสังคมไทย ผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน เป็นปัญหาที่สร้างความไม่สงบให้แก่สังคม สร้างความเดือดร้อนต่อชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งการก่อปัญหาอาชญากรรมได้เพิ่มความรุนแรงเป็นการก่อการร้ายโดยมีรูปแบบก่ออาชญากรรมในลักษณะสงครามกลางเมือง รวมถึงการแก้ไขของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากแก้ไขไม่ถูกจุด ส่งผลต่อความรุนแรงอยู่อย่างไม่จบสิ้น ปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นปัญหาสำคัญยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องแก้ไขให้หมดไปอย่างเร่งด่วนที่ (ยูเธน, 2556)

เขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร เป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดใหญ่ชัยมงคล วัดพนัญเชิง และวัดอื่น ๆ อีกจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังเป็นเขตติดต่อแหล่งอุตสาหกรรม ในพื้นที่ ทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าว สร้างอาคารหอพัก โรงแรมรีสอร์ท อาพาร์เมนท์ เพลสแมนชั่น 100 กว่าแห่ง และบ้านพักที่เป็นทาวเฮ้าส์ ซึ่งพบปัญหาการเกิดอาชญากรรมบ่อยครั้ง ตั้งแต่อาชญากรรมเล็กน้อย การลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ เสพยาเสพติดเมาอาละวาท บางครั้งทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินและเป็นคดีสะเทือนขวัญชุมชน (สำนักงานตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา, 2564)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะสามารถนำไปเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทรและพื้นที่อื่น ๆ เป็นแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในเขตพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมมากยิ่งขึ้นและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดอันจะนำไปสู่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความผาสุกของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทรตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน (Key Informants) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายปกครอง จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มอาสาสมัครชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ จำนวน 5 คน และกลุ่มนักวิชาการ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการตัดสินใจ ประกอบด้วย การแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือสอดส่องและแจ้งเจ้าหน้าที่เป็นบางครั้ง 2. ด้านการดำเนินการ ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมพูดคุย ตักเตือน รวมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเข้าตรวจพื้นที่ 3. ด้านการรับผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และ 4. ด้านการประเมินผล ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1. ขาดความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ 2. ไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ให้ทราบเมื่อมีเหตุการณ์ก่ออาชญากรรมเกิดขึ้น 3. ในพื้นที่ไม่มีกล้องวงจรปิดติดตั้งตามแยกหรือตามถนนต่าง ๆ 4. เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ 5. สมาชิกในชุมชนมาจากท้องถิ่นอื่น

3. แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1. จัดให้มีจิตอาสาประจำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ 2. ประกาศเสียงตามสายให้ประชาชนทราบ ลงพื้นที่เข้าถึงประชาชน จัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ 3. ติดตั้งกล้องวงจรปิดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 4. สนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ติดตั้งไฟส่องสวาง ตามทางแยกต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนใหญ่เป็นการแสดงความคิดเห็น หรือการช่วยสอดส่องดูแล การแจ้งเตือน บางครั้งช่วยตัดสินใจการร่วมวางแผนให้เพิ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อเข้าตรวจพื้นที่และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม การกำหนดหรือการวางแผนของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนใหญ่ผู้มีส่วนร่วมจะเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานที่ส่วนผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเป็นเพียงผู้เสนอแนะเท่านั้น

สอดคล้องกับอิสเรศ เลิศวิไล (2562) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเท่านั้นส่วนด้านการกำหนดนโยบายเป็นเรื่องหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการในการป้องกันอาชญากรรม ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการช่วยดูแล เข้าพูดคุย ตักเตือน ร่วมประชุม ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประชาสัมพันธ์ การรับร้องเรียนอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชุมชนแก่คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครชุมชนเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างจะมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงประชาชน เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชน สอดคล้องกับยงยุทธ อาจกมล (2559) เรื่อง การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา พบว่า การใช้มาตรการการนำความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ซึ่งเป็นมาตรการที่จะช่วยให้ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ลดลงไม่มากก็น้อย

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า แต่ละบุคคลอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง แต่จะเป็นผลประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน ได้แก่ การทำให้ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งความมั่นใจของชุมชนในการอยู่กันอย่างสงบ ทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงความปลอดภัย ไม่มีเหตุร้ายเกิดขึ้น อาชญากรรมลดน้อยลง สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) เป็นการได้รับผลการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล ก็ตาม

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลการป้องกันอาชญากรรม ในนั้น Cohen & Uphoff (1977) กล่าวว่า การประเมินผล (Evaluation) เป็นสิ่งสำคัญซึ่งอาจทำได้ด้วยการสังเกต จาก ความเห็น (View) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะทำให้มีอิทธิพลสามารเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มได้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เห็นว่า ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลเลย เพราะเห็นว่า การประเมินผลเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่จะดำเนินการทำการประเมินผลเอง ประชาชนในชุมชนเพียงแต่ได้ช่วยคอยสอดส่องสังเกตการณ์ ดูแล ภายในชุมชนที่จะเกิดอาชญากรรมขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ในพื้นที่มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาที่สำคัญได้แก่ การไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมได้แก่ บางพื้นที่เป็นจุดเสี่ยง ตามแยก ตามถนน ตามซอยต่าง ๆ ยังไม่มีกล้องวงจรปิด ทำให้เป็นจุดเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมได้ สอดคล้องกับ สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (2558) เรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ที่ศึกษาถึงความต้องการและแนวทางการแก้ไขปัญหาของประชาขนในการป้องกันอาชญากรรม โดยการติดกล้องวงจรปิด (CCTV) ให้คลอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยว

3. แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

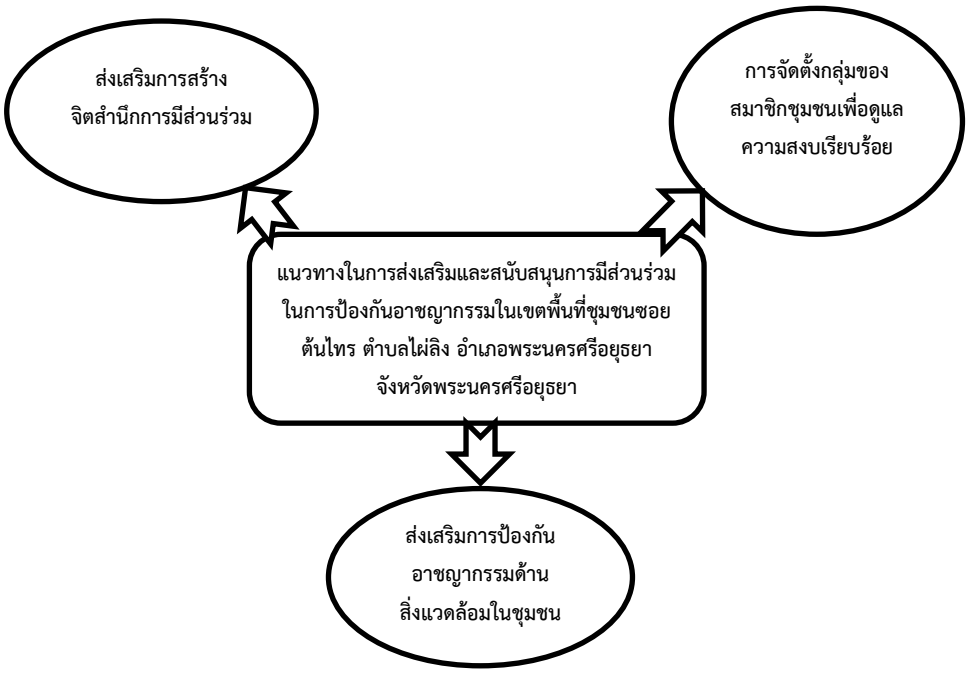
3.1 การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรักใคร่ สามัคคี ปรองดอง ให้ความร่วมมือกับชุมชนสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (Community Relations Approach) และยังสอดคล้องกับสุทธิรัตน์ ขจรเวคิน (2554) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชนบ้านแหลม ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ชุมชนสัมพันธ์เป็นการป้องกันอาชญากรรมในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนโดยมุ่งสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพย์สินของตนและให้ปลอดภัย

3.2 ควรจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อสอดส่องดูแลความเรียบร้อยอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสนับสนุนให้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายเพื่อให้คนในชุมชนรับรู้ข้อมูลในหลาย ๆ ช่วงเวลา สำหรับผู้นำชุมชนต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในชุมชน สอดคล้องกับ เทอดเกียรติ วงศาโรจน์ (2558) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรม ที่เห็นว่า ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายเพื่อป้องกันอาชญากรรม

3.3 การส่งเสริมการป้องกันอาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันอาชญากรรมตาทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม เช่น การรักษาบำรุงสถานที่ (Maintenance) และยังสอดคล้องกับพรชัย ขันตี (2558) เรื่อง ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์ ที่กล่าวว่า การร่วมรณรงค์ให้ประชาชนติดไฟส่อง

สว่างและติดกล้องวงจรปิด ตามแยก ตามถนน ตรอก ซอย การหางบประมาณสนับสนุนในด้านเครื่องมือที่ทันสมัยในการปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับเคียงฤทัย โคตรจิน (2561) เรื่อง แนวทางการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ที่กล่าวถึงแนวทางในป้องกันปัญหาอาชญากรรมและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา ชลบุรี ซึ่งหากรัฐให้การสนับสนุนในเรื่องเทคโนโลยี เครื่องมือที่ทันสมัยในการปฏิบัติหน้าที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มจุดตรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าตรวจจุดตรวจเป็นระยะ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา พบว่า แนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนซอยต้นไทร ตำบลไผ่ลิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 3 ด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม การจัดตั้งกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อย และ ส่งเสริมการป้องกันอาชญากรรมด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานของรัฐบาลคือเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาควรสนับสนุนและส่งเสริมจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ชุมชนได้จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย เพื่อปฏิบัติงานให้คล่องตัวและมีประสิทธิ์ภาพ

2. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้จัดกิจกรรมกับให้ชุมชนซอยต้นไทร จัดโครงการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนให้มีโครงการ กิจกรรม เช่น จัดอบรม การพัฒนาบูรณาการในด้านต่าง ๆ เพื่อป้องกันและลดอาชญากรรมให้ลอดน้อยลงหรือไม่มีอาชญากรรมเลยโดยให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่อย่างสงบ

3. เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ควรจัดโครงการฝึกวิชาป้องกันตัวให้แก่ชุมชน ส่งเสริมพัฒนาศูนย์บริการข้อมูล ข่าวสารและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้าถึงการรับรู้ข่าวสารทางราชการอยู่อย่างสม่ำเสมอ

4. เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุม อาสาสมัครชุมชน และประชาชนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ระเบียบวินัย กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชนรวมทั้งให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นลงประชามติในเรื่องต่าง ๆ ก่อนที่จะดำเนินการต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จัดกิจกรรมที่เน้นการปลูกจิตสำนึก คือ การอบรมคุณธรรม จริยธรรมศีลธรรม และจัดกิจกรรมในการมีส่วนร่วมในชุมชนให้เกิดประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2. ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการประเมินผลมากที่สุด และมีรูปแบบการประเมินผลที่เน้นการแสดงความคิดเห็นและมีการส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตพื้นที่อื่น ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวด้านวัดใหญ่ชัยมงคล วัดพนัญเชิง วัดมเหยงคณ์ โบราณสถานและสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในเชิงลึกเพื่อนำมาเปรียบเทียบและนำไปเป็นข้อมูลในการเข้าไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เคียงฤทัย โคตรฉิน. (2561). *แนวทางการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี* (การศึกษาอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการงานสาธารณะ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เทอดเกียรติ วงศาโรจน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เพื่อการป้องกันอาชญากรรม. *Veridian E-Journal, Slipakorn University* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(2), 2766 – 2775.

พรชัย ขันตี. (2558). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ยงยุทธ อาจกมล. (2559). *การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยูเธน (2556). *ปัญหาอาชญากรรมในสังคมไทย.* สืบค้น 10 กันยายน 2566, จาก http://utkenlamsopa2535blogsfot.com/2013/ogblogpost.6599.html

สำนักงานตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา. (2564) *สถิติคดีอาญา 5 กลุ่ม* จังหวัดระนครศรีอยุธยา. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานตำรวจภูธรพระนครศรีอยุธยา.

สุทธิรัตน์ ขจรเวคิน. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชนบ้านแหลม ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2558) *การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ และแนวทางการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน* สืบค้น 10 กันยายน 2566, จาก www.osmsouth-w.moi.go.th/file-data/340751.doc

อิสเรศ เลิศวิไล. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cohen, J.M. & Uphoff, N. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development,* 8(3), 213-235.

Cohen, J.M. & Uphoff, N. (1977). *Raral development participation: Coneept and measure for Project Design Implementation and Evolution: Rural Development Committee Eventer for interactional & Tidies.* New York: Easel University Bess.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.98-111

ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ*

THE RELATIONSHIP BETWEEN POSITIVE PSYCHOLOGICAL CAPITAL AND CAREER ADVANCEMENT OF SUVARNABHUMI AIRPORT PERSONNEL

กฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, ญาฎา บุรพรัตน์, ธิติพร มิลินทร์ คริสเตนเซน, เนตร์ศิริ เรืองอริยภักดิ์
Krit Witthawassamrankul, Yada Burapharat, Thitiporn Milindra Christensen, Natesiri Ruangariyapuk
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Kasem Bundit University
Corresponding Author E-mail: krit.wit@kbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก 2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และ 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประชากรคือบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ 3,847 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง วัย Gen Z อายุ 18 - 24 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีเงินเดือนอยู่ในช่วง 10,000 - 20,000 บาท และระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี 2. ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน พบว่า การมองโลกในแง่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความหวังในการทำงาน ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และความเชื่อมั่นในตนเอง 3. ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองเป็นลำดับแรก รองลงมาคือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และความก้าวหน้าในเงินเดือน และ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง (R=0.637)

คำสำคัญ: ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก; บุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ; ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

*Received March 12, 2024; Revised May 2, 2024; Accepted May 4, 2024

Abstract

This research article aimed: 1. To study the level of positive psychological capital of Suvarnabhumi Airport personnel, 2. To study the level of career advancement of Suvarnabhumi Airport personnel, and 3. To study the relationship between the positive psychological capital and career advancement of Suvarnabhumi Airport personnel. This research was the quantitative research. The research instrument was a questionnaire. The population were 3,847 Suvarnabhumi Airport personnel. The researcher used 400 samples. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-Way ANOVA, and Pearson's Correlation Coefficient.

The study's results were found that 1. Mainly the respondents were female, Gen Z, aged between 18-24, holding bachelor's degrees, earning a salary from 10,000-20,000 Baht, and duration of work was less than one year. 2. By overall, the positive psychological capital of Suvarnabhumi Airport personnel was at a high level. When considering each factor, optimism and hope, mental resilience, and self-efficacy were the highest, respectively. 3. By overall, career advancement of Suvarnabhumi Airport personnel was high. Considering each factor, it was found that career development was the highest, followed by position and salary advancement. 4. The relationship between positive psychological capital and career advancement results showed a positive relationship at a moderate level (R= 0.637).

Keywords: Positive Psychological Capital; Suvarnabhumi Airport Personnel; Career Advancement

บทนำ

สถานการณ์การเกิดโรคระบาด Covid-19 ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศ และระดับโลกอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางตรงต่อบุคคลในด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการถูกลดเงินเดือน หรือการถูกให้ออกจากงานแบบกลางคัน โดยเฉพาะผลกระทบของ Covid-19 ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการบิน เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรม และ สายการบิน อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีบุคคลจำนวนมากซึ่งสามารถปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตได้ ด้วยการมองสิ่ง

ต่าง ๆ ในเชิงบวก มีแรงจูงใจจากตนเอง พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ มีการกรอบแนวคิดการเติบโต (Growth Mindset) มากกว่าการมีแนวคิดอยู่กับที่ (Fixed Mindset) (พัลพงศ์ สุวรรณวาทิน และเรวดี วัฒฑกโกศล, 2664) แนวคิดเรื่องทุนทางจิตวิทยานี้เป็นสิ่งสำคัญกับบุคลากรที่ปฏิบัติงาน

ทุนทางจิตวิทยา (psychological capital) ซึ่งเป็นคุณลักษณะและทรัพยากรทางจิตวิทยาที่มีในคน ซึ่งสามารถวัดและพัฒนาได้ ทุนทางจิตวิทยานี้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการฟื้นพลังหรือการปรับเปลี่ยนมุมมอง การให้คุณค่า และเห็นประโยชน์ของความล้มเหลวในทางบวก การให้กำลังใจตนเอง และการใช้อุปสรรคต่าง ๆ ผลักดันตนเองจากความยากลำบากให้สู่สภาวะปกติ (Sutcliffe & Vogus, 2003; Youssef & Luthans, 2005) ทุนทางจิตวิทยามีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ H หมายถึง Hope (ความหวัง), E หมายถึง Efficacy (การรับรู้ความสามารถในตนเอง), R หมายถึง Resilience (ความยืดหยุ่นทางจิตใจ) และ O หมายถึง Optimism (การมองโลกในแง่ดี) ซึ่งสามารถรวมเป็นคำได้คือคำว่า HERO หรือยอดมนุษย์ โดยสามารถอธิบายองค์ประกอบทุนทางจิตวิทยา แต่ละตัวอักษรได้ดังนี้ (Nash, 2015) 1. ความหวัง (Hope) คือ ความเชื่อและความปรารถนาด้วยความคิดว่าจะบรรลุความสำเร็จและได้รับสิ่งที่ดีในอนาคต ความหวังยังเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งบุคคลสามารถแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำได้ทั้งสิ้น 2. การรับรู้ความสามารถในตนเอง (Self-Efficacy) เป็นการประเมินความสามารถของตนเอง ซึ่งจะแสดงออกเป็นความเชื่อมั่นว่าตนเองมีศักยภาพในการจัดการสิ่งต่าง ๆ และจะแสดงพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ให้ประสบความสำเร็จ 3. ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resiliency) คือ ความสามารถพื้นกลับคืนจากสถานการณ์ที่รู้สึกทุกข์กลับสู่จุดสมดุล การยืดหยุ่นทางจิตใจไม่ได้ทำให้คนไม่ทุกข์ ไม่เครียด ไม่เศร้า แต่ทำให้คนที่กำลังเผชิญความรู้สึกดังกล่าว กลับเข้าหาสมดุลของชีวิตได้อย่างรวดเร็ว ความยืดหยุ่นทางจิตใจสามารถขึ้นได้ดังต่อไปนี้ เผชิญหน้ากับความจริง หรือยอมรับความจริง ค้นหาความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือค้นหาคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และเรียนรู้ และทบทวนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เราสามารถปรับตัว ค้นหาข้อผิดพลาด ค้นหาสาเหตุสิ่งต่าง ๆ และเผชิญหน้ากับชีวิตอันยากลำบากต่อไปได้ 4. การมองโลกในแง่ดี (Optimism) คือเป็นกระบวนการคิด และการคาดหวังที่เป็นบวกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ แม้ว่าจะเป็นสถานการณ์ที่แย่แค่ไหนก็ตาม อีกทั้งการมองโลกในแง่ดียังสามารถส่งต่อพลังบวกไปยังผู้อื่นได้

แนวคิดทุนทางจิตวิทยานี้ สามารถนำไปปรับใช้ได้ในองค์กรหลายประเภท โดยเฉพาะองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัติ (dynamic) พนักงานในองค์กรจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วต่อสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร เช่น ธุรกิจบริการ ธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรมและสายการบิน การศึกษาและสังเคราะห์จากนักจิตวิทยา พบว่า

ทุนจิตวิทยาเชิงบวกสามารถนำมาปรับใช้กับบุคลากรในองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และยังเป็นการพัฒนาศักยภาพให้บุคลากรรู้จักพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากทุนทางจิตวิทยามีแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในตนเอง การมองโลกในแง่บวก การเห็นคุณค่าของตนเอง การเรียนรู้และการปรับตัว (Luthans et al., 2007) สอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตโดยกระบวนการคัดเลือกโดยธรรมชาติของ Charles Darwin เคยกล่าวไว้ว่า “สิ่งมีชีวิตที่จะอยู่รอดได้ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่แข็งแรงที่สุดหรือฉลาดที่สุด แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้กับการเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด”

องค์ประกอบทั้งหมดเป็นลักษณะเชิงบวก ที่จะช่วยสร้างทุนทางจิตใจเพื่อให้เกิดรากฐานที่แข็งแกร่ง และสามารถพัฒนาความสามารถในการก้าวข้ามอุปสรรค และปัญหาต่าง ๆ ได้ ผู้ที่มีทุนทางจิตใจที่ดีก็ย่อมสามารถเอาชนะความล้มเหลว ความยากลำบากในอดีต และสามารถก้าวเดินต่อไปได้อย่างมีศักยภาพได้ในปัจจุบัน (คาลอส บุญสุภา, 2564) จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ในวันที่ 1 มิถุนายน 2566 จำนวน 3,847 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 362.32 หรือ 363 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สำรองแจกแบบสอบถามเพิ่ม 37 ตัวอย่าง รวมแบบสอบถาม 400 ชุด โดยได้แจกแบบสอบถามแบบสะดวก (Convenience Sampling) แก่บุคลากรในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยมีคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามจากการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) หรือความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความตรง (IOC) = 0.67-1.00 (สุวิมล ติรกานันท์, 2549) หลังจากปรับแก้ข้อคำถามที่มีค่า 0.67 ตามคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกันจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ 0.863 (Cronbach, 1984)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการทำวิจัยจากผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 400 คน ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน – 30 กันยายน 2566 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้รวมรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง เช่น งานวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์วารสารวิจัย ตำรา เอกสาร และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์ประกอบด้วย 1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากร ณ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการทดสอบค่าที (T-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.0 Gen Z อายุ 18-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.8 ระดับการศึกษา คือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.7

เงินเดือนอยู่ในช่วง 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 59.8 ระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.5

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

ปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	4.07	.59	มาก
2. ด้านการมองโลกในแง่ดี	4.29	.63	มากที่สุด
3. ด้านความหวังในการทำงาน	4.24	.60	มากที่สุด
4. ด้านความยืดหยุ่นทางอารมณ์	4.11	.63	มาก
รวม	4.18	.50	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.18, SD=0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมองโลกในแง่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก ($\bar{X}$=4.29, SD=0.63) รองลงมาคือความหวังในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.24, SD=0.60) ความยืดหยุ่นทางอารมณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.11, SD=0.63) และความเชื่อมั่นในตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.07, SD=0.59)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศ

ความก้าวหน้าในอาชีพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	3.80	.62	มาก
2. ความก้าวหน้าในเงินเดือน	3.59	.92	มาก
3. ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง	4.05	.68	มาก
รวม	3.81	.68	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.80, SD= 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นลำดับแรก ($\bar{X}$=4.05, SD=0.68) รองลงมาคือความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.81, SD=0.68) และความก้าวหน้าในเงินเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.59, SD=0.92)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	F	P
เพศ			1.02**	0.31
ชาย	3.86	0.60		
หญิง	3.79	0.65		
รวม	**3.83**	**0.63**		
อายุ			2.45	0.06
18 – 24 ปี	3.81	0.61		
25 – 40 ปี	3.75	0.66		
41 – 56 ปี	4.02	0.59		
57 – 75 ปี	3.71	0.53		
การศึกษา			1.81	0.14
ปริญญาตรี	3.83	0.63		
ปริญญาโท	3.85	0.49		
ปริญญาเอก	4.23	0.50		
อื่น ๆ	3.74	0.66		
รวม	**3.91**	**0.57**		
เงินเดือน			9.28	0.00*
10,000 – 20,000	3.70	0.64		
20,001 – 30,000	3.89	0.58		
30,001 – 40,000	4.00	0.53		
มากกว่า 40,000	4.30	0.62		
รวม	**3.97**	**0.59**		
ระยะเวลาในการทำงาน			9.19	0.00*
น้อยกว่า 1 ปี	3.75	0.67	36.5	
1 – 3 ปี	3.77	0.60	29.3	
4 – 7 ปี	3.76	0.58	12.8	
มากกว่า 7 ปีขึ้นไป	3.97	0.60	21.5	
รวม	**3.81**	**0.61**		

*ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

**ค่าที (t-value) ซึ่งได้จากการทดสอบความแตกต่างของ 2 ตัวแปร

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่แตกต่างกันมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่แตกต่างกัน ด้วยใช้การทดสอบค่าที (t-test) กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ การศึกษา เงินเดือน และระยะเวลาในการทำงาน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เงินเดือนที่แตกต่างกันมีทุนทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน (P=0.000*) และระยะเวลาในการทำงานที่แตกต่างกันมีทุนทางจิตวิทยาที่แตกต่างกัน (P=0.000*) ส่วนปัจจัยด้านเพศ อายุ และการศึกษาที่แตกต่างกันมีทุนทางจิตวิทยาที่ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า P=0.309 สำหรับด้านเพศ, P=0.063 สำหรับด้านอายุ และ P= 0.144 สำหรับด้านการศึกษาตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิกับความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก	ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ			รวม
	ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	ความก้าวหน้าในเงินเดือน	ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง	
ความเชื่อมั่นในตัวเอง	.415 (Sig. 0.00)	.362 (Sig. 0.00)	.457 (Sig. 0.00)	.494 (Sig. 0.00)
การมองโลกในแง่ดี	.278 (Sig. 0.00)	.285 (Sig. 0.00)	.466 (Sig. 0.00)	.410 (Sig. 0.00)
ด้านความคาดหวัง	.399 (Sig. 0.00)	.411 (Sig. 0.00)	.608 (Sig. 0.00)	.567 (Sig. 0.00)
ความยืดหยุ่นทางอารมณ์	.451 (Sig. 0.00)	.473 (Sig. 0.00)	.591 (Sig. 0.00)	.611 (Sig. 0.00)
รวม	**.472 (Sig. 0.00)**	**.469 (Sig. 0.00)**	**.650 (Sig. 0.00)**	**.637 (Sig. 0.00)**

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ พบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพโดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง (R= 0.637*) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R= 0.494)* การมองโลกในแง่ดี และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R= 0.410*) ความคาดหวังในการทำงาน และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R= 0.567*) ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R= 0.611*)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.0 Gen Z อายุ 18-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.8 ระดับการศึกษา คือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.7 เงินเดือนอยู่ในช่วง 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 59.8 ระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.5 สอดคล้องกับงานวิจัยของสัญชาติ พรมดง และกนกพร ชัยประสิทธิ์ (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานที่ พบว่า เป็นเพศหญิงจำนวน 175 คน อายุน้อยกว่า 30 ปี ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท 185 คน ไม่สอดคล้องในด้านประสบการณ์การทำงานอยู่ที่ 1-5 ปี

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิโดรวมอยู่ในระดับมาก โดยมากอันดับแรก คือ การมองโลกในแง่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ความหวังในการทำงาน ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และความเชื่อมั่นในตนเอง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมรัน สาแหล่ะ (2556) เรื่อง ปัจจัยด้านจิตวิทยาเชิงบวก การสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ระดับจิตวิทยาเชิงบวกของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อแยกพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความหวัง ด้านการมองโลกในแง่ดี ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง และด้านความยืดหยุ่นตัวเองอยู่ในระดับสูงทุกด้านเช่นกัน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองมากในอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านความก้าวหน้าในเงินเดือน สอดคล้องกับงานวิจัยของสังเวียน นิ่มนวล (2561) เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักที่มีผลต่อความก้าวหน้าด้านอาชีพของบุคลากรการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สมรรถนะหลักที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อความก้าวหน้าอาชีพของบุคลากรการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

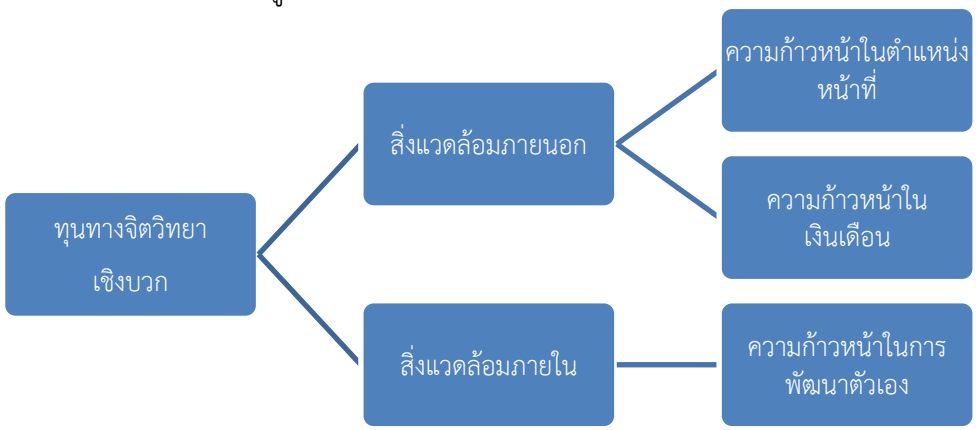
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมความเจริญก้าวหน้าในอาชีพมีความสัมพันธ์กับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ระดับร้อยละ 63.7 มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกศรินตรีสุวรรณ (2562) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าของอาชีพข้าราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับความก้าวหน้าของอาชีพข้าราชการส่วน

ท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามากที่สุด คือ ปัจจัยด้านคุณภาพการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชูศักดิ์ ตันทอง (2563) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของพนักงานพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนกับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก (R=0.821)

ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความก้าวหน้าเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานนี้ พบว่า มีงานวิจัยที่ระบุว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีส่วนช่วยให้บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวรู้จักปรับตัวและสร้างความสุขในการทำงาน แม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์วิกฤต การมองโลกในแง่ดีและการรู้จักปรับตัว ยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ทำให้บุคลากรผ่านพ้นสถานการณ์ปัญหาภาวะวิกฤต (Huang et al, 2023) จิตวิทยาเชิงบวกยังช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจให้กับท่าอากาศยานและทำให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในท่าอากาศยานมีความสุข (Annaç & Gün, 2022) นอกจากนี้ ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและความพึงพอใจในงานซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญกับอาชีพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องให้บริการและต้องทำงานเป็นทีม (Jung & Yoon, 2015).

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยในรูปแบบผังมโนภาพ (ภาพที่ 1) อธิบายว่า

ภาพที่ 1 ผังมโนภาพของทุนจิตวิทยาเชิงบวกต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของบุคลากรท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ” ผู้วิจัยสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ดังนี้

1. ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตัวเอง การมองโลกในแง่ดี ความคาดหวัง และความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ทำให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในอาชีพโดยเฉพาะก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง บุคคลที่คาดหวังอนาคตที่ก้าวหน้าและรู้จักยืดหยุ่นทางอารมณ์จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ในการศึกษาพบว่า บุคลากรท่าอากาศยานที่มีความคาดหวังและรู้จักยืดหยุ่นทางอารมณ์จะมีการพัฒนาตนเองได้ดี

2. ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์กับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะคนที่มีความความหวังและความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ความก้าวหน้าในการพัฒนาเองเป็นปัจจัยภายในที่สามารถควบคุมได้เพราะเกิดขึ้นจากตนเอง แต่ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และความก้าวหน้าในเงินเดือนได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การมีคู่แข่งในตำแหน่งเดียวกัน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ต้นทุนการบริหารจัดการ ทำให้ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกไม่ได้สัมพันธ์กับความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และความก้าวหน้าในเงินเดือนมากนัก

3. ในการทำงานให้มีความก้าวหน้า บุคลากรควรรู้จักตั้งเป้าหมาย มีการวางแผน รู้จักปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเฉพาะการทำงานในท่าอากาศยานซึ่งมีความไม่แน่นอนสูง การมีความคาดหวัง ตั้งเป้าหมาย วางแผนและพัฒนาตนเอง จะช่วยให้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงานในท่าอากาศยาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิควรมีแผนการพัฒนาทุนจิตวิทยาเชิงบวก ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ความหวังในการทำงาน ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และความเชื่อมั่นในตนเอง การมีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรมีทุนจิตวิทยาเชิงบวกสามารถทำได้โดยให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการมากกว่า เช่น ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองและความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ นโยบายที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตวิทยาเชิงบวกได้แก่ นโยบายที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองแก่พนักงาน นโยบายส่งเสริมการเลื่อนขั้นอย่างเป็นธรรม (Merit System) ตามผลการปฏิบัติงานและจากลักษณะบุคคล (Character) ที่ประเมินจากจิตวิทยาเชิงบวกในตนเอง

2. ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีแผนการส่งเสริมจิตวิทยาเชิงบวกจากการทำงานของพนักงานโดยให้มีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การ

ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้สิ่งใหม่ การศึกษาต่อ และควรมีนโยบายส่งเสริมการก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่หรือมีเส้นทางอาชีพ (Career Path) ให้ชัดเจนต่อพนักงานที่มีผลการทำงานและเจตคติที่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้บุคลากรที่มีจิตวิทยาเชิงบวกสามารถก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกด้านความเชื่อมั่นในตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจึงควรมีการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยกระตุ้นการตั้งเป้าหมาย และปฏิบัติตาม

2. ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพด้านความก้าวหน้าในเงินเดือนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิจึงควรกำหนดเป้าหมายให้กับบุคลากรที่ชัดเจนในเรื่องการปฏิบัติงานของบุคลากรที่จะมีผลต่อความก้าวหน้าในเงินเดือนของบุคลากรในแต่ละระดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวางแผนการเก็บข้อมูลให้ครบทุกช่วงเวลา เพราะบุคลากรมีการทำงานเป็นกะเพื่อเข้าถึงบุคลากรที่ปฏิบัติงานเป็นกะ และให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครบตามแผน

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรเตรียมทั้งแบบกระดาษ และแบบ Google Form จะเป็นการเพิ่มโอกาสเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างกระจายตัว ไม่กระจุกอยู่แค่บางกลุ่มที่มีความถนัดในการใช้เทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

เกศริน ตรีสุวรรณ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าของอาชีพข้าราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

คาลอส บุญสุภา. (2564). *ทุนทางจิตใจหรือทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychological Capital)*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2566, https://surcr.blogspot.com/2021/06/posititve-psychological-capital.html

ชูศักดิ์ ตันทอง. (2563). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของพนักงานบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) และตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (2566). *รายงานประจำปี 2566 บริษัท อากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2566, https://investor.airportthai.co.th/misc/one-report/20240202-aot-one-report-2023-th.pdf

พัลพงศ์ สุวรรณวาทิน และเรวดี วัฒฑกโกศล. (2664). *ล้มแล้วลุกได้..หากเรามีทุนทางจิตวิทยา*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2566, https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/psy-cap-resilience.

สุวิมล ติรกานันท์. (2549). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สังเวียน นิ่มนวล. (2561). การพัฒนาสมรรถนะหลักที่มีผลต่อความก้าวหน้าด้านอาชีพของบุคลากร การท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยวกระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 7(1), 138 - 145.

สัญชาติ พรมดง และกนกพร ชัยประสิทธิ์. (2561). ทุนทางจิตวิทยาด้านบวกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน). *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 5(2), 141 - 152.

อัมรัน สาแหล่ะ. (2556). *ปัจจัยด้านจิตวิทยาเชิงบวกการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Annaç, G, S. & Gün, S (2022). Psychological capital level of airport employees and the relationship between workplace happiness. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi,* 36, 193-208. https://doi.org/10.18092/ulikidince.1041484

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.

Huang, Y.C., et al. (2023). Psychological capital as a source of career adaptability, job satisfaction, and life satisfaction among tour operators and guides during a global crisis capital. *Tourism Management Perspectives,* 49(1), 101188

Jung, H. S., & Yoon, H. H. (2015). The impact of employees' positive psychological capital on job satisfaction and organisational citizenship behaviours in the hotel. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 27*(6), 1135–1156. https://doi.org/10.1108/IJCHM-01-2014-0019

Nash, J. (2015). *The 5 Founding Fathers and A History of Positive Psychology*. Retrieved May 2, 2023, from https://positivepsychology.com/founding-fathers/#wave

Luthans, F., et al. (2007). Positive Psychological Capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology,* 60(3), 541 - 572.

Luthans, F., et al. (2004). Positive Psychological Capital: Beyond Human and Social Capital. *Business Horizons,* 47(1), 45-50.

Sutcliffe, K.M. & Vogus, T.J. (2003). *Organisation for Resilience. Positive Organisational Scholarship: Foundation for a New Discipline.* K.S. Cameron, J.E. Dutton, and R.E. Quinn. San Francisco, CA: Berrett-Koehler.

Youssef, C.M. & Luthans, F. (2005). Positive Organization Behavior in the Workplace: The Impact of Hope, Optimism, and Resilience. *Journal of Management,* 33(5), 774-800.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed.), New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.112-124

การเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก : กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

STRENGTHENING CREATIVE DEVELOPMENT NETWORK OF SITES LOCATED IN WORLD HERITAGE CITIES: A CASE STUDY OF INTEGRATED SUB-DISTRICT ECONOMIC AND SOCIAL UPGRADING PROJECT OF PHU KHAO THONG SUB-DISTRICT PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ฐิติเชฏฐ์ นุชนาฏ, สุมาลี บุญเรือง, ประณต นันทิยกุล, อนุภูมิ โชวเกษม
Titichet Nuchanat, Sumalee Boonrueang, Panote Nantiyakoon, Anuphum Sokasem
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sumalee31130@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บขอมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูปหรือคน การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา

พบว่า การพัฒนาด้านการผลิต การพัฒนาด้านวัตถุดิบ การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และการพัฒนาด้านระบบการตลาด โดยมีกระบวนการการวางแผนมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของงานส่งเสริมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลาน รวมทั้งการร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามประเมินผล การร่วมรับผลประโยชน์ การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อยมีประโยชน์มากต่อตัวผู้ประกอบการเองเช่นเกิดมีสังคมในกลุ่มผู้ประกอบการกันเองมีเพื่อนผู้ประกอบการในกลุ่มช่วยกันคิดก่อให้เกิดพลังอำนาจการต่อรองเพราะมีเพื่อนสมาชิกช่วยสนับสนุนและเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก โดยการยกระดับผลิตภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิต โดยมี

*Received March 17, 2024; Revised April 5, 2024; Accepted April 7, 2024

วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มผู้ประกอบการตามระบบมาตรฐานการผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานโดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าอย่างมีระบบ

คำสำคัญ: พื้นที่เชิงสร้างสรรค์; เศรษฐกิจ; สังคม; เครือข่าย

Abstract

This research article aimed to study the strengthening of the network for creative developing sites in World Heritage cities. A case study of the integrated sub-district economic and social up-grading project of Phu Khao Thong Subdistrict. Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the qualitative Research. Data were collected by in-depth- Interviewing 30 key informants, analyzed by descriptive content interpretation.

Research results were found that production development, raw material development, product development, and marketing system development integrated with planning process was essential for the efficiency of promoting the local handicraft group and palm leaf carp weaving, including joint operations and participation in monitoring and evaluation. Sharing the benefits of grouping small entrepreneurs was very beneficial; for example, there was a society among entrepreneurs. There were entrepreneur friends in the group who helped each other think and create bargaining power because they had friends. Members helped support and strengthened the network for developing creative spaces in World Heritage cities by raising production productivity and adding value to products, which was essential in generating income and improving quality of life. Provincial Agriculture Offices integrated collaboration between government agencies under the Ministry of Agriculture and Cooperatives. The Ministry of Commerce and local administrative organizations' objective were to encourage entrepreneurs to follow the standard system for producing palm leaf carp products, focusing on providing knowledge to entrepreneurs on systematically making products.

Keywords: Creative Space; Economy; Society; Network

บทนำ

การพัฒนาประเทศและชุมชนท้องถิ่น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาชุมชนได้ทุกขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ของชุมชนการวางแผนและโครงการ การดำเนินงานพัฒนา การประเมินผลและการทบทวนเพื่อแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในจังหวัดของภาคกลางที่เป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญมีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดระยองและสมุทรสาคร พร้อมประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีชื่อเสียงในฐานะเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญ เป็นจังหวัดที่ไม่มีอำเภอเมืองโดยมีอำเภอพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ชาวบ้านโดยทั่วไปนิยมเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “กรุงเก่า” หรือ “เมืองกรุงเก่า” มีชุมชนมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของไม่เคยหยุดนิ่งและนับวันจะทวีความรวดเร็วและยากต่อการคาดเดามากขึ้นตลอดเวลาหากชุมชนต่าง ๆ (พจน์มาศ ไชยสุระภวัฒน์, 2558)

การพัฒนาเมืองในปัจจุบันเกิดจากประชากรที่อยู่อาศัยภายในเมือง ยิ่งหากเมืองมีการเติบโตทางเศรษฐกิจมากเท่าใดก็จะทำให้เมืองนั้นมีการพัฒนาเมืองมากขึ้นเท่านั้น ทั้งในด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ประเทศไทยได้มีแผนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กล่าวถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของคนที่อยู่อาศัยจะเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของเมืองได้เป็นอย่างดี การเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีการรวมกลุ่มกัน อย่างหนาแน่นของคนที่มีงานสร้างสรรค์และมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนเพราะความยั่งยืนของสถานที่ในเชิงวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนความเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (พีรดร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่ม, 2566)

นอกจากนั้นแล้วปัจจัยทางด้านประชากร อุตสาหกรรม เศรษฐกิจและกิจกรรมทางด้าน ศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งพื้นที่ของเมืองถูกพัฒนาด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่มีความสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ของแต่ละพื้นที่อีกทั้งยังมีผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์จากบุคคลรุ่นใหม่ที่เพิ่มขึ้นตลอดจนความสัมพันธ์ของการเติบโตทางเศรษฐกิจกับระดับของความคิดสร้างสรรค์ยังเป็นตัวแปรหนึ่งที่ก่อให้เกิดเมืองสร้างสรรค์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งปัจจุบันการอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นและความเปลี่ยนไปของโลกซึ่งเป็นกระแสอยู่ในขณะนี้ การอนุรักษ์และสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้สังคมดำรงอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น การมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดทั้งผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนลักษณะของท้องถิ่นออกมา รวมถึงความ

เป็นตัวตนของสังคมจนกลายเป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งปัจจัยที่สัมพันธ์กับเมืองสร้างสรรค์ (Borchardt, 2013) ได้แก่ ประชากร อายุ 16 - 44 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำความคิดเหล่านั้นไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ต่อไปได้ และนำไปสู่การประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสะท้อนลักษณะท้องถิ่นที่นำไปสู่การสร้างเมืองสร้างสรรค์ กลุ่มมวลชนสร้างสรรค์เนื่องจากเป็นผู้กระตุ้นและสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นวัตกรรมสร้างสรรค์ เป็นสินทรัพย์ของแต่ละพื้นที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์และตัวตน ดังนั้นเมืองสร้างสรรค์จึงต้องมีองค์ประกอบของคน สถานที่และอัตลักษณ์ (Landry, 2008)

พื้นที่และสภาพแวดล้อมที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมจากความคิดสร้างสรรค์ เป็นศูนย์รวมนักคิดและผู้ประกอบการสร้างสรรค์ทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มคนในพื้นที่ด้วย ดังนั้นความเป็นท้องถิ่นที่สื่อสารออกมาทางศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากรสร้างสรรค์ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ความเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความแตกต่างกันไป (ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์, 2553) จากการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์จะเห็นได้ว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นต้นแบบของความเจริญทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถตอบโจทย์ความต้องการทางกายภาพ จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม โดยผ่านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน จากการใช้ องค์ความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมของชุมชนและการคิดเชิงออกแบบที่สามารถขับเคลื่อนมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนและพื้นที่โดยรอบได้อย่างยั่งยืน (ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ, 2560) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจในแนวคิดใหม่สามารถให้ความสนใจกับการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์คือ เป็นเมืองหรือย่านที่ยังเติบโตอีกทั้งยังมีชีวิตชีวาอยู่ได้ ถือได้ว่าเป็นดัชนีชี้วัดความสามารถการแข่งขันและการเติบโตทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ส่วนนักคิดสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนและเพิ่มศักยภาพด้านสินทรัพย์ของท้องถิ่นให้กลายเป็นนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ต่อระบบเศรษฐกิจกระแสใหม่ ความคิดสร้างสรรค์จะยกระดับคุณภาพชีวิตของเมืองด้วยบรรยากาศสร้างสรรค์เป็นฟันเฟืองสำคัญทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป (พีรดร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, 2566)

การพัฒนาประเทศและชุมชนท้องถิ่น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาชุมชนได้ทุกขั้นตอน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนการวางแผนและโครงการ การดำเนินงานพัฒนา การประเมินผลและการทบทวนเพื่อแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นทำให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในจังหวัดของภาคกลางที่เป็นเขตเศรษฐกิจสำคัญมี

ผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากจังหวัดระยองและสมุทรสาคร พร้อมประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน อีกทั้ง สามารถพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศย่อมมีรากฐานที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ ยังมีผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่ขึ้นชื่อหลายอย่าง เช่น ปลาตะเพียนสานจากใบลานและเปลญวน ดังนั้น บ้านภูเขาทองแห่งนี้จึงได้รับความสนใจอย่างมากจากนักท่องเที่ยว และคาดว่าในอนาคตจะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 5 รูปหรือคน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 5 คน กลุ่มผู้ประกอบการ OTOP จำนวน 5 คน รวมจำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางสนทนากลุ่มเฉพาะและการสังเกตกิจกรรม โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญหรือ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูปหรือคน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความเหมาะสมในการเก็บข้อมูล และภาษาที่ใช้ โดยเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 8 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเป็นการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก : กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูปหรือคน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญ รวมทั้งมีประสบการณ์โดยตรงหรือสามารถให้ข้อมูลการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลกได้อย่างครอบคลุม นำมาเขียนสรุปเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล พรรณนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มต้นจากบรรพบุรุษนานกว่า 100 ปี โดยสันนิษฐานว่าชาวไทยมุสลิมซึ่งล่องเรือขายเครื่องเทศอยู่ตามแม่น้ำเจ้าพระยาและอาศัยอยู่ในเรือเป็นผู้ประดิษฐ์ปลาตะเพียนสานด้วยใบลานขึ้นเป็นครั้งแรก แรงบันดาลใจอาจจะมาจากความรู้สึกผูกพันอยู่กับท้องน้ำ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวและความคุ้นเคยกับรูปร่างหน้าตาของปลาตะเพียนเป็นอย่างดี ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญของชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นที่สืบทอดงานฝีมือเชิงช่างกันมายาวนานหลายร้อยปี โดยมีพัฒนาการหัตถกรรมคือ การทำรูปแบบใหม่ ๆ หรือลายใหม่ ๆ ซึ่งอาจเป็นรูปลักษณ์ใหม่ที่สามารถดึงนักท่องเที่ยวหันมาสนใจได้ แต่ปัจจุบันมีความเจริญทางด้านวัตถุมากทำให้ผู้คนสนใจหัตถกรรมน้อยลง เพราะมีการศึกษาจึงอยากออกไปทำงานตามบริษัทที่มีรายได้ที่ดีและมั่นคงกว่า นักท่องเที่ยวบางคนให้ความสนใจแต่ไม่มี

กำลังซื้อ เนื่องจากราคาค่อนข้างสูงเพราะเป็นงานที่ทำขึ้นด้วยมือทุกขั้นตอนส่วนใหญ่รายได้จะมาจากกลุ่มที่มาสั่งทำเพื่อนำไปขาย นักท่องเที่ยวตามวัดก็มีจำนวนไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาด้านการผลิต การพัฒนาด้านวัตถุดิบ การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาด้านระบบการตลาด โดยได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพเสนา วิทยาลัยอาชีวศึกษาและวิทยาลัยสารพัดช่าง

2. วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสร้างเครือข่ายพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานไปสู่ผู้บริโภคเป็นเรื่องที่มีความสำคัญโดยเริ่มด้วยการพัฒนาระบบส่งเสริมสินค้าที่ครบวงจรจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ ดังจะเห็นได้จากนโยบายภาครัฐที่ผ่านมาล้วนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลาน ทำให้การศึกษาวิจัยที่ผ่านให้ความสำคัญกับการร่วมดำเนินงานของกลุ่มและภาคีเครือข่าย โดยมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานด้วยการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพื่อให้เกิดการประสิทธิภาพและประสิทธิผลและก่อให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานเกิดความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการยกระดับมาตรฐานสินค้าให้ได้ระดับมาตรฐาน และมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งผู้ประกอบการในกลุ่มช่วยกันคิดก่อให้เกิดพลังอำนาจการต่อรองเพราะมีเพื่อนสมาชิกช่วยสนับสนุน สามารถจัดซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูกลงเมื่อเกิดการรวมกลุ่มและร่วมทุนกันซื้อ กลุ่มจะอยู่ได้ยั่งยืนเพียงใดขึ้นอยู่กับความสมัครสมานสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกทุกคนเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจริงใจต่อกัน เมื่อกลุ่มเข้มแข็งโอกาสที่กลุ่มอื่นที่สนใจอยากจะเชื่อมโยงเป็นภาคีเครือข่ายจะมีโอกาสเป็นไปได้สูงมาก โดยเฉพาะถ้ากลุ่มของผู้ที่เป็นแกนกลางเชื่องโยง ถ้าหากรู้จักบริหารและจัดการเป็นจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากภาคีเครือข่ายที่มาเข้าร่วมกับกลุ่มของตนและเครือข่ายจะก่อประโยชน์มากมายเช่นกันให้กับกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย

3. การเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาองค์ความรู้ พ่อค้าคนกลางถือเป็นเครือข่ายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญเนื่องจากพ่อค้าคนกลางที่นำผลผลิตทางกลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานไปจำหน่ายจะอยู่ภายใต้การทำข้อตกลงเป็นภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมให้กลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานได้รับ

ประโยชน์สูงสุดจากการจำหน่ายสินค้า ซึ่งการจำหน่ายสินค้าปลาตะเพียนใบลานจะทำในกรณีที่กลุ่มผู้ซื้อมีจำนวนมากและอยู่กระจัดกระจาย ผู้บริโภคอยู่ห่างไกลจากผู้ผลิต ทำให้ผู้ผลิตไม่สามารถให้การบริการแก่ลูกค้าของตนเองได้ทั่วถึงและเพื่อให้การบริการลูกค้าที่ดีมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการมอบหมายให้พ่อค้าคนกลางในการให้การบริการดูแลลูกค้าให้เป็นอย่างทั่วถึง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มต้นจากบรรพบุรุษนานกว่า 100 ปี โดยสันนิษฐานว่าชาวไทยมุสลิมซึ่งล่องเรือขายเครื่องเทศอยู่ตามแม่น้ำเจ้าพระยาและอาศัยอยู่ในเรือเป็นผู้ประดิษฐ์ปลาตะเพียนสานด้วยใบลานขึ้นเป็นครั้งแรก ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญของชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นที่สืบทอดงานฝีมือเชิงช่างกันมายาวนานหลายร้อยปี สอดคล้องกับงานวิจัยกรวรรณ รุ่งสว่าง (2560) เรื่อง การวิเคราะห์สถานภาพการเป็นเมืองสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนเมืองขอนแก่น ราชบุรีและบางแสน พบว่า ชุมชนเมืองสร้างสรรค์เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีชาวชุมชนมีอาชีพและทักษะที่คล้ายกัน และบ้านสามารถเป็นพื้นที่แสดงงานศิลปะและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีจึงสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่นั้น

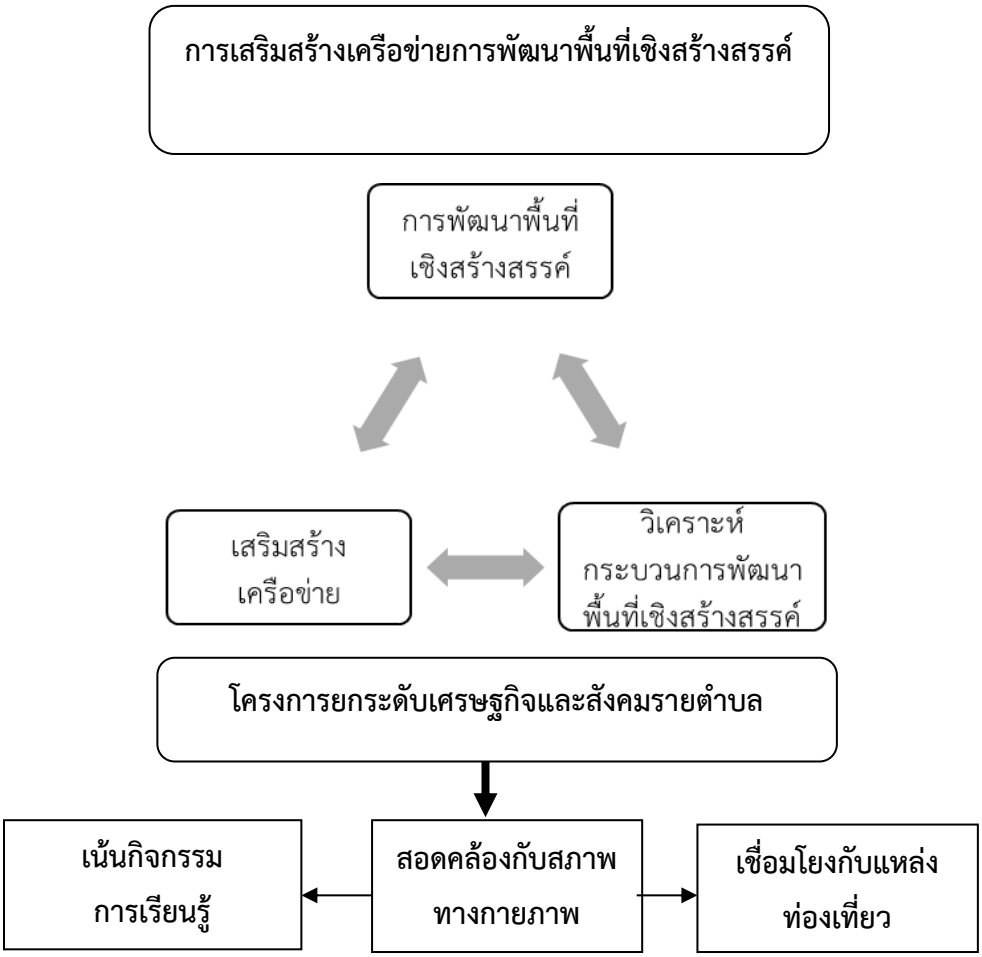
การวางแผนมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของงานส่งเสริมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลาน เพราะการวางแผนเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตรของกลุ่ม การวางแผนอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นระบบช่วยป้องกันการสูญเสียโอกาสและลดความเสี่ยงในการวางแผน การดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามที่ได้กำหนดไว้ก่อน รวมถึงวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพการวางแผนทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างสูงสุด เพราะการวางแผนจะกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานแต่ละขั้นไว้ชัดเจน กำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่มกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานไปสู่ผู้บริโภคเป็นเรื่องที่มีความสำคัญโดยเริ่มด้วยการพัฒนาระบบส่งเสริมสินค้าที่ครบวงจรจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ ดังจะเห็นได้จากนโยบายภาครัฐที่ผ่านมาล้วนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลาน โดยเฉพาะถ้ากลุ่มของผู้ที่เป็นแกนกลางเชื่องโยงถ้าหากรู้จักบริหารและจัดการเป็นจะ

ได้รับประโยชน์สูงสุดจากภาคีเครือข่ายที่มาเข้าร่วมกับกลุ่มของตนและเครือข่ายจะก่อประโยชน์มากมายเช่นกันให้กับกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตราพร โพธิ์ประดิษฐ์ (2558) เรื่อง หัตถกรรมการสานใบลานปลาตะเพียน: กรณีศึกษาชาวบ้านตำบลท่าวสุกรี และตำบลภูเขาทองอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานเริ่มโดยชาวไทยมุสลิมที่ประกอบอาชีพค้าขายเครื่องเทศและอาศัยในเรือ มีชีวิตผูกพันกับลำน้ำเจ้าพระยามากกว่า 200 ปี จึงคุ้นเคยกับปลาที่มีลักษณะงดงามสะดุดตาคือปลาตะเพียน จึงประดิษฐ์รูปปลาตะเพียนจากวัสดุในท้องถิ่น เช่น ใบตอง ใบมะพร้าว ต่อมาได้พัฒนาเป็นการใช้ใบลานซึ่งเป็นการผลิตเพื่อการค้า พร้อมกับการประยุกต์ใช้วัสดุสังเคราะห์ชนิดอื่น เช่น หลอดและพลาสติก แต่ไม่ได้รับการตอบรับจากตลาด จึงเน้นการผลิตและรักษารูปแบบของการใช้ใบลานมาจนปัจจุบัน

สำนักงานเกษตรจังหวัดบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มผู้ประกอบการเป็นผู้ผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานตามระบบมาตรฐานการผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานโดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าอย่างมีระบบ ให้ความรู้ในเรื่องกระบวนการผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลาน ผู้ประกอบการผู้ผลิตต้องผ่านการเตรียมความพร้อมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นหน่วยงานสำคัญในการขับเคลื่อนให้กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่เนื่องจากมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนให้กับท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการประสานงาน ส่งเสริมความรู้ แบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมและจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลาน พ่อค้าคนกลางถือเป็นเครือข่ายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญเนื่องจากพ่อค้าคนกลางที่นำผลผลิตทางกลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานไปจำหน่ายจะอยู่ภายใต้การทำข้อตกลงเป็นภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมให้กลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตสินค้าปลาตะเพียนใบลานได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจำหน่ายสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของมิ่งขวัญ คงเจริญ (2554) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความ ยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า การกำหนดเป้าหมายและวางแผนทิศทางของการวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชน ซึ่งสามารถทำประชาคมเพื่อหาสาเหตุของปัญหาการจัดเวทีชาวบ้านให้ความรู้ความเข้าใจ อีกทั้งยังต้องมีการบันทึกการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตลอดทั้งยังต้องมีการ

ติดตามผลการดำเนินงาน และรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิก หรือกลุ่มชุมชนอื่น ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ได้ดังนี้

การเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบล ภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเริ่มต้นจากการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของ

ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การประดิษฐ์ปลาตะเพียนสานด้วยใบลานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญของชาวบ้านในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือได้ว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นที่สืบทอดงานฝีมือเชิงช่างกันมายาวนานหลายร้อยปี โดยมีพัฒนาการหัตถกรรมในการทำรูปแบบใหม่ ๆ หรือมีลวดลายใหม่ๆ ที่สวยงาม ซึ่งเป็นรูปลักษณ์ใหม่ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวหันมาสนใจได้ นอกจากนี้ได้มีการพัฒนาด้านการผลิต พัฒนาด้านวัตถุดิบ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และพัฒนาด้านระบบการตลาด โดยได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาชุมชน สถาบันการศึกษา วิทยาลัยการอาชีพเสนา วิทยาลัยอาชีวะศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง

สำหรับวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก กรณีศึกษาโครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเริ่มจากการวางแผนซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของงานส่งเสริมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลาน เพราะการวางแผนเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตรของกลุ่ม การวางแผนที่ดีจะช่วยป้องกันการสูญเสียโอกาสและลดความเสี่ยง ในการร่วมดำเนินการเป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่มกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานไปสู่ผู้บริโภคเป็นเรื่องที่มีความสำคัญโดยเริ่มด้วยการพัฒนาระบบส่งเสริมสินค้าที่ครบวงจรจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานด้วยการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพื่อให้เกิดการประสิทธิภาพและประสิทธิผลและก่อให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานเกิดความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการยกระดับมาตรฐานสินค้าให้ได้ระดับมาตรฐาน และมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อยจะมีประโยชน์มากกับผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การวางแผนโครงการควรเริ่มจากปัญหาที่แท้จริงของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านการสานปลาตะเพียนใบลานระดับรากหญ้า อีกทั้งต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย เพราะเป็นโครงการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และใช้ระยะเวลาไม่นานในการดำเนินการ

2. หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายในการส่งเสริมและจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง ทั้งสินค้าปลาตะเพียนใบลานทั่วไปและสินค้าปลาตะเพียนใบลานปลอดภัย และรณรงค์ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้มุ่งเน้นความปลอดภัยเป็นหลัก โดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่กำกับดูแลทางวัฒนธรรมควรใช้ข้อมูลในการส่งเสริมฟื้นฟูและสืบหัตถกรรมการสานใบลาน “ปลาตะเพียน” ที่กำลังจะสูญหายไปให้คงอยู่สืบไป

2. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าวาสุกรี และตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรนำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาหัตถกรรมการสานใบลาน “ปลาตะเพียน”

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการหัตถกรรมการสานใบลาน “ปลาตะเพียน” ในจังหวัดอื่น ๆ

2. ควรศึกษาเรื่องภูมิปัญญาในการออกแบบลวดลาย และการตกแต่ง

3. ควรมีองค์กรที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตร ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล

เอกสารอ้างอิง

กรวรรณ รุ่งสว่าง. (2556). *การวิเคราะห์สถานภาพการเป็นเมืองสร้างสรรค์กรณีศึกษาชุมชนเมืองขอนแก่น ราชบุรีและบางแสน* (วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พจน์มาศ ไชยสุระภวัฒน์. (2558). *บทบาทของตลาดนัดกับการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์* (วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

พีรดร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2566). *เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจาก สินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: บ.จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์), กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2553). *ทุนความคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไว้ลาย.

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2560). *ถอดรหัสย่านสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ: บริษัท ผัสสะ อินสตอลเลชัน อาร์ต จำกัด.

สุจิตราพร โพธิ์ประดิษฐ์. (2558). *หัตถกรรมการสานใบลานปลาตะเพียน: กรณีศึกษาชาวบ้านตำบลท่าวสุกรี และตำบลภูเขาทองอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปะศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Borchardt, A. (2013). *The Creative City: Place, Creativity & People, Glasgow and Portland.* London: Penguin.

Landry, C. (2008). *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators.* London: Earthscan.

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี: ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2563*

STRATEGY FOR ELECTION CAMPAIGN OF THE PRESIDENT OF SURAT THANEE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION: CASE STUDY OF THE ELECTION IN B.E. 2563

เอกพล มาสู่สุข, นันทนา นันทวโรภาส
Ekapol Masusook, Nantana Nantavaropas
วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก
Political Communication College Krirk University
Corresponding Author E-mail: masoosukdam@windowslive.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้ชนะเลือกตั้งเป็นอันดับหนึ่งและผู้ที่ได้คะแนนเป็นอันดับสอง ในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีพ.ศ. 2563 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์ และการวิจัยเอกสาร

ผลวิจัยพบว่า 1. บริบททางการเมืองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้ฐานเสียงแตกแยกกัน ส่งผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรคประชาธิปัตย์พ่ายแพ้แก่ผู้สมัครอิสระ 2. ผลการศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว ซึ่งเป็นผู้ชนะเลือกตั้งเป็นนายก อบจ. พบว่า นายพงษ์ศักดิ์ ได้นำเอาแนวคิดทางการตลาดทางการเมืองมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ทั้งการวางตำแหน่ง การจำแนกส่วนทางการตลาด และส่วนชองส่วนผสมทางการตลาด 4 P มีการนำเสนอได้อย่างผสมกลมกลืน ทำให้ประสบความสำเร็จได้รับเลือกตั้งเป็นนายก อบจ.สุราษฎร์ธานี ส่วนนายชุมพล กาญจนะ ซึ่งเป็นผู้สมัครในนามของพรรคประชาธิปัตย์ มิได้นำเอากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองมาใช้ จึงได้รับคะแนนมาเป็นอันดับสอง

คำสำคัญ: การสื่อสารการเมือง; กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง; องค์การบริหารส่วนจังหวัด

*Received October 19, 2023; Revised November 3; Accepted November 3, 2023

Abstract

Objectives of this research were twofold: 1. To study the political context that affected the election campaigns of candidates for the position of president of the Surat Thani Provincial Administrative Organization (PAO) and 2. To study the campaign strategies of the first and second place winners in 2020. This study utilized qualitative research consisting of in-depth interviews, observation, and document research.

The study was found that: 1. The context in the election of the president of the Surat Thani Provincial Administrative Organization (PAO) supporters led to a split in the voting base, allowing an independent candidate to seize the presidency. 2. Mr. Phongsak Jakaew, the election winner, obtained these votes through a successful application of political marketing. His team used a full scale of political marketing such as positioning segmentation marketing mix 4 Ps efficiency. These strategies mage him win the election. On the contrary, Mr. Chumpol Kanchana never performed any kind of political marketing, so he failed to win the election.

Keywords: Political Communication; Campaign Strategy; Provincial Administrative Organization

บทนำ

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรงเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2547 (โกวิทย์ พวงงาม, 2555) มีความหมายต่อประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นการกำหนดอนาคตของท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นเอง ซึ่งแต่เดิม ผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ถูกส่งมาจากส่วนกลาง คือกระทรวงมหาดไทย จะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการบริหารท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด มักจะเป็นคนจากต่างถิ่น ที่มีภูมิลำเนาหลากหลาย ย่อมขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อความต้องการในการพัฒนาของท้องถิ่น การจัดการทรัพยากร ระบบสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ทำให้การพัฒนาขาดการตอบรับสนับสนุนจากประชาชน ดังนั้นเมื่อเปิดให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง จึงสร้างกระแส “ท้องถิ่นนิยม” ขึ้นมาอย่างมากในหมู่ประชาชน และบรรดานักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ต่างมุ่งหมายที่จะได้รับเลือกตั้งมาเป็นผู้บริหารท้องถิ่นสูงสุดในจังหวัดของตนเอง กล่าวสำหรับการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2547 นั้น กระแสความนิยมในพรรคประชาธิปัตย์ประกอบกับบารมีของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ส่งผลให้นายธานี เทือกสุบรรณ ผู้เป็นน้องชาย ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นสมัยแรก และต่อเนื่องมาถึงสมัยที่สองในปี พ.ศ. 2551 แต่ต่อมาคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.) ได้ชี้มูลความผิดในการเลือกตั้ง ทำให้นายธานี เทือกสุบรรณ ต้องพ้นจากตำแหน่ง โดยทาง กกต.จัดให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นใหม่ โดยครั้งนี้นายธานี มิได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก แต่ได้ส่งนายดำรง เทือกสุบรรณ ลงสมัครรับเลือกตั้งแทน โดยคาดว่าด้วยความนิยมในพรรคประชาธิปัตย์ ผสานกับฐานคะแนนของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ น่าจะผลักดันให้น้องชายของนายสุเทพ ชนะเลือกตั้งได้ แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นายบัญญัติ บรรทัดฐานก็ได้ส่งนายประวิช นิลวชรมณี ซึ่งเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์หลายสมัย ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย จึงทำให้ผู้สมัครทั้งสอง ไม่อาจใช้ชื่อพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้ส่งลงสมัครรับเลือกตั้งได้ และยังส่งผลให้ผู้สมัครทั้งสองตัดคะแนนกันเอง สุดท้ายนายมนตรี เพชรขุ้ม อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ ผู้พ่ายแพ้การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้กับนายธานี เทือกสุบรรณ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2551 และได้ทำเรื่องร้องเรียนกกต.จนกระทั่งนายธานี ต้องพ้นจากตำแหน่งเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ได้ดำรงตำแหน่งนายกอบจ.สุราษฎร์ธานี โดยมีคะแนนดังนี้ นายมนตรี เพชรขุ้ม” ได้คะแนนมาเป็นอันดับที่ 1 ด้วยคะแนน 113,340 คะแนน นายดำรง เทือกสุบรรณ ได้คะแนน 111,776 คะแนน นายประวิช นิลวชรมณี คะแนน 72,136 คะแนน การเลือกตั้งนายกอบจ.สุราษฎร์ธานี ในปีพ.ศ. 2556 พรรคประชาธิปัตย์ ส่งนายนายทนงศักดิ์ ทวีทอง เป็นผู้ท้าชิงตำแหน่งจากนายมนตรี เพชรขุ้ม ซึ่งในครั้งนี้ประชาชนชาวสุราษฎร์ธานี ได้ลงคะแนนให้นายทนงศักดิ์ชนะอย่างขาดลอย โดยได้คะแนน 259,739 คะแนน ส่วนนายมนตรี เพชรขุ้ม ได้ 119,267 คะแนน

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปี พ.ศ. 2563 นี้ แม้จะมิใช่การแข่งขันระหว่างผู้อยู่ในตำแหน่งกับผู้ท้าชิง อันเนื่องมาจากผู้อยู่ในตำแหน่งคือนายทนงศักดิ์ ทวีทอง มิได้ลงสมัคร แต่การที่นายชุมพล กาญจนะ อดีตสมาชิกสมาผู้แทนราษฎร 8 สมัยลงสมัครในนามพรรคประชาธิปัตย์ ย่อมถือได้ว่า เป็นผู้สมัครที่มีประสบการณ์ทางการเมืองระดับชาติ อีกทั้งยังได้ฐานคะแนนจากพรรคประชาธิปัตย์ ที่ส่งลงสมัคร โดยไม่มีผู้มาตัดคะแนน เช่นในครั้งก่อน ๆ แต่เหตุใด จึงเพลี่ยงพล้ำให้แก่นายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว อดีตกำนัน ซึ่งไม่เคยมีประสบการณ์ในตำแหน่งบริหารทางการเมืองมาก่อนเลย จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกอบจ.สุราษฎร์ธานี ในครั้งนี้ โดยมีงานวิจัยที่เคยศึกษา ความสำเร็จในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาแล้ว อาทิงานของธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ (2556) ศึกษาเรื่องกล

ยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร ในปี พ.ศ. 2556 พบว่า ผู้ชนะการเลือกตั้งที่นำเอากลยุทธ์การตลาดทางการเมือง ของบรูช ไอ นิวแมน (Newman, 1999) มาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ส่วนผู้ที่ได้คะแนนมาเป็นอันดับสอง มิได้ใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองแต่อย่างใด สอดคล้องกับงานของไพบูลย์ บุตรเลียบ (2554) ที่ศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครปี พ.ศ.2554 ได้พบว่าผู้ชนะการเลือกตั้ง ได้ประยุกต์ทฤษฎีการตลาดทางการเมืองมาใช้อย่างเต็มรูปแบบเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาว่าการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกอบจ.สุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2563 นั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้นำกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองมาใช้ เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งหรือไม่ และส่งผลต่อคะแนนเสียงในการเลือกตั้งอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการสื่อสาร และการสื่อสารทางการเมือง รวมทั้งทฤษฎีการตลาดทางการเมืองมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยทฤษฎีการสื่อสาร ของเดวิด เค. เบอร์โล (Berlo, 1960) ได้เสนอทฤษฎีการสื่อสารที่เน้นความสำคัญขององค์ประกอบ 4 ประการในกระบวนการสื่อสาร ได้แก่ผู้ส่งสาร (Sender) ข่าวสาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร(Channel) และผู้รับสาร (Receiver) โดยเรียกชื่อสั้น ๆ ว่า S-M-C-R Model แต่ละองค์ประกอบนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ 1. ผู้ส่งสาร (S: Source) คือเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “เข้ารหัส” เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสาร มีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และมีความสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับ 2. สาร (M: Message) คือเนื้อหาที่ผู้ส่งสารส่งออกไป โดยจะเกี่ยวกับบริบททางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 3. ช่องทางในการสื่อสาร (C: Channel) คือการที่จะส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งคือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น 4. ผู้รับ (R: Receiver) คือเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถในการ “ถอดรหัส” (Decode) สารเป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมายประสบผลสำเร็จ ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการสื่อสาร ทางการเมืองให้มีประสิทธิภาพมี 5 ประการ ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ทัศนคติตรงกัน ความรู้ในข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแม่นยำ ระบบสังคม และวัฒนธรรม

ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Theory) ไบรอัน แมคแนร์ (McNair, 1999) ได้นำเสนอแบบจำลองการสื่อสารทางการเมือง โดยแบ่งผู้เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ 1.กลุ่มองค์กรทางการเมือง (Political Organizations) ได้แก่ พรรค

การเมือง รัฐบาล องค์กรสาธารณะ กลุ่มพลังทางการเมือง กลุ่มก่อการร้าย ฯลฯ 2. กลุ่มสื่อมวลชน (The Media) ทำหน้าที่ 2 ประการ คือ เป็นตัวส่งผ่านข้อมูลจากพรรคการเมืองและส่งสารที่สร้างขึ้นเอง เช่น บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์วิจารณ์ต่าง ๆ ไปยังกลุ่มที่สาม คือประชาชน 3. กลุ่มประชาชน (Citizens) ไม่ว่าธรรมชาติและจำนวนกลุ่มผู้รับสารจะเป็นอย่าไร การสื่อสารทางการเมืองทุกประเภทก็มุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จจากการส่งสารนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น เช่นสมาชิกสภาเขต สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร จนถึงเลือกตั้งระดับชาติ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองเหล่านี้จะสร้างภาพเชิงบวกให้เกิดขึ้นในใจ และส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ทฤษฎีการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) Jennifer Lees - marshment (นันทนา นันทวโรภาส, 2554) ได้นิยามความหมายคำว่า “การตลาดทางการเมือง” ว่าหมายถึง การที่องค์กรทางการเมือง (พรรคการเมือง/กลุ่มผลประโยชน์/องค์กรปกครองท้องถิ่น) ได้นำเอาแนวคิดและเทคนิคทางการตลาดขององค์กรธุรกิจเข้ามาประยุกต์ใช้ในการค้นหาความต้องการของประชาชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการสื่อสารเพื่อนำเสนอ “ผลิตภัณฑ์” อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง ดังนั้น คำว่า “ตลาดการเมือง” จึงกำหนดขึ้นมาให้มีความหมายว่า เป็นระบบการแลกเปลี่ยน โดยผู้ขายเสนอความเป็นตัวแทนแก่ผู้ซื้อ เพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนเป็นการตอบแทน โดยนักการเมืองและนโยบายเปรียบเหมือนสินค้า ที่มีพรรคการเมืองเป็นตราสินค้า และผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้บริโภคสินค้า กล่าวโดยสรุปคือตัวผู้สมัครและนโยบายเปรียบเสมือนสินค้า พรรคการเมืองเป็นตราสินค้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้ซื้อสินค้าและสิ่งทีใช้แลกเปลี่ยนคือคะแนนเสียง Bruce I. Newman (1999) กล่าวว่า การตลาดทางการเมืองนั้นไม่แตกต่างกับตลาดทางธุรกิจการที่ตลาดทางธุรกิจมีกลุ่มเป้าหมายคือผู้ซื้อโดยผู้ขายใช้วิธีการทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้มาซื้อสินค้าของผู้ขาย ด้วยกลยุทธ์ทางการตลาดที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 4 อย่างหรือ 4Ps Marketing ซึ่งประกอบด้วย P แรก คือ สินค้าหรือบริการ (Product or Service) P ที่สอง คือ การส่งเสริมการตลาด (Promotion) P ที่สาม คือ การกำหนดราคา (Pricing) และ p สุดท้าย คือช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เช่นเดียวกันกับการตลาดทางการเมืองที่ใช้หลักการตลาดในการขายความคิดและตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยทำเป็นนโยบายเพื่อให้ตอบสนองความพึงพอใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากที่สุด โดยใช้เครื่องมือทางการตลาดในการรณรงค์ด้วยองค์ประกอบ 3 ประการด้วยกัน คือ การจำแนกส่วนแบ่งทางการตลาดของผู้เลือกตั้ง การวางตำแหน่งของผู้สมัครและพรรค (Candidate Party Positioning) และการจัดทำแผนและการนำไปปฏิบัติ การตลาดมี

เครื่องมือสำคัญที่เรียกว่าส่วนผสมทางการตลาด 4 P's จากหลัก 4Ps ทางการตลาดได้ถูกนำมาประยุกต์เป็นหลัก 4Ps ทางการเมือง ดังนี้คือ product คือผลิตภัณฑ์ทางการเมือง Push Marketing คือตลาดแบบผลักดัน เป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและผู้สมัครผ่านทางกลไกของพรรคสู่สมาชิพรรคและผู้สนับสนุนพรรคในระดับท้องถิ่น โดยใช้สื่อของพรรคเป็นหลัก Pull Marketing คือการตลาดแบบดึงดูด เป็นการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชนเป็นหลัก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ Polling คือการหยั่งเสียงเพื่อสำรวจความคิดเห็น เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการที่จะได้ข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำนโยบาย และตรวจสอบประสิทธิผลของการรณรงค์เลือกตั้ง ดังนั้นสรุปได้ว่าการจัดทำแผนกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติตามกระบวนการของการจัดทำกลยุทธ์ 3 ขั้นตอน โดยเริ่มต้นด้วยขั้นตอนการวางแผนด้วยการวิเคราะห์ตลาด โดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านคู่แข่งหลังจากวางแผนเรียบร้อยแล้ว จึงนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนสุดท้ายคือการควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนและเพื่อที่จะสามารถดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพแวดล้อมทางการเมืองถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างมากแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างทางการเมือง ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี และ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มอำนาจ 7 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ปรึกษามืออาชีพ ผู้ทำโพล สื่อมวลชน พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน ผู้เลือกตั้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงบริบททางการเมืองระดับชาติและการเมืองระดับท้องถิ่นที่ส่งผลต่อกระบวน การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2563

2.เพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ชนะการเลือกตั้งได้คะแนนลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 ในเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ. 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนอันดับหนึ่ง ได้แก่ นายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว และทีมงาน ส่วนผู้ที่ได้คะแนนมาเป็นอันดับสองคือ นายชุมพล กาญจนะ รวมทั้งทีมงาน นอกจากนี้ ยังผู้บริหารพรรคประชาธิปัตย์ อาทิ นายองอาจ คล้ามไพบูลย์ นายสาธิต วงศ์หนองเตย นักวิชาการด้านสื่อสารการเมือง ได้แก่ รศ.ดร.นันทนา นันทวโรภาส คณบดีวิทยาลัยสื่อสารการเมือง รศ.ดร.ยุทธพร อิสรชัย อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สื่อมวลชน ภาคสนาม และประชาชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวมถึงการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อนำข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบแบบของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (จุมพล หนิมพานิช, 2551)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จะเป็นแบบอุปนัย ทยอยสะสมข้อมูล โดยทำการรวบรวมจากการถอดเทปสัมภาษณ์ จากเอกสารทั้งปฐมภูมิและทุติยะภูมิ จากสื่อมวลชลทั้งสื่อกระแสหลัก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อใหม่ อันได้แก่แอพพลิเคชั่นต่าง ๆ อาทิ เฟซบุ๊ค ทวิตเตอร์ ไลน์ อินสตาแกรม ติ๊คต็อก ฯลฯ จนข้อมูลมีความชัดเจน ถูกต้องแน่นอน ครบถ้วน รอบด้าน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การลดทอนของมูล การแสดงข้อมูล การสร้างข้อสรุปและยืนยันข้อสรุป จากนั้นผู้วิจัยทำการทดสอบข้อมูล แล้วกลับไปสู่กระบวนการเก็บข้อมูล ลดทอนข้อมูล แสดงข้อมูล ทดสอบข้อสรุปต่อไปเรื่อย ๆ เป็นการเคี่ยวข้อมูลให้อิ่มตัว แล้วจึงนำไปสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ประสบความสำเร็จต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยได้ข้อสรุปที่ตอบวัตถุประสงค์สองข้อดังนี้

1. บริบททางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ล้วนส่งผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกอบจ.สุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. 2563 กล่าวคือ จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดในภาคใต้ ที่ประชาชนในจังหวัดส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อพรรคประชาธิปัตย์มายาวนาน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ที่นายชวน หลีกภัย ซึ่งเป็นชาวภาคใต้ได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถึงสองสมัย

ชาวสุราษฎร์ธานีจึงเลือกผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์แบบยกจังหวัดมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเลือกผู้นำท้องถิ่น ในระดับนายก อบจ. ก็ให้การสนับสนุนตัวแทนของพรรคมาทุกสมัย แต่ในการเลือกตั้งนายก อบจ. ปี พ.ศ. 2563 เป็นการเลือกตั้งที่ห่างจากการเลือกตั้งครั้งก่อนถึง 9 ปี ทั้งนี้เนื่องจากการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในปี พ.ศ. 2557 ได้ประกาศให้ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศพ้นจากตำแหน่ง แต่ให้ทำหน้าที่รักษาการ ในระหว่างรอการเลือกตั้งนี้ นายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว ซึ่งเดิมเป็นผู้สนับสนุนหาคะแนนให้กับพรรคประชาธิปัตย์คาดหวังว่าจะได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนของพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ แต่ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ ได้ประกาศให้นายชุมพล กาญจนะ อดีตส.ส.7 สมัยข้ามมาลงสมัครนายก อบจ. ทำให้นายพงษ์ศักดิ์ ประกาศตัวลงแข่งกับนายชุมพล ส่งผลให้คะแนนนิยมของชาวสุราษฎร์ธานี ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ แยกเป็นสองส่วน และส่วนใหญ่หันมาสนับสนุนนายพงษ์ศักดิ์ ทำให้นายพงษ์ศักดิ์ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกอบจ.สุราษฎร์ธานี ในที่สุด

2. ผลการศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว ซึ่งเป็นผู้ชนะเลือกตั้งเป็นนายก อบจ. ด้วยคะแนน ที่ท่วมท้นแม้จะเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ ที่เพิ่งลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายก อบจ. ครั้งแรก พบว่า นายพงษ์ศักดิ์ ได้นำเอาแนวคิดทางการตลาดทางการเมืองมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ โดยการวางตำแหน่ง (positioning) มาเป็นผู้ที่กล้าเปลี่ยนแปลงสุราษฎร์ธานี ในฐานะที่เป็นกำนันมาก่อนย่อมรู้ปัญหาและจะนำพาความเจริญมาสู่จังหวัดสุราษฎร์ธานี การจำแนกส่วนทางการตลาด (Segment) แบ่งกลุ่มผู้เลือกตั้งออกเป็น 3 เจนเนอเรชั่น คือ กลุ่มคนรุ่นใหม่ อายุน้อย กลุ่มคนทำงาน และกลุ่มคนสูงวัย แล้วจึงกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับแต่ละกลุ่ม ในส่วนของส่วนผสมทางการตลาด 4 P มีการนำเสนอได้อย่างผสมกลมกลืน ได้แก่ Product คือตัวนโยบาย นำเสนอ 6 นโยบาย6ยุทธศาสตร์ ที่จะเปลี่ยนสุราษฎร์ธานีเป็นเมืองอัจฉริยะ “ Surat Smart City” Push Marketing หรือการตลาดแบบผลักดัน คือ การสื่อสารตรงไปยังผู้เลือกตั้ง นายพงษ์ศักดิ์ ตั้งทีมงานประมาณ 50 คน ออกเดินเคาะประตูชาวบ้าน และตั้งคำขวัญให้คนจดจำว่า “กำนันศักดิ์ ใจถึงพึ่งได้” Pull Marketing คือการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน ส่วนใหญ่นายพงษ์ศักดิ์ จะใช้สื่อใหม่ที่เป็นสื่อสังคมโดยเฉพาะเฟซบุ๊คสื่อสารกับสาธารณะอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่เหนือกว่าคู่แข่งคือนายชุมพล กาญจนะ ที่เป็นผู้สูงอายุ เข้าไม่ถึงสื่อใหม่ ซึ่งการใช้สื่อโซเชี่ยลนี้ ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เลือกตั้งเป็นอย่างดียิ่ง Polling คือการหยั่งเสียง แม้จะมิได้มีการทำการสำรวจแบบเป็นทางการ แต่นายพงษ์ศักดิ์ ให้ทีมงานที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่ เงี่ยหูฟังการวิพากษ์วิจารณ์ ความต้องการของผู้เลือกตั้งอยู่ตลอดเวลา

จึงสามารถจับกระแสอารมณ์ความรู้สึกของชาวสุราษฎร์ธานีได้ และตอบสนองความพึงพอใจได้อย่างแม่นตรง

3. ผลการศึกษากลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ นายชุมพล กาญจนะ ผู้ได้รับคะแนนมาเป็นอันดับสอง แม้จะเป็นผู้สมัครในนามพรรคประชาธิปัตย์ อย่างเป็นทางการ ซึ่งถือว่าได้เปรียบคู่แข่งอย่างมาก แต่ในกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นายชุมพล ได้นำกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองมาใช้อย่างไม่เต็มรูปแบบ โดยการกำหนดตำแหน่ง (Positioning) นั้น นายชุมพล ฉายภาพผู้อาวุโส ที่มีประสบการณ์กับการเมืองระดับชาติมายาวนาน และเป็นตัวแทนของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งทำให้ภาพเป็นภาพคนรุ่นเก่า การเมืองแบบเก่า ไม่โดนใจผู้เลือกตั้งที่เป็นคนรุ่นใหม่ ไม่มีการกำหนดส่วนแบ่งการตลาด (Segmentation) อย่างชัดเจน นโยบายเป็นแบบกว้าง ๆ ไม่เจาะจงไปที่ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ส่วนผสมการตลาด 4P ตัวผลิตภัณฑ์ (Product) นำเอานโยบายส่วนกลางของพรรคประชาธิปัตย์มานำเสนอ ซึ่งล้วนเป็นนโยบายแบบนามธรรม เน้นเรื่องการศึกษา คุณภาพชีวิต ศิลปวัฒนธรรม การตลาดแบบผลักดัน (Push Marketing) ใช้เครือข่ายอาสาสมัครของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ลงพื้นที่เคาะประตูบ้าน พร้อมกับการใช้เครือข่ายหัวคะแนนเดิมควบคู่กันไป มีจุดเด่นอยู่ที่การเปิดปราศรัยใหญ่ ที่นำบุคคลสำคัญของพรรคมาสร้างคะแนนนิยม การตลาดแบบดึงดูด (Pull Marketing) มีการใช้สื่อสาธารณะได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ แบนเนอร์ คัตเอาท์ สติกเกอร์ บัตรย้ำเบอร์ และสื่อวิทยุชุมชน เป็นเครื่องมือ ขาดการใช้สื่อโซเชียล จึงเข้าไม่ถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่โดยตรง Polling หรือการหยั่งเสียง ไม่ได้มีการสำรวจคะแนนนิยม และไม่มีการสำรวจความพึงพอใจต่อตัวนโยบาย แต่อย่างใด

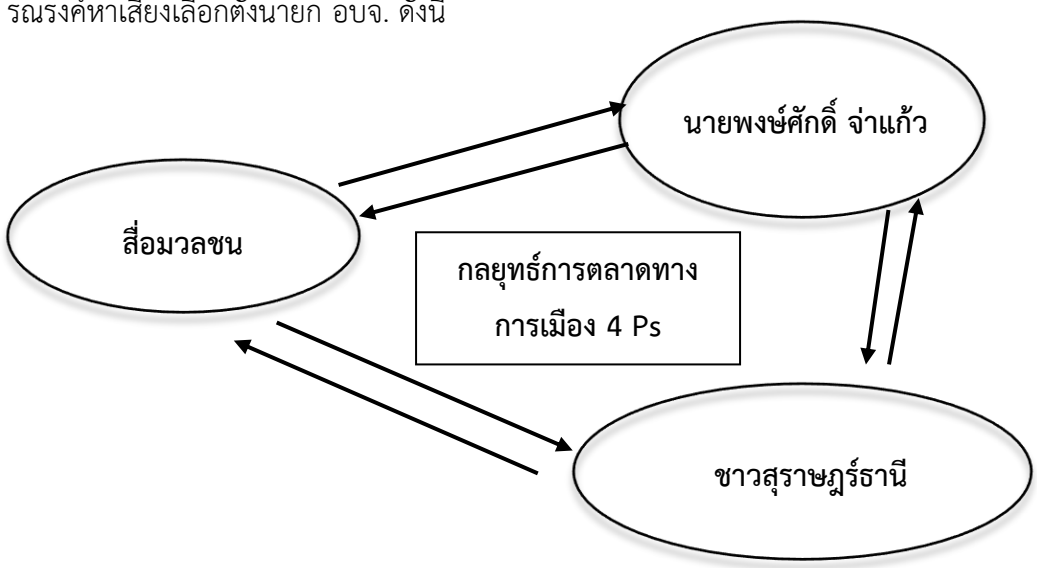
อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าบริบททางการเมืองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่งผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้เนื่องจากฐานเสียงของพรรคประชาธิปัตย์เกิดความขัดแย้งแตกแยกกัน ทำให้ขาดพลังในการโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่เคยสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ ส่งผลให้ผู้สมัครอิสระคือนายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว สามารถมีชัยชนะเหนือนายชุมพล กาญจนะ ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบูลย์ บุตรเลียบ (2554) เรื่อง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร : ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554 พบว่า บริบททางการเมืองในจังหวัดสมุทรสาคร ส่งผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร อย่างมีนัยยะสำคัญ

สำหรับการอภิปรายผลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการที่ผู้ชนะการเลือกตั้งคือ นายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว ใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งการกำหนดตำแหน่งทางการเมือง (Positioning) ให้เป็นผู้กล้าที่จะมาเปลี่ยนแปลงจังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ทันสมัยกำหนดส่วนแบ่งทางการตลาด (Segmentation) โดยมีนโยบายที่ตอบสนองต่อคนทุกกลุ่ม แล้วทำส่วนผสมทางการตลาด 4P ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ที่เป็นตัวผู้สมัครและนโยบาย ที่ตอบโจทย์ โดนใจผู้เลือกตั้ง การสื่อสารแบบผลักดัน (Push Marketing) อันได้แก่การเข้าถึงผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอย่างเป็นกันเอง การเคาะประตูบ้าน รถแห่ต่าง ๆ การตลาดแบบดึงดูด (Pull Marketing) ใช้การสื่อสารผ่านสื่อใหม่อย่างเข้มข้น โดยโพสต์เฟซบุ๊คอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่ลงพื้นที่ และทำการหยั่งเสียง (Polling) ทำให้รู้สถานะความนิยม หรือจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขก่อนที่คู่แข่งจะตามทัน ทำให้ชนะเลือกตั้ง โดยมีคะแนนเหนือกว่า คู่แข่งอย่างนายชุมพล กาญจนะ ซึ่งมีสถานะเป็นตัวแทนของพรรคประชาธิปัตย์อย่างท่วมท้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ (2556) ที่พบกว่า ผู้ชนะการเลือกตั้งนายกอบจ.ที่จังหวัดมุกดาหาร ใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองอย่างเต็มรูปแบบ ในขณะที่คู่แข่ง ที่ได้คะแนนมาเป็นอันดับสอง มิได้ใช้การตลาดทางการเมือง อย่างเต็มรูปแบบนั่นเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ มาเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายก อบจ. ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

แบบจำลองดังกล่าว คือกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ของนายพงษ์ศักดิ์ จ่าแก้ว ที่ได้นำเอาทฤษฎีการตลาดทางการเมืองของ บรูซ ไอ นิวแมน มาผสมผสานกับทฤษฎีสื่อสารการเมืองของ ไบรอัน แมคแนร์ โดยนายพงษ์ศักดิ์และทีมงาน ได้ใช้ส่วนผสมทางการตลาด 4Ps มาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

1. การใช้การตลาดทางการเมืองอย่างเต็มรูปแบบนำมาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง

2. การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ ต้องสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประชาชน ให้เกิดขึ้นจนเป็นเนื้อเดียวกัน จึงจะบรรลุเป้าหมายคือชัยชนะในการเลือกตั้ง

3. การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นพลวัต ผู้สมัครรับเลือกตั้งจำเป็นต้องเข้าใจและเท่าทันต่อบริบท เพื่อการวางแผนกลยุทธ์สู่ความสำเร็จในการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การนำเอานโยบายประชานิยม มาใช้เพื่อเป็นนโยบายหาเสียงนั้น หากจะนำมาใช้ ต้องตระหนักว่า การใช้นั้นจะเป็นเพียงชั่วคราว จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางนโยกบายที่ยั่งยืนให้แก่ประชาชน มิใช่การใช้แนวทางประชานิยมตลอดไป

2. การใช้สื่อใหม่ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้น มีประโยชน์มหาศาล ทั้งความรวดเร็ว ทุนทรัพย์ต่ำ แต่ต้องระมัดระวังกรณีที่เป็นกระแสย้อนกลับ หากสิ่งที่นำเสนอนั้นมิใช่ข้อเท็จจริง ก็อาจจะถูกขุดคุ้ย ส่งผลเสียต่อชื่อเสียงในที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยระดับท้องถิ่น ภาคใต้ ซึ่งมีลักษณะที่เฉพาะ ในเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง การวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษา ในท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือหรือภาคกลาง

2. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบแต่ละจังกวัด แต่ละภาค จะทำให้ได้ภาพของการรณรงค์ที่ชัดเจนและทองเห็นปัจจัยวัฒนธรรมที่แตกต่างมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2555). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จุมพล หนิมพานิช. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์. (2556). การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร : ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2556. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(1), 1085 - 1097.

นันทนา นันทวโรภาส. (2554). *ชนะการเลือกตั้งด้วยพลังการตลาด.* กรุงเทพฯ: แมสมีเดีย.

_____. (2558). *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.* กรุงเทพฯ: แมสมีเดีย.

ไพบูลย์ บุตรเลียบ. (2554). *การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร : ศึกษากรณีการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. San Fransisco: Rinchart Press.

McNair, B. (1999). *An Introduction to Political Communication*. London: Routledge.

Newman, B. I. (1999). *The Marketing* of the President. California: Sage Publications.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING COGNITIVE EXERCISES FROM A PROTOTYPE COMBINED WITH A FLIPPED CLASSROOM MODEL TO PROMOTE THE ABILITY TO SOLVE MATH PROBLEMS ON RATIONAL NUMBERS FOR GRADE 7 STUDENTS

กันธิยา เส้าเปา, ชำนาญ ปาณาวงษ์
Kantiya Saopao, Chamnan Panawong
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: Kantiyasaopao@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ 1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75 2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนและหลังเรียน 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคลองลานวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ตามด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน 2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 3. แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพแบบกลุ่มเท่ากับ 92.26/80.05 และมีค่าประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100) เท่ากับ 94.09/75.41 ซึ่งสูงกว่าตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลัง

*Received March 17, 2024; Revised April 25, 2024; Accepted May 1, 2024

เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ตามด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน; ความสามารถในการแก้ปัญหา; ความพึงพอใจ; ประสิทธิภาพ

Abstract

Objectives of his research article were to develop learning activities using cognitive exercises from prototypes. in conjunction with flipped classroom learning to promote the ability to solve mathematical problems about rational numbers of grade 7 students, with the following sub-objectives: 1. To create and determine the effectiveness of learning activities to the performance criterion of 75/75. 2. To compare problem solving abilities. about rational numbers before and after learning. 3. To study the satisfaction of grade 7 students. This research was research and development. The subjects used in the research were grade 7 students at Khlong Lan Witthaya School. The research tools were 1. A learning activity plan using learning followed by cognitive exercises from the model. 2. A test to measure the ability to solve mathematical problems about rational numbers; intellectual from the master together with flipped classroom learning on rational numbers. Statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and t-value.

The research results were found that 1. The results of constructing and determining had group efficiency at 92.26/80.05 and the field efficiency (1:100) was at 94.09/75.41, which was higher than the criteria set at 75/75. 2. The results of the study of learning after learning was significantly higher than before learning at the .05 level. 3. The results of the study of the satisfaction. Process has the highest average Followed by production and import factors, respectively.

Keywords: Learning Activities Using Learning Methods Followed by Intellectual Exercises from The Model Combined with Flipped Classroom Learning; Ability to Solve Problems; Satisfaction; Efficiency

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบมีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วนช่วยให้คาดการวางแผนตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่นอันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติการศึกษาคณิตศาสตร์ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมและความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) จากความสำคัญของคณิตศาสตร์ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนในฐานะที่ต้องรับผิดชอบการจัดการเรียนรู้และอยู่ใกล้ชิด กับนักเรียนจึงจำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ครูต้องมีการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ ให้นักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง ชัดเจน มีความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็น ได้แก่ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ

แต่จากรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-Net ปีการศึกษา 2563 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านมาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ค่อนข้างต่ำ ในทุกสาระการเรียนรู้ เช่นเดียวกันกับคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนคลองลานวิทยา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ค่อนข้างต่ำในทุกสาระการเรียนรู้ และเมื่อนำมาวิเคราะห์แล้ว พบว่าสาระจำนวนและพีชคณิตเป็นสาระที่ต้องเร่งพัฒนา เนื่องจากมีผลการทดสอบที่ต่ำกว่าระดับประเทศทั้ง 3 ปีการศึกษา และเมื่อพิจารณาตามมาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐาน ค.

1.2 เข้าใจและวิเคราะห์แบบรูป ความสัมพันธ์ฟังก์ชัน ลำดับและอนุกรม และนำไปใช้ มีผลการทดสอบต่ำกว่า ระดับประเทศ 3 ปีติดต่อกัน แต่เมื่อเทียบกับ Test Blueprint (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2563) ปรากฏว่า มาตรฐาน ค.1.2 เนื้อหาที่ออกสอบ อยู่ในรายวิชาคณิตศาสตร์ชั้น ม.3 จึงเลือกมาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวน ระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการ และนำไปใช้ ซึ่งมีผลการทดสอบต่ำรองจาก มาตรฐาน ค.1.2 โดยเน้นในเรื่องของ จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งตรงกับตัวชี้วัด ค 1.1 ม.1/1 เข้าใจจำนวนตรรกยะและความสัมพันธ์ของจำนวนตรรกยะและใช้สมบัติของจำนวนตรรกยะในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และปัญหาในชีวิตจริง รวมถึงผู้วิจัยได้ วิเคราะห์สาเหตุแล้วว่า การจัดการเรียนรู้ในเรื่องนี้ ครูผู้สอนต้องเผชิญกับปัญหา ความแตกต่างระหว่างคนนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ยาก เกิดความสับสนได้ง่ายไม่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยจึงต้องการจะแก้ปัญหาในเรื่องนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีหลายแนวทางที่สามารถ ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ที่ขาดการวิเคราะห์ ขาดทักษะการแก้ปัญหา และขาดความตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ เมื่อพบกับโจทย์ที่ซับซ้อน จะประสบปัญหาทันที ซึ่งเป็นผลมาจากนักเรียนยังคิดไม่เป็นระบบและไม่ทราบว่าจะ เริ่มต้นแก้ปัญหาอย่างไร แนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาข้างต้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษา พบว่าการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้มองเห็นกระบวนการคิด ความรู้ชัดแจ้งของผู้เชี่ยวชาญหรือผู้สอนที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ผู้เรียนเห็นวิถีทางปัญญาและทักษะการรู้คิดทางปัญญา ผู้เรียนใช้การสังเกตและฝึกหัด โดยมีการเรียนรู้ผ่านตัวแบบ การโค้ช การเสริมศักยภาพการพูดสื่อสารการสะท้อนคิดและการเรียนรู้สิ่งใหม่ พัฒนาขึ้นโดย Collins et al., (1989) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่มองว่ากระบวนการเรียนรู้ทางปัญญานี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง แต่สัมพันธ์กับการเป็นต้นแบบและให้คำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญ ในระยะแรกผู้เรียนจะถูกท้าทายด้วยภารกิจหรือโจทย์ ที่มีความยากในการจัดการให้สำเร็จได้ด้วยความสามารถของตนเอง จึงต้องพึ่งพาการช่วยเหลือและ ความร่วมมือจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าในการทำภารกิจหรือโจทย์ และเมื่อเวลาผ่านไปผู้เรียนจะค่อยๆเปลี่ยนบทบาทจากผู้สังเกตไปเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง งานจะเพิ่มความซับซ้อนและความหลากหลายในงานตาม ระยะเวลาที่ผู้เรียนมีประสบการณ์มากขึ้น กลยุทธ์การสอนของการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบมีจุดเน้นที่การทำให้กระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นภายในนั้น ปรากฏให้

ผู้เรียนสามารถเห็นเพื่อสังเกตและฝึกฝน ประกอบไปด้วยกลยุทธ์ดังนี้ คือ การเป็นต้นแบบ (Modeling) การชี้แนะ (Coaching) หรือการช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรม ทางปัญญาให้กับผู้เรียนเมื่อจำเป็น (Scaffolding) การคิดไตร่ตรองวิเคราะห์และประเมินตนเอง (Reflection) การแสดงผลการเรียนรู้ออกมาเป็นคำพูด (Articulation) และการสำรวจโดยการสร้าง และทดสอบสมมุติฐานที่ตนเองตั้งขึ้น (Exploration)

การสอนด้วยวิธีฝึกทางปัญญาจากต้นแบบในวิชาคณิตศาสตร์เป็นรูปแบบการสอนที่ใช้เวลาค่อนข้างมาก การสอนในชั่วโมงเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีการศึกษา ดังนั้นควรมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการสอนด้วยวิธีฝึกทางปัญญาจากต้นแบบในวิชาคณิตศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาเรียนรู้ที่ทันกับยุคสมัย ซึ่งจากการค้นคว้าพบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่กล่าวถึงรูปแบบนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องจำนวนตรรกยะ ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง จำนวนตรรกยะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริม

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 แบบประเมินความเหมาะสมของกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5

1.2 แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

1.3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.4 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ จำนวน 10 ข้อ

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ช่วง

2.1. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการดังนี้

1. นัดหมายผู้เชี่ยวชาญในการประเมินการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

2. ส่งแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแบบประเมินความเหมาะสม ให้ผู้เชี่ยวชาญ

3. รับแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ

แบบประเมินความเหมาะสมของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบประสิทธิภาพของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1. การทำใบงานระหว่างเรียนเพื่อวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ (E1)

2. การทดสอบหลังเรียนเพื่อวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 การประเมินความเหมาะสมของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การตรวจสอบประสิทธิภาพของการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 75/75 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนที่ได้จากการทำใบงานระหว่างเรียนโดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ (E1) และค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ (E2)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องจำนวนตรรกยะ ก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1. เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้ตามด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ

2. แบบแผนการทดลอง ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้แนวคิดของการวิจัยและพัฒนา และใช้แบบแผนการวิจัยแบบวัดก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest posttest design) ด้วยสถิติ t-test for dependent samples

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนคลองลานวิทยา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ดำเนินการ ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นอัตนัย จำนวน 10 ข้อ

2. ดำเนินการสอน กับกลุ่มตัวอย่างโดย ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

3. ทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน วิวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่า t (dependent samples) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง จำนวนตรรกยะ

1. เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจของการกิจกรรมการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแบบประเมินความพึงพอใจที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 40 คน ที่ได้เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องจำนวนตรรกยะ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเป็นต้นแบบ ครูผู้สอนแนะวิธีการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยการให้เนื้อหาวิดีโอการสอน หรือสื่ออื่นๆ แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสืบค้น ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษา หาความรู้จากนอกชั้นเรียน ผู้เรียนศึกษาเนื้อหามาจากที่บ้าน ขั้นที่ 2 การชี้แนะ และการเสริมศักยภาพ ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด โดยบูรณาการองค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับด้วยตนเอง ครูคอยให้คำแนะนำ ใช้เทคนิคคำถามเพื่อช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียน ในชั้นเรียน ขั้นที่ 3 การพูดแสดงความรู้ และการสะท้อนคิด ผู้เรียนบอกเล่า สื่อสารเกี่ยวกับความรู้วิธีคิด กระบวนการที่ตนเองใช้ และยุทธศาสตร์ ที่เลือกใช้ในการตัดสินใจ ต่อเพื่อนและผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อขยายความรู้และทำความเข้าใจ ขั้นที่ 4 การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นการหาความรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้สอน เปลี่ยนบทบาทเป็นการ เตรียมสื่อที่ช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ได้แก่ ผู้สอนให้โจทย์หรือแบบฝึกหัดที่ท้าท้ายมากขึ้น ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของกระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ขั้นที่มีค่าความเหมาะสมมากที่สุดคือ ขั้นที่ 2 การชี้แนะ และการเสริมศักยภาพ และขั้นที่ 4 การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่ ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านตัวชี้วัด รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ผลหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) ของกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียน จำนวน 3 คน โดยค้นหาข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่าด้านเนื้อหายังมีบางโจทย์พิมพ์ตกแก้ไขโดยพิมพ์ข้อความ ให้ถูกต้อง ด้านภาษา คำสั่งในใบงานที่ให้นักเรียนทำยังอธิบายไม่ชัดเจน แก้ไขด้วยการเขียนอธิบายคำสั่งในใบงานที่ให้นักเรียนทำให้

ละเอียดและชัดเจน ในส่วนของด้านเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เวลาที่ใช้จัดกิจกรรม ใช้เวลาค่อนข้างนาน ปรับปรุง โดยการย่นระยะเวลาในการสะท้อนคิดให้กระชับขึ้น ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10) ของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 92.26 เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมระหว่างเรียน ใบงานที่ 1-8, 9, 10-14 มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 91.11, 94.44 และ 93.56 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 80.05 แสดงว่ากิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.26/80.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพภาคสนาม (1:100) ของกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 94.09 เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมระหว่างเรียน ใบงานที่ 1-8 , 9 และ ใบงานที่ 10-14 มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 92.91.67, 96.81 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 75.41 แสดงว่ากิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 94.09/75.41 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า การทดสอบของหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.290 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.80 ซึ่งมากกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.69 แสดงว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับ เรื่อง จำนวนตรรกยะ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างและหาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีทั้งหมด จำนวน 9 ชั่วโมง โดยในการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจาก

ต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านแต่ละครั้ง จะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเป็นต้นแบบ ครูผู้สอนแนะวิธีการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยการให้เนื้อหาวิดีโอการสอน หรือสื่ออื่นๆ แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสืบค้น ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดมโนทัศน์รวบยอด เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษา หาความรู้จากนอกชั้นเรียน ผู้เรียนศึกษาเนื้อหามาจากที่บ้าน ขั้นที่ 2 การชี้แนะ และการเสริมศักยภาพ ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด โดยบูรณาการองค์ความรู้จากสื่อที่ได้รับด้วยตนเอง ครูคอยให้คำแนะนำ ใช้เทคนิคคำถามเพื่อช่วยเสริมศักยภาพทางการเรียน ในชั้นเรียน ขั้นที่ 3 การพูดแสดงความรู้ และการสะท้อนคิด ผู้เรียนบอกเล่า สื่อสารเกี่ยวกับความรู้วิธีคิด กระบวนการที่ตนเองใช้ และยุทธศาสตร์ ที่เลือกใช้ในการตัดสินใจ ต่อเพื่อนและผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อขยายความรู้และทำความเข้าใจ ขั้นที่ 4 การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่ เป็นการหาความรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้สอน เปลี่ยนบทบาทเป็นการ เตรียมสื่อที่ช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ได้แก่ ผู้สอนให้โจทย์หรือแบบฝึกหัดที่ท้าท้ายมากขึ้น และผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตร ตัวชี้วัด เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ เอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แล้วดำเนินการสร้างอย่างมีระบบและวิธีการที่เหมาะสม โดยผ่านการตรวจ แก้ไข และได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญก่อนการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่สังเคราะห์ได้ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมก่อนที่จะนำไปออกแบบกิจกรรม ซึ่งมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 และเมื่อได้กิจกรรมการเรียนด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องจำนวนตรรกยะ จำนวน 9 ชั่วโมงแล้ว ก็นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทั้งทางด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมิน และด้านการสอนคณิตศาสตร์ ตรวจ แก้ไข และดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมทางด้านภาษา เวลาที่ใช้ของการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ผู้วิจัยใช้กับนักเรียน 3 คน เพื่อแล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุง แก้ไข ในการหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนำไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 9 คน ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน ระดับละ 3 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพของกระบวนการ เท่ากับ 92.26 เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมระหว่างเรียน ใบงานที่ 1-8, 9, 10-14 มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 91.11, 94.44 และ 93.56 ตามลำดับ มีประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 80.05 แสดงว่ากิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.26/80.05 และในการหาประสิทธิภาพแบบภาคสนาม ทดลองกับนักเรียน 1 ห้องเรียน จำนวน 42 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 94.09 เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมระหว่างเรียน ใบงานที่ 1-8,9,10-14 มีประสิทธิภาพกระบวนการเท่ากับ 92.17, 91.67 และ 96.81 ตามลำดับ และมีประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 75.41 แสดงว่า กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 94.09/75.41 ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) กำหนดไว้ว่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ±2.5 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระหว่างที่ทำกิจกรรมนักเรียนนักเรียนผ่านการศึกษามาจากที่บ้าน ผ่านการสรุป สร้างองค์ความรู้ร่วมกันในชั้นเรียน และทำกิจกรรมใบงานอย่างต่อเนื่องต่อเนื่อง นั่นคือนักเรียนยังมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหามาก จึงทำให้ได้ค่าประสิทธิภาพสูง แต่กิจกรรมก็ได้รับการปรับปรุง แก้ไข เนื้อหา หลายครั้งทั้งจากการประเมินประสิทธิภาพแบบเดี่ยว และตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาก่อนที่จะหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

2. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า การทดสอบของหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบมีการพัฒนาตามขั้นตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนในการพัฒนามีความสัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนซึ่งจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สาระสำคัญของแนวคิดที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนการสอนนั่นก็คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน นำไปสู่ขั้นตอนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล จากนั้นผู้วิจัยก็นำรายละเอียดต่างๆมาจัดทำเป็นแผนการสอนฉบับร่าง โดยมีกระบวนการให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบ จากนั้นนำคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองสอนอีก 2 ครั้งก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องการผลการศึกษาของ

ภิรดี ฤทธิเดช (2553) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างผลการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์การใฝ่รู้และการกำกับตัวเองหลังการทดลองส่งการทดลอง อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งสอดคลองกับงานวิจัยของศศิธร ชิดนายี (2559) เรื่อง ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์พยาบาลอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวพรรณ ขำทับ และเนาวนิตย์ สงคราม (2563) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงโดยใช้การฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงโดยใช้การฝึกหัดทางปัญญา จากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยและพฤติกรรม ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์หลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกระบวนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านผลผลิต และด้านปัจจัยนำเข้า ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้สืบค้น ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูมีหน้าที่ชี้แนะ อีกทั้งนักเรียนได้ลงมือทำแบบฝึกหัด และได้นำเสนอแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วม ผู้เรียนได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมทุกคน สอดคล้องกับภิรดี ฤทธิเดช (2553) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างผลการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเป็นต้นแบบ ขั้นที่ 2 การชี้แนะ และการเสริมศักยภาพ ขั้นที่ 3 การพูดแสดงความรู้ และการสะท้อนคิด และขั้นที่ 4 การสำรวจเรียนรู้สิ่งใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ครูควรมีการย้ำเตือนให้นักเรียนศึกษาวีดิโอมาจากที่บ้าน เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน และเสร็จภายในเวลาที่กำหนด และมีการแจ้งคะแนนทุกครั้งเมื่อมีการทำใบงาน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักตนเองและมีกำลังใจในการเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจึงควรเอาใจใส่ ดูแล และคอยเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สามารถช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนตรรกยะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น ดังนั้น ควรมีงานวิจัยที่สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยวิธีการฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบ ร่วมกับการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ไปพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในวิชาคณิตศาสตร์ และศาสตร์อื่นๆ รวมถึงการนำไปใช้ร่วมกับนวัตกรรมอื่นๆ อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปศาสตร์วิจัย*, 5(1), 7-20.

ทิศนา แขมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวพรรณ ขำทับ และเนาวนิตย์ สงคราม. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงโดยใช้การฝึกหัดทางปัญญาจากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ,* 11(1), 21-22.

ภิรดี ฤทธิ์เดช. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์วิธีการฝึกทางปัญญาจากต้นแบบเพื่อเสริมสร้างผลการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการกำกับตนเองของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษาภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิธร ชินาดีย์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการฝึกหัดทางปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาพยาบาล* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน) พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2563). *O-NET ม.3.* กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์(ฉบับปรับปรุง 2560).* กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

Collins, A., et al. (1991). *Cognitive Apprenticeship: Making Thinking Visible. American Educator, the journal of The American Federation of Teachers.* Retrieved October 13, 2008, from http://www.kenton.k12.ky.us/DL/General/Readings/Collins_CogApp.pdf

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.152-165

การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองและพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี*

PROMOTING POLITICAL LEADERSHIP AND BUDDHISM PROMOTING POLITICAL LEADERSHIP OF POLITICIANS IN NONTHABURI PROVINCE

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปงฺกโร)
Phrakruwirojkanchanakhet (Nanthakrit Teepangkaro)
วัดอุทยาน, นนทบุรี
Wat Uthayan, Nonthaburi Province
Corresponding E-mail: nuttakrit.pat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรค 2.เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 13 รูปหรือคน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามกับ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีจำนวน จำนวน 384 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพทั่วไป มีดังนี้ 1. จุดเด่น ผู้นำทางการเมืองพยายามทำกิจกรรมทางการเมือง 2. จุดด้อย มีภาพนักการเมืองขาดความเป็นธรรม 3. โอกาส มีการส่งเสริมคุณธรรมผู้นำ 4. อุปสรรค บริหารงานได้ยากอยู่ในอำนาจของกลุ่มทุนเพราะขาดอุดมการณ์ 2.หลักพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ทาน ต้นแบบของการเสียสะ 2. ศีล เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง 3. ปริจจาคะ ปั่นบริจาคทรัพย์ 4. อาชวะ แสดงพฤติกรรมซื่อตรงและสุจริต 5. มัททวะ มีความโอบอ้อมอารี 6. ตปะ ผู้นำทางการเมืองให้มีการพัฒนาจิตใจ 7.อักโกธะ ผู้นำทางการเมืองการให้อภัย 8. อวิหิงสา ไม่เอารัดเอาเปรียบ 9. ขันติ มีความอดทน 10. อวิโรธนะ ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองมีความเที่ยงธรรม และผลการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ

คำสำคัญ: การส่งเสริมภาวะผู้นำ; พุทธธรรม; ผู้นำทางการเมือง; จังหวัดนนทบุรี

*Received March 19, 2024; Revised April 26, 2024; Accepted April 30, 2024

Abstract

Objectives of this research were 1. To study the general condition. Problems and obstacles 2. To study the factors of Buddhadhamma that affected local politicians' leadership promotion in Nonthaburi Province, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, data were collected by in-depth-nterviewing i20 key informants. The tools used were in-depth-interview script. Data were also collected from 13 participants in focus group discussion and analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research Distributed questionnaires to personnel in local administrative organizations and people in Nonthaburi Province, totaling 384 people and analyzed by the quantitative data analysis.

The results of the research were found that 1. General conditions were as follows: 1. Strengths: political leaders try to carry out political activities. 2. Weakness; there was an image of politicians lacking fairness. 3. Opportunities; to promote moral leadership. 4.Threats; complex administration because of power of the capital group because they lacked ideology 2. The principles of Buddhadhamma promoting political leadership included: 1. Dana; Giving, politicians were examples of giving. 2. Sila; Precepts, political leaders could strengthen political leadership. 3. Pariccaka, political leaders shared and donated wealth. 4. Ashava. Politicians must show upright and honest behavior. 5. Maddava, the leader, was generous. 6. Tapa, the political leader, has mental development. 7. Akkodha, the political leader, was forgiving. 8. Avihingsa, the political leader, did not take advantage. 9. Khanti; tolerance. Political leaders were patient. 10. Avirodhana promoted political leadership with fairness, and the analysis of Buddhadhamma that promoted leadership was found that the overall aspect was at a high level ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.66). When considering each aspect, every aspect was at a high level.

Keywords: Promotion of Leadership; Buddhadhamma; Political Leaders; Nonthaburi Province

บทนำ

นับแต่ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา เป็นผลให้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อการเมืองท้องถิ่น และต่อมามีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ก็ได้เพิ่มอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นเป็นลำดับ (อภิชาต สถิตนิรามัย, 2555) ดังนั้น ผลจากการกระจายอำนาจของส่วนกลางที่ผ่านมา ส่งผลให้ท้องถิ่นแต่ละแห่ง มีลักษณะของการจัดการปกครอง ที่มีตัวแทนมาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้การเมืองเรื่องการเลือกตั้งขยายไปสู่การเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น ประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทต่างเกี่ยวพันกับการเลือกตั้ง และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ได้มีโอกาสเข้าสู่การแข่งขันตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้อำนาจรัฐเปลี่ยนมือจากข้าราชการส่วนกลาง ที่ถือครองอำนาจมายาวนานไปสู่นักการเมืองท้องถิ่น ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อเข้าชิงตำแหน่งในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เข้มข้นและรุนแรงยิ่งขึ้น (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2551) อีกทั้งการที่ส่วนกลางถ่ายโอนภารกิจต่างๆ สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ก็ส่งผลให้การเมืองท้องถิ่นมีความตื่นตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เคลื่อนเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางของระบบการเมืองท้องถิ่นในระดับที่เข้มข้นมากขึ้น (จรัส สุวรรณมาลา, 2550)

สำหรับความหมายของนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในมิติของการเมืองท้องถิ่น ก็จะพบได้ว่าการเมืองท้องถิ่นมีสองมิติเช่นเดียวกับการเมืองระดับชาติ คือมิติของการเมืองภาคตัวแทนและการเมืองภาคพลเมือง กล่าวคือ การเมืองท้องถิ่นในมิติของภาคตัวแทน คือการเมืองที่ประชาชนเลือกนักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นคือ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ส่วนมิติภาคพลเมือง เป็นการเมืองที่เกิดขึ้นจากประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554) การเมืองท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องของการเข้ามาแสวงหาอำนาจ และใช้อำนาจของบุคคล กลุ่มบุคคลเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะ หรือกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคลในท้องถิ่นนั้น ภายใต้บริบทของการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ในท้องถิ่น ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่น คือบุคคลที่เสนอตัวเข้าสู่ระบบการเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้นักการเมืองท้องถิ่น มีความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่น ทั้งการบริหารท้องถิ่น (ฝ่ายบริหาร) และการควบคุมตรวจสอบ (ฝ่ายนิติบัญญัติ)

กล่าวได้ว่า การที่ส่วนกลางกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ทำให้เกิดระบบการเมืองท้องถิ่นแบบประชาธิปไตยตัวแทนที่เป็นทางการขึ้นในท้องถิ่นต่าง ๆ และเมื่อส่วนกลางได้ถ่ายโอนภารกิจ รายได้และเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ก็ได้ส่งผลให้การเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความตื่นตัวมากขึ้น ซึ่งนั่นทำให้นักการเมืองท้องถิ่นกลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเมืองท้องถิ่น ซึ่งโดยมากนักการเมืองท้องถิ่นมักเป็นกลุ่มเดียวกับ ชนชั้นนำทางการเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดเป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นผู้มีความมั่งคั่งของท้องถิ่นสะสมทุนมาเป็นเวลายาวนาน และเป็นชนชั้นนำทางสังคมที่มีผู้อยู่ภายใต้อุปถัมภ์จำนวนมาก ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้นักการเมืองที่เป็นชนชั้นนำสามารถกุมนโยบายการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นได้ ซึ่งจะมากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับโครงสร้างอำนาจของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ดี การเมืองท้องถิ่นเป็นการเมืองของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นภายใต้ความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในฐานะเป็นตัวแทนของประชาชนจึงต้องทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่น ต้องทำให้การเมืองท้องถิ่นเป็นทั้งการเมืองภาคตัวแทนและการเมืองภาคพลเมือง เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น (ณัฐพล ใจจริง, 2564)

ด้วยเหตุปัญหาและความสำคัญเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองและพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรีและนำผลการวิจัยไปพัฒนานักการเมืองท้องถิ่น ให้ใช้อำนาจรัฐเชิงคุณธรรมมากกว่าเชิงปริมาณ การใช้อำนาจบริหารแบบผู้มีคุณธรรมเป็นแบบอย่างของสังคมไทย ยึดกระจายอำนาจแนบคุณธรรมหลักคุณธรรมสร้างกลไกภาคประชาชนให้ขับเคลื่อนคุณธรรม และใช้คุณธรรมเลือกนักการเมืองมากกว่าเลือกเพราะเงิน เลือกเพราะอุปถัมภ์ได้รับผลประโยชน์ และองค์ความรู้ใหม่ใช้ปรับรัฐรูปแบบใหม่สู่ธรรมรัฐต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

2.เพื่อศึกษาปัจจัยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 รูปหรือคน และดำเนินการจะดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนกลุ่มเฉพาะจำนวน 13 รูปหรือคน ในการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มประชากรได้แก่ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีจำนวน 384 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูปหรือคนเพื่อทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจงคำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการจะดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสนทนกลุ่มเฉพาะจำนวน 13 รูปหรือคน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง การวิจัยเชิงปริมาณเก็บจากแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน จำนวน 384 ฉบับ

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี

1.1 จุดเด่นภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ผู้นำทางการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความพยายามทำกิจกรรมทางการเมือง ปฏิบัติงานเพื่อประชาชน ผู้นำทางการเมืองต้องมีการส่งเสริมภาวะผู้นำโดยเริ่มต้นจากผู้เสียสละทุกอย่างเข้ามาอาสาทำงานขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน เมื่อผู้นำเข้ามาสู่ตำแหน่งแล้ว สถานะความเป็นผู้นำย่อมกลายเป็นที่คาดหวังของประชาชนผู้เลือกผู้นำเข้ามาทำงานรับใช้ประชาชน ต้องรู้จักสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความเสมอภาค เป็นผู้มีความเข้มแข็งกล้าหาญ เสียสละ อดทน ว่องไวต่อปัญหาตลอดเวลา มีความคิดก้าวหน้าริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น ขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะอุตสาหะ มีความจริงใจใน

การปฏิบัติหน้าที่ เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตนเอง ไม่โกหกหลอกลวงประชาชน ให้สัญญากับประชาชนไว้อย่างไร ต้องกระทำให้ได้อย่างที่สัญญาไว้กับประชาชน และที่สำคัญต้องยึดมั่นในหลักของธรรมาภิบาลและความเป็นธรรม ตระหนักในสิทธิ์ คิดอย่างสร้างสรรค์อิสระ และไม่ละทิ้งความเป็นพี่เป็นน้อง รักความยุติธรรม เคารพกฎกติกา เคารพศักดิ์ความเป็นมนุษย์ อีกทั้งผู้นำต้องรักษาสัจจะประกาศนโยบาย นำนโยบายมาปฏิบัติ อีกทั้งนโยบายที่นักการเมืองสร้างขึ้นให้ความสุขแก้ปัญหาประชาชน สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมไทย

1.2 จุดด้อยภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี มีภาพนักการเมืองขาดความเป็นธรรมเข้าสู่อำนาจทางการเมือง นักการเมืองใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองเพื่อกำจัดคู่แข่งทางการเมืองรวมถึงการใช้อำนาจทางการเงิน ในการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ใช้อิทธิพลความเป็นผู้นำความเป็นเครือข่ายเชิงเครือญาติเพื่อรวบรวมเสียงสนับสนุนทางการเมืองนำไปสู่การทุจริตทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งขัดต่ออุดมการณ์ทางประชาธิปไตย ภาพการแข่งขันทางการเมืองยังมีการมุ่งประโยชน์ มุ่งชัยชนะเพื่อให้ได้อำนาจ ด้วยเทคนิควิธีกรต่างๆ ไม่ให้ความสำคัญว่าจะถูกต้องตามหลักธรรมหรือไม่ ยังมีการทุจริต คอร์รัปชั่น อีกทั้งไม่มีระบบการตรวจสอบที่อิสระและมีประสิทธิภาพ การแข่งขันโดยมุ่งตำแหน่งเป็นสำคัญ จึงเป็นการแข่งขันที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเสียงหรือวิธีอื่นซึ่งก็ยังเป็นปัญหาและเป็นอุปสรรคในการทำงานการเมืองของนักการเมือง

1.3 โอกาสภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี เป็นการลดจุดด้อยโดยส่งเสริมด้านคุณธรรมผู้นำทางการเมืองให้แสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมให้มากขึ้นเป็นต้นแบบสังคม นำหลักทศพิธราชธรรมมาสร้างโอกาสทางการเมือง สร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการทำกิจกรรมทางการเมือง ทำให้สังคมปฏิบัติตาม สร้างความสุขหลังจัดกิจกรรมทางการเมือง มีการสร้างภาพผู้นำในสายตาประชาชน มีการแก้ปัญหาให้เกิดการตอบสนองความต้องการสังคม ให้ความสำคัญการปฏิบัติที่เป็นรูปประธรรม นักการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และตรวจสอบได้ ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ต้องมีความเสียสละ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ นำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาสู่การพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น ลักษณะนักการเมืองจึงต้องมีการพัฒนากันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการพัฒนาเพื่อสอดรับกับการเปลี่ยนของความทันสมัยในทุกด้านอาทิ ด้านการบริหารจัดการ ด้านนโยบาย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการพัฒนาท้องถิ่น

1.4 อุปสรรคภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี บริหารงานได้ยากส่งผลให้พรรคการเมืองยังอยู่ในอำนาจของกลุ่มทุนเพราะขาดอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนพรรคการเมืองกลายเป็นกลุ่มทางการเมืองเฉพาะกิจที่มุ่งผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองโดยมีวิธีการเข้าสู่อำนาจคือสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรใช้การทุจริตเลือกตั้ง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์ยังมีอยู่มากในระบบการเมือง จะเห็นได้ว่านักการเมืองที่อยู่ในอำนาจจะมีอิทธิพลสูงและใช้อำนาจของตนในการโยกย้ายข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรมโดยอ้างความเหมาะสม การกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจากสถาบันการเมืองสู่การเมืองในระดับท้องถิ่นยังขาดการดำเนินการและเป็นอุปสรรคต่อตัวผู้นำทางการเมืองทั้งนี้เพราะผู้นำทางการเมืองทุกระดับจะต้องได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองผู้มีอำนาจในพรรคการเมืองส่งผลให้การกระจายอำนาจต่าง ๆ เป็นไปด้วยความยากลำบากและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การผูกขาดการใช้อำนาจที่ไม่ส่งเสริมประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง จึงสร้างผลเสียต่อสังคมโดยรวม

2. หลักพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี หลักพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ใช้หลักทศพิธราชธรรม 10 ได้แก่ 1. ทาน การเสียสละ แบ่งปันความสุข นักการเมืองเป็นต้นแบบของการเสียสะเพื่อส่วนรวม นอกจากสมาชิกในกลุ่มจะให้การสนับสนุนแล้ว ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้นักการเมืองสามารถครองใจประชาชนได้ นำไปสู่ความรัก ความสมัครสมานสามัคคี ลดปัญหาความขัดแย้ง ใช้คุณธรรมนำการเมือง 2. ศีล ผู้นำทางการเมืองสามารถประยุกต์เสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง ช่วยให้นักการเมืองเพิ่มการยอมรับของประชาชนในทางการเมืองมากขึ้น 3. ปริจจาคะ ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองแบ่งปันบริจาคทรัพย์และเสียสละ เป็นต้นแบบจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน ยอมเสียสละอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแม้ว่าผลประโยชน์ที่เสียสละไปนั้นเป็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองหรือ กลุ่มทางการเมืองของตน 4. อาชวะ การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองอาชีวะนักการเมืองจะต้องแสดงพฤติกรรมทางการเมืองซื่อตรงและสุจริต ต่อหน้าที่บทบาทผู้นำทางการเมือง การสร้างภาพทางการเมือง ผ่านนโยบาย การหาเสียงสัญญาประชาชนต้องมีการปฏิบัติตามภารกิจด้วยความซื่อสัตย์และจริงใจ 5. มัททวะ ผู้นำทางการเมืองมีความโอบอ้อมอารี แสดงพฤติกรรมทางการเมืองต้องมีความอ่อนน้อมอ่อนโยนไม่หยิ่งเหยียดหยามกระด้างกลางทำตัวมีอิทธิพลเหนือประชาชนหรือกลุ่มนักการเมืองท่านอื่น อีกทั้งสามารถรับรู้การเข้าใจสภาพความเป็นจริงของความแตกต่างปัญหาทางการเมือง เป็นแกนประสานความเชื่อมโยงประชาชน กลุ่มการเมืองแสดงอารมณ์ต่อสาธารณชนในขอบเขตที่เหมาะสม เป็นต้นแบบนักการเมืองคุณธรรม รับใช้ประชาชนทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังเลือกตั้งด้วยความอ่อนเข้มแข็งสง่างาม 6. ตปะ เป็นการส่งเสริมผู้นำทางการเมืองให้มีการพัฒนาจิตใจ สามารถทนต่อกิเลสที่เกิดขึ้นหลังจากได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองรู้จักข่มใจไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจกิเลส ผลประโยชน์ที่ตนและพวกพ้องจะได้รับ หากแต่ต้องการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ส่วนรวม จิตเป็นกุศลเพียรพยายามจิต พัฒนาจิตต่อเนื่องเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับประโยชน์ 7. อักโกธะ ส่งเสริมภาวะ

ผู้นำทางการเมืองการให้อภัย ความมีเมตตาเพื่อควบคุมความโกรธความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น เพราะผู้นำทางการเมืองที่ไม่สามารถควบคุมความโกรธได้จะถูกนำมาโจมตีหรือ ล้อเลียนทางการเมือง 8. อวิหิงสา ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองไม่เอารัดเอาเปรียบไม่เบียดเบียน การแสดงภาวะผู้นำทางการเมือง งดเว้นการทำกิจกรรมเชิงกดขี่บีบคั้นให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน หรือบังคับให้เกิดการยอมรับในอำนาจทางการเมือง แต่ใช้ความเมตตากรุณาต่อประชาชนรวมถึงผู้มีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการทำกิจกรรมทางการเมือง 9. ขันติ ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองมีความอดทนพร้อมเผชิญปัญหาวิกฤตทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความร่วมมือทางการเมืองใช้สติและปัญญาความอดทน ร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมทั้งนี้นักการเมืองนอกจากจะเผชิญกับปัญหาเยอะแล้วยังมีความอดทนต่อการพัฒนาตนเองให้เกิดการมีความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความมุ่งมั่นและอดทน 10. อวิโรธนะ ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองมีความเที่ยงธรรม ไม่มีความพิรุธนักการเมืองต้องวางตน เป็นหลัก หนักแน่นในธรรมคงที่ไม่มีความเอนเอียงด้วยอคติ 4 ประชาชนจะสนับสนุนนักการเมืองสร้างความยุติธรรมร่วมขับเคลื่อนการใช้อำนาจทางการเมืองให้เกิดความยุติธรรมทางการเมืองโดยมีการปรับแก้รัฐธรรมนูญเขียนกติกาสร้างความยุติธรรมและจัดกิจกรรมส่งเสริม การมีคุณธรรมของนักการเมืองให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเชิงคุณธรรมมากขึ้นเพื่อส่งเสริมและปฏิรูประบบการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เป็นการเมืองแบบธรรมาธิปไตย

3.ผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทาน คือ การให้	3.48	0.69	มาก
2. ศีล คือ การปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม	4.25	0.62	มาก
3. ปริจจาคะ คือ การบริจาคหรือความเสียสละ	3.90	0.65	มาก
4. อาชชวะ คือ ความซื่อตรง	4.11	0.49	มาก
5. มัททวะ คือ ความอ่อนโยน	4.27	0.43	มาก
6. ตปะ คือ ความเพียรกำจัดกิเลส	3.86	0.69	มาก
7. อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ	3.61	0.69	มาก
8. อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน	3.66	0.77	มาก
9. ขันติ คือ ความอดทน	3.67	0.82	มาก
10. อวิโรธนะ คือ ความเที่ยงธรรม	3.77	0.71	มาก
ภาพรวม	**3.86**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

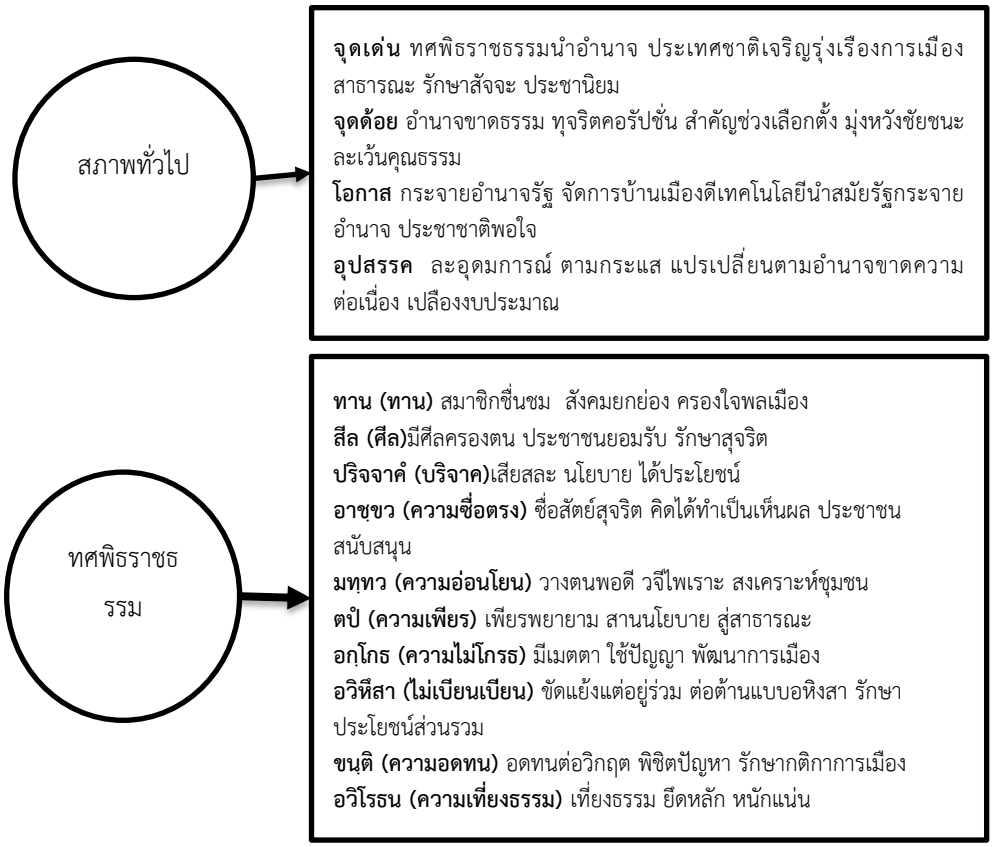
1.สภาพทั่วไปการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี 1. จุดเด่น ผู้นำทางการเมืองมีความพยายามทำกิจกรรมทางการเมืองด้วยความซื่อสัตย์ ปฏิบัติงานเพื่อประชาชน เริ่มต้นจากผู้เสียสละเข้ามาอาสาทำงานขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชน ยึดมั่นในหลักของธรรมาภิบาลและความเป็นธรรม 2. โอกาส เป็นการลดจุดด้อยโดยส่งเสริมด้านคุณธรรมผู้นำทางการเมืองให้แสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมให้มากขึ้นเป็นต้นแบบสังคม นำหลักทศพิธราชธรรมมาสร้างโอกาสทางการเมือง สร้างศรัทธาความเชื่อมั่นต่อการทำกิจกรรมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของสิบทิศ วุฒิชาติ เรื่อง ภาวะผู้นำด้านการเลือกตั้งกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กร แนวธรรมาภิบาลอัจฉริยะเพื่อการเสริมสร้างประชาธิปไตย ที่มีเสถียรภาพในอนาคตของประเทศไทย: ศึกษากรณี คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (กกต.จว.) พบว่า กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดของไทย มีสถานะที่ได้รับความเคารพนับถือและเป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างกว้างขวางสามารถใช้อำนาจในการควบคุมดำเนินการเลือกตั้งได้อย่างเคร่งครัด และศักดิ์สิทธิ์ ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง เพราะการอำนวยการอย่างเป็นระบบ มีมาตรการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยมีเสถียรภาพที่ยั่งยืนของประเทศไทย ในอนาคต สภาพทั่วไปการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี 1. จุดด้อย นักการเมืองขาดความเป็นธรรมเข้าสู่อำนาจทางการเมือง นักการเมืองใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองเพื่อกำจัดคู่แข่งทางการเมืองรวมถึงการใช้อำนาจทางการเงิน ในการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ใช้อิทธิพลความเป็นผู้นำความเป็นเครือข่ายเชิงเครือญาติเพื่อรวบรวมเสียงสนับสนุนทางการเมืองนำไปสู่การทุจริตทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ซึ่งขัดต่ออุดมการณ์ทางประชาธิปไตย 2. อุปสรรค บริหารงานได้ยากส่งผลให้พรรคการเมืองยังอยู่ในอำนาจของกลุ่มทุนเพราะขาดอุดมการณ์ ทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนพรรคการเมืองกลายเป็นกลุ่มทางการเมืองเฉพาะกิจที่มุ่งผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองโดยมีวิธีการเข้าสู่อำนาจคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้การทุจริตเลือกตั้ง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์ยังมีอยู่มากในระบบการเมืองสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา รักษ์บางแหลม เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม : หนทางสู่การขับเคลื่อนภาวะผู้นำในสถาบันการศึกษา พบว่า การ

บริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะในยุคของการเปลี่ยนแปลงของโลกและสภาวะการแข่งขันปัจจุบัน ประกอบกับผู้คนมีคุณธรรมจริยธรรมลดลง ไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ไม่ยึดมั่นในคุณธรรม ไม่ประพฤติตามจริยธรรม ทำให้สังคมเกิดวิกฤต จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารบุคลากร หน่วยงาน และองค์การได้ในวงกว้าง

2. หลักพุทธธรรมส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ใช้หลักทศพิธราชธรรม 1. ทาน การเสียสละ แบ่งปันความสุข เป็นต้นแบบของการเสียสะเพื่อส่วนรวม นำไปสู่ความรัก ความสมัครสมานสามัคคี 2. ศีล เมื่อมีศีลจะได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นในฐานะที่เป็นบุคคลต้นแบบนักการเมืองที่โปร่งใสสุจริตไม่เบียดเบียนประชาชน 3. ปริจจาค แบ่งปันบริจาคทรัพย์และเสียสละ เป็นต้นแบบจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน 4. อาชวะ แสดงพฤติกรรมทางการเมืองซื่อตรงและสุจริต ต่อหน้าที่บทบาทผู้นำทางการเมือง ผ่านนโยบาย การหาเสียงสัญญาประชาชนต้องมีการปฏิบัติตามภารกิจด้วยความซื่อสัตย์และจริงใจ 5. มัททวะ มีความโอบอ้อมอารี แสดงพฤติกรรมทางการเมืองต้องมีความอ่อนน้อมอ่อนโยนไม่เย่อหยิ่ง รับใช้ประชาชนทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังเลือกตั้งด้วยความอ่อนเข้มแข็งสง่างาม 6) ตปะ มีการพัฒนาจิตใจ สามารถทนต่อกิเลสที่เกิดขึ้นหลังจากได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองรู้จักข่มใจไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจกิเลส ผลประโยชน์ที่ตนและพวกพ้องจะได้รับ 7. อักโกธะ การให้อภัย ความมีเมตตาเพื่อควบคุมความโกรธความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น สามารถใช้สติปัญญารวบรวมข้อมูลเหตุผลเชื่อมโยงแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ 8. อวิหิงสา ไม่เอารัดเอาเปรียบไม่เบียดเบียน งดเว้นการทำกิจกรรมเชิงกดขี่บีบคั้นให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน หรือบังคับให้เกิดการยอมรับในอำนาจทางการเมือง 9. ขันติ มีความอดทน พร้อมเผชิญปัญหาวิกฤตทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความร่วมมือทางการเมืองใช้สติและปัญญาความอดทนร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม 10. อวิโรธนะ มีความเที่ยงธรรม วางตนเป็นหลัก หนักแน่นในธรรมคงที่ ไม่มีความเอนเอียงด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐธรรมนูญ เทศแก้ว เรื่อง ภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรม พบว่า คุณธรรม 10 ประการของพระราชา นักปกครอง ผู้นำ ผู้บริหาร ประกอบด้วย 1. ทาน หมายถึง การให้วัตถุสิ่งของให้ธรรมทาน และให้อภัยทาน 2. ศีล หมายถึง ความประพฤติดีงามทั้งกายวาจาใจ 3. ปริจจาคะ หมายถึง การบำเพ็ญกิจด้วยการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 4. อาชชวะ หมายถึง ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ 5. มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน อัทยาศัยไมตรีเป็นมิตร 6. ตบะ หมายถึง ความทรงเดช ความเพียรพยายามเพื่อกำจัดความเกียจคร้านและความชั่ว 7. อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ ไม่เกลี้ยวกลาด 8. อวิหิงสา หมายถึง ความไม่เบียดเบียนรังแกให้ร้ายผู้อื่น 9. ขันติ หมายถึง คือ อดทนต่องานที่

ตรากตรำ อดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ที่ปรารถนาและไม่ปรารถนา และ 10. อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่คลาดธรรม ความเที่ยงธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. สภาพทั่วไปภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ผู้นำทางการเมือง มีการแสดงภาวะผู้นำทางการเมืองนำไปสู่ความเป็นต้นแบบทางการเมืองในการพัฒนาประเทศพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ตามความต้องการของประชาชน อิทธิพลของผู้นำทางการเมืองมีผลต่อการทำกิจกรรมทางการเมืองตั้งแต่อดีต ผู้นำทางการเมืองใช้อิทธิพลทางการทหารนำกิจกรรมทางการเมืองต่อมามีการพัฒนากิจกรรมทางการเมือง แผนงานโครงการต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทำให้นักการเมือง มีอิทธิพลต่อการแสดงสิทธิเสรีภาพ เลือกพรรคการเมืองเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน ภาพของพรรคการเมืองที่เป็นต้นแบบของจังหวัดนนทบุรี เริ่มจากการบูรณาการหลักทศพิธราชธรรม

ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ได้นำมาสร้างเป็นเกณฑ์วัดภาวะผู้นำทางการเมือง เพื่อให้เห็นจุดเด่น จุดด้อย หากการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมีการใช้ทศพิธราชธรรมจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามหากพบว่านักการเมืองมีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองจับว่าเป็นจุดเด่น ในทางตรงข้ามหากการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองไม่มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้นับว่าเป็นจุดด้อย ผู้วิจัยค้นพบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีการนำหลักทศพิธราชธรรมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองจะเป็นนักการเมืองที่ประชาชนให้การยอมรับ และให้การสนับสนุน ในทางตรงข้ามภาวะผู้นำทางการเมืองที่ไม่มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองจะเป็นนักการเมืองที่ประชาชนให้ไม่การยอมรับ และไม่ให้การสนับสนุน จุดเด่นเกิดจากการแสดงพฤติกรรมการใช้อำนาจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมือง มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ก่อให้เกิดจุดเด่นของผู้นำทางการเมือง ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง จุดด้อยเกิดจากไม่มีการนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ผู้นำขาดคุณธรรมเป็นจุดด้อยทางการเมือง จะขาดการสนับสนุนจากประชาชน โอกาส ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง รัฐบาลมีนโยบายในการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นมากขึ้น การส่งเสริมสนับสนุน และแก้ไขปัญหา ตลอดจนพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งเร่งสร้างระบบภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็ง มีนโยบายการปฏิรูปทางการเมืองของรัฐบาล ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการของท้องถิ่นได้รับการยอมรับมากขึ้น เกิดกระบวนการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้นำในตำบล รวมทั้งประชาชน ช่วยให้การบริหารงานของท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ช่วยให้สังคมมีการพัฒนา ทำให้การบริหารและการบริการ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วอุปสรรค เกิดจากการนักการเมืองไม่รักษาสัจจะ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองไปตามกระแสและเหตุการณ์ทางการเมืองทำให้ขาดจุดยืนทางการเมือง การไม่ดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อประชาชน ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ไม่ศรัทธานักการเมือง และไม่สนใจกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นช่องทางให้นักการเมืองได้กอบโกยผลประโยชน์ ดังนั้น ภาวะผู้นำทางเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ต้องเป็นต้นแบบด้านความอ่อนโยนตลอดระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองสามารถทำกิจกรรมทางการเมืองกับทุกกลุ่มทางเป็นต้นแบบผู้นำทางการเมือง ด้านความซื่อตรง และความอดทน ปฏิบัติงานในฐานะนักการเมืองที่ซื่อสัตย์และซื่อตรงต่อประชาชนด้วยความอดทนทำให้ได้รับการสนับสนุน

จากประชาชนและเป็นต้นแบบด้านความเพียร โดยมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ทำให้ครองใจกลุ่มแกนนำทางการเมือง

2. หลักธรรมสำหรับส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองในจังหวัดนนทบุรี ผู้นำทางการเมืองในรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะเน้นการใช้สิทธิเสรีภาพการแสดงออกทางความคิดอย่างเสรีผู้นำทางการเมืองจะใช้อำนาจความคิดเห็นส่วนบุคคล เป็นเกณฑ์ตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้องหรืออาจเกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนขึ้นอยู่กับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้นมีการบูรณาการตามหลักทศพิธราชธรรมมากน้อยแตกต่างกัน ผู้นำทางการเมืองมีหลักทศพิธราชธรรมประกอบการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเมืองส่งผลให้เกิดจุดเด่นทางการเมือง ได้รับการยอมรับทางการเมือง แต่ถ้าผู้นำทางการเมืองไม่ให้ความสำคัญหลักทศพิธราชธรรมเป็นส่วนประกอบการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเมืองส่งผลให้เกิดจุดด้อยทางการเมือง อาจได้รับการต่อต้านการไม่สนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองตามลำดับจนนำไปสู่การต่อต้านหรือคัดค้านกิจกรรมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.ควรมีนโยบายทางการศึกษาจัดทำหลักสูตรการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

2.ควรสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานงานภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

2.ส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองให้เกิดการตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่นักการเมืองที่ทรงคุณธรรม

3. นักการเมืองนำควรหลักพุทธธรรมไปใช้ในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

2. ควรศึกษาอิทธิพลการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

3. ควรศึกษาหลักธรรมประเด็นต่างๆ กับการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง

เอกสารอ้างอิง

จรัส สุวรรณมาลา. (2550). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า,* 5(3), 83 - 106.

ชุติมา รักษ์บางแหลม. (2559). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม : หนทางสู่การขับเคลื่อนภาวะผู้นำในสถาบันการศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์,* 8(1), 168 - 181.

ณัฐพล ใจจริง. (2564) *นักการเมืองท้องถิ่น.* สืบค้น 22 ธันวาคม 2564, จาก http://www.phothong101.go.th/index.php/d/q/40-q9

ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การเมืองท้องถิ่น: การเมืองของใครโดยใครเพื่อใคร.* กรุงเทพฯ: จตุพรดีไซด์.

รัฐธรรมนูญ เทศแก้ว. (2561). ภาวะผู้นำในทศพิธราชธรรม. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น,* 4(2), 64 - 73.

เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2551). *การกระจายอำนาจกับแบบแผนใหม่ของเครือข่ายอิทธิพล ในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ). ก้าว (ไม่) พ้นประชานิยม: กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรส โปรดักส์.

สิบทิศ วุฒิชาติ. (2557). ภาวะผู้นำด้านการเลือกตั้งกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการองค์กร แนวธรรมาภิบาลอัจฉริยะเพื่อการเสริมสร้างประชาธิปไตย ที่มีเสถียรภาพในอนาคตของประเทศไทย: ศึกษากรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (กกต.จว.). *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต,* 10(1), 121 - 130.

อภิชาต สถิตนิรามัย. (2555). *รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.166-177

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร*

THE RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP AND LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS OF SCHOOL CLUSTER 15 UNDER BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

สกาวเดือน เพ็งวัน, นิษรา พรสุริวงษ์, อมรรัตน์ ประวัติรุ่งเรือง, ธารากร วุฒิสถิรกูล
Sakaowduean Pengwan, Nisara Pornsuriwong, Amonrat Prawatruangruang, Tharakorn Wuttisathirakul
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
Corresponding Author E-mail: Sakawdouen.phen@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 205 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรยามาเน่ โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิและสุ่มแบบง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2. ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง (r_{XY} = .759) กับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; องค์การแห่งการเรียนรู้; กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร

*Received March 22, 2024; Revised May 3, 2024; Accepted May 4, 2024

Abstract

Objectives of this research were as follows: 1. To study the Innovative leadership of school administrators and Learning organization of Schools under the School Cluster 15 Under Bangkok Metropolitan Administration. 2. To study the Learning organization of Schools under the School Cluster 15 Under Bangkok Metropolitan Administration. 3. To study the relationship between the innovative leadership of school administrators and Learning organization of Schools. The participants were teacher and leadership under the School Cluster 15 Under Bangkok Metropolitan Administration of the 2023 academic year, totaling 205 people from Yamane Formula by multi-stage random sampling.

The research findings were as follows: 1. The innovative leadership of school administrators and Learning organization of Schools under the School Cluster 15 Under Bangkok Metropolitan Administration, by overall, the opinions were at a high level. 2. The Learning organization of Schools under the School Cluster 15 under Bangkok Metropolitan Administration, by overall, the opinions were at a high level. 3. The relationship between the innovative leadership of school administrators had positive relationship at a high level (rxy=.759) and Learning organization of Schools under the School Cluster 15 under Bangkok Metropolitan Administration at statistically significant level of .01.

Keywords: Innovation Leadership; Learning Organization; The School Cluster 15 Under Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

ในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก้าวกระโดดและเป็นไปอย่างพลิกผัน (disruptive change) รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพสังคม วัฒนธรรมและการแข่งขันทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกองค์การทำให้เกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า VUCA WORLD ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากการผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความสลับซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) (กุลชลี จงเจริญ, 2562) ส่งผลให้องค์การต้องปรับวิธีการปฏิบัติงานและนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์การให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

เมื่อเกิดการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย ผู้คนเกิดความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นมีความคิดต่อยอดที่ท้าทายจากการใช้เทคโนโลยีจนเกิดเป็นนวัตกรรมในที่สุด ซึ่งนวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งใหม่ที่เป็นผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการที่เกิดจากการใช้ความรู้ ประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์พัฒนาขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม (ชูชาติ พ่วงสมจิตร์, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำที่จำเป็นสำหรับองค์กรในการพัฒนาแนวคิดใหม่ที่สร้างสรรค์และสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการของระบบการทำงานที่มีอยู่เดิม ให้บูรณาการเข้ากับกระบวนการและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อทำให้เกิดระบบการทำงานใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับโลกสมัยใหม่ที่ผู้นำ สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลและนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จและได้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านกลยุทธ์ที่เหมาะสม และนำบุคลากรให้เคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2561)

จากการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2565 สภาพในปัจจุบันความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษายังขาดทิศทางที่ชัดเจนในรูปแบบการพัฒนาองค์การไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ โรงเรียนต่างดำเนินงานไปตามศักยภาพของตนเอง ขาดความเข้าใจในการนำปัจจัยทางการบริหารมาใช้เป็นตัวขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ถึงแม้ว่าจากผลการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี แต่โดยภาพรวมทุกโรงเรียนยังมีข้อเสนอแนะจุดที่ควรพัฒนา โดยการวิเคราะห์ SWOT ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สถานศึกษาควรมีทิศทางในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยวางแผนพัฒนาให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอย่างยั่งยืนให้มีทักษะในการเรียนรู้ทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นคนดีของสังคม ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีงาม ครูมีความรู้ความสามารถ สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาตนเอง มีการจัดการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สนุกกับการเรียนรู้ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาการศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และยังให้ความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาว่าเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญในการบริหารสถานศึกษาและเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดจุดหมาย กำหนดเป้าหมาย และวางแผน ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้การ

บริหารโรงเรียนบรรลุสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายที่รัฐกำหนดไว้ จะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่จะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของครู คุณภาพของผู้เรียนและเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารที่ต้องนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย คือ การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ 1. การเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 2. การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 3. การมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม 4. การมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม 5. การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี และ 6. การบริหารความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม และศึกษาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตามแนวคิดของ มาร์ดวอดท์ (Marquardt, 2011) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ 1. พลวัตแห่งการเรียนรู้ 2. การปรับเปลี่ยนองค์การ 3. การเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร 4. การจัดการความรู้ และ 5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาให้ก้าวเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกยา ตลอดจนเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนสถานศึกษา และช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจันครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การสำรวจ

2. ประชาการ และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 420 คน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเท่ากับ 205 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับการวิจัย โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ 2. แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดบเห็นเกี่ยวกับ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ 3. นำแบบสอบถามจากข้อ 2 เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า IOC = 0.80 - 1.00 4. นำแบบสอบถามจากข้อ 3 มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน 5. นำแบบสอบถามจากข้อ 4 มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร α -Coefficient ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่า α = .993 6. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (x_1)	4.41	.596	มาก
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (x_2)	4.37	.624	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม (x_3)	4.35	.610	มาก
4. ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม (x_4)	4.38	.639	มาก
5. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี (x_5)	4.33	.648	มาก
6. ด้านการบริหารความเสี่ยง x_6)	4.34	.664	มาก
รวม	**4.36**	**.380**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .380) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D.= .596) รองลงมา คือ ด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .639) และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = .648) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ดังนี้

องค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ (Y_1)	4.38	.416	มาก
2. ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กร (Y_2)	4.35	.516	มาก
3. ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร (Y_3)	4.36	.551	มาก
4. ด้านการจัดการความรู้ (Y_4)	4.35	.513	มาก
5. ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Y_5)	4.32	.447	มาก
รวม	**4.34**	**.439**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = .439) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = .416) รองลงมา คือ ด้านการเพิ่มบทบาทให้กับบุคลากร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D.= .551) และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = .439) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X	Y
X1	1.000							
X2	.712**	1.000						
X3	.588**	.667**	1.000					
X4	.570**	.658**	.747**	1.000				
X5	.643**	.713**	.728**	.760**	1.000			
X6	.652**	.751**	.720**	.740**	.784**	1.000		
X	.554**	.644**	.649**	.664**	.722**	.705**	1.000	
Y	.515**	.632**	.611**	.635**	.686**	.701**	.759**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับสูง (r_{XY}= .759) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีรายละเอียดดังนี้ 1. ด้านการเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) มีความสัมพันธ์กับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง (r_{X1Y} = .515) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม (X_2) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง (r_{X2Y}= .632) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและการทำงานเป็นทีม (X_3) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของ

โรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง (r_{X3Y} = .611) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ด้านการกลยุทธ์นวัตกรรม (X_4) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง (r_{X4Y} = .635) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี (X_5) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง (r_{X5Y} = .686) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6. ด้านการบริหารความเสี่ยง (X_6) มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง (r_{X6Y} = .701) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธี ตั้งสิริพัฒนา (2564) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของถนอมวรรณ ช่างทอง (2562) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา ในอำเภอท่าชนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ศิริบูรณ์ และยุวธิดา ชาปัญญา (2565) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณา เฟื่องฟู (2558) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของ

สถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกรองกาญจน์ อรุณเมฆ (2564) เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอยู่ในระหว่างปานกลางถึงระดับสูง (r_{XY} = .759) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ ศิริบูรณ์ และยุวธิดา ชาปัญญา (2565) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรพงศ์ ทัศนบรรจง (2563) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร พงษ์เนตร (2564) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่สามารถนำมาสรุปเพื่อไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 ประกอบด้วย 1. การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2. การมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 3. การมีส่วนร่วมในการทำงานและการทำงานเป็นทีม 4. การมีกลยุทธ์นวัตกรรม 5. การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี 6. การบริหารความเสี่ยง ทั้งหมดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนสถานศึกษา และช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อต่อยอดแนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ และควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่คณะครู ที่สามารถสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม ผู้บริหารควรกำกับติดตามการทำงานในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา และควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น และแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

3. องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการจัดการความรู้ ผู้บริหารและครูควรมีวิธีการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เข้าถึงเทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันอย่างสะดวก และควรมีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ในระดับกลุ่มและในระดับองค์การ

4. องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารและครูควรมีการนำข้อมูลของโรงเรียนมาจัดทำให้เป็นสารสนเทศ ให้สามารถสืบค้นได้สะดวกและรวดเร็ว มีการส่งเสริมในด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวกให้ครู และผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีและสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาบริหารงานภายในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 15 สังกัดกรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญจน์ อรุณเมฆ. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กุลชลี จงเจริญ. (2562). *หน่วยที่ 12 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ: แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา.* กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2561). *หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ถนอมวรรณ ช่างทอง. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรดิจิทัลของสถานศึกษา ในอำเภอท่าชนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2* (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ไพฑูรย์ ศิริบูรณ์ และยุวธิดา ชาปัญญา. (2565) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์,* 6(1), 160-176.

เมธี ตั้งสิริพัฒนา. (2564). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรรณา เฟื่องฟู. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการ โรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* 12(1), 330–342.

ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2566). *รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: ร้านพจน์กล่องกระดาษ.

Marquardt, M.J. (2011). *Building the learning organization: Achieving strategic advantage through a commitment to learning* (3rd ed.). Boston, MA: Nicholas Brealey.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.178-191

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา*

APPLICATION OF BUDDHADHAMMA PRINCIPLES FOR PROMOTING THE ROLE OF LOCAL POLITICIANS IN COMMUNITY DEVELOPMENT AT CHAKKARAT SUBDISTRICT MUNICIPALITY, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระพีระฉัตร พุรหฺมสโร, พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล, ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์
Phra Phirachat Prammasaro, Phonsetthi Wutthipanyaisakun, Chutipon Wongamonwit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author Email: joybenyapajoy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชน การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลตำบลจักราช จำนวน 354 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดย โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาตัวแทนผู้ปกครองท้องที่ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.13) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบทบาทในอุดมคติ ($\bar{X}$=4.16) รองลงมา คือ ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ ($\bar{X}$=4.12) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง ($\bar{X}$=4.11) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท

*Received April 4, 2024; Revised April 10, 2024; Accepted April 18, 2024

นักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง (r= 0.778**) 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ มีความรู้ความสามารถในกิจการงานที่ทำอย่างถูกต้อง ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง วิริยพละ มีความขยันหมั่นเพียรต่องานที่รับผิดชอบ มุ่งมั่นพัฒนาเรียนรู้ ขยันขันแข็ง พัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อนวัชชพละ ทำงานอย่างมีความตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการบริหารงาน ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง สังคหพละ มีน้ำใจไมตรีต่อประชาชนรู้จักช่วยเหลือประชาชนเมื่อประชาชนได้รับความลำบาก รู้จักช่วยเหลือ มีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกัน
คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; นักการเมืองท้องถิ่น; การพัฒนาชุมชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of opinions on the role of local politicians in community development. 2. To study the relationship between the role of local politicians and Bala 4 principle, 3. To present the application of Buddhadhamma for promoting the role of local politicians for community development, conducted by the mixed research methods. The quantitative research, data were collected by using questionnaire from 354 samples who were the people who had the right to vote at Chakkarat Sub-District Municipality, Nakhon Ratchasima Province. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation the hypothesis using Pearson's Correlation Coefficient. The qualitative research using in-depth interviews Including Buddhist scholars, representatives of local rulers, and political science academicians, totaling 9 key informants. Data were analyzed using descriptive content interpretation.

The results of the research were found that 1. The level of opinions on the role of local politicians in community development at Chakrat Sub-District Municipality was at a high level ($\overline{X}$=4.13) when classified into each aspect, the aspect with the highest average was the ideal role aspect ($\overline{X}$=4.16), followed by the element of the role that the person understands or perceives ($\overline{X}$=4.12), were the elements with the highest average. The least average was the role that was expressed ($\overline{X}$=4.12). 2. The relationship

between the role of local politicians and Bala 4 principle were at a high level (r= 0 .778**) 3. Application of Buddhadhamma principles to promote the role of local politicians in community development according to Bala 4 principle, namely, Panyabala; ability having knowledge and ability in the work that was done accurately causing the community to be developed continuously. Viriyabala; being diligent in responsible work by determining to create, learn, be diligent, and grow the community efficiently. Anavatjabala; working with honesty. There was transparency in management and adhering to what was right; Sangahabala; being kind and friendly to people and knew how to help people when people were having difficulty, learning to help and be generous to each other.

Keywords: Buddhadhamma; Local Politicians; Community Development

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นการบริหารราชการรูปแบบหนึ่ง ที่เป็นพื้นฐาน การพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหาสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติ ที่แตกต่างกัน หากมีการหวังพึ่งรัฐบาลกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมทั่วประเทศ ย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างทั่วถึง และตรงตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2550) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนา และเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นได้ อย่างทันท่วงที โดยให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินภารกิจต่าง ๆ ของท้องถิ่น การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันมีความพยายามที่จะต้องแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนให้ได้ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้วยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดจึงมีการแสวงหา รูปแบบหรือกระบวนการแนวทางใหม่ในการทำงาน เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กรอย่างยั่งยืนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด อาทิเช่น การบริหารจัดการองค์กร โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเชิงรุก การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546) การสร้างความโปร่งใสในการ

บริหารงานด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนในทุกช่องทางตลอดจนการศึกษาดูงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารองค์กรเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนาองค์กรตนเอง (อนุจิตร ชิณสาร, 2564) บทบาทความสำคัญเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลในทางปฏิบัติ และก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือมุ่งประสงค์ให้สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างไร เป็นไปในทิศทางที่สอดรับกับกระแสการกระจายอำนาจของรัฐ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชน มีส่วนร่วมในท้องถิ่นมากน้อยเพียงไร และสามารถ เข้ามาแก้ไขส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ตามเจตนารมณ์ในการวางแผนของกระบวนการกำหนดนโยบายของเทศบาลตำบลหรือไม่ ซึ่งผู้ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากนักการเมืองท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการโดยเฉพาะการแสดงบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายการพัฒนาของเทศบาลตำบล (พระศกลวัธน์ จิตฺตปญฺโญ, 2563)

พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทมากต่อการดำเนินชีวิต เนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของไทยทั้งทางสังคมเศรษฐกิจ แม้แต่การปกครองบ้านเมืองและการบริหารจัดการ ดังนั้น พุทธธรรมาภิบาล (Buddhist Governance) จึงเป็นการบริหารองค์กรโดยใช้หลักพุทธธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวชี้วัด (พุทธธรรม + อภิบาล) ในงานวิจัยฉบับนี้ใช้หลัก พละ 4 (ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังในการบริหารหรือการปฏิบัติงาน โดยประยุกต์เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร หลักพละ 4 ธรรมอันเป็นกำลัง ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง ได้แก่ 1. ปัญญาพละ (กำลังปัญญา) 2. วิริยะพละ (กำลังความเพียร) 3. อนวัชชพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์) 4. สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์) (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/154/215.)

เทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครราชสีมา มีวิสัยทัศน์คือ เมืองจักราช เมืองน่าอยู่ เมืองเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีสุข พันธกิจ คือพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาด้านการศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โครงการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการประกอบอาชีพ สนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก พัฒนาตลาด พัฒนาคุณภาพการศึกษา สนับสนุนทุนการศึกษา พัฒนาโรงเรียน พัฒนาบริการสาธารณสุข ส่งเสริมสุขภาพอนามัย สนับสนุนโรงพยาบาล แก้ปัญหามลพิษ รักษาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ติดตั้งกล้องวงจรปิด เพิ่มความปลอดภัยในชุมชน การพัฒนาชุมชนใน

เทศบาลตำบลจักราช จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า และยั่งยืน (เทศบาลตำบลจักราช, 2566) นักการเมืองท้องถิ่นนั้นนอกจากจะให้พัฒนาด้านความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนแล้ว ผู้นำชุมชนยังต้องนำพาบุคลากรในองค์กรร่วมกันแสดงออกถึงความสามัคคีในชุมชน ซึ่งการพัฒนาชุมชนจะทำให้ได้ทั้งน้ำใจของคนและผลของงานนั้น ผู้นำจะต้องมีวิธีการบริหารงานโดยใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ อีกทั้งยังต้องมีหลักธรรม คือ พละ 4 ที่จะสามารถอำนวยการพัฒนาชุมชน ให้ประสบความสำเร็จได้ หากนักการเมืองท้องถิ่นยึดพละหรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ผนวกกับการพัฒนาท้องถิ่นแล้ว ย่อมจะช่วยทำให้การพัฒนาท้องถิ่นงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะจะสามารถวางแผนการจัดการองค์การ มีความขยัน ซื่อสัตย์สุจริต มีมนุษยสัมพันธ์ และมอบงานได้ตรงกับความสามารถของคน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลพื้นที่เทศบาลตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารงานและพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวมรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3,082 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2566) (รวีวรรณ ฉิมพลี, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 คน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป ผู้ปกครองท้องที่ จำนวน 2 คน นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 9 รูปหรือ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80 – 1.00 และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในตามแนวคิดของครอนบาค (Cronbach) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.90

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าคะแนนของข้อคำถามเท่ากับ 0.80 –1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือแนะนำตัวจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อดำเนินการดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยขอประสานความร่วมมือกับนายกเทศบาลตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 คน และเก็บแบบสอบถามคืนได้ครบตามจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนัดหมายเวลาและขออนุญาตบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องในภายหลัง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา และหลักพละ 4 และ 2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)โดยการใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงและจัดกลุ่ม เพื่อนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.13, S.D.=0.40) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบทบาทในอุดมคติ ($\overline{X}$=4.16, S.D.=0.45) รองลงมาได้แก่ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ ($\overline{X}$=4.12, S.D.=0.46) และด้านบทบาทที่แสดงออกจริง ($\overline{X}$=4.11, S.D.=0.47) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวม

	บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชน ในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา	ระดับความคิดเห็น ($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล
1.	ด้านบทบาทในอุดมคติ	4.16	0.45	มาก
2.	ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้	4.12	0.46	มาก
3.	ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง	4.11	0.47	มาก
	รวมเฉลี่ย	**4.13**	**0.40**	**มาก**

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวม มีความสัมพันธ์กันอยู่ใน

ระดับสูง (r= 0.778**) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา ด้านบทบาทในอุดมคติ มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง (r= 0.706**) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง (r= 0.667**) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง (r= 0.684**) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นกับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปร	ปัญญาพละ	วิริยพละ	อนวัชชพละ	สังคหพละ	รวม
ด้านบทบาทในอุดมคติ	0.621**	0.588**	0.577**	0.589**	0.706**
ด้านบทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้	0.580**	0.558**	0.559*	0.546**	0.667**
ด้านบทบาทที่แสดงออกจริง	0.609**	0.580**	0.565**	0.546**	0.684**
รวม	0.684**	0.652**	0.643**	0.653**	0.778**

3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้หลักพละ 4 มีดังนี้ 1.ปัญญาพละ (มีความรู้ ความฉลาด) มีความรู้ความสามารถมีความรู้ในกิจการงานที่ทำอย่างถูกต้องแม่นยำ ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง มีความรู้ความเข้าเข้าใจถึงเหตุผลความจริงที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ อบรม ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น การเกษตร การตลาด การแปรรูปสินค้า การท่องเที่ยว สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ สนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ส่งเสริมการอ่าน การเขียน การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. วิริยพละ (มีความขยันหมั่นเพียร) มีความขยันหมั่นเพียรต่องานที่รับผิดชอบ มุ่งมั่นพัฒนาเรียนรู้ ขยันขันแข็งทำงานและพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ประยุกต์ใช้ในกิจกรรม

การส่งเสริมความขยันหมั่นเพียรปลูกฝังค่านิยมความขยันหมั่นเพียรให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนมีวินัยในตนเอง เชิดชูผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรเป็นแบบอย่าง ซึ่งพลังแห่งความขยันหมั่นเพียร เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ช่วยให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี 3. อนวัชชพละ (มีความสุจริต) ทำงานอย่างมีความตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการบริหารงานมีความซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการพัฒนาแก่ชุมชมอย่างถาวร เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ประยุกต์ใช้ในกิจกรรม การส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต ปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริตให้กับ สนับสนุนให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดี เชิดชูผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นแบบอย่าง พัฒนาทักษะการทำงานอย่างโปร่งใส ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) สังคหพละ (รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น) มีน้ำใจไมตรีต่อประชาชนรู้จักช่วยเหลือประชาชนเมื่อประชาชนได้รับความลำบาก รู้จักช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ซึ่งกันและกันในสังคม มีน้ำใจ ขยันหมั่นเพียร เป็นคนสุจริต เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ทำให้เป็นที่รักของชุมชน การประยุกต์ใช้ในกิจกรรม การส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น ปลูกฝังค่านิยมการช่วยเหลือผู้อื่นให้กับประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนมีจิตอาสา เชิดชูผู้ที่มีจิตอาสาเป็นแบบอย่าง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นตื่อบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับดับมากทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา เป็นนักการเมืองที่มีบทบาทในการพัฒนา ทำให้เกิดการยอมจากประชาชน เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ น่าเคารพกย่อง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว สนับสนุนให้บุคลากรค้นหา เสริมสร้างนวัตกรรม รูปแบบ หรือวิธีการใหม่ ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาใช้เหตุและผลเพื่อวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาข้อสรุปที่ดีเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกศสุดา โภคานิตย์ และกีฬา หนูยศ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวในการพัฒนาท้องถิ่นทั้ง อยู่ในระดับมาก

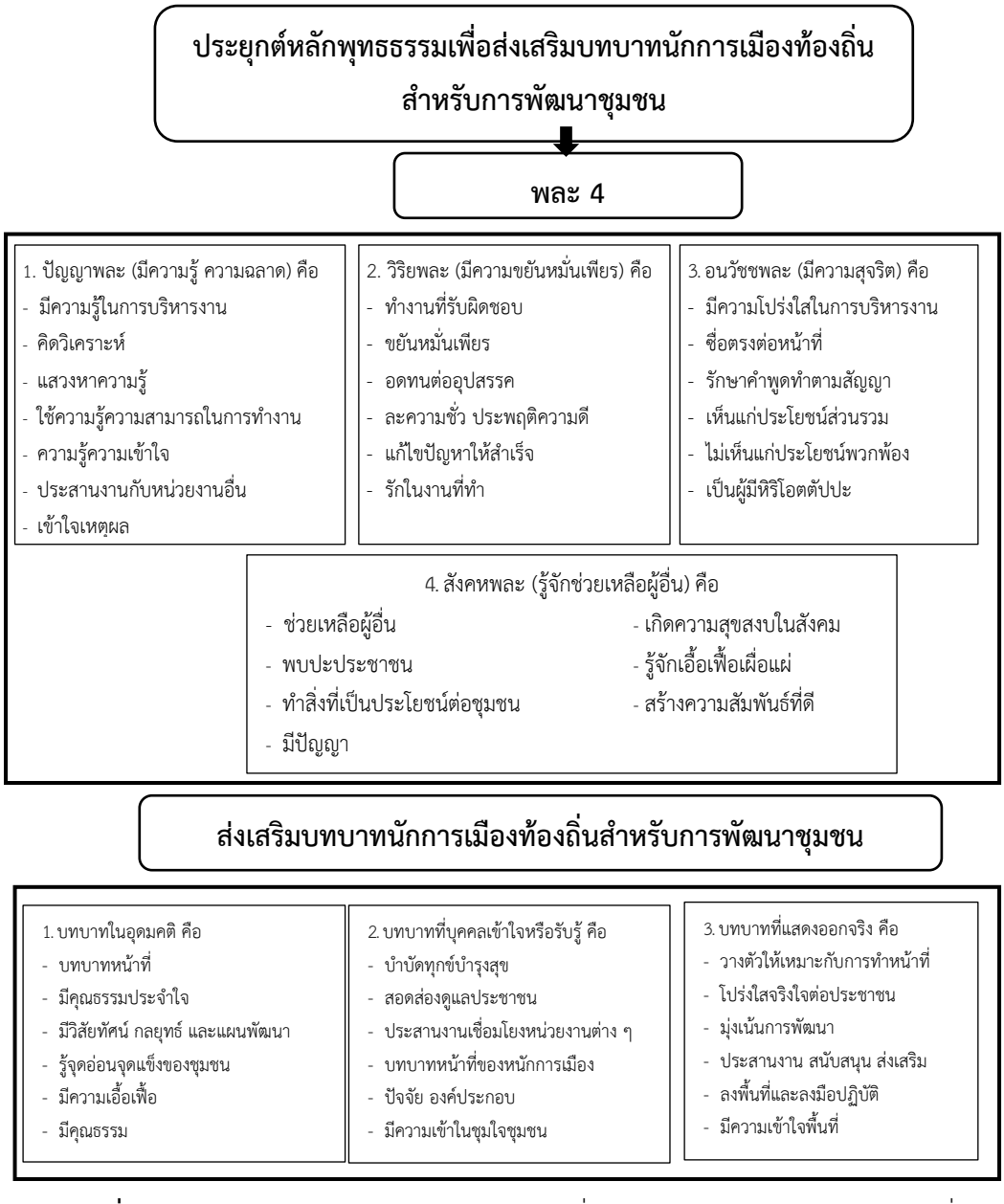
2. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น กับหลักพละ 4 สำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้าน มี

ความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ซึ่งเมื่อนักการเมืองท้องถิ่นนำหลักพละ 4 มาบูรณาการกับการปฏิบัติงานสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมาเป็นการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูใบฎีกาเขมปัตถ์ สุทฺธิธมฺโม (พิชญกิตติกุล) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 4 กับการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันทุกด้าน ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชพละ สังคหพละ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยซึ่งมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา หลักพละ 4 ประกอบด้วย ปัญญาพละ (ความรู้ ความฉลาด) วิริยพละ (ความเพียร ความขยัน) ด้านอนวัชชพละ (มีความสุจริต) ด้านสังคหพละ (รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระลิขิต สุเขฐิโต (สอนมา) และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพละธรรม 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดหัวถนน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า หลักพละธรรม 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า หลักพละธรรม 4 ได้แก่ 1. ปัญญาพละ ช่วยให้พระพุทธศาสนาสร้างโอกาสในการดำเนินชีวิต การดำรงตนด้วยความรู้ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการคิดอย่างรอบคอบถูกต้อง 2. วิริยะพละ ก่อให้เกิดแนวปฏิบัติในการแสวงหาความรัก ความพอใจที่เกิดจากการใคร่ครวญ ตริตรอง ตรวจสอบอย่างถูกต้องอยู่เสมอ 3. ด้านอนวัชชพละ ช่วยส่งเสริมความสุจริตปรับตัวให้เกิดความเที่ยงธรรม ลดความเลื่อมล้ำทางสังคมปฏิบัติหน้าที่อย่างมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยมีสุจริต 3 เป็นตัวกำหนดในการกระทำด้วยกาย วาจา และใจที่ซื่อตรง และ 4. สังคหพละ เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือ ร่วมมือ ให้เข้ากันอย่างกลมกลืนเสียสละปรารถนาดี ละโลภ โกรธ และหลง มีกาย วาจา ใจที่สุจริตสะอาด โปร่งใส ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นตามกำลังอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้เขียน นักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนที่ดีและมีศักยภาพในการพัฒนา มีการนำหลักพละ 4 มาใช้ในการทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีความสามารถในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย การส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น คือการส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่น มีความรู้และความเข้าใจต่อบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นโดยการใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเจริญ ได้แก่ ปัญญาพละ (มีความรู้ ความฉลาด) วิริยพละ (มีความขยันหมั่นเพียร) อนวัชชพละ (มีความสุจริต) สังคหพละ (รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น) และได้นำการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนตามบทบาทในอุดมคติ บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นแบบแผนสำหรับการพัฒนาชุมชน ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ ต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นใช้ความสามารถของตัวเองมาวิเคราะห์ ต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลควรส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 4 และนำเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. เทศบาลควรประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพละ 4 ที่ใช้ในการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาชุมชให้แก่ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม

3. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างจริงจังให้ประชาชนได้มั่นใจถึงความสามารถที่จะพัฒนาชุมชน และสังคมให้เข้มแข็งและมีการพัฒนาตามที่ให้นโยบายไว้แก่ชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานของรัฐควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนและหลักพละ 4 เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดได้

2. นักการเมืองท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวของทั้งหมด ควรนำรูปแบบการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 4 ไปจัดทำแผนอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้นักการเมืองมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนที่ดีขึ้น

3. นักการเมืองท้องถิ่นควรหมั่นประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนรับทราบปัญหาเกี่ยวกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนเพื่อนำมาแก้ไข

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความต้องการในการส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตตำบลในอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักพละ 4 สำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ตำบล อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

เกศสุดา โภคานิตย์ และกีฬา หนูยศ. (2560). บทบาทผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ . *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 5(1), 66-77.

เทศบาลตำบลจักราช. (2566). *ประวัติเทศบาลตำบลจักราช จังหวัดนครราชสีมา.* นครราชสีมา: เทศบาลตำบลจักราช.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พระครูใบฎีกาเขมปัตถ์ สุทฺธิธมฺโม (พิชญกิตติกุล). (2565). การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มหาจุฬาวิชาการ.* 9(3), 250-261.

พระลิขิต สุเขฐิโต (สอนมา) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพละธรรม 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดหัวถนน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์.* 7(2), 937–938.

พระศกลวัธน์ จิตฺตปญฺโญ. (2563). *บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหนาดอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รวีวรรณ ฉิมพลี. (2566). *สถิติประชากรเทศบาลตำบลจักราช.* นครราชสีมา: เทศบาลตำบลจักราช.

อนุจิตร ชิณสาร. (2564). การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศด้านความโปร่งใส และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารชุมชน วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.* 15(1), 84-85.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). *ประชาธิปไตยท้องถิ่น: แง่คิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.192-203

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี*

POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS IN NONTHABURI PROVINCE

ธิติวุฒิ หมั่นมี, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุยะพรหม
Thitiwut Manmee, Termsak Thongin, Surapon Suyaphrom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: armmo_2006@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด 2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทุบรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม จำนวน 19 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า 1.ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อส่วนร่วม 2.ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนมีส่วนร่วมในการสังเกตุการณ์ อุทิศตนเพื่องานด้วยการเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง 3.ด้านการรณรงค์เลือกตั้ง ประชาชนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการรณรงค์เลือกตั้ง เสียสละเวลาในการร่วมรณรงค์แจกในปลิวเลือกตั้ง 4.ด้านการเลือกตั้ง ประชาชนให้ความสำคัญในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้สมัครและผู้เลือกตั้ง 5.ด้านการตัดสินใจทางการเมือง ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจทางการเมืองด้วยการร่วมปฏิเสธกฎหมายเลือกตั้งที่ไม่ยุติธรรมด้วยวาจาที่ไพเราะ อุทิศตนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; การส่งเสริม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง

*Received May 1, 2024; Revised May 3, 2024; Accepted May 4, 2024

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To present the application of Buddhist principles for the Provincial Election Committee. 2. To promote political participation of the people in Nonthaburi Province using qualitative research methodology. Field data were collected from 5 groups of 19 key informants using a semi-structured interview as a data collection tool. Analyzed the data with contextual content analysis techniques. Data were also collected from participants in focus group discussion. The data were analyzed using contextual content analysis techniques.

The findings were as follows: Communication and Buddha-dharma Principles application for promoting people's political participation in Nonthaburi Province was found to be 1. Voting aspect: the public was enthusiastic about working for the common good. 2. Election conduct: people participated in observation and dedicated themselves to their work by being part of the polling station committee. 3. Election Campaign: people had good human relations in election campaigns and sacrificed their time to participate. 4. Elections: people valued every election. Respected the rights and freedoms of candidates and electors. 5. Political decision-making: people participated in political decision-making by rejecting unfair election laws in eloquent speeches and dedicated to political involvement.

Keywords: Application of Buddhist Principles; Promotion; Political Participation

บทนำ

การเมืองเป็นเรื่องของการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ การจัดสรรทรัพยากรอันมีอยู่จำกัดในสังคมให้กระจายตัวอย่างเป็นธรรม การเมืองจึงเป็นเรื่องของ “การใช้และการควบคุมอำนาจ” ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม การสื่อสารจึงกลายเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองที่จะเชื่อมโยงผู้ปกครอง กับผู้ใต้ปกครองผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ดังนั้น การเมืองจึงผูกพันอยู่กับการสื่อสารจนไม่สามารถแยกจากกันได้ (เสถียร เชยประทับ, 2540) การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง (นันทนา นันทวโรภาส, 2563) รัฐบาลทุกรัฐบาลในฐานะองค์กรทางการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจรัฐก็ย่อมมีแนวคิดทางการเมือง

นโยบาย และข้อมูลข่าวสารเฉพาะของตนที่ต้องการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบและสนับสนุน จึงมีความพยายามใช้การสื่อสารในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น วรรณกรรม การแสดง บทเพลง คำขวัญ การแถลงข่าว การแถลงนโยบาย การอภิปราย การให้สัมภาษณ์ เป็นต้น ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ในการสื่อสารกับประชาชนให้ทั่วถึงมากที่สุด เพื่อให้ภารกิจทางการเมืองทั้งหลายของรัฐบาลสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่นหรือประสบความสำเร็จ การสื่อสารทางการเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลทุกระบอบการปกครอง และมีผลต่อการดำรงอยู่ของระบบการเมืองโดยรวม (เสรี วงษ์มณฑา, 2540)

ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมีความจำเป็นต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ และทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองรวมถึงระบบการเมืองที่เป็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์หรือบทบาททางการเมืองของแต่ละบุคคล รวมทั้งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองนั้นยังเป็นส่วนสำคัญในการช่วยสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองให้แก่รัฐบาลอีกด้วย ดังมีคำกล่าวที่ว่า “ผลลัพธ์สุดท้ายของการสื่อสารทางการเมือง คือ การสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง” (วรัญญา ประเสริฐ, 2560) ด้วยความตระหนักในอิทธิพลของการสื่อสารต่อการเมือง จึงทำให้มีรูปแบบของรายการสื่อสารทางการเมือง เป็นรายการที่ฝ่ายบริหารประเทศผลิตขึ้นมาเพื่อให้ผู้บริหารประเทศในช่วงเวลานั้นทำการสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อมวลชนที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ นับว่าการสื่อสารทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อมวลชนมีศักยภาพที่จะสามารถสร้างประโยชน์ให้กับรัฐบาลในทางใดทางหนึ่ง จากในอดีตที่ผ่านมา ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2473 โยเซ็ฟ เกิบเบิลส์ รัฐมนตรีกระทรวงโฆษณาชวนเชื่อของนาซีในขณะนั้น ได้ใช้ประโยชน์จากสื่อทั้งหนังสือพิมพ์ ใบปลิว และวิทยุ ในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของ อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ให้มหาชนยอมรับและเทคะแนนนิยมให้กับ อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ เป็นอย่างมาก นำไปสู่การสร้างความเป็นวีรบุรุษและการปฏิวัติวัฒนธรรมในเวลาต่อมา (ปิยะฉัตร ใหม่แก้ว, 2552) คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเลือกตั้งและส่วนอื่น ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญเกี่ยวหนด ดังนั้นหน่วยงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเป็นหน่วยงานต้นที่สามารถสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่นั้นได้เป็นอย่างดี แต่ที่สำคัญที่สุดในการทำความเข้าใจให้ประชาชนมีความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือ การสื่อสาร เพราะการสื่อสารถ้าสื่อสารไม่ตรงหรือไม่อธิบายให้ชัดเจน ผู้รับสารคือประชาชนอาจจะเข้าใจคลาดเคลื่อนได้ (นันทนา นันทวโรภาส, 2563)

การสื่อสารทางการเมืองเป็นดังเส้นใยสมองของรัฐบาล หากปราศจากซึ่งการสื่อสารรัฐบาลก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้ (Deutsch, 1965) จากเหตุการณ์มวลมหาประชาชนขับไล่รัฐบาลทรราชเสียงข้างมากที่มาจากการเลือกที่ผ่านมา ตั้งแต่ทำตัวเป็นปฏิปักษ์ต่อ

ประชาชนสมัยรัฐบาลที่ผ่านมา การสื่อสารทางการเมืองปรับเปลี่ยนมาใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียในการแจ้งข่าว นัดหมาย หรือการตอบโต้ข้อเท็จจริงของแต่ละฝ่าย จนนำไปสู่การชุมนุมครั้งใหญ่ที่เรียกว่า “ชัตดาวน์กรุงเทพฯ” สุดท้ายเมื่อไม่มีทางออกของความขัดแย้งสองขั้ว อำนาจนอกระบบจึงเข้ามาจัดการรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อล้มกระดาน และเริ่มต้นใหม่ โดยการปฏิรูปประเทศไทยในทุก ๆ ด้านก่อนไปสู่การเลือกตั้ง เพื่อเริ่มต้นกระบวนการประชาธิปไตยตามวิถีสากลต่อไป อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองมีองค์ประกอบสำคัญคือ 1. ผู้ส่งสาร หรือผู้สื่อสาร ซึ่งในสังคมไทยส่วนใหญ่คือ กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง และผู้ใช้อำนาจรัฐ 2. สารหรือข้อมูลข่าวสารที่ต้องการสื่อสารไปยังประชาชน 3. ช่องทาง หรือสื่อที่เป็นทางผ่านของข้อมูลข่าวสาร และ 4. ผู้รับสารคือประชาชนหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม ในส่วนของผู้สื่อสาร แม้เราจะมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย (โดยรูปแบบ) เป็นเวลาเกือบหนึ่งศตวรรษแล้ว แต่วัฒนธรรมทางการเมืองของเรายังเป็นแบบคับแคบ ไพร่ฟ้า คือ เป็นเรื่องของคนมีอำนาจวาสนา เป็นเรื่องของคนบางตระกูลที่เกิดมาเพื่อเป็นนักการเมือง ไม่ใช่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า มีส่วนร่วม อย่างที่เราต้องการให้เป็น สารที่สื่อออกมาจึงเพียงให้ประชาชนรับรู้ และทำตามความต้องการของฝ่ายที่มีอำนาจ ตามวาทกรรม “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” “มาลานำไทย” “ตาดูดาวเท้าติดดิน” “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” “ทำสงครามกับความยากจน ยาเสพติด” เป็นต้น ส่วนของผู้รับสารคนที่มีการศึกษาในระบบระดับสูงให้ความสนใจต่อการเมืองน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระบบระดับต่ำกว่า เช่นเดียวกับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มั่นคง มักจะมีความสนใจทางการเมืองสูงกว่าคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมั่นคงกว่า เป็นต้น การเมืองไทยจึงตกอยู่ในมือของผู้มีบุญทางอำนาจวาสนา ในฐานะผู้นำทางการเมืองกับคนด้อยโอกาส ในฐานะฐานคะแนนเสียงผู้สนับสนุนประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาสทำหน้าที่ไปเลือกตั้งนักการเมืองเสียงข้างมากมาจัดตั้งรัฐบาลแต่ประชาชนที่มีฐานะเป็นชนชั้นกลางในเมืองมักทำหน้าที่ถอดถอนหรือล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเพราะมีความเห็นว่าขาดความชอบธรรม เนื่องจากมาจากการทุจริต ซื้อสิทธิขายเสียง และกระทำการทุจริตคอร์รัปชันฉ้อฉลจนเกินจะรับไหว

จังหวัดนนทบุรีเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งถึง 992,876 แต่จากสถิติการเลือกตั้งการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ผ่านมานั้น ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีเองกลับมีผู้มาใช้สิทธิ์เลือกตั้งค่อนข้างน้อย กล่าวคือ สถิติการใช้สิทธิเลือกตั้ง สส.จำแนกตามจังหวัด เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 992,876 ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 761,081 คิดเป็น ร้อยละ 76.65 ถ้าเรียงตามจังหวัดผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนทั่วประเทศจากมากไปน้อย จะเห็นว่าจังหวัดนนทบุรี อยู่ลำดับที่ 33 จากทั้งหมด 76 จังหวัดและสถิติการ

ใช้สิทธิเลือกตั้ง อบจ. เมื่อวันที่ 20 เดือนธันวาคม พ.ศ.2563 ที่ผ่านมามีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 488,991 คิดเป็น ร้อยละ 49.55 เรียงตามจังหวัดผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งจากมากไปน้อย จังหวัดนนทบุรี จัดอยู่ลำดับที่ 76 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดนนทบุรี, สถิติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 - 2563) ถือว่าอยู่อันดับรั้งท้ายของประเทศ นี่อาจจะมาจากสาเหตุหลายประการ หนึ่งในนั้นคือการสื่อสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั่นคือ คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนนทบุรีนั่นเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวการณ์โดยไม่มีการทดลอง (The One shot Non-Experiment Case Study)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 19 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 คน นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน ประชาชน จำนวน 5 คน และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูปหรือคน

3. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และสนทนาให้ได้สาระสำคัญตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยครอบคลุมในประเด็นการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสารความหมายและลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

1. ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียงเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อส่วนร่วม (เมตตากายกรรม) มีการติดตามข่าวสารด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจริง (เมตตาวจีกรรม) เสียสละเวลาออกไปเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั่ง (เมตตามโนกรรม) ชักชวนผู้อื่นให้ไปเลือกตั้ง (สาธารณโภคี) ออกไปเลือกตั้งด้วยเสรีภาพในการแสดงออกของตนเอง (สีลสามัญญตา) มีการติดตามข่าวการเมืองและเชิญชวนให้ไปเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ (ทิฏฐิสามัญญตา)

2. ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการดำเนินการเลือกตั้ง กล่าวคือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสในการมีส่วนร่วมในการสังเกตุการณ์ (เมตตากายกรรม) มีความเป็นกันเองในการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง (เมตตาวจีกรรม) อุทิศตนเพื่องานด้วยการเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (เมตตามโนกรรม) ให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการเลือกตั้ง(สาธารณโภคี) ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ในระหว่างการลงคะแนน (สีลสามัญญตา) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสิทธิ์เลือกตั้งอย่างโปร่งใส (ทิฏฐิสามัญญตา)

3. ด้านการรณรงค์เลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการรณรงค์เลือกตั้ง กล่าวคือ ให้ความสำคัญในการรณรงค์เลือกตั้งเสมอ (เมตตากายกรรม) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการรณรงค์เลือกตั้ง(เมตตาวจีกรรม) เสียสละเวลาในการร่วมรณรงค์แจกในปลิวเลือกตั้ง(เมตตามโนกรรม) ให้ความช่วยเหลือและชักชวนผู้อื่นในการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง(สาธารณโภคี) ให้ความรู้ในการใช้สิทธิ์เลือกตั้งด้วยความสุจริต โปร่งใส (สีลสามัญญตา) รณรงค์ให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ (ทิฏฐิสามัญญตา)

4. ด้านการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง กล่าวคือ ให้ความสำคัญในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง (เมตตากายกรรม) มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีเมื่อมีการไปเลือกตั้ง (เมตตาวจีกรรม) เอาใจใส่ในการเลือกตั้งทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ(เมตตามโนกรรม) ส่งเสริมและชักชวนให้คนไปเลือกตั้งทุกครั้ง(สาธารณโภคี) เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้สมัครและผู้เลือกตั้ง (สีลสามัญญตา) ให้ความสำคัญในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้ง(ทิฏฐิสามัญญตา)

5. ด้านการตัดสินใจทางการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการตัดสินใจทางการเมือง กล่าวคือ ร่วมตัดสินใจทางการเมืองด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส (เมตตากายกรรม) ร่วมปฏิเสธกฎหมายเลือกตั้งที่ไม่ยุติธรรมด้วยวาจาที่ไพเราะ (เมตตาวจีกรรม) อุทิศตนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง(เมตตามโนกรรม) ช่วยแนะผู้นำอื่นในการตัดสินใจบริจาคเงินเข้าพรรคการเมืองด้วยความบริสุทธิ์ใจ(สาธารณโภคี) เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองโดยการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (สีลสามัญญตา)

อภิปรายผลการวิจัย

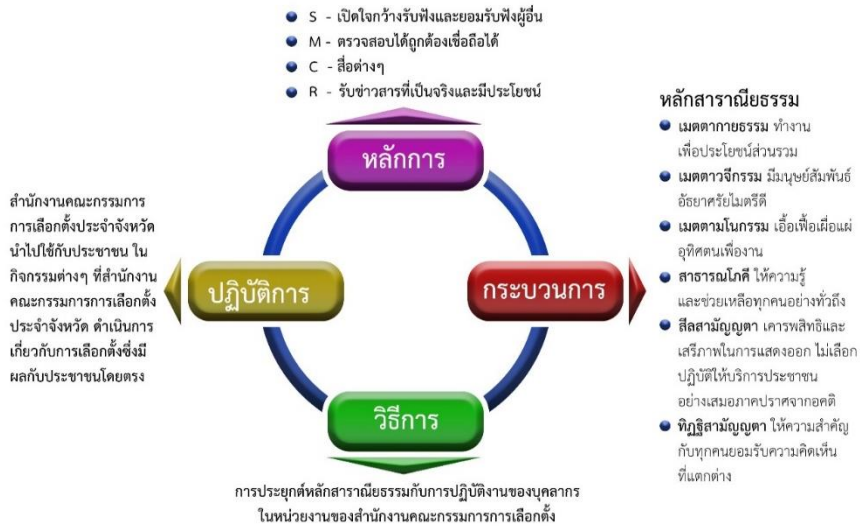
การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

การประยุกต์หลักพุทธธรรมสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้พุทธวิธีสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นผลทำให้ประชาชน

มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการออกเสียงเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความกระตือรือร้นในการทำงานเพื่อส่วนร่วม ออกไปเลือกตั้งด้วยเสรีภาพในการแสดงออกของตนเอง สอดคล้องกับงาวิจัยของภูสิทธ์ ขันติกุล (2553) เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 2 ระดับเท่านั้น ได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง กล่าวคือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสในการมีส่วนร่วมในการสังเกตุการณ์ อุทิศตนเพื่องานด้วยการเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ด้านการรณรงค์เลือกตั้ง กล่าวคือ ให้ความสำคัญในการรณรงค์เลือกตั้งเสมอ เสียสละเวลาในการร่วมรณรงค์แจกในปลิวเลือกตั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา จิตรมาศ และคณะ (2552) เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกหรือสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบการรณรงค์เลือกตั้งที่ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งดีที่สุด 7 ลำดับ คือ หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายรถแห่ของผู้สมัคร ทีมงานผู้สมัครเดินหาเสียง เวทีปราศรัยของผู้สมัคร การจัดประชุมชี้แจง ป้ายคัทเอ้าท์ขนาดใหญ่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเวทีชุมชนตามลำดับ ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมในการรณรงค์เลือกตั้งควรใช้แนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินทุกกิจกรรม โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมรณรงค์ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด (กกต.จว.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผู้สมัคร และประชาชน ด้านการตัดสินใจทางการเมือง กล่าวคือ ร่วมตัดสินใจทางการเมืองด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ช่วยแนะผู้นำอื่นในการตัดสินใจบริจาคเงินเข้าพรรคการเมืองด้วยความบริสุทธิ์ใจ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองโดยการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของไพวรรณ ปุริมาตร (2563) เรื่อง พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพลวัตทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. ด้านการมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของตน 2. ด้านการเคารพกฎหมายและกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคม จะต้องมีความรู้ทางกฎหมาย 3. ด้านการรู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริต จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น กำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 4. ด้านการมีจิตสาธารณะ ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีความเสียสละ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ นำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาสู่การพัฒนา

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.192-203

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้ การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสื่อสารของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เรียกว่า หลักการ หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนั้นจะทำให้ประชาชนในจังหวัดนนทบุรีเกิดความร่วมมือทางการเมืองได้นั้นต้องมีหลักการคือการสื่อสารซึ่งเป็นหัวใจสำคัญประกอบด้วย S=Source คือ ผู้ส่งสาร ต้องเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นโดยไม่ยึดความคิดเห็นของตนหรือขององค์กรเป็นหลัก, M=Message คือ สาร ต้องสามารถตรวจสอบได้ มีความถูกต้องของเนื้อหาสาระมีประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่และที่สำคัญต้องมีข่าวสารที่เชื่อถือได้, C=Channel คือ ช่องทาง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องใช้สื่อที่หลากหลายในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร และ R=Receiver คือ ผู้รับสาร กล่าวคือ ทั้งบุคลคลากรสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องคัดสรรค์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์เพื่อที่จะสื่อสารให้กับประชาชนในขณะเดียวกันประชาชนก็ควรเลือกเฟ้นหรือรับฟังข่าวสารที่เป็นประโยชน์เท่านั้น ซึ่งทั้งสี่ประการนี้คือหลักการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องยึดเป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อที่จะสร้างความเข้าใจและทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เพราะถือเป็นหลักการที่สำคัญยิ่ง

ขั้นตอนที่ 2 เรียกว่า กระบวนการ หมายความว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องใช้หลักพุทธธรรมคือหลักสาราณียธรรมเป็นตัวกระบวนการในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประกอบด้วย เมตตากายกรรม กล่าวคือต้องยึดหลักการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เมตตาวจีกรรม ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี เมตตามโนกรรม ต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อุทิศตนเพื่องานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ สาธารณโภคี ต้องให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือกับทุกคนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกันไม่เลือกที่รักมักที่ชัง สีลสามัญญตา คือต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกไม่เลือกปฏิบัติให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาคโดยปราศจากอคติและประการสุดท้ายคือสุดท้ายคือ ทิฏฐิสามัญญตา ต้องให้ความสำคัญกับทุกคน และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

ขั้นตอนที่ 3 เรียกว่า วิธีการ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะได้นำหลักการ กระบวนการมาประยุกต์เข้ากับการทำงานของบุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เกิดความเข้าใจเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปปฏิบัติหรือไปใช้กับประชาชนในจังหวัดนนทบุรีเมื่อถึงเวลาที่จะต้องสื่อสารข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

ขั้นตอนที่ 4 เรียกว่า ปฏิบัติการ ขั้นตอนนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องนำหลักการสื่อสารผสานกับหลักสารณียธรรมที่บุคลากรในสำนักงานเข้าใจแนวปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้วไปใช้กับประชาชนในจังหวัดนนทบุรีเมื่อมีกิจกรรมต่างๆที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำขึ้นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีมาตรการหรือแนวนโยบายในการรณรงค์เลือกตั้งที่ชัดเจน

2. คณะกรรมการการเลือกตั้งควรส่งเสริมการดำเนินการเลือกตั้งโดยการจัดโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อประกอบการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องวางกรอบหรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการรณรงค์การเลือกตั้งของ กกต.จังหวัด

2. คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการอบรมหรือโครงการการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ทั่วถึงทุกอำเภอในจังหวัดนนทบุรี

3. คณะกรรมการการเลือกตั้งสร้างรูปแบบการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกช่องทาง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3. ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยศึกษาเฉพาะ Gen z ที่ส่งผลต่อการเมืองระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

นันทนา นันทวโรภาส. (2563). *สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แมสมีเดีย.

ปิยะฉัตร ใหม่แก้ว. (2552). *รูปแบบ เนื้อหา วิธีการนำเสนอ และวาทกรรมในรายการเปิดบ้านพิษณุโลก* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพวรรณ ปุริมาตร. (2563). *พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภูสิทธ์ ขันติกุล. (2540). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วรัญญา ประเสริฐ. (2560). *การสื่อสารทางการเมืองในรายการนายกฯ พบประชาชน.* ในบทความฉบับเต็ม การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตวิทยาลัย ระดับชาติและนานาชาติ (หน้า 12-25). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิทยา จิตรมาศ และคณะ. (2552). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกหรือสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครราชสีมา* (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดนนทบุรี. (2563). *สถิติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 - 2563.* นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดนนทบุรี.

เสถียร เชยประทับ. (2540). *การสื่อสารกับการเมือง: เน้นสังคมประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสมอ จุ่นเจริญ. (2547). *ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลจังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). *การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 9-15.* นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Deutsch, K. W. (1965). The nerves of government: Models of political communication and control (with a new introduction). New York: Free Press.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.204-216

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

BALA-DHAMMA STYLE LEADERSHIP DEVELOPMENT OF LAMTASAO CITY MUNICIPALITY ADMINISTRATORS, WANGNOI DISTRICT, PHRA NAKORN SRI AYUTHAYA PROVINCE

พระพุทธพร พุทฺธวโร, รัฐพล เย็นใจมา, หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว
Phra Puttaphon Bhuddhavalo, Rattapon Yenjiama, Hathakorn Kaenthaow
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: warasanwarasan7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้บริหาร และบุคลากรของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 133 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า หลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง 3. ปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาล คือ บุคลากรขาดมนุษยสัมพันธ์ ขาดการสื่อสารที่ดี มีปัญหาด้านอารมณ์ และขาดความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเอง ยึดมั่นในสิ่งที่เคยเป็นแบบเดิม ๆ ไม่เชื่อมั่นในตนเอง และไม่กล้าตัดสินใจ ส่วนข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรใช้หลักพลธรรม 4

*Received May 24, 2024; Revised June 6, 2024; Accepted June 14, 2024

ด้าน ในการบริหารงานและคนอันประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ การพัฒนาตนเอง เรียนรู้วิธีการบริหารงาน 2. วิริยะพละ ขยันอดทน มุ่งมั่น ตั้งใจทำงานด้วยความเพียรพยายาม 3. อนวัชพละ ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อตรงและซื่อสัตย์สุจริตมีคุณธรรม จริยธรรม 4. สังคหะพละ มีมนุษยสัมพันธ์เป็นเลิศ และเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน
คำสำคัญ: การพัฒนา; ภาวะผู้นำ; หลักพลธรรม; ผู้บริหาร; เทศบาลเมืองลำตาเสา

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To Study the leadership level of municipal administrators, 2. To study the relationship between the principles of Baladhamma and the development of leadership of municipal administrators. 3.To study the problems and obstacles and suggest ways to develop leadership according to the principles of Baladhamma of the administrators of Lam Ta Sao Municipality, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research: The population consisted of 133 Lam ta sao Municipality administrators and personnel. Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The tool used was a questionnaire. Data was analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. And the federation coefficient. The qualitative research, Data were collected from 9 key informants using structured in-depth-interviews. Data were analyzed using content analysis techniques.

The results of the research were found that 1. The leadership level of municipal administrators, by overall, was found to be at high level. 2. The relationship between the principles of Baladhamma and municipal administrators' leadership development was found that the principles of Baladhamma and the development of leadership. of executives had positive relationship at the moderate level, 3. Problems, obstacles, and suggestions for developing leadership according to Baladhamma principles of municipal administrators were that: personnel lacking human relations. Lack of good communication, emotional issues, and lack of enthusiasm for self-improvement: Holding on to things that have been done in the past, not believing in oneself, and not daring to make decisions. The suggestion was

that administrators should use four principles of Baladhamma in managing work and people: 1. Pannabala; intelligence self-development. Learn how to manage work. 2. Viriyapala, being diligent, patient, determined, and determined to work with diligence and effort. 3. Anavajbala, performing duties honestly and ethically with morality and ethics. 4. Sangahabala; having excellent human relations and sympathizing with co-workers.

Keywords: Development; Leadership; Principles of Power; Executive; Lam Ta Sao Municipality

บทนำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ ความสามารถในการนำทีมและองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำที่ดีต้องมีทั้งความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ รวมถึงสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากคนในองค์กร ทำให้บุคคลากรยอมรับและร่วมมือกับผู้นำ นอกจากนี้ ผู้นำที่ดีต้องได้รับความเคารพนับถือจากทีมงานและองค์กรอื่น ๆ ด้วย การสร้างภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การที่จะพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าจึงควรเริ่มจากกผู้นำที่มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีค่านิยมที่เหมาะสม และสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่ยากลำบากและซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม (สุพานี สฤษฎ์วานิช, 2550) ในทางพุทธศาสนา ผู้นำที่ดีจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมและตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุขของสมาชิกในองค์การหรือชุมชน (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2550) ฉะนั้น ผู้นำ จึงหมายถึง บุคคลสำคัญที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ดี มีการกำหนดนโยบาย การจัดการ การวางแผน การบริหาร และการแก้ไขปัญหาให้ตรงตามเป้าหมายของชุมชนทุกด้าน ทั้งในด้านการบริหารและการจัดการบุคลากร ดังนั้น ทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ (พระครูปลัดเอกกร ติสาโร, 2558)

สำหรับประเทศไทยการปกครองส่วนท้องถิ่นได้เริ่มการพัฒนาอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2476 โดยได้จัดตั้งเทศบาลขึ้น ถือเป็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบค่อยเป็นค่อยไปจนปี พ.ศ. 2518 ได้ออกพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา และในปี พ.ศ. 2521 จนถึงปี พ.ศ. 2537 จึงออกพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นทั่วทั้งประเทศ โดยมีการเลือกผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมือง

พัทยา, 2521) ผู้นำ หรือผู้บริหารท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญยิ่งในการนำพาประชาชน และชุมชนในพื้นที่ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการเข้าถึงทางการแพทย์ ปัญหาสุขภาพของประชาชนและผู้สูงอายุในพื้นที่ ปัญหาด้านศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชน ปัญหาความยากจน และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นมาตามบริบทของสังคมไทยจากการค้นคว้า ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละด้านของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัญหาหรือจุดอ่อนในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น มีอยู่หลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านงบประมาณ การจัดโครงการขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เทศบาลไม่มีงบประมาณเพียงพอในการดำเนินการ การมีกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาและบริหารงาน ทั้งจากการที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานเท่าที่ควร เจ้าพนักงานสนใจในระบบการบริหารงานของภาครัฐหรือการเมืองน้อย อีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่น และยังไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมารับผิดชอบในแต่ละฝ่าย (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP), 2556)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักพละ 4 ในการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะหลักของภาวะผู้นำให้มีความพร้อมที่จะบริหารจัดการงานท้องถิ่นของเทศบาลเมืองลำตาเสา ได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และยกระดับมาตรฐานของผู้นำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและส่งเสริมเจ้าพนักงานบุคลากรให้มีคุณภาพพร้อมที่จะทำหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นให้น่าอยู่และเป็นท้องถิ่นที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดการยอมรับของประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรม กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพลธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวนประชากรทั้งหมดในการวิจัย โดยประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 198 คน (เทศบาลเมืองเมืองลำตาเสา, 2565)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง 3 คน ผู้บริหารระดับกลาง 4 คน นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป และนักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล การบูรณาการหลักพลธรรมกับกาพัฒนาภาวะผู้นำ และปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บข้อมูล

4.1 ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กับผู้บริหาร พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 198 ชุด

4.2 ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และนักวิชาการทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักพลธรรม (พละ 4) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักพลธรรม โดยภาพรวม

หลักพลธรรม 4		ภาวะผู้นำ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ปัญญาพละ (กำลังความรู้หรือความเฉลียวฉลาด)	4.41	0.66	มาก
2.	วิริยพละ (กำลังแห่งความขยันหมั่นเพียร)	4.49	0.66	มาก
3.	อนวัชชพละ (กำลังการทำงานโดยสุจริต)	4.49	0.57	มาก
4.	สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์)	4.42	0.62	มาก
ภาพรวม		**4.48**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ระดับความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักพลธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.48, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิริยพละ (กำลังแห่งความขยันหมั่นเพียร) ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.66) ด้านอนวัชชพละ (กำลังการทำงานโดยสุจริต) ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.57) ด้านปัญญาพละ (กำลังความรู้หรือความเฉลียวฉลาด) ($\bar{X}$=4.41, S.D.=0.66) รองลงมา ได้แก่ ด้านสังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์) ($\bar{X}$=4.49, S.D.=0.66) น้อยที่สุด ได้แก่ ปัญญาพละ (กำลังความรู้หรือความเฉลียวฉลาด) ($\bar{X}$=4.41, S.D.=0.66)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรม กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรม กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์		ตัวแปรตาม		
ตัวแปรอิสระ	ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล	1. มุ่งงานหรือกิจสัมพันธ์	2. มุ่งสัมพันธภาพมิตรสัมพันธ์	3. มุ่งประสิทธิผล
หลักพลธรรม	**.515****	**.537****	**.474****	**.419****
1. ปัญญาพละ (กำลังความรู้เฉลียวฉลาด)	**.310****	.318**	.270**	.273**
2. วิริยพละ (กำลังความขยันหมั่นเพียร)	**.329****	.355**	.312**	.248**
3. อนวัชชพละ (กำลังความสุจริต)	**.577****	.595**	.524**	.483**
4. สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์)	**.589****	.614**	.555**	.468**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.204-216

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรม กับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 หลักพลธรรม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับปานกลาง (R=.515**)

สมมติฐานที่ 2 หลักพลธรรม ในด้านปัญญาพละมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับปานกลาง (R=.515**)

สมมติฐานที่ 3 หลักพลธรรม ในด้านวิริยะพละมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับน้อย (R=.329**)

สมมติฐานที่ 4 หลักพลธรรม ในด้านอนวัชชพละมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับปานกลาง (R=.577**)

สมมติฐานที่ 5 หลักพลธรรม ในด้านสังคหพละมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับปานกลาง (R=.589**)

3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่ามีการปิดกั้นไม่เปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ยึดมั่นสิ่งที่เคยทำเดิม ๆ บุคลากรไม่กระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองยึดมั่นในสิ่งที่เคยทำ กลัวความเสี่ยงหรือความผิดพลาดจนไม่กล้าตัดสินใจ ขาดมนุษยสัมพันธ์ในที่ทำงาน ขาดการสื่อสารที่ดี มีความบกพร่องทางอารมณ์ไม่สามารถความคุมอารมณ์ที่ฉุนเฉียวเมื่อพบกับสิ่งเล้าที่ไม่น่าพอใจ และขาดทรัพยากรหรือการสนับสนุนทางการเงิน ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยการตระหนักถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และยอมรับว่าการทำสิ่งใด ๆ แบบเดิม ๆ อาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีเสมอไป และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของตนเอง เช่น เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การฝึกทักษะใหม่ ๆ รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีทักษะและความรู้ที่แตกต่างออกไปสามารถเปิดโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

อภิปรายผลการวิจัย

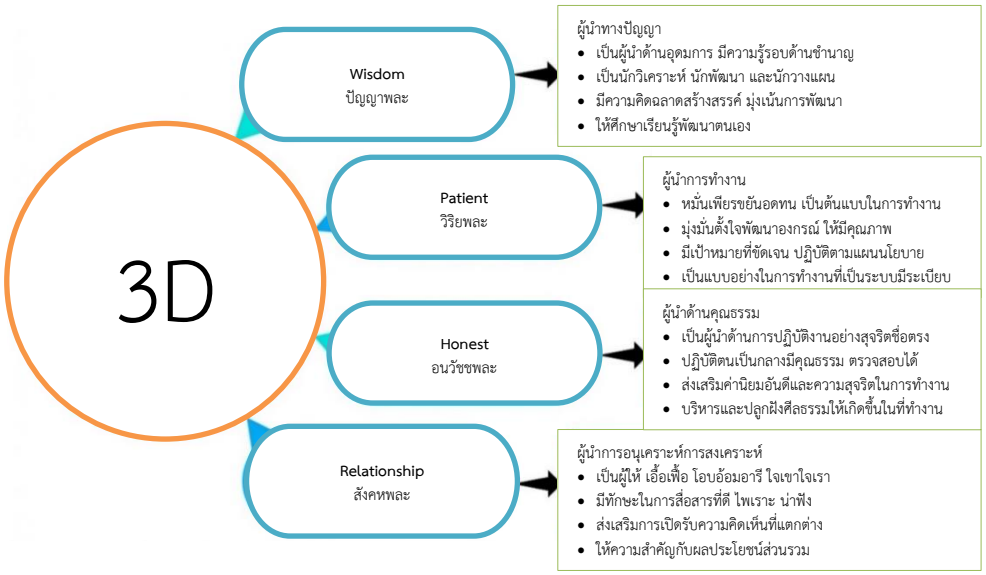
1. การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านมุ่งงานหรือกิจสัมพันธ์ ด้านมุ่งสัมพันธภาพ หรือมิตรสัมพันธ์ และด้านมุ่งประสิทธิผลตามลำดับ แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านมุ่งงานหรือกิจสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำของเทศบาลเมืองลำตาเสา ได้ให้ความสำคัญกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับงาน โดยปฏิบัติตามกฎระเบียบและกฎเกณฑ์เป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระประสิทธิ์ สุเขธิโต (2564) เรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารตำบลกุดน้ำใส อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นควรยึดหลักการบริหารจัดการอย่างมีขั้นตอน วางนโยบายที่มีเป้าหมายชัดเจนและคุ้มค่า มีจิตใจโอบอ้อมอารีและเสียสละ แสดงความเป็นผู้นำด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนร่วมงาน กำหนดนโยบายการบริหารงานให้เหมาะสมทั้งด้านเวลาและงบประมาณ แล้วนำไปปฏิบัติตามกรอบเวลาที่กำหนดนอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่นควรประสานงานกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน และสามารถปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของราเชนทร์ นพณัฐวงศกร (2561) เรื่อง ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา:องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี พบว่า บุคลากรเห็นว่าภาวะผู้นำในการบริหารงานดีขึ้นมาก เพราะผู้บริหารใช้นโยบายยกระดับจิตสำนึกและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ผู้บริหารควรมีจุดยืนและอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในด้านการสื่อสารในองค์กร พัฒนามนุษยสัมพันธ์ หาความรู้ใหม่ ๆ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พละ หรือกำลังแห่งคุณธรรม 4 ประการนี้ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้ผู้นำหรือนักบริหารปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น คือ ผู้นำจะสามารถวางแผนงานจัดองค์กรแต่งตั้งบุคลากรอำนวยการและสามารถควบคุมองค์กรให้ดีได้ผู้นำคนนั้นต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ มลสิน (2563) เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจ ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร พบว่า 1. สภาพปัญหาของผู้นำองค์กรธุรกิจผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนครเป็นปัญหาหลักการพื้นฐานของภาวะผู้นำ แบ่งออกเป็น 3 อย่าง คือ 1. พฤติกรรมการใช้อำนาจที่เอื้อประโยชน์เฉพาะตนและพวกพ้อง

เลือกปฏิบัติ 2. ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่ฉลาดทางอารมณ์ขาดปิยวาจา ขาดการแบ่งปัน ขาดเมตตา และ 3. ขาดการเสริมสร้างความรู้ความสามารถในงาน ทำให้ขาดการประสานความร่วมมือและเกิดการแปลกแยกในองค์กร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะของผู้นำ ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปัญญา โชติธมฺโม (2562) เรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักปาปณิกธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า 1. จักขุมา (ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในการนำองค์กร 2. วิธูโร (ความเป็นผู้สามารถด้านการบริหาร) ผู้บริหารควรมีใจเปิดกว้างและต้องมีการบริหารในด้านต่าง ๆ ให้เสมอภาคกันให้กับพนักงาน และสามารถแก้ไขร่วมกับการพัฒนารวมทั้งสร้างแรงจูงใจ และจริงใจในการปฏิบัติ 3. ด้านนิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) ผู้บริหารควรมีจิตสาธารณะที่เป็นที่รักใคร่ของทุกคนในองค์กร

3. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรตามนโยบายภาครัฐของเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีการปิดกั้นไม่เปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ยึดมั่นสิ่งที่เคยทำเดิม ๆ บุคคลากรไม่กระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองยึดมั่นในสิ่งที่เคยทำ กลัวความเสี่ยงหรือความผิดพลาดจนไม่กล้าตัดสินใจ ขาดมนุษยสัมพันธ์ในที่ทำงาน ขาดการสื่อสารที่ดี มีความบกพร่องทางอารมณ์ ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ที่ฉุนเฉียวเมื่อพบกับสิ่งเร้าที่ไม่น่าพอใจ และขาดทรัพยากรหรือการสนับสนุนทางการเงิน ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยการตระหนักถึงความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และยอมรับว่าการทำสิ่งใด ๆ แบบเดิม ๆ อาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีเสมอไป และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของตนเอง เช่น เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การฝึกทักษะใหม่ ๆ รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีทักษะและความรู้ที่แตกต่างออกไปสามารถเปิดโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาเขมปัตถ์ สุทฺธิธมฺโม (2564) ศึกษาเรื่อง การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 พบว่า การพัฒนา และการบริหารชุมชนต้องยึดประชาชนเป็นหลัก มีความถูกต้องชอบธรรม และมีความสมเหตุสมผลผล

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ดังนี้ คือ การส่งเสริมการใช้หลักพลธรรม (ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชชพละ สังคหพละ) กับทฤษฎีภาวะผู้นำ 3D 3 มิติ (มิติที่ 1 มุ่งงานหรือมุ่งกิจสัมพันธ์ มิติที่ 2 มั่งสัมพันธภาพหรือมิตรสัมพันธ์ มิติที่ 3 มุ่งประสิทธิผล) เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกระบวนการนำหลักธรรมและทฤษฎีในการสร้างนักบริหารและผู้นำที่มีคุณธรรมและการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีคุณภาพ

Wisdom = ปัญญาพละ ผู้นำทางปัญญา ผู้บริหารที่เป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งเน้นการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดด้วยการจัดการความรู้ โดยส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเองในแต่ละวันให้เกิดความสามารถแบบองค์รวม ทั้งในงานเฉพาะด้านและงานอื่นๆ โดยการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกฝนมาปรับใช้และประยุกต์ให้สอดรับกับงานในองค์กร เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพสูงสุด

Patient = วิริยพละ ผู้นำการทำงาน ผู้บริหารที่เป็นต้นแบบในการทำงาน สร้างวัฒนธรรมของการทำงานอย่างเต็มที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยเริ่มเป็นแบบอย่างของ

ความขยันและความมุ่งมั่นในการทำงาน การสนับสนุนการตั้งเป้าหมายและการวางแผนเพื่อการทำงานที่เป็นระบบ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

Honest = อนวัชชพละ ผู้นำด้านคุณธรรม ผู้บริหารที่มีคุณธรรม สร้างวัฒนธรรมของการทำงานด้วยความสุจริต ตรงไปตรงมาทำงานให้สอดคล้องกับกฎหมายหรือระเบียบของการบริหารงานเป็นหลัก ส่งเสริมค่านิยมความสุจริตมีคุณธรรมในการทำงาน เรียนรู้จากผลงานที่ทำอย่างสุจริต การสร้างระบบการตรวจสอบและประเมินผล ใช้ระบบการตรวจสอบและประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงทิศทางขององค์กรว่าเดินไปตามแผนและนโยบายตามที่กำหนดไว้หรือไม่

Relationship = สังคหพละ ผู้นำการอนุเคราะห์การสงเคราะห์ ต้องเป็นผู้บริหารที่เป็นนักแบ่งปันและเสียสละ สนับสนุนและช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมงาน สนับสนุนการทำงาน การแก้ไขปัญหาร่วมกัน การแบ่งปันความรับผิดชอบ และการสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและไว้วางใจกัน พร้อมที่จะช่วยเหลือทั้งในด้านความรู้สึกจิตใจและเรื่องส่วนตัวให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวม เปิดโอกาสและให้พื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดเห็น

การส่งเสริมการใช้หลักพลธรรมนี้ ต้องเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมีการสนับสนุนให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายภายองค์กรในระยะยาว เพื่อให้ผู้บริหารเทศบาลเมืองลำตาเสาอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถพัฒนาภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญทางองค์กรได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนการศึกษาและการอบรม จัดกิจกรรมการฝึกฝนและการพัฒนาทักษะแบบองค์รวมให้แก่ผู้นำเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนที่แตกต่างกันออกไป สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและส่งเสริมการสนทนาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญโดยให้นโยบายพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำตามหลักพลธรรม หรือหลักธรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาบูรณาการกับการบริหารท้องถิ่น โดยการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานเพื่อเป็นบรรทัดฐานการบริหารงานขององค์กรหรือหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายพร้อมทั้งยังสามารถสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มีคุณธรรม ตรงตามหลักการบริหารงานมีธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาภาวะผู้นำ ควรศึกษาผลการวิจัย และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประกอบการวางแผนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในฝ่ายปกครอง

2. ควรทำการวิจัยในเรื่องนี้ในเขตการปกครองอื่น ๆ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารยุคใหม่ที่หลากหลาย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและบ้านเมืองหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้เครือข่ายมืออาชีพ กล่าวคือ ควรทำการวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อได้ข้อมูลที่เจาะลึกในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ

2. ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำทั้งในทฤษฎีและหลักธรรมอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ ที่กว้างขึ้นและให้ทราบถึงวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่ต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลเมืองเมืองลำตาเสา. (2565). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ. 2566-2570 เทศบาลเมืองเมืองลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สืบค้น 2 มิถุนายน 2566, จาก https://shorturl.asia/oDNBK

พระครูใบฎีกาเขมปัตถ์ สุทฺธิธมฺโม. (2564). *การบริหารการพัฒนาตามแนวทางของหลักพละ 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอนเจดีย์จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดเอกกร ติสาโร. (2558). *นำตามหลักพุทธธรรมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลฝายนาแซง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

พระประสิทธิ์ สุเขธิโต. (2564). *ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารตำบลกุดน้ำใส อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปัญญา โชติธมฺโม. (2562). *ภาวะผู้นำตามหลักปาปณิกธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา. (2521, 30 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 95 ตอนที่ 120 หน้า 1.

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร. (2561). ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา:องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 10(3), 139-156.

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP). (2556). *คู่มือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา และงบประมาณสำหรับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สุพานี สฤษฎ์วานิช. (2550). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำนาจ มลสิน. (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION PROMOTION AT NOENPHRA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, MUANG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

ธีรนัย สุวรรณโชติ, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
Thiranai Suwannachot, Apinyar Chatchorfa
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: theeranaisuwannachote999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 ได้กลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ 392 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และนักการเมืองท้องถิ่น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r=.365**) และ 3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน 1. ด้านการเลือกตั้ง ส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิและไม่ทำผิดกฎ 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตรวจสอบนักการเมือง หมั่นประชุมกันเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา 3. ด้านการประชาพิจารณ์ ประชาชนมีโอกาสชี้แจงข้อเท็จจริง มีสิทธิ เสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และได้รับความคุ้มครองตามหลักของกฎหมายอย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักพุทธธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง

*Received April 26, 2024; Revised July 24, 2024; Accepted July 26, 2024

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To studying people's political participation. 2. To study the relationship between the principles of Aparihaniyadhamma and political participation. and 3. To study guidelines for applying the principles of Aparihaniyadhamma to promote political participation of citizens in Noen Phra Sub-District Municipality, Mueang District, Rayong Province. The research method was quantitative research. Data were collected using questionnaires with a reliability value for the entire version equal to 0.979. A sample group of 392 people was obtained from Taro Yamane's formula. Data were analyzed using a ready-made program. Moreover, qualitative research Data were collected from 9 key informants or people, including Buddhist scholars. Political science academicians and local politicians used structured in-depth-interview script. Data were analyzed using content descriptive v analysis techniques.

The research results were found that 1. The people's political participation in the Noen Phra Subdistrict Municipality, Mueang District, and Rayong Province, by overall, was at a moderate level. 2. Principles of Aparihaniyadhamma was significantly related to promoting political participation of people in Noen Phra Subdistrict, Mueang District, Rayong Province at the 0.01 level, with a positive relationship. at a moderate level (r=.365**) 3. The application of the Aparihaniyadhamma7 principles to promote political participation of the people was as follows: 1) Elections encouraging people to exercise their rights. Moreover, they did not break the rules. 2) Participation in local administration; It allowed citizens to examine politicians by regularly meet together to participate in solving problems. 3. Public hearings: People could explain the facts and have the right and freedom to receive political news and equal protection according to the principles of the law.

Keywords: Application; Buddhadhamma; Political Participation

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560) ให้สิทธิแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยประชาชนนั้น เป็นที่มาขอให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อประชาชนในการที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่สามารถตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ได้มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่ามทางการเมืองและไม่อาจเกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติ โดยกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน (สันติเลิศ เพ็ชรอาภรณ์, 2547) ด้วยเหตุนี้การพัฒนาประชาชนให้เป็นพลเมืองที่รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพ และแสดงออกซึ่งบทบาทหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างให้เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความตระหนักรู้เข้าใจ มีจิตสาธารณะและตื่นตัวในการสร้างความเจริญให้แก่บ้านเมือง (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2566)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำ หลักอปริหานิยธรรม (ที.ม. (ไทย) 13/70/232) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเมืองของประชาชน ได้แก่ 1. การประชุมเป็นนิตย์ 2. การพร้อมเพรียงกันประชุม 3. ยังไม่บัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4. สักการะ เคารพ นับถือ บูชาผู้อาวุโสและรับฟังความคิดเห็นของท่าน 5. ไม่ฉุดคร่าขืนใจกุลสตรีหรือกุลกุมารีให้อยู่ร่วมด้วย 6. สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ 7. จัดการรักษาคุ้มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรม เพื่อปกป้องนักการเมืองที่ดีมีความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น สมัครเมื่อไหร่ก็จะได้ลงคะแนนให้ โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นและส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน จากสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ 2 คน และนักการเมืองท้องที่ 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงประมาณ เครื่องมือคือ แบบสอบถาม 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 3 ด้าน คือ 1. ด้านการเลือกตั้ง 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น 3. ด้านการประชาพิจารณ์ ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha α – coefficient) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบไปด้วย ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

4. การเก็บรวบรวม

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมดังนี้ 1. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลกับประชาชน จำนวน 392 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา โดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอนุมาน ในการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation Coefficient) (r) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยโปรแกรม สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม และรายด้าน

(n=392)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการเลือกตั้ง	3.67	0.69	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น	3.39	0.70	ปานกลาง
ด้านการประชาพิจารณ์	3.15	0.81	ปานกลาง
โดยภาพรวม	**3.40**	**0.54**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.68) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.39) และด้านการประชาพิจารณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.15) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักอปริหานิยธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r=.365**) 1. การประยุกต์หลัก

อปริหานิยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง (r=.502*) 2. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง (r=.324**) 3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ด้านการประชาพิจารณ์ (Y3) อยู่ในระดับปานกลาง (r=.380*)

3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.18), การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ($\overline{X}$=3.93), พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม ($\overline{X}$=3.77), สักการะ เคารพนับถือ บูชาต่อปูชนียสถานทั้งหลาย ($\overline{X}$=3.70), การอารักขา คุ้มครอง ป้องกันโดยธรรมแก่นักบวช ($\overline{X}$=3.48), ส่วนด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ สักการะ เคารพ นับถือ บูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย ($\overline{X}$=3.34) และไม่บังคับปกครองสตรีทั้งหลาย ($\overline{X}$=3.06) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการเลือกตั้ง โดยการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งประชาชนต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังให้การเลือกตั้งเป็นไปตามที่กฎหมายและรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และเมื่อไปเลือกตั้งก็ต้องเลือกคนดี ส่งเสริมสนับสนุนคนดี เข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันไปใช้สิทธิ์โดยประชาชนใช้อำนาจผ่านกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการสรรหาผู้แทนเข้ามาจัดการอำนาจของตนเอง ทำหน้าที่ของตนโดยเฉพาะเข้ามาใช้อำนาจหรือเป็นกระบอกเสียงของตัวประชาชน ต้องศึกษาและเลือกคนดี มีคุณธรรม ไม่ทำผิดกฎการเลือกตั้ง และคนนั้นต้องมีความประพฤติดีไม่เป็นผู้ต้องโทษด้วยเรื่องใด ๆ ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม พบว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทำหน้าที่เข้าไปตรวจสอบหรือมีส่วนร่วมแก้ไขในสิ่งที่นักการเมืองท้องถิ่นทำไม่ถูกต้อง หรือว่ามีส่วนแก้ไขจัดการนั้น ประชาชนต้องหมั่นประชุมกัน เพื่อให้มีส่วนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ประชาชนรับรู้และใช้สิทธิและเสรีภาพของตนเองในการคิดการกระทำ ที่พยายามไม่ล้ำสิทธิของคนอื่น ในการที่ประชาชนแสดงออกในทางการเมือง เมื่อตนเองเป็นพลเมืองของรัฐมีหน้าที่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เมื่อถึง

เวลาที่มีการเลือกตั้งก็ไปใช้สิทธิ์ที่พึงมีนั้น ด้านการประชาพิจารณ์ โดยการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรม พบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เสนอปัญหาที่ตนได้รับผลกระทบต่าง ๆ ซึ่งประชาชนควรที่จะพูดคุยปรึกษาพร้อมเพรียงกันทุกฝ่ายถึงปัญหาที่ตนได้รับจากโครงการที่ท้องถิ่นจะทำ เป็นการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและเป็นการชี้แจงข้อเท็จจริงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้ประชาชนได้มีสิทธิและเสรีภาพในการแก้ปัญหาท้องถิ่นของตนเอง ประชาชนมีความเสมอภาคที่จะศึกษา การรับรู้ข่าวสารต่างๆ ทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามหลักของกฎหมาย และการได้รับความคุ้มครองตามหลักของกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ดังนี้

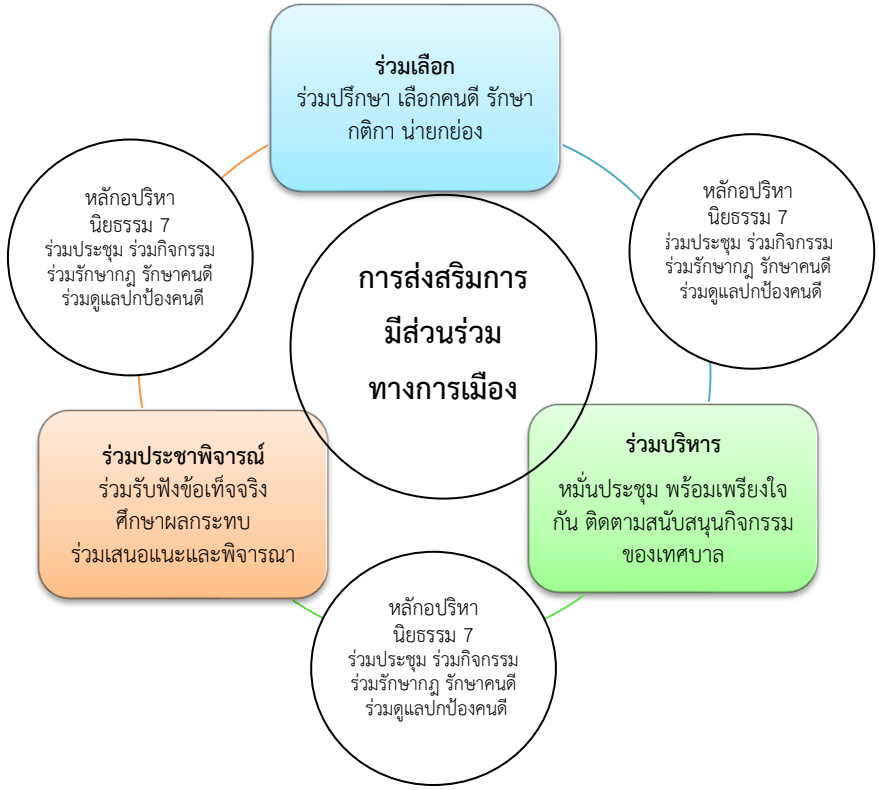
1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ประชาชนออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง เพราะได้แสดงออกถึงความต้องการ มีสิทธิเท่าเทียมกัน เทศบาลให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระชาญชัย ติสฺสวโส (ศรีแพทย์) (2562) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้รับข้อมูลจากเทศบาล จากคนในครอบครัว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา กะตากูล (2562) เรื่อง การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 4 ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง

2. หลักอปริหานิยธรรมมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สัมพันธ์กับหลักอปริหานิยธรรม การเลือกตั้งต้องอาศัยความร่วมมือ ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่และสิทธิเสรีภาพของทุกคน ที่จะต้องร่วมมือกันเลือกคนดีทำหน้าที่แทนตน ประชาชนสนใจหมั่นสอบถามและศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ

นโยบายของผู้สมัครก่อนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมั่นเข้าร่วมรับรู้ รับทราบ ในนโยบาย เพื่อมีส่วนในการออกความคิดเห็นหรือการทำประชาพิจารณ์ ในการผลักดันกิจกรรมของเทศบาลตำบลเนินพระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทน ทองเล็ก (2563) เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัด สระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัททดล เสวตวรรณ (2564) เรื่อง การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมมีผลต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี สามารถอธิบายได้ร้อยละ 81.9 ส่งผลร่วมต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากอภิปรายได้ว่า ประชาชนสนใจหมั่นสอบถามและศึกษาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับนโยบายโครงการต่าง ๆ ของผู้สมัครก่อนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ร่วมรับรู้ รับทราบ ในนโยบาย เพื่อให้ได้มีส่วนในการออกความคิดเห็นหรือการทำประชาพิจารณ์ ร่วมกันปรึกษาหารือในการผลักดันกิจกรรมของเทศบาลตำบลเนินพระ พร้อมเพรียงกันไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อปกป้องสิทธิของตนเองและเพื่อการคงอยู่ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนพร้อมให้ความร่วมมือกับเทศบาลและนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารและเพื่อการพัฒนาประโยชน์ของคนในท้องถิ่น ประชาชนสามารถปฏิบัติตามข้อบังคับของการเลือกตั้ง การร่วมบริหารท้องถิ่น และการ่วมประชาพิจารณ์ได้และให้ความสำคัญต่อการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะผู้บริหารประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิ่ม) (2564) เรื่อง การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิติพันธ์ อินทโชติ (2563) เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทย ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทย ในจังหวัดชัยภูมิ โดยบูรณาการประยุกต์หลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย อธิบายได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในการ ร่วมเลือก ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกัน พร้อมหน้าพร้อมตากันเมื่อมีการเลือกตั้งก็พร้อมใจกันเลือกคนดี มีผลงาน ยอมรับในความรู้ความสามารถของผู้หญิงที่ทำงานดี เคารพในสิทธิ และเสรีภาพที่มีเท่ากันอย่างเสมอภาค พร้อมให้ความร่วมมือ เคารพในผู้นำชุมชน คนที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น รวมทั้งสรรหาผู้แทนเข้ามาจัดการอำนาจของตนเอง ให้ทำหน้าที่เข้ามาใช้อำนาจเป็นกระบอกเสียงเป็นตัวแทนของประชาชน ที่จะยังประโยชน์สูงสุดให้กับสังคมโดยส่วนรวม ร่วมบริหารพร้อมเพรียงกัน ร่วมมือร่วมใจ ร่วมพัฒนาท้องถิ่นไปด้วยกันของประชาชนเป็นสำคัญ การร่วมรู้ปัญหากันในท้องถิ่นคนในท้องถิ่นจะรู้ดีที่สุด ถ้าหากทุกคนเปิดใจกันให้ความสำคัญกับทุกคนในท้องถิ่นของตนเอง สังคมก็จะเข้มแข็ง ประชาชนก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง พร้อมเพรียงกันทำกิจกรรม

ร่วมกับเทศบาล จะได้รู้เห็นและหาแนวทางร่วมกัน ประชาชนเองในการร่วมกันรักษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมที่สงบสุข ยอมรับในสิทธิ เสรีภาพของกัน แต่ไม่ละเมิดกฎในการอยู่ร่วมกัน สังคมจะเป็นระเบียบเพราะทุกคนเคารพกฎ กติกา ของสังคม ให้ความร่วมมือและเคารพอนุรักษ์สถานที่สำคัญในท้องถิ่นเป็นบ้านเกิดของตนเอง วันสำคัญก็ร่วมกันทำนุบำรุงพระศาสนา รักษาคนที่มีภูมิรู้ในท้องถิ่น ร่วมประชาพิจารณ์เป็นผลประโยชน์ของประชาชนเอง การเข้าร่วมรับฟังข้อมูลข่าวสารจากผู้ที่รับผิดชอบโครงการที่เป็นผลกระทบต่อส่วนรวม วิถีชีวิต หรือชุมชนท้องถิ่น ประชาชนร่วมลงชื่อเพื่อรับฟังและหาทางออก สนับสนุนให้ในท้องถิ่นมีการทำประชาพิจารณ์ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการต่างๆ ที่ประชาชนควรขอความยินยอมจากประชาชน เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ของชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อชะลอหรือหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ไม่เป็นที่พอใจของประชาชนอันจะนำไปสู่ความขัดแย้ง ในการทำประชาพิจารณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการเลือกตั้ง เทศบาลควรมีนโยบายให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ที่เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และเที่ยงธรรม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลควรมีนโยบายสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมลงชื่อเสนอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้พิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและสาธารณประโยชน์ของส่วนรวม

3. ด้านการประชาพิจารณ์ เทศบาลควรมีนโยบายส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้เข้าร่วมรับฟังข้อมูลข่าวสารจากราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่รับผิดชอบโครงการที่มีลักษณะเป็นผลกระทบต่อส่วนรวม วิถีชีวิต หรือชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการเลือกตั้ง เทศบาลควรมีแนวทางปฏิบัติโดยการลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์การออกไปเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และเที่ยงธรรม

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลควรมีแนวทางปฏิบัติโดยการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและสาธารณประโยชน์ของส่วนรวม

3. ด้านการประชาพิจารณ์ เทศบาลควรมีแนวทางให้ประชาชนร่วมการทำประชาพิจารณ์โครงการที่ประชาชนมีความเห็นแตกต่างกัน และโครงการที่ไม่พึงประสงค์ของประชาชน เพื่อให้เทศบาลรวบรวมความคิดที่ได้จากประชาชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลเนินพระ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” พบว่าจะต้องวิจัยต่อในประเด็นดังนี้

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเกี่ยวกับการสร้างความเชื่อมั่นมีค่านิยมที่ดีต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นความต้องการของประชาชนจริง

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าของประชาชนในการทำประชาพิจารณ์

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ แก้วมะโน. (2566). *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย.* สืบค้น 2 มกราคม 2566, จาก http://ppd.kpi.ac.th/index.php?name=content&main_id=12&page_id=49

จินตนา กะตากูล. (2562). *การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 4 ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

นิติพันธ์ อินทโชติ. (2563). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไทย ในจังหวัดชัยภูมิ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระชาญชัย ติสฺสวโส (ศรีแพทย์). (2562). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วน ร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง*. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระทรงวุฒิ รัตนะ. (2564). การกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 4(1), 44-53.

พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะชิ่ม). (2564). *การนำหลักพุทธธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัททดล เสวตวรรณ. (2564). *การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครอง ท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560, 6 เมษายน) *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.

สันติเลิศ เพ็ชรอาภรณ์. (2547). *ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 : ศึกษาเฉพาะกรณีการเสนอร่างกฎหมายและการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประชาชน* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคม.* กรุงเทพฯ: บริษัทจูนพลับลิซซิ่ง จำกัด

สุทน ทองเล็ก. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดสระแก้วในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York: New York: Harper& Row.

THE INFLUENCE OF THE NINE-KEY PRINCIPLES ON INNOVATIVE LEADERSHIP DEVELOPMENT AMONG MUNICIPAL PERSONNEL IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE*

อิทธิพลของหลักการสำคัญเก้าประการต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ในบุคลากรเทศบาลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Chonnapha Punnanan, Boonton Dokthaisong, Kiettisak Suklueang
ชณภา ปุญณนันท์, บุญทัน ดอกไธสง, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Corresponding Author E-mail: drchon.cck@gmail.com

Abstract

Objectives of this research were: 1. To investigate the levels of the Nine-Key Principles and innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province and 2. To examine the influence of the Nine-Key Principles on the development of innovative leadership. The sample consisted of 310 municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province. The research instrument was a questionnaire, and data analysis employed descriptive statistics, including mean, standard deviation, and simple regression analysis.

The findings revealed that 1. The levels of the Nine-Key Principles and innovative leadership among municipal personnel high, and 2. The Nine-Key Principles, namely, giving and sharing, leadership, self-exploration, perseverance, problem-solving, positive thinking and forgiveness, and communication and intellectual skills, had a significant influence on the development of innovative leadership. These seven variables collectively explained 72.2 percent of the variance in innovative leadership.

Keywords: Nine-Key Principles; Innovative Leadership; Prachuapkhirikhan Province

*Received May 27, 2024; Revised July 9, 2024; Accepted July 18, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของหลักการกุญแจเก้าดอกและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2. ตรวจสอบอิทธิพลของหลักการกุญแจเก้าดอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือบุคลากรเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับของหลักการกุญแจเก้าดอกและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับสูง 2. หลักการกุญแจเก้าดอก ได้แก่ การให้และการแบ่งปัน ภาวะผู้นำ การสำรวจตนเอง ความมุ่งมั่น การแก้ปัญหา การคิดบวกและการให้อภัย และทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยตัวแปรทั้ง 7 ตัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้ร้อยละ 72.2

Keywords: หลักการกุญแจเก้าดอก; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ประจวบคีรีขันธ์

Introduction

In today's rapidly evolving world, organizations confront unprecedented challenges necessitating innovative solutions and adaptable leadership. Creative leadership has thus become critical for navigating complex environments and driving organizational success (Kolasani, 2023). Municipal personnel tasked with delivering essential community services must cultivate innovative leadership skills to effectively address the diverse needs of their constituents (Van Wart et al., 2014). Developing innovative leadership requires a multifaceted approach encompassing individual and organizational factors (Adiebah & Pradana, 2022).

The Nine-Key Principles, developed by the Palangjit Dharma Jajrawan Institute, provide a comprehensive framework for personal and professional development (Punnanan, 2020). Rooted in an epistemological, philosophical paradigm and drawing from humanistic theory, particularly the concept of self-actualization (Maslow, 1943), these principles recognize the significance of philosophical inquiry and psychological growth in achieving personal

fulfillment (Boon & Van Baalen, 2019). Through rigorous self-reflection, challenging assumptions, and expanding their worldview, individuals are encouraged to develop the mindset and skills necessary for effective and innovative leadership, particularly within local government contexts facing complex challenges (Punnanan, 2020).

The Nine-Key Principles' influence on innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province is crucial for several reasons. This research aims to provide valuable insights into how these principles can enhance local government employees' leadership potential and assess this holistic approach's effectiveness in fostering the skills and mindset required for municipal personnel to drive positive change in their communities. The findings contribute to existing knowledge by exploring the application of the Nine-Key Principles in local government leadership development and lay the groundwork for future studies on integrating philosophical and psychological approaches into leadership development programs.

Furthermore, this research carries significant social implications. By identifying strategies to enhance innovative leadership among municipal personnel, this study can improve public service delivery and enhance community well-being. The outcomes offer practical benefits for local government organizations, guiding the design and implementation of leadership development initiatives that foster essential skills and mindsets among their staff, ultimately leading to improved organizational performance and better public service delivery.

While primarily relying on quantitative data and feedback from municipal personnel, this study serves as a valuable starting point for understanding the potential impact of the Nine-Key Principles in cultivating innovative leadership. The findings pave the way for future research employing diverse methodologies and engaging a broader range of stakeholders to understand how this holistic approach to leadership development influences communities and organizations.

Research Objectives

1. To study the level of Nine-Key principles and innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province

2. To examine the influence of the Nine-Key Principles on the innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province

Methodology

1. Research Design

The Influence of the Nine-Key Principles on the Innovative Leadership of Municipal Personnel in Prachuap Khiri Khan Province is quantitative research aimed at investigating the impact of the Nine-Key Principles on the innovative leadership of municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province.

2. Population and Sample

The study population comprises 1,226 personnel from municipalities in Prachuap Khiri Khan Province and Hua Hin City Municipality (Prachuap Khiri Khan City Municipality Office, 2023). The sample size was initially determined using Yamane's formula, which indicated a required sample of 301.60 individuals. Data will be collected from 310 participants. Yamane's formula (Yamane, 1973) was employed to calculate the initial sample size recommendation. The selection of participants utilized a two-stage sampling technique. Firstly, proportional stratified random sampling was employed to categorize the sample based on municipal cities within Prachuap Khiri Khan. Subsequently, simple random sampling was conducted within each stratum to finalize the study sample.

3. Research Instruments

The research instrument comprised a two-part questionnaire. The first part utilized Punnanan's (2020) Nine-Key Principles assessment, encompassing perseverance, intellectual growth, self-exploration, communication and intellectual skills, problem-solving, positive thinking and forgiveness, leadership, accepting diversity, and giving and sharing. The second part

incorporated an innovative leadership questionnaire from previous studies (Chomphuphan, 2021; Horth, 2014), evaluating work and participation, visionary change, creativity, risk management, organizational environment, and innovative roles and responsibilities. Both sections employed a five-point Likert scale, with mean scores interpreted using Abirin's (2023) criteria: shallow (1.00-1.79), low (1.80-2.59), medium (2.60-3.39), high (3.40-4.19), and very high (4.20-5.00). The questionnaire's content validity was established using the Index of Item Objective Congruence technique, yielding values between 0.80 and 1.00, confirming the appropriateness of all items (Rovinelli & Hambleton, 1977). Following pilot testing with 30 non-sample individuals, reliability analysis using Cronbach's alpha coefficient demonstrated excellent internal consistency, with values of 0.96 for the entire questionnaire, 0.90 for the Nine-Key Principles section, and 0.86 for the innovative leadership section (George & Mallery, 2003).

4. Data Collection

The researcher will distribute questionnaires to the selected sample of municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province, clearly articulating the study's purpose and assuring respondents of the confidentiality of their responses. To encourage participation, the researcher will emphasize the importance of their contribution and provide comprehensive instructions. Through diligent follow-up efforts and active engagement with participants, a 100% response rate is anticipated. Following data collection, the researcher will systematically organize and prepare the data for analysis.

5. Data Analysis and Statistical Techniques

The collected data will be analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, to assess the level of innovative leadership among the municipal personnel. Additionally, simple regression analysis will be employed to determine the influence of the Nine-Key Principles on innovative leadership. The regression analysis will help identify the strength and direction of the relationship between the independent variables (Nine-Key Principles) and the dependent variable (innovative leadership).

Results

Objective 1. To study the level of Nine-Key principles and innovative leadership among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province Table 1 presents the means and standard deviations of the variables examined in the study. The nine principles had an overall mean score of 3.81 ($\bar{X}$=3.81, S.D.=0.36). Among these principles, self-exploration exhibited the highest mean score of 3.84 ($\bar{X}$=3.84, S.D.=0.47), followed by problem-solving ($\bar{X}$=3.83, S.D.=0.45) and communication and intellectual skills ($\bar{X}$=3.82, S.D.=0.45). The additional innovation leadership factors demonstrated a mean score of 3.76 ($\bar{X}$=3.76, S.D. = 0.39). Visionary change had the highest mean score of 3.82 ($\bar{X}$=3.82, S.D. = 0.49), followed by organizational environment ($\bar{X}$=3.81, S.D. = 0.50) and risk management ($\bar{X}$=3.76, S.D. = 0.52).

Table 1 Mean and standard deviation of the level of Nine-Key Principles and Innovative Leadership

Variable	$\bar{X}$	S.D.	Evaluation Criteria
Nine-Key principles			
perseverance	3.81	0.44	High level
intellectual growth	3.81	0.46	High level
self-exploration	3.84	0.47	High level
communication and intellectual skills	3.82	0.45	High level
problem-solving	3.83	0.45	High level
positive thinking and forgiveness	3.80	0.50	High level
leadership	3.81	0.50	High level
accepting diversity	3.80	0.47	High level
giving and sharing	3.74	0.54	High level
Total	**3.81**	**0.36**	**High level**
Innovation Leadership			
work and participation	3.75	0.48	High level
visionary change	3.82	0.49	High level
creativity	3.72	0.51	High level
risk management	3.76	0.52	High level
organizational environment	3.81	0.50	High level
innovative roles and responsibilities	3.71	0.53	High level
Total	**3.76**	**0.39**	**High level**

objective 2 To examine the influence of the Nine-Key Principles on the innovative leadership among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province

H1: One of the nine fundamental principles significantly influences the development of innovative leadership among the municipal city personnel in Prachuap Khiri Khan Province.

H0: None of the nine fundamental principles significantly influences the development of innovative leadership among the personnel of the municipal cities in Prachuap Khiri Khan Province.

Table 2 Simple regression analysis of the Nine Key Principles factors influencing the innovative leadership among the personnel of the municipal in Prachuap Khiri Khan Province

Nine Key Principles	B	Std.Error	Beta	t	P-value	Tolerance	VIF
(Constant)	.315	.124		2.544*	.011		
giving and sharing (9)	.195	.029	.268	6.707**	.000	.473	2.113
leadership (7)	.147	.030	.188	4.957**	.000	.557	1.795
accepting diversity (8)	.146	.032	.175	4.613**	.000	.554	1.805
perseverance (1)	.135	.031	.153	4.382**	.000	.659	1.518
problem-solving (5)	.140	.032	.165	4.378**	.000	.550	1.818
positive thinking and forgiveness (6)	.080	.031	.102	2.581*	.010	.526	1.901
communication and intellectual skills (4)	.064	.030	.074	2.090*	.037	.564	1.772
R = .849		Adjusted R^2 = .716		Durbin-Watson 1.769			
R^2 = ·722		SE= .211					

*p<.05**p<.01

Table 2 presents the simple regression analysis results, revealing that seven of the nine fundamental principles significantly influenced innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province. The model explained 72.2% of the variance in innovative leadership (R^2 = .722), with significant predictors being: giving and sharing (β = .268, p < 0.001), leadership (β = .188, p < 0.001), self-exploration (β = .175, p < 0.001), perseverance (β = .153, p < 0.001), problem-solving (β = .165, p < 0.001),

positive thinking and forgiveness (β = .102, $p < 0.05$), and communication and intellectual skills (β = .074, $p < 0.05$). These findings support the alternative hypothesis (H1) and reject the null hypothesis (H0).

The regression equations for the final model are:

$\hat{y}$ = 0.315 + 0.195(Giving and Sharing) + 0.147(Leadership) + 0.146(Accepting Diversity) + 0.135(Perseverance) + 0.140(Problem-solving) + 0.080(Positive Thinking and Forgiveness) + 0.064(Communication and Intellectual Skills)

Z_Y = 0.268(Giving and Sharing) + 0.188(Leadership) + 0.175(Accepting Diversity) + 0.153(Perseverance) + 0.165(Problem-solving) + 0.102(Positive Thinking and Forgiveness) + 0.074(Communication and Intellectual Skills)

The Durbin-Watson statistic (1.769) indicated no significant autocorrelation. Tolerance values (0.473 to 0.659) and variance inflation factor (VIF) values (1.518 to 2.113) were within acceptable ranges, confirming the absence of multicollinearity (Pallant, 2013).

In conclusion, the analysis supports the significant influence of the seven identified principles on innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province, emphasizing the importance of cultivating these principles in organizational culture.

Discussion

Objective 1. To study the level of Nine-Key principles and innovative leadership among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province The nine fundamental principles demonstrated an overall high mean score, with self-exploration ranking the highest, followed by problem-solving, communication, and intellectual skills. For innovative leadership factors, visionary change scored highest, and the organizational environment and risk management succeeded. These results align with Hoch et al.'s (2018) meta-analysis, which found that personal characteristics like creativity, openness to experience, and emotional intelligence are significantly related to innovative leadership. Additionally, our findings support Hughes et al.'s (2018) research,

indicating that innovative leadership positively influences organizational innovation climate. Leaders with clear vision who support creativity and foster learning, and experimentation contribute to an innovative organizational climate.

Objective 2 To examine the influence of the Nine-Key Principles on the innovative leadership among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province The research identified seven key variables influencing innovative leadership, aligning with previous studies. Giving and sharing emerged as the most influential factor (β = .268), supporting that knowledge-sharing and collaboration are crucial for organizational innovation (Donate & de Pablo, 2015). This factor also fosters trust and cooperation, which is critical for innovation (Carmeli et al., 2010). Leadership ranked as the second most influential variable (β = .188), consistent with studies demonstrating the positive impact of transformational leadership on innovative behavior (Zhang et al., 2018). Transactional leadership, focusing on rewarding performance, contributes to employees' innovative behavior through motivation and positive reinforcement (Suifan et al., 2018).

Accepting diversity (β = 0.175) also proved significant, corroborating research that links diversity to enhanced innovation performance (Roh & Koo, 2019). Moreover, valuing diversity promotes a learning and idea-sharing atmosphere crucial for developing creativity and innovation (Jaiswal & Dhar, 2015). Perseverance and problem-solving are essential for overcoming innovation challenges (Zhang et al., 2018), while positive thinking and forgiveness contribute to a creative, stress-reduced, and learning-friendly environment (Hou et al., 2021). Lastly, communication and intellectual skills emerged as crucial for conveying innovative ideas and efficient problem-solving in the innovation process (Donate & de Pablo, 2015).

These interconnected findings underscore the importance of cultivating an organizational culture that integrates these elements to foster innovation through creative thinking, collaboration, and effective problem-solving.

Conclusion

This study examined the influence of nine critical principles on innovative leadership development among municipal personnel in Prachuap Khiri Khan Province, Thailand. Simple regression analysis revealed that seven principles significantly impact innovative leadership: giving and sharing, leadership, self-exploration, perseverance, problem-solving, positive thinking and forgiveness, and communication and intellectual skills. These findings underscore the importance of cultivating a work environment that embodies these principles to foster innovative leadership. Consequently, organizations seeking to enhance innovative leadership should prioritize implementing policies and practices that integrate these elements. Such practices should promote a culture of knowledge sharing, encourage leadership growth, support personal exploration, value persistence, emphasize problem-solving abilities, nurture positivity and forgiveness, and develop effective communication and intellectual capabilities. By focusing on these interconnected aspects, organizations can create a holistic approach to cultivating innovative leadership among their personnel.

Body of Knowledge

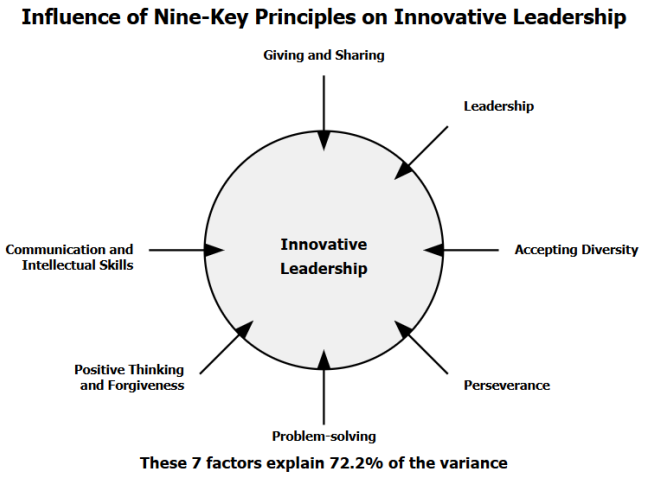

Figure 1: Body of Knowledge

Research on “The Influence of the Nine-Key Principles on Innovative Leadership Development among Municipal Personnel in Prachuap Khiri Khan Province” provides essential insights into fostering innovative leadership within local government organizations. The study identifies seven dimensions of the Nine-Key Principles – giving and sharing, leadership, self-exploration, perseverance, problem-solving, positive thinking and forgiveness, and communication and intellectual skills – as significantly influencing innovative leadership development. These seven factors collectively explain 72.2% of the variance in innovative leadership levels, indicating that cultivating and promoting these principles in work practices and personnel development can enhance innovative leadership within organizations.

Consequently, organizations aiming to foster innovative leadership should prioritize integrating these seven dimensions of the Nine-Key Principles into their management and personnel development strategies. This integration can be achieved through policy formulation, creating organizational values and culture that support these principles, and designing aligned personnel development programs. By implementing these measures, organizations can continuously and sustainably strengthen the skills and characteristics essential for developing innovative leadership.

Recommendations

Policy Recommendations

1. The Prachuap Khiri Khan City Municipality should integrate the seven fundamental principles giving and sharing, leadership, self-exploration, perseverance, problem-solving, positive thinking and forgiveness, and communication and intellectual skills into their employee development programs and policies to foster innovative leadership among their personnel.

2. The Prachuap Khiri Khan City Municipality should allocate resources and budget to support training and workshops that focus on cultivating these fundamental principles, as these have been demonstrated to influence the development of innovative leadership skills significantly.

3. The administrators of the Prachuap Khiri Khan City Municipality should foster a work environment that promotes a culture of innovation, collaboration, and continuous learning, as these factors are essential for nurturing innovative leadership within the organization.

Operational Recommendations

1. The Prachuap Khiri Khan City Municipality should implement regular training sessions and workshops emphasizing the importance of giving and sharing, leadership, self-exploration, perseverance, problem-solving, positive thinking and forgiveness, and communication and intellectual skills in developing innovative leadership among employees.

2. The Prachuap Khiri Khan City Municipality should establish a reward and recognition system to acknowledge and celebrate employees who exemplify these fundamental principles and contribute to developing innovative leadership within the workplace.

3. The Prachuap Khiri Khan City Municipality should encourage cross-functional collaboration and knowledge sharing among departments to foster a culture of innovation and promote the exchange of ideas and best practices.

Recommendations for Future Research

1. Future studies should incorporate qualitative research or mixed methods to enhance the clarity of the findings and provide a model or example for municipalities or local agencies.

2. Future research should explore the influence of organizational culture and work environment on the relationship between the seven fundamental principles and innovative leadership development to better understand the factors contributing to innovative leadership.

3. Researchers should consider conducting longitudinal studies to examine the long-term effects of these critical principles on innovative leadership development and organizational performance.

4. Future research should investigate the potential mediating or moderating effects of variables such as employee engagement, job satisfaction, or organizational commitment on the relationship between the seven fundamental principles and innovative leadership development.

References

Abirin, D. S. G. (2023). Survey data assessing the junior high school students' learning attitudes toward home-based education amidst the COVID-19 pandemic. *Data in brief, 48*, 109241.

Adiebah, N., & Pradana, H. A. (2022). Transformational Leadership and Creative Self-Efficacy on Educators' Creativity: Can Innovation Climate be the Mediating? JBTI: *Jurnal Bisnis: Teori dan Implementasi, 13*(2), 96-111.

Boon, M., & Baalen, S. (2019). Epistemology for interdisciplinary research–Shifting philosophical paradigms of science. *European Journal for philosophy of science, 9*(1), 16.

Carmeli, A., et al. (2010). Inclusive leadership and employee Involvement in creative tasks in the workplace: The mediating role of psychological safety. *Creativity Research Journal, 22*(3), 250-260.

Chomphuphan, K. (2021). Guidelines for developing innovative leadership in digital age businesses. *Journal of Educational Innovation and Research, 5*(1), 148-155.

Donate, M.J., & Pablo, J.M. (2015). The role of knowledge-oriented leadership in Knowledge management practices and innovation. *Journal of Business Research, 68*, 360-370.

George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide Moreover, reference 11.0 update (4th ed.).* Allyn & Bacon

Hoch, J. E., et al. (2018). Do ethical, authentic, does servant leadership explain variance above and beyond transformational leadership? A meta-analysis. *Journal of Management, 44*(2), 501-529.

Horth, D., & Buchner, D. (2014). Innovation leadership: How to use innovation to Lead effectively, work collaboratively, and drive results. *Center for Creative Leadership, 18*, 4221-4245.

Hou, F., et al. (2021). Entrepreneurial team knowledge Diversity and creativity: A multilevel analysis of knowledge sharing, individual and team creativity. *Frontiers in Psychology, 12*, 717756.

Hughes, D. J., et al. (2018). Leadership, Creativity, and innovation: A critical review and practical recommendations. *The Leadership Quarterly, 29*(5), 549-569.

Jaiswal, N. K., & Dhar, R. L. (2015). Transformational leadership, innovation climate, Creative self-efficacy and employee creativity: A multilevel study. *International Journal of Hospitality Management, 51*, 30-41.

Kolasani, S. (2023). Leadership in business innovation and transformation, navigating complex digital landscapes and enterprise technology ecosystems, and achieving sustainable growth in today's rapidly evolving market. International *Journal of Holistic Management Perspectives, 4*(4), 1-23.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370-396.

Pallant, J. (2013). *SPSS Survival Manual. A step-by-step guide to data analysis using IBM SPSS.* 5th ed: McGraw Hill: England.

Prachuap Khiri Khan City Municipality Office. (2023). *Information on the executive committee of Prachuap Khiri Khan City Municipality*. Retrieved 2023, January 30, from http://www.prachuapcity.go.th/manager.php

Punnanan, C. (2020). The Process of Seeking Nine-Keys Philosophy of Palangjit Dhamma Jakrawan Institute and Utilization for Human Development. *Solid State Technology*, 1998-2008.

Roh, J., & Koo, J. (2019). The impacts of diversity on team innovation and the Moderating effects of cooperative team culture. *International review of public administration, 24*(4), 246-263.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content validity ratios in the assessment of objective test item validity. *Journal of Educational Measurement, 14*(4), 263-268.

Suifan, T. S., et al. (2018). The impact of transformational Leadership on employees' creativity: The mediating role of perceived organizational support. *Management Research Review, 41*(1), 113-132.

Van Wart, M., et al. (2014). *Leadership And culture: Comparative models of top civil servant training*. Springer.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition*, Harper and Row, New York.

Zhang, Y., et al. (2018). How does transformational leadership Promote innovation in construction? The mediating role of innovation climate and the multilevel moderation role of project requirements. *Sustainability, 10*(5), 1506.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.244-259

ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE COOPERATION OF THAILAND AND MALAYSIA IN FINDING SOLUTIONS TO THE CONFLICT IN SOUTHERN BORDER PROVINCES

วิรัช แสงโชติ, ศุภพัชร์พิมล สิมลี, เกวลิน ศีลพิพัฒน์
Wirat Saengchot, Supapatpimon Simlee, Kevalin Silphiphat
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: saengchotwirat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความร่วมมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งประเด็นปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนของความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน ประกอบด้วยข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองในคณะกรรมาธิการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และข้าราชการรัฐสภาสามัญที่มีความรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับชำนาญการขึ้นไป ตลอดจนศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยและมาเลเซียมีความร่วมมือทางความมั่นคงมาตั้งแต่ช่วงก่อนที่มาเลเซียจะได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่ปัญหาความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความเป็นเอกราชของปัตตานีได้เริ่มก่อตัวขึ้น อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2556 ได้เริ่มกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพอย่างเป็นทางการและมีมาเลเซียทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานในด้านต่าง ๆ สำหรับปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างสองประเทศมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น มุมมองทางประวัติศาสตร์ บทบาทและการวางตัวของผู้อำนวยความสะดวก สำหรับปัจจัยสนับสนุนของความร่วมมือ

*Received May 16, 2024; Revised June 24, 2024; Accepted June 27, 2024

โดยเฉพาะในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขมีหลายปัจจัย เช่น การแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างเป็นทางการของผู้นำประเทศไทยและมาเลเซีย และฝ่ายที่สามในกระบวนการพูดคุยควรได้รับความเชื่อใจและการยอมรับจากคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย
คำสำคัญ: การแก้ปัญหาความขัดแย้ง; ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย; พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstracts

This research aimed to study the cooperation of Thailand and Malaysia in finding solutions to the conflict in southern border provinces, together with problems and obstacles to the cooperation of the two countries in finding solutions to the conflict in the southern border provinces, as well as study the supporting factors to the cooperation between Thailand and Malaysia. The research used qualitative research methods from primary sources and semi-structured interviews with seven key informants, including political parliamentary officials in various committees related to solving the Conflict in Southern Border Provinces and ordinary parliamentary official with knowledge of international relations at the professional level or higher, as well as revised secondary data from documents related to the peace dialogue process in southern border provinces. data were analyzed using content analysis.

The research results revealed that Thailand and Malaysia had cooperated securely since independence in 1957. At the same time, problems of insurgency and violence related to a demand for Pattani's independence began to emerge. However, 2013, a formal peace dialogue process began, with Malaysia performing as a facilitator. For the problems and obstacles in the cooperation between the two countries, there were internal and external factors, such as historical perspective, roles, and the positioning of facilitators. The supporting factors to the cooperation, especially in the peace dialogue process, including the exchanges of official visits between Thai and Malaysian leaders and third parties in the peace dialogue process, should gain trust and acceptance from both conflicting parties.
Keywords: Solutions to the Conflict; The Cooperation of Thailand and Malaysia; Southern Border Provinces

บทนำ

ปัญหาการก่อการร้ายถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Threat from Non-State Actors) ได้สร้างผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่หลายประเทศ ส่วนปัญหาการก่อความไม่สงบ (Insurgency) เป็นการกระทำที่มุ่งต่อต้านรัฐบาลเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบาย บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่หรือโครงสร้างการบริหารของรัฐ โดยใช้กำลังมวลชนทั้งที่มีอาวุธหรือไม่มีอาวุธ อย่างไรก็ตาม การก่อความไม่สงบแตกต่างกับการก่อการร้าย เนื่องจากการก่อความไม่สงบเป็นการปฏิบัติการเคลื่อนไหวเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่ผู้ก่อการได้ดำเนินการภายในประเทศของตนเอง และเป็นวิธีหนึ่งที่กลุ่มชนใช้ปฏิบัติการเพื่อให้รัฐบาลสนองตอบต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มตน (สุรชาติ บำรุงสุข, 2547) โดยการก่อความไม่สงบมีหลายรูปแบบ เช่น การก่อความไม่สงบโดยมุ่งเน้นมวลชน (Mass-Oriented Insurgency) การก่อความไม่สงบแบบดั้งเดิม (Traditional Insurgency) การต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Non –Violent Resistance) การก่อการจลาจลและการปฏิวัติ (Riot and Revolution) การก่อการร้าย (Terrorism) เป็นต้น ดังนั้น จึงมักเห็นการก่อการร้ายทั้งการวางเพลิง การลอบวางระเบิดและการลอบสังหารประชาชนผู้บริสุทธิ์ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการก่อความไม่สงบ ทั้งนี้ การก่อความไม่สงบมักมีสาเหตุหลักมาจากปัญหาความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตอย่างมากและเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน (เสนาะ พรรณพิกุล, 2560)

สำหรับประเทศไทย ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญและเป็นปัญหาที่สั่งสมมายาวนาน มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน และเชื่อมโยงกันในหลายมิติ จึงทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปด้วยความยากลำบากและยังไม่มีท่าทีว่าจะยุติลงได้โดยง่าย ทั้งนี้ ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ระหว่างชาวมลายูมุสลิม (Malay Muslim) และกลุ่มรัฐผู้มีอำนาจ เนื่องจากสนธิสัญญาอังกฤษ - สยาม (Anglo-Siamese) ในปี 2452 ที่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มชนในพื้นที่ทางใต้ของสยามเป็นสองสัญชาติ ถือเป็นการสูญเสียตัวตนของรัฐปาตานีและผู้คนในพื้นที่นี้ รวมถึงปมขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ การปกครองของรัฐไทยต่อกลุ่มคนมลายูมุสลิมที่ไม่ตระหนักถึงสิทธิและความหลากหลาย ล้วนนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมาอย่างยาวนานจนกระทั่งในปี 2547 ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ทวีความรุนแรงอย่างเห็นได้ชัดอีกครั้ง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดูแลและบริหารของภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มแบ่งแยกดินแดนทำการปลุกระดมและเคลื่อนไหวกลุ่มก่อการร้ายติดอาวุธโดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพนักรบอิสลาม (Jitpiromsri & Mc Cargo, 2010) ความไม่สงบต่างยังเกิดจากกลุ่มก่อการร้ายอื่น ๆ เช่น องค์การปลดปล่อยสหปัตตานี

(PULO) และขบวนการแนวร่วมการปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (BRN) โดยกลุ่มก่อการร้ายเหล่านี้ใช้ความรุนแรงทุกประเภท ทั้งการฆ่า การยิง การโจมตี และการวางระเบิด เพื่อสร้างสถานการณ์ให้ผู้คนหวาดกลัว โดยพื้นที่เป้าหมายหลักของการก่อการร้าย คือ โรงเรียน เพราะเชื่อว่าโรงเรียนเป็นตัวการสำคัญในการปลูกฝังวิธีคิดแบบชาตินิยมของภาครัฐที่เป็นไทย จนทำให้ตัวตนและวัฒนธรรมมุสลิมในพื้นที่สูญหายไป

ที่ผ่านมาทุกรัฐบาลนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความสำคัญกับสังคมพหุวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีจุดมุ่งหมาย คือ การลดเงื่อนไขของความรุนแรง โดยเน้นการทำความเข้าใจระหว่างคู่ขัดแย้ง การสร้างเครือข่ายสันติภาพชายแดนใต้ (Peace Net) ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ ความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องดำเนินการด้วยความมุ่งมั่นโดยได้รับการสนับสนุนจากตัวแสดงทุกฝ่าย โดยมีมาเลเซียเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทเป็นฝ่ายที่สามในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุย (พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ และฆอซาลี อาแว, 2565) รวมถึงที่ผ่านมาประเทศไทยและมาเลเซียได้ร่วมกันสร้างและใช้กลไกเครื่องมือในการแก้ปัญหาที่มีระหว่างกันอย่างสันติวิธี เช่น การจัดตั้งคณะกรรมาธิการร่วมไทย-มาเลเซีย (Joint Commission: JC) อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวยังคงมีความยืดเยื้อและมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนได้จากข้อมูล ณ วันที่ 10 มกราคม 2567 พบว่า ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา มีเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึงเดือนมกราคม 2567 รวม 21,485 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต รวม 7,344 ราย และมีผู้ได้รับบาดเจ็บ รวม 13,641 ราย (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงประเด็นปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือดังกล่าว ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนของความร่วมมือระหว่างสองประเทศ โดยใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันของ James N. Rosenau (1969) ที่กล่าวว่า สภาวะแวดล้อมทางการเมืองภายในประเทศสามารถส่งผลกระทบต่อรูปแบบหรือพฤติกรรมการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมหกประการ แต่ผู้วิจัยเลือกใช้เพียงสามสภาวะแวดล้อมมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 1. สภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) ประเทศไทยมีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซีย 2. สภาวะแวดล้อมด้านเชื้อชาติ (Racial Environment) ของชาวมลายูมุสลิม และ 3. สภาวะ

แวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) ประเทศมาเลเซียมีองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างสันติภาพในภูมิภาค เพื่อนำไปสู่แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน โดยในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่มีการรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 จนถึงสิ้นสุดวาระการดำรงตำแหน่งของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนของความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1.รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่มีลักษณะเป็นเชิงลึกและเป็นองค์รวมจากจำนวนตัวอย่างขนาดเล็ก (Hair et al., 2003) โดยอาศัยการตั้งคำถามหรือการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี (Information-Rich Cases) (ชาย โพธิสิตา, 2554) รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารด้วยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยจากเอกสาร โดยแบ่งตามประเภทเนื้อหาของเอกสารและพยายามตีความหมายที่แฝงอยู่ในข้อความที่ปรากฏในเอกสารเหล่านั้น (เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน สมาชิกวุฒิสภา 5 คน และข้าราชการรัฐสภาสามัญ 1 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมาธิการหรือคณะอนุกรรมาธิการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ

เป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญที่มีความรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระดับชำนาญการขึ้นไป

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการศึกษาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ 1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ และ 2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อใช้ยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการทบทวนวรรณกรรมโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยทำการตีความข้อมูลอย่างละเอียดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถจับประเด็นหลักที่นำไปสู่สาระสำคัญของแต่ละข้อความ (เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ตศิกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552) ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นภาพรวม (Holistic View) หมายถึง องค์ประกอบของปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกันที่มีอยู่แล้วตามสภาพที่เป็นจริง เพื่อช่วยให้เกิดความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ในด้านต่าง ๆ (Holloway & Wheeler, 2002) จากนั้นทำการตีความเพื่อสร้างข้อสรุปของเหตุการณ์แต่ละอย่างที่ต้องการศึกษาจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น (Appleton, 1995)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็นสองประเด็น ดังนี้

1.1 ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย ประเทศมาเลเซียถือเป็นสภาวะแวดล้อมประชิด ตามทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันของ James N. Rosenau ที่กล่าวว่า สภาพการณ์ภายในประเทศกับสภาพการณ์ระหว่างประเทศมีความเกี่ยวพันกัน การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐหนึ่งจึงไม่ได้มีที่มาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแต่อย่างเดียว แต่มาจากความเหลื่อมกันระหว่างหน่วยการเมืองภายในประเทศ

(Polity) กับระบบภายนอก (External Environment) เนื่องจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทำให้การติดต่อระหว่างรัฐต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยการเมืองที่มีสภาวะแวดล้อมประชิดกับประเทศมาเลเซีย ตามทฤษฎี ทำให้รัฐบาลไทยมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความช่วยเหลือจากมาเลเซีย โดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกประเทศเป็นข้อบังคับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัจจัยภายในของไทย เช่น พรมแดนที่ติดต่อกันหลายร้อยกิโลเมตร ผู้เห็นต่างจากรัฐมีภาษา วัฒนธรรม และความเชื่อเหมือนกับชาวมาเลเซียท้องถิ่น ส่วนปัจจัยภายนอกคือ มาเลเซียมีองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และที่สำคัญมาเลเซียรับรู้มาโดยตลอดว่าครั้งหนึ่งประเทศไทยเคยช่วยให้มาเลเซียผ่านพ้นวิกฤตด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาได้ จึงจำเป็นต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกประเทศของไทยนำมาซึ่งความร่วมมือทางด้านความมั่นคงดังที่ปรากฏให้เห็นสามารถแบ่งออกเป็นสองลักษณะใหญ่ คือ 1. การร่วมมือเพื่อปราบปรามโจรคอมมิวนิสต์มาลายาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และ 2. การร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในช่วงระยะเวลาหลังนี้มาเลเซียได้ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างรัฐบาลไทยและผู้เห็นต่างจากรัฐ

1.2 กลไกการดำเนินงานของความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทย ตัวแทนผู้เห็นต่าง และมาเลเซีย เรื่องนี้ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เนื่องจากรัฐไทยมีความพยายามพูดคุยสันติภาพในทางลับตั้งแต่ปี 2534 และในปี 2535 พลเอก อกนิษฐ์ หมื่นสวัสดิ์ หัวหน้าคณะและในนามของกองทัพภาคที่ 4 เดินทางไปพูดคุยกับตนกูบีรอ กอตอนีลอ ประธานผู้ก่อตั้งกระบวนการพูโล ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ต่อมาในปี 2536 ได้เดินทางไปพูดคุยกับกลุ่มพูโลอีกครั้ง ณ กรุงดามัสกัส ประเทศซีเรีย หลังจากนั้นก็มีความพยายามพูดคุยโดยรัฐต่อมา ทั้งนี้ กระบวนการพูดคุยอย่างเป็นทางการได้เริ่มต้นขึ้นในปี 2556 จนนำไปสู่การลงนามในเอกสารแสดงเจตจำนงเข้าสู่กระบวนการพูดคุยสันติภาพ โดยมีฝ่ายความมั่นคงมาเลเซียเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก เมื่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาบริหารประเทศได้สานต่อกระบวนการดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 230/2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2557 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2557) ก่อนจะเดินทางไปเยือนประเทศมาเลเซียอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 ธ.ค. 57 เพื่อแนะนำตัวในฐานะนายกรัฐมนตรีและสานต่อกระบวนการพูดคุย โดยได้

แต่งตั้งให้ พลเอก อักษรา เกิดผล เป็นหัวหน้าคณะพูดคุย (ทีมงานเลขานุการคณะพูดคุยเพื่อสันติสุข จชต. (ชุดเดิม), 2562)

2. ผลการศึกษาประเด็นปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็นสี่ประเด็น ดังนี้

2.1 ความเป็นภราดรภาพมุสลิมของชาวมลายู (Malay Muslim Brotherhood) ผู้เห็นต่างจากรัฐมักใช้ช่องว่างของอำนาจอธิปไตยในแต่ละประเทศ และสภาพภูมิประเทศที่ธุระกันดารในการซ่องสุมกำลังและเข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่ของอีกประเทศหนึ่ง อีกทั้งกลุ่มผู้เห็นต่างบางส่วนอยู่ในฐานะพลเมืองสองสัญชาติซึ่งมักจะข้ามฝั่งไปมาระหว่างรัฐไทยและมาเลเซีย ทำให้การติดตามจับคุมผู้กระทำความผิดเป็นไปได้ยาก เหล่านี้ทำให้มาเลเซียไม่สามารถดำเนินการอะไรไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวข้องกับการปราบปรามซึ่งเป็นการร้องขอจากฝ่ายไทย ด้วยเหตุผลหลักสามประการคือ 1. มาเลเซียเป็นประเทศมุสลิม หากประกาศว่าจะช่วยไทยปราบปรามผู้เห็นต่าง มาเลเซียจะโดนประเทศมุสลิมด้วยกันตำหนิในทำนองร่วมกับไทยพุทธในการปราบปรามมุสลิมด้วยกัน 2. รัฐบาลจะโดนโจมตีจากฝ่ายค้าน และ 3. ประชาชนมุสลิมจะไม่พอใจรัฐบาล จนอาจนำไปสู่การสูญเสียคะแนนนิยมในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2.2 เจตจำนงทางการเมืองของฝ่ายรัฐไทยและผู้เห็นต่างจากรัฐที่ไม่ชัดเจน ทั้งสองฝ่ายต้องทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับสังคมพหุวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่และการไม่ซื้อเวลาผ่านกระบวนการพูดคุย ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี นับตั้งแต่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับกระบวนสันติภาพที่มีความพยายามพูดคุยในทางลับในปี 2534 จนกระทั่งมีการจัดตั้งคณะพูดคุยอย่างเป็นทางการและเปิดเผยให้สาธารณะรับรู้ในปี 2557 อาจทำให้เห็นว่ารัฐไทยไม่กล้าเผชิญกับรากของปัญหาอย่างจริงจังและการขาดผู้นำทางการเมืองที่ฉลาดหลักแหลมและกล้าหาญ

2.3 การสร้างภาพที่ไม่เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างประเทศของสื่อ สื่อมวลชนของทั้งสองประเทศโดยเฉพาะสื่อไทยมักใช้ระดับความรุนแรงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินระดับความสำเร็จของกระบวนการพูดคุย ตัวเลขของความรุนแรงและการสูญเสียลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นความคืบหน้าเชิงบวก แต่ในความเป็นจริงสื่อมักทำให้สังคมไทยส่วนใหญ่เกิดข้อสงสัยถึงความสำเร็จของกระบวนการพูดคุย ซึ่งสื่อจะสร้างภาพให้เห็นว่ารัฐไทยเป็น ผู้แพ้ หรือ ผู้ชนะ และฝ่าย BRN เป็นผู้เดินหน้าในการพูดคุยแต่ฝ่ายไทยเน้นตั้งรับ และมักจะตั้งคำถามกับความจำเป็นของฝ่ายมาเลเซีย เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างประเทศ

2.4 ความไม่เป็นเอกภาพของคณะพูดคุยของทั้งสองฝ่าย ผู้แทนฝ่ายไทยซึ่งเป็นข้าราชการระดับสูงจากหน่วยงานต่าง ๆ มักยึดติดกับวัฒนธรรมขององค์กร แทนที่จะให้ข้อเสนอว่าควรจะทำอย่างไรถึงจะถูกต้อง อีกทั้งเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงส่วนหนึ่งยังมีแนวคิดแบบสงครามเย็นที่ว่ารัฐบาลสามารถยุติปัญหานี้ได้โดยไม่จำเป็นต้องให้ฝ่ายที่สามเข้ามายุ่งเกี่ยวมากเกินไป ขณะที่ฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐบางครั้งรวมตัวกันเป็นองค์กรร่มอย่างหลวม ๆ เพื่อมาพูดคุยกับรัฐไทย เช่น มารา ปาตานี อีกทั้งตัวแทนที่เข้าร่วมพูดคุยกับรัฐไทยก็ไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญได้เพราะสมาชิกภายในกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้กระบวนการพูดคุยเกิดความล่าช้า จนกระทั่งทั้งฝ่ายไทยได้มีการเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุยและฝ่ายมาเลเซียเปลี่ยนตัวผู้อำนวยความสะดวกเนื่องจากมีการเปลี่ยนรัฐบาลและทำให้เกิดภาวะสุญญากาศอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เรื่องต่าง ๆ ที่มีการหารือกันและยังหาข้อยุติไม่ได้ต้องจบลง

3. ผลการศึกษาปัจจัยสนับสนุนของความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็นสามประเด็น ดังนี้

3.1 การแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างเป็นทางการของผู้นำประเทศไทยและมาเลเซีย สะท้อนให้เห็นความจริงใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งผ่านคำพูดและการแสดงความคิดเห็นของผู้นำประเทศ โดยรัฐบาลมาเลเซียมีความมุ่งมั่นสานต่อความช่วยเหลือประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จ เช่น ครั้งที่ดร. มหาเธร์ โมฮัมหมัด เยือนประเทศไทยในฐานะนายกรัฐมนตรีและขึ้นบรรยายพิเศษหัวข้อ “ความสัมพันธ์มาเลเซียและไทยในบริบทอาเซียน” ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2561 ความว่า แม้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียจะมีช่วงที่ไม่ราบรื่นบ้าง แต่ไทยเป็นพันธมิตรในอาเซียนที่มีความสัมพันธ์อันยาวนาน และที่สำคัญไทยยังให้ความช่วยเหลือมาเลเซียให้ผ่านพ้นสงครามจลาจลคอมมิวนิสต์มาได้ ดังนั้น มาเลเซียตระหนักและให้ความสำคัญที่จะช่วยเหลือประเทศไทยในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความไม่สงบในภาคใต้ของไทยให้สำเร็จ คำพูดเหล่านี้ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ปัญหาและถือเป็นสัญญาณที่ดีต่อคณะพูดคุยสันติสุข (ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล, 2562)

3.2 ความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 230/2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ อนุญาตให้จัดตั้งกลไกการทำงานขึ้นมา 3 ระดับ ประกอบด้วย ระดับที่ 1 คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับที่ 2 คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดน และระดับที่ 3 คณะประสานงานระดับพื้นที่ ซึ่งในแต่ละระดับมีสำนักงานเลขานุการเป็นของส่วนงานตนเอง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2557) นี่อาจจะเป็นสิ่งที่สามารถยืนยันได้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้

พยามดึงทุกภาคส่วนเข้ามาอยู่ในกระบวนการสันติภาพ ซึ่งสะท้อนได้จากอำนาจหน้าที่ที่ระบุว่าให้สร้างสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้เอื้อต่อกระบวนการพูดคุย ประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคประชาสังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในระดับพื้นที่ และ

3.3 ผู้อำนวยความสะดวกที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ในที่นี้คือฝ่ายมาเลเซีย ซึ่งจะสามารถช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดช่องว่างในการสื่อสาร และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจรจาที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ในทางทฤษฎีนักวิชาการมักจะให้คำจำกัดความของผู้อำนวยความสะดวก (Facilitators) และผู้ไกล่เกลี่ย (Mediators) ที่แตกต่างกัน แต่ในเชิงปฏิบัติแล้วหน้าที่ของทั้งสองมักมีความทับซ้อนกัน ดังนั้น เป็นการดีกว่าที่จะหาข้อตกลงเรื่องขอบเขตหน้าที่ (Term of References: TORs) ของฝ่ายที่สาม

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า ประเทศมาเลเซียทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างรัฐบาลไทยและผู้เห็นต่างจากรัฐทั้งก่อนและหลังการเปิดเผยให้สาธารณะและประชาชนรับรู้เรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ไทยเคยช่วยเหลือมาเลเซียให้หลุดพ้นจากภัยคุกคามคอมมิวนิสต์และมาเลเซียมีองค์ความรู้ในด้านนี้ ตลอดจนจะได้รับการยอมรับจากประเทศมุสลิมในตะวันกลางหากสามารถช่วยแก้ปัญหาได้สำเร็จและเป็นโอกาสในการขยายการค้าการลงทุนในประเทศตะวันออกกลางมากขึ้น นอกจากนี้ การมีฝ่ายที่สามที่คู่ขัดแย้งให้การยอมรับเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในกระบวนการสื่อสารเจรจาต่อรองในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการพูดคุยถือเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของกระบวนการสร้างสันติภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของอาภัสรา เฟื่องฟู (2555) ที่ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดจังชายแดนภาคใต้ : บทเรียนจากต่างประเทศ” พบว่า ในการแก้ปัญหาควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยสันติภาพ อีกทั้งฝ่ายไทยควรขอความร่วมมือจากมาเลเซียช่วยกดดันกลุ่มผู้เห็นต่างให้เข้าร่วมกระบวนการพูดคุยสันติภาพ เนื่องจากกลุ่มแกนนำและสมาชิกส่วนหนึ่งเข้าไปเคลื่อนไหวอยู่ในประเทศมาเลเซีย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือประกอบด้วย 1. ความเป็นภราดรภาพมุสลิมของชาวมลายู กล่าวคือ กลุ่มผู้เห็นต่างส่วนหนึ่งอยู่ในฐานะพลเมืองสองสัญชาติ ทำให้การติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นไปได้ยาก รวมทั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากฝ่ายมาเลเซียตามที่ไทยร้องขอ เนื่องจากหลักการภราดรภาพมุสลิมที่ต้องช่วยเหลือชาวมุสลิมด้วยกันโดยไม่คำนึงถึงประเทศชาติ และความ

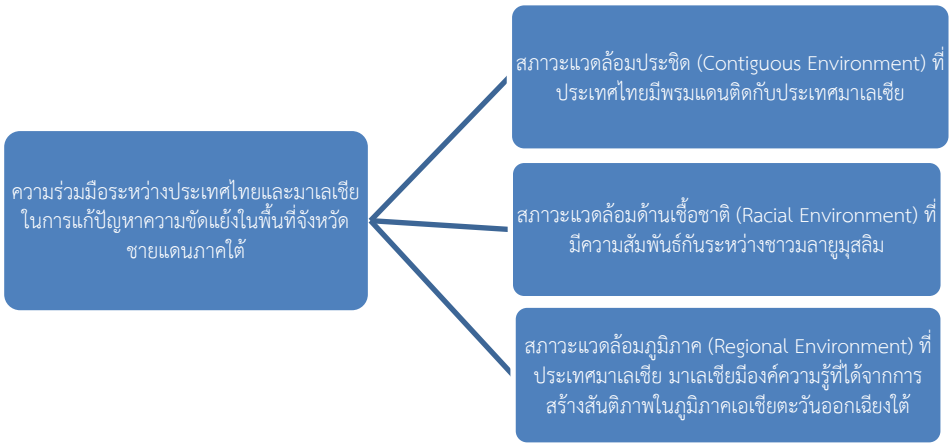
เป็นชาติพันธุ์มลายูเหมือนกัน ทำให้ประเทศมาเลเซียที่ยื่นมือเข้ามาช่วยไทย แต่กลับช่วยได้ไม่เต็มที่ ดังปรากฏในงานวิจัยของพันเอก อดิศักดิ์ ประชากิตติกุล (2560) ที่ศึกษาเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศมาเลเซียในการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่พบว่า เมื่อฝ่ายไทยร้องขอให้ช่วยปราบปรามหรือจับกุมผู้มีหมายจับของไทยที่หนีไปอาศัยอยู่ในฝั่งมาเลเซีย แต่มักจะไม่ได้รับความร่วมมือ อีกทั้งมาเลเซียยังปิดตาข้างเดียว โดยเพิกเฉยต่อการเคลื่อนไหวของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในมาเลเซีย เช่น การปล่อยให้ ดร.วัน กาเดร์ เจ๊ะมัน อาจารย์ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในมาเลเซียและประธานองค์กรเบอร์ซาตู สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งแยกดินแดนอย่างเปิดเผยอยู่บ่อยครั้ง 2. เจตจำนงทางการเมือง (Political View) ที่ไม่ชัดเจน กล่าวคือ เจตนารมณ์ทางการเมืองของทั้งสองฝ่ายยังไม่เข้มแข็งมากพอเพื่อทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความสำคัญกับสังคมพหุวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่และการไม่ซื้อเวลาผ่านกระบวนการพูดคุย และแต่ละฝ่ายต้องยอมถอยคนละก้าวเพื่อเปิดพื้นที่ให้มีการประนีประนอม 3. การสร้างภาพที่ไม่เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างประเทศของสื่อ กล่าวคือ สื่อมวลชนถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถทำให้ผู้คนรับรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และความร่วมมือระหว่างไทย-มาเลเซีย แต่สื่อหลักหลายสื่อมักใช้ระดับความรุนแรงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินระดับความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยมักทำให้สังคมไทยส่วนมากเกิดข้องสงสัยถึงความสำเร็จของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ แทนที่สื่อจะช่วยสร้างบรรยากาศการร่วมมือของทุกภาคส่วน และ 4. ความไม่เป็นเอกภาพของคณะพูดคุยของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ผู้แทนฝ่ายไทยในคณะพูดคุยยึดติดกับวัฒนธรรมขององค์กรและชุดความเชื่อที่ได้รับการปลูกฝังจากหน่วยงานมาให้ข้อคิดเห็นว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ หรือสิ่งใดทำได้และไม่ได้ แทนที่จะให้ข้อเสนอว่าควรจะทำอย่างไรถึงจะถูกต้องหรือจะทำอย่างไรเพื่อให้ไปถึงเป้าหมายได้โดยไม่เกิดผลเสียตามมา และที่สำคัญเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงยังมีแนวคิดแบบสงครามเย็นที่ว่ารัฐบาลสามารถยุติปัญหานี้ได้โดยไม่จำเป็นต้องให้ฝ่ายที่สามเข้ามายุ่งเกี่ยวมากเกินไป ซึ่งเป็นความคิดที่สวนทางกับแนวคิดการพูดคุยสันติภาพที่มีมาเลเซียเป็นฝ่ายที่สาม ขณะที่ฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐบางครั้งรวมตัวกันเป็นองค์กรร่มอย่างหลวม ๆ เพื่อมาพูดคุยกับรัฐไทย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยสนับสนุนความร่วมมือ ได้แก่ 1. เอกภาพและความต่อเนื่องของนโยบาย รวมถึงแผนงานที่ชัดเจน และงบประมาณ โดยการพิจารณาปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน มีความต่อเนื่องของการดำเนินการแก้ปัญหา และมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการที่สามารถรองรับและสนับสนุนนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน มีกลไกการดำเนินงานที่มีเอกภาพ และบูรณาการการทำงานร่วมกัน

อย่างต่อเนื่อง 2. การแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างเป็นทางการของผู้นำประเทศไทยและมาเลเซีย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจริงใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านคำพูดและการแสดงความคิดเห็นของผู้นำประเทศถือเป็นสัญญาณที่ดีต่อคณะพูดคุยสันติสุข 3. ความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคประชาสังคม และการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักได้แสดงความคิดเห็นและผลักดันไปสู่นโยบายที่เป็นรูปธรรม และ 4) ฝ่ายที่สามในการเจรจาที่ได้รับความเชื่อใจและการยอมรับจากคู่ขัดแย้ง เนื่องจากบทบาทของฝ่ายที่สามสามารถช่วยลดช่องว่างในการสื่อสาร สร้างความไว้วางใจ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของคณะทำงานสร้างพื้นที่สันติภาพจากคนใน (2557) ที่ศึกษาเรื่อง “เราจะทำให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าต่อไปได้อย่างไร?” ที่พบว่า บทบาทของฝ่ายที่สามในกระบวนการสันติภาพมีหลายรูปแบบตั้งแต่การทูตแบบเงียบ การเป็นคนกลางในการเจรจา การเป็นสักขีพยาน ไปจนถึงการร่างข้อตกลง ทั้งนี้ฝ่ายที่สามต้องยึดหลัก “การไกล่เกลี่ยที่บริสุทธิ์” มีความเป็นกลาง ไม่แสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ และที่สำคัญคนกลางจะทำหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเมื่อคนกลางมีเดิมพันในการยุติความขัดแย้งนั้น ๆ ด้วย และที่สำคัญต้องได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่าย

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า การนำทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Theory) มาอธิบายปรากฏการณ์ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ 1. สภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) ที่ประเทศไทยมีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซีย 2. สภาวะแวดล้อมด้านเชื้อชาติ (Racial Environment) ที่คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ด้านเชื้อชาติกับชาวมาเลเซียหรือความเป็นมลายูมุสลิม และ 3. สภาวะแวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) ที่ประเทศมาเลเซียมาเลเซียมีองค์ความรู้ที่ได้จากการสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เมื่อนำสภาวะแวดล้อมทางการเมืองภายในประเทศและภายนอกประเทศของทั้งสองประเทศที่มีลักษณะคล้ายและสัมพันธ์กัน จนสามารถส่งผลกระทบต่อรูปแบบหรือพฤติกรรมการกำหนดนโยบายต่างประเทศของทั้งสองประเทศ ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและมาเลเซียในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสร้างกระบวนการสันติภาพหลายช่องทาง (Multi-Track Peace Process) เพื่อยกระดับการพูดคุยให้มีมิติมากกว่าการพูดคุยแบบทางการและเพิ่มช่องทางการแสดงความคิดเห็นและการสื่อสารของทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้แสดงความรู้สึก ความต้องการ และความคาดหวังที่มีต่อกระบวนการสันติภาพ ตลอดจนสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการส่งเสริมสันติภาพเพื่อให้ความรู้แก่สาธารณะในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพและเป็นการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมกระบวนการสันติภาพ อันเป็นการสนับสนุนเจตจำนงทางการเมืองให้เป็นข้อตกลงที่เป็นรูปธรรม

2. ควรแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยสันติวิธี โดยการส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยกับบุคคลที่มีความเห็นและอุดมการณ์ต่างจากรัฐ รวมถึงสร้างหลักประกันความปลอดภัยในการเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ตลอดจนขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกไม่เท่าเทียมอย่างเป็นรูปธรรม

3. ควรมีการใช้กลไกด้านนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญของรัฐสภาในการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานของรัฐและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย รวมทั้งหาข้อเท็จจริงและศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นปัญหาของสังคมและประชาชนโดยรวม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติ

4. ควรจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและการกระจายอำนาจ เพื่อทำให้ประชาชนรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของอธิปไตยที่แท้จริง รวมถึงเป็นแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้ผู้เห็นต่างหันมาใช้กระบวนการทางการเมืองเพื่อแก้ปัญหาทางการเมืองโดยไม่หันไปจับอาวุธต่อต้านรัฐ รวมถึงทำลายชีวิตและทรัพย์สินของผู้บริสุทธิ์

5. ควรยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษที่บังคับใช้เฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือประกาศที่ใช้ในบางพื้นที่ที่มีเหตุรุนแรงบ่อยครั้ง

6. ควรแก้ไขความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลมาเลเซียว่าด้วยความร่วมมือชายแดน ฉบับลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2543 เนื่องจากมีการบังคับใช้มาแล้วหลายสิบปีและบ่อยครั้งที่ฝ่ายไทยร้องขอให้ฝ่ายมาเลเซียจับกุมผู้ต้องสงสัยหรือผู้มีหมายจับที่หลบซ่อนในฝั่งมาเลเซียหรือดำเนินการในลักษณะที่เป็นการปราบปราม แต่ฝ่ายมาเลเซียมักอ้างว่าไม่ได้ระบุไว้ในข้อตกลงและไม่ค่อยได้รับความร่วมมือในประเด็นนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้อำนวยความสะดวกควรแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองที่เข้มแข็งและความจริงใจในการแก้ไขปัญหาทั้งด้านความร่วมมือและการปราบปราม และไม่ควรเปลี่ยนผู้อำนวยความสะดวกหรือหัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายผู้เห็นต่างจากรัฐบ่อยครั้ง เพราะการเปลี่ยนหัวหน้าคณะพูดคุยจำเป็นต้องเริ่มสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจกับผู้เห็นต่างจากรัฐอีกครั้ง ซึ่งอาจจะใช้เวลานานในการสร้างความรู้สึกจริงใจและทำให้เกิดความไว้ใจ

2. ควรสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหามากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ รวมถึงสร้างโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การค้าชายแดน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ตลอดจนสนับสนุนการสร้างพื้นที่ปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. ตัวแทนคณะพูดคุยฝ่ายไทย โดยเฉพาะข้าราชการด้านความมั่นคง ไม่ควรมีชุดความคิดที่ว่าไม่ต้องการให้ฝ่ายที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนพูดคุย เนื่องจากไม่สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพูดคุยระหว่างคู่ขัดแย้งหลักด้วยเหตุผลที่ว่าแต่ละฝ่ายพร้อมที่จะผิดคำพูดได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อไม่มีการลงนามใด ๆ หลังการพูดคุย รวมถึงเป็นการกีดกันความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยประเทศมาเลเซียซึ่งมีบทบาทเป็นฝ่ายที่สามสามารถเป็นได้มากกว่าผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการพูดคุย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม เพื่อให้การแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความครอบคลุมและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ตลอดจนควรศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นคนในพื้นที่หรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากกว่านี้ รวมทั้งควรศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนฝ่ายมาเลเซียหรือผู้เห็นต่างจากรัฐ ซึ่งอาจจะทำให้ทราบมุมมองที่แตกต่างออกไปในประเด็นเดียวกัน และสุดท้ายอาจจะนำสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีสันติสุขได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

คณะทำงานสร้างพื้นที่สันติภาพจากคนใน. (2557). *เราจะทำให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าต่อไปได้อย่างไร?* กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.

ชาย โพธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ทศพล ชัยสัมฤทธิ์ผล. (2562). *มหาเธร์ โมฮัมหมัด: ไม่เชื่อมั่นในหลักการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหาชายแดนใต้.* สืบค้น 1 มีนาคม 2567, https://www.bbc.com/thai/thailand-45979411.

ทีมงานเลขานุการคณะพูดคุยเพื่อสันติสุข จชต. (ชุดเดิม). (2562). *กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข จชต.: ความท้าทายของการต่อสู้ทางความคิดตามแนวทางสันติวิธีในทัศนะของผู้ปฏิบัติงานจริง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เมจิก แอนด์ พิคเซลเวิคส์ สตูดิโอ.

เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ตศิกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความหมาย และการหาความหมาย.* นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ และฆอซาลี อาแว. (2565). บทบาทนานาชาติในกระบวนการสันติภาพและข้อสังเกตบางประการต่ออนาคตชายแดนใต้. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 20*(3), 117-133.

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2567). *สรุปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.* สืบค้น 1 มีนาคม 2567, จาก https://deepsouthwatch.org/th.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2557). คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ประกาศฉบับลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2557/เลขที่คำสั่ง 230/2557). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุรชาติ บำรุงสุข. (2547). *ปัญหาความมั่นคงใหม่.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เสนาะ พรรณพิกุล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 2*(2), 15-27.

อดิศักดิ์ ประชากิตติกุล. (2560). *แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศมาเลเซียในการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.* กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

อาภัสรา เฟื่องฟู. (2555). *กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทเรียนจากต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: สถาบันต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.

เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 17*(1), 17-29.

Appleton, J. V. (1995). Analyzing qualitative interview data: Addressing issues of validity and reliability. *Journal of Advanced Nursing, pp. 22*, 993–997.

Hair, J. F., Bush, R. P., & Ortinau, D. J. (2003). *Marketing research.* New York: McGraw-Hill Higher Education.

Holloway, I., & Wheeler, S. (2002). *Qualitative research in nursing.* Oxford: Blackwell Science.

Jitpiromsri, S., & McCargo, D. (2010). The southern Thai conflict lasted six years: Insurgency, not just crime. *Contemporary Southeast Asia A Journal of International and Strategic Affairs, 32*(2), 156–183.

Rosenau, J. N. (1969). *Linkage Politics: Essay on the convergence of national and international Systems.* New York: The Free Press.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.260-272

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES USING BOARD GAMES COMBINED WITH COOPERATIVE LEARNING ABOUT PERCENTAGES TO PROMOTE PROBLEM-SOLVING ABILITIES FOR GRADE 5 STUDENTS

พาฝัน จอมสังข์, กิตติพงษ์ พุ่มพวง
Phafan Jomsung, Kittipong Phumpuang
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
Corresponding Author E-mail: phafanj65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง ร้อยละ ระหว่างก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับบอร์ดเกม แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 78.57/77.33 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 สามารถพัฒนา

*Received April 12, 2024; Revised May 22, 2024; Accepted May 23, 2024

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ; บอร์ดเกม; การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

This article sought to 1.Develop and assess the efficacy of cooperative learning activities that integrate board games with learning objectives to support Grade 5 students' capacity to solve percentage problems to meet the 75/75 criteria. 2. To assess how well students answered percentage-based issues before and after lessons that included cooperative learning and board games as learning activities. Twenty pupils from Wat Khlong Kachen Community School in Grade 5 (academic year 2023) comprise the sample group. Apply a method of purposive selection. The instruments employed in the study are a Cooperative education program, including board games and a test of arithmetic problem-solving skills both before and after the study. Play board games to improve your ability to solve mathematical problems. Average values were employed in data analysis. T-test and the standard deviation.

According to the study's findings, 1. learning activities utilizing board games and cooperative learning about percentages effectively foster problem-solving skills. The efficiency for Grade 5 students met the required standards with a score of 78.57/77.33. 2. Outcomes of cooperative learning on percentages and learning management with board games to help fifth-grade students develop their problem-solving skills. It is possible to improve one's capacity to solve mathematical puzzles after studying at a level higher than previously, with statistical significance at the .05 level.
Keywords: Cooperative Learning; Board Games; Solving Mathematical Problems

บทนำ

ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นความสามารถที่นำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ถือเป็นหัวใจของการเรียนคณิตศาสตร์ เพราะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตรเป็นทักษะการทำความเข้าใจปัญหา คิดวิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหาโดยเลือกวิธีการที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์ การแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ข้อเท็จจริง ผู้ที่มีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ดีมักมีความรู้ ประสบการณ์ ระบบการคิด และระบบการตัดสินใจที่ดี ซึ่งการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นกระบวนการแก้ปัญหาถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในการแก้ปัญหา

สภาพปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนต่ำกว่าค่าเป้าหมายของโรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์กำหนดไว้คือ ร้อยละ 70.00 จากการวิเคราะห์ผลการเรียนและคะแนนตัวชี้วัดสาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต เรื่อง โจทย์ปัญหาร้อยละ พบว่า มีคะแนนต่ำกว่าหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ เนื่องจากโจทย์ปัญหาร้อยละเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยากซับซ้อนนักเรียนไม่สามารถทำความเข้าใจปัญหา คิดวิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน ไม่สามารถเลือกใช้วิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์กลับไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ อีกทั้งจากสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ยังขาดสื่อและนวัตกรรม การเรียนรู้ที่จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ต่อนักเรียนด้วยกัน จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงมีส่วนทำให้ผลการเรียนไม่สำเร็จตามค่าเป้าหมายของโรงเรียนกำหนดไว้

การจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จากการเน้นหนักที่วิชาการเป็นการเน้นให้ความสำคัญไปที่ผู้เรียน รูปแบบการเรียนการสอนสมัยใหม่จึงมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมและสื่อที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและได้ทดลองทำด้วยตัวเอง ดังนั้นจึงได้มีการออกแบบสื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ด้วยการประยุกต์นำเอาบอร์ดเกมเข้ามาใช้กับการเรียนรู้โดยมีการจำลองเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้เล่นและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน (วรัตต์ อินทสระ, 2562) การจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกมจึงเป็นเทคนิคการสอนสมัยใหม่ที่ได้รับความนิยมมากเพราะไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว บอร์ดเกมยังสามารถช่วยพัฒนาทางด้านสมองช่วยเปิดพื้นที่และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น และหากได้นำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเข้า

มาช่วยส่งเสริมในการเรียนการสอนแล้วนั้น ยิ่งเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย เนื่องจากการเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ใช่วิธีการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มรวมกันแบบธรรมดา แต่เป็นการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการทำงานและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2554) ส่วนลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ดีนั้น ต้องมีการจัดกลุ่มย่อยที่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้ความสามารถ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน สมาชิกภายในกลุ่มมีการหมุนเวียนกันรับผิดชอบเพื่อความเสมอภาค มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอธิบายให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน มีการยอมรับและสนับสนุน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ตามความต้องการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ประยุกต์นำเอาบอร์ดเกมเข้ามาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน อีกทั้งยังได้นำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเข้ามาช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่มีการวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนตลอดจนยังสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้เป็นอย่างดีและเมื่อนักเรียนมีความสามารถในแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบ One Group Pretest Posttest Design มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. บอร์ดเกม เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ 3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ 1. บอร์ดเกม เรื่องร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการออกแบบบอร์ดเกมผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางของ ADDIE Model 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นการออกแบบ (Design) กำหนดเป้าหมายในการสร้างบอร์ดเกม และช่วงอายุของผู้เล่น ทำการเขียนแนวทางในการสร้างเกมของแต่ละเรื่อง รวมถึงออกแบบสถานการณ์หรือเนื้อหาของเกมที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา โดยกำหนดระยะเวลาในการเล่นแต่ละบอร์ดเกมให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระตัวชี้วัดที่กำหนด และกระบวนการเรียนรู้ และการกำหนดจำนวนของผู้เล่นโดยคำนึงถึงจำนวนนักเรียนในชั้นเรียน และรูปแบบ ของบอร์ดเกม ได้แก่ การกำหนดกฎและกติกาของบอร์ดเกม วิธีการเล่นเกม และการได้รับชัยชนะในบอร์ดเกม ขั้นการพัฒนา (Development) พัฒนาบอร์ดเกมตามขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้ เสนอบอร์ดเกมต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและประเมินคุณภาพโดยใช้แบบประเมินคุณภาพชนิดประมาณค่า (Rating Scale) ขั้นการทดลอง (Implementation) นำบอร์ดเกมที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับนักเรียนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์ เพื่อหาประสิทธิภาพของ โดยการทดสอบประสิทธิภาพแบบรายบุคคล นักเรียนจำนวน 3 คน ประสิทธิภาพที่ได้ 76.67/71.11 การทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม นักเรียนจำนวน 9 คน ประสิทธิภาพที่ได้ 76.19/76.67และนำไปการทดสอบหาประสิทธิภาพภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่าง ขั้นการประเมินผล (Evaluation) นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์

ประสิทธิภาพ 75/75 2. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยดำเนินตามขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ 2. ศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากงานวิจัย หนังสือ และเอกสารทางวิชาการ จากนั้นดำเนินการสร้างแผนการจัด การเรียนรู้ 3. นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญแล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งโดยภาพรวมการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.07 4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน 3. การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้ 1. ศึกษาสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) และนำมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดมากำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดทำร่างแบบทดสอบปรนัยจำนวน 25 ข้อ และแบบทดสอบอัตนัย 8 ข้อ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ 2. นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เสนอ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจหาความตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสมของภาษา และข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงโดยคำนวณหาคาดัชนีความสอดคล่อง (IOC) มีคาตั้งแต 0.60 ขึ้นไปถือวามีความสอดคล่องกัน 3. นำแบบทดสอบที่ผ่านการคัดเลือกไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก 4. นำผลการวิเคราะหเปนรายขอโดยพิจารณาจากคาความยากงาย โดยเลือกขอสอบที่มีคาความยากงายอยูระหวาง 0.2 - 0.8 และดัชนีคาอำนาจจำแนก คัดเลือกเฉพาะขอที่มีคาอำนาจจำแนกตามเกณฑตั้งแต 0.2 ขึ้นไป 5. นำแบบทดสอบ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาจัดพิมพ์เป็นฉบับเดียวกัน เพื่อนำไปใช้เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ ก่อนเรียนและหลังเรียนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยไปยังโรงเรียนชุมชนวัดคลองคะเชนทร์ 2. ปฐมนิเทศนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่6 โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และแนะนำการเรียนด้วยบอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือให้กลุ่มทดลองทราบ 3. ประเมินระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของกลุ่มทดลองก่อนเรียน โดยใช้ แบบทดสอบวัดความสามรถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง 5. หลังจากที่กลุ่มทดลองเรียนด้วย

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.260-272

บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องร้อยละ แล้วให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นคะแนนหลังเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ตามเกณฑ์ E1/E2

5.2 การเปรียบเทียบความสามารในการแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยทดสอบค่า (T-Test) แบบ Dependence

ผลการวิจัย

1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 75/75 กับนักเรียนจำนวน 20 คน

จำนวนนักเรียน	คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน (70 คะแนน)	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน(30 คะแนน)	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ 75/75
20 คน	55.00	78.57	23.20	77.33	78.57/77.33

จากตาราง 1 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เท่ากับ 78.57/77.33

ภาพที่ 1 ตัวอย่างบอร์ดเกม

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 จำนวน 20 คน

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig (2-tailed)
ก่อนเรียน	20	16.77	3.84	18.97*	.000
หลังเรียน	20	23.20	2.88		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า การทดสอบก่อนเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 16.77 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.84 และการทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.20 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.88 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาบอร์ดเกมด้วยกระบวนการตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบโดยได้ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบอร์ดเกมและเนื้อหาสาระ โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นทำการวิเคราะห์กำหนดเนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมรวมถึงกำหนดจำนวนกิจกรรมการเรียนรู้และบอร์ดเกม จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้มีทั้งหมด 4 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ชั่วโมง โดยในการจัดการเรียนรู้โดยโดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือแต่ละครั้ง จะประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน เป็นการแจ้งจุดประสงค์ การเรียนรู้ ทบทวนความรู้เดิมสร้าง กระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมในการเรียนด้วยการใช้กิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เป็นการนำเสนอความคิดรวบยอดใหม่หรือบทเรียนใหม่ อาจเป็นการสอนตรงหรือจัดในรูปแบบของการอภิปราย และสอนโดยครูเป็นผู้นำเสนอสิ่งที่นักเรียนต้องเรียน โดยมีกระบวนการสอนแบบบรรยาย สาธิต อธิบายแสดงเหตุผลและใช้คำถามถาม ขั้นที่3 แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมเป็นขั้นตอนการจัดกลุ่มหรือจัดทีมของนักเรียนโดยแบ่งกลุ่ม 3 – 5 คน โดยจัดให้คละความสามารถและทีมจะต้องช่วยกันและกัน ในการเตรียมความพร้อม และความเข้มแข็งให้สมาชิกทุกคน ขั้นที่ 4 แข่งขันเกม โดยมีขั้นตอน

ดังนี้ 1. ขั้นนำเสนอเกม คือขั้นชี้แจงวิธีการเล่นบอร์ดเกม และกติกาการเล่นบอร์ดเกม เป็นขั้นตอนกระตุ้นความคิดเชื่อมโยงสู่เรื่องที่เรียนหรือเกมที่จะเล่น 2. ขั้นสอน คือขั้นที่นักเรียนจะเล่นตามกติกาบอร์ดเกม โดยการเล่นควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน 3. ขั้นสรุป คือขั้นที่มีการใช้คำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ หรือสาระที่นักเรียนได้รับจากการเล่นบอร์ดเกม เป็นขั้นตอนที่ครูใช้คำถามกระตุ้นเพื่อนำไปสู่การสรุปประเด็นความรู้ กระบวนการเล่นบอร์ดเกม ความรู้สึก ขั้นที่5 ประมินผล คือขั้นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นขั้นตอนการประเมินผลการเรียนรู้นักเรียนในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการโพลยาเข้ามาช่วยแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นทำความเข้าใจปัญหา เป็นการวิเคราะห์โจทย์ปัญหา ว่าโจทย์กำหนดอะไรมาให้และโจทย์ถามว่าอะไร 2. ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา เป็นการหาความสัมพันธ์ของระหว่างข้อมูลที่โจทย์กำหนดและสิ่งที่โจทย์ต้องการหา เพื่อวางแผนในการแก้โจทย์ปัญหา เลือกวิธีแก้ปัญหา 3. ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ คิดคำนวณหรือแสดงวิธีทำเพื่อให้ได้คำตอบ 4. ขั้นตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบความสมเหตุสมผลของคำตอบว่าสอดคล้องกับสิ่งที่โจทย์ต้องการหรือไม่ และสรุปคำตอบ และผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพ พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 78.57/77.33 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ อย่างมีหลักเกณฑ์และขั้นตอน และได้ศึกษาตำรา ศึกษาข้อมูลก่อนลงมือสร้าง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำจากการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ และที่ได้ไปทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม จึงทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาต ชิ้นเจริญ (2564) เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐานมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 77.82/79.89 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ที่กล่าวว่า เราจะยอมรับประสิทธิภาพของสื่อหรือชุดการสอนหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ถือค่าความแปรปรวน 2.5-5% นั่นคือประสิทธิภาพ

ของสื่อหรือชุดการสอนไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์เกิน 5% แต่โดยปกติเราจะกำหนดไว้ 2.5% เราก็สามารถยอมรับได้ว่าสื่อหรือชุดการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังเรียนโดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการแกปญหาผานกิจกรรมบอร์ดเกมได้ การเลนบอร์ดเกมชวยใหนักเรียนเข้าใจกฎ กติกา และจุดประสงคของเกม ซึ่งจะชวยใหนักเรียนสามารถเขียนคำตอบขั้นทำความเข้าใจปญหาได้ หลังจากที่นักเรียนอานโจทยอย่างละเอียด นักเรียนสามารถเขียนได้วา โจทยตองการอะไรและมีจุดประสงคอะไรซึ่งบอร์ดเกมแต่ละบอร์ดเกมก็จะมีวัตถุประสงค์ กฎกติกา และระดับความยากง่ายที่ไม่เหมือนกัน โดยปรับเนื้อหาจำนวนตัวเลข ลักษณะของบัตรโจทย์ให้เหมาะสมกับพื้นฐานของนักเรียนเริ่มจากง่ายไปหายากตามลำดับ ผู้สอนสามารถปรับบัตรโจทย์ให้นักเรียนเล่นได้ตามระดับความสามารถของนักเรียนในขณะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนกลุ่มอ่อนหรือกลุ่มกลางได้ฝึกแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น นักเรียนกลุ่มเก่งได้ฝึกทักษะแก้โจทย์ปัญหาให้มีความชำนาญมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบบอร์ดเกมโดยคำนึงถึงหลักการออกแบบบอร์ดเกมดังนี้ 1. ระยะเวลาในการเล่นเกมต้องเพียงพอต่อการเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2. กำหนดสถานการณ์ในเกมให้แตกต่างออกไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เกมมีความน่าสนใจและตื่นเต้นทุกครั้งที่เล่น 3. มีกติกาการเล่นเกมที่ชัดเจน กติกาไม่ซับซ้อนจนเกินไปสำหรับช่วงชั้นของนักเรียน มีการเสริมแรงให้ผู้เล่น เพิ่มรูปแบบวิธีการที่จะทำให้ผู้เล่นได้รับชัยชนะ ให้ผู้เล่นใกล้แพ้สามารถพลิกสถานการ์ไล่ตามทันผู้เล่นที่นำเกมได้เกมบรรลุวัตถุประสงค์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม ผู้วิจัยพบว่านักเรียนให้ความสนใจกับบอร์ดเกม และให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ มีการช่วยเหลือกัน ในกลุ่ม ทำงานกันเป็นทีม เคารพกฎกติกาในเกม และผู้นำกลุ่ม ร่วมกันหาคำตอบของโจทย์ สนุกสนานระหว่างเล่นเกม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2557) กล่าวไว้ว่า วิธีการสอนโดยใช้เกม คือ วิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถโดยผู้เรียนเป็นผู้เล่นเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวีย์ กรกชงาม (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ทักษะทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แบบประเมินก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกมคณิตศาสตร์หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูง

กว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ Lin and Cheng (2022) ศึกษาผลของการใช้เกมกระดานที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) จำนวน 22 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เจตคติของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และแรงจูงใจในการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ. 05 แสดงว่าเกมกระดานช่วยทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการแยกตัวประกอบของนักเรียนดีขึ้น และยังทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีและมีแรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังจากที่ผู้วิจัยได้นำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์พบว่าช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่สูงขึ้น ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียน เป็นการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ทบทวนความรู้เดิมสร้าง/กระตุ้นความสนใจ ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เป็นการนำเสนอความคิดรวบยอดใหม่หรือบทเรียนใหม่ ขั้นที่ 3 แบ่งกลุ่มทำกิจกรรมเป็นขั้นตอนการจัดกลุ่มหรือจัดทีมของนักเรียน ขั้นที่ 4

แข่งขันเกม ขั้นที่5 ประมินผล คือขั้นการประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นขั้นตอน สามารถเลือกใช้วิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์กลับไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ตามความต้องการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมครูผู้สอนควรศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการเล่นเกมให้เข้าใจอย่างชัดเจน และก่อนเริ่มทำกิจกรรม ในช่วงแรกผู้สอน ควรอธิบายวิธีการเล่นเกมในแต่ละขั้นให้ผู้เรียนได้ทราบโดยละเอียดคำนึงถึงเวลา ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เพียงพอสำหรับการเล่มบอร์ดเกมในแต่ละกลุ่มควรมีนักเรียนกลุ่มเก่ง ให้ช่วยเหลือกลุ่มอ่อนและปานกลางทุกครั้ง ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้จากการเล่นเกมในแต่ละครั้ง และควรตรวจสอบพื้นฐานของนักเรียนเพื่อปรับความยาก - ง่ายของบัตรโจทย์เกม เพื่อ ไม่ให้ยากหรือซับซ้อนจนเกินไปอาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมควรเพิ่มเกมที่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความสนใจ เช่น เปลี่ยนเป็นรูปแบบเกมคอมพิวเตอร์ หรือเล่นแบบออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักเรียนสามารถใช้บอร์ดเกมนี้ เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียนการใช้รูปแบบเทคโนโลยีก็สามารถเพิ่มความน่าสนใจให้กับบอร์ดเกมได้เช่น เพิ่มเสียง ทำให้เกมน่าตื่นตาตื่นใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนอีกด้วย

2. ควรมีการทำวิจัยโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกม โดยนำไปประยุกต์ในรายวิชาอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น วิทยาการคำนวณ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือบูรณาการ รายวิชาต่าง ๆ ร่วมกัน หากเนื้อหาบอร์ดเกม มีความเกี่ยวข้องกับบริบทสภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน เช่น นำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดมา

เป็นต้นแบบของเกม ควรใช้ภาพประกอบเป็นภาพสถานที่จริง จะทำให้นักเรียน เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย,* 5(1), 1-20.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ปาริชาต ชิ้นเจริญ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเป็นฐาน ที่ส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วรัตต์ อินทสระ. (2562). *เปลี่ยนห้องเรียนเป็นห้องเล่น.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *คู่มือการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2554). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง.* เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.

สรวีย์ กรกชงาม. (2564).การพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น. *Journal of Modern Learning,* 8(1), 1-15.

Lin, Y.T., & Cheng, C.T. (2022). Effects of Technology –Enhanced Board Game in Primary Mathematics Education on Students' Learning Performance. *Applied Sciences*, 12(2022), 11356,1-12.

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก*

THE COMPETENCY DEVELOPMENT FOR EDUCATIONAL OFFICERS: THE CASE STUDY OF PHITSANULOK PROVINCIAL EDUCATIONAL OFFICE

กาญจนา นครคง, ธนัสถา โรจนตระกูล, โชติ บดีรัฐ
Kanjana Nakronkong, Tanastha Rojanatrakul, Chot Bodeerat
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: kanjanakoy0210@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา 2.เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา และ 3.เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงประมาณ ประชากร คือ บุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 290 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.02) พบว่า ปัญหามากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ ($\bar{X}$= 4.10) 2. ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72) และต้องการพัฒนามากที่สุด คือ ด้านความรู้ ($\bar{X}$ = 4.01) 3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา พบว่า เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถโดยการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างถูกต้องชัดเจน มีการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน และควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนา; ศักยภาพ; บุคลากรทางการศึกษา

*Received February 23, 2024; Revised March 18, 2024; Accepted March 21, 2024

Abstracts

The objectives of this research article are 1. to study the problem of developing the potential of educational personnel, 2. to study the need for educational personnel potential development, and 3. to study the guidelines for developing the potential of educational personnel in Phitsanulok Provincial Educational Area Office. This research is quantitative. The research population is 290 educational personnel of the Phitsanulok Provincial Educational Area Office. The research instrument is a questionnaire. The data analysis statistics are percentage, mean, and standard deviation. The information is presented by essay.

The results of the research showed that 1. The conditions of problems in the potential development of educational personnel are found overall at a moderate level ($\overline{X}$ = 3.02). It was found that the area with the highest average was professional self-development ($\overline{X}$= 4.10). 2. The need for the potential development of educational officers' fat a hhigh-level ($\overline{X}$= 3.72). It was found that tknowledge was neededto develop ($\overline{X}$= 4.01). 3. Guidelines for developing the potential of educational personnel were found that it is the development of knowledge and abilities for personnel by clearly defining roles and responsibilities, building knowledge and understanding in the main point of developing the potential. Moreover, there is adequate resource support for operations, and personnel should be developed continuously.

Keywords: Developing; Potential; Educational Personnel

บทนำ

ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ จึงทำให้การปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ สมรรถนะของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานต่อเพื่อนร่วมงาน มีประสิทธิภาพ เพราะปัญหาของเทคโนโลยีที่ก้าวไกลประกอบกับบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงานมีช่วงวัยในการทำงานที่มีอายุมากจึงทำให้ไม่ค่อยก้าวทันต่อเทคโนโลยีมากนัก ขาดทักษะและความเข้าใจ มีพฤติกรรมการทำงานในแบบ

เดิม ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน (ชินวัตร เจริญนิตย์ และคณะ, 2565) สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา พบว่า สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและปานกลาง ทักษะที่มีสภาพและปัญหามากที่สุด คือ ทักษะการสืบค้นข้อมูลและทักษะการสร้างนวัตกรรมดิจิทัล แนวทางในการส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารควรเปิดใจรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สร้างขวัญและกำลังใจในการพัฒนานวัตกรรมแก่บุคลากร และกระตุ้นให้บุคลากรของตัวเองได้รับความรู้ ความเข้าใจและฝึกทักษะปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำพาองค์กรไปสู่องค์กรดิจิทัลได้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการฝึกอบรม ประเวศน์ มหารัตน์สกุล (2550) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพิ่มพูนทักษะ ความคิด บทบาทและทัศนคติ เพื่อส่งเสริมให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปกติแล้วองค์การคาดหวังให้ผู้บังคับบัญชา หัวหน้างานทำหน้าที่ฝึกอบรมผู้ใต้บังคับบัญชา และถือเป็นหน้าที่หนึ่งของผู้บังคับบัญชา วิธีการที่นิยมทำกัน คือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือการสอนงาน หรือการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่เป็นทางการ เช่น การอบรมหัวหน้างานให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ การประสานงาน การเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี เป็นต้น

ในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีบุคลากรทางการศึกษาจำนวนมากจึงต้องมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพ ทันโลก ทันเหตุการณ์ใหม่ ๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีความรับผิดชอบงานที่แตกต่างกันไปในแต่ละหน้าที่ แต่ละสายงาน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอทั้งด้านความรู้ ทัศนคติในการปฏิบัติงาน และทักษะในการปฏิบัติงานรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานในปัจจุบันเป็นไปอย่างราบรื่น สะดวกรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ การพัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะพัฒนาให้บุคลากรในสังกัดมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการเข้ารับการศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับคุณวุฒิที่เพิ่มสูงขึ้น และเพื่อความก้าวหน้าในสายอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร

ประชากร ได้แก่ เนื่องจากบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 290 คน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา และแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินแบบสอบถามให้คะแนน 3 ระดับ คือ + 1 หมายถึงมีความสอดคล้อง 0 หมายถึงไม่แน่ใจ - 1 หมายถึงไม่สอดคล้อง หาค่าความสอดคล้องรายข้อ (IOC : Index of item Objective Congruence) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.5 – 1.0 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมทุกข้อ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน รายได้ ตำแหน่ง สังกัด วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ นำมาแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา คือ 1. การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ 2. การพัฒนาด้านเทคโนโลยี 3. การพัฒนาทักษะภาษา 4. การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตอนที่ 3 ความต้องการศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก คือ 1. ด้านความรู้ (Knowledge) 2. ด้านความเข้าใจ (Understanding) 3. ด้านทักษะ (Skill) 4. ด้านทัศนคติ (Attitude) 5. ด้านพฤติกรรม (Behavior) โดยผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบกับบริบท นำเสนอเป็นความเรียง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง คือ บุคลากรทางการศึกษา สายสนับสนุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1,2,3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยใช้การเก็บตามจำนวนข้อมูลของบุคลากรแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 290 ชุด คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบส่วนถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 62.8 มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 66.2 มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 16 – 30 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 37.9 มีรายได้ 30,001 ขึ้นไป จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 62.1 ดำรงตำแหน่งนักวิชาการศึกษา จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 25.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา

ลำดับ	สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ (New Skill)	3.99	0.47	มาก
2.	การพัฒนาด้านเทคโนโลยี (Technology Development)	3.98	0.65	มาก
3.	การพัฒนาทักษะภาษา (Language Skill)	3.01	0.98	ปานกลาง
4.	การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ (Professional Development)	4.10	0.78	มาก
ภาพรวม		**3.02**	**0.47**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 2 ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา

ลำดับ	ความต้องการพัฒนาศักยภาพ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านความรู้ (Knowledge)	4.01	0.32	มาก
2.	ด้านความเข้าใจ (Understanding)	3.47	0.49	ปานกลาง
3.	ด้านทักษะ (Skill)	3.80	0.47	มาก
4.	ด้านทัศนคติ (Attitude)	3.47	0.34	ปานกลาง
5.	ด้านพฤติกรรม (Behavior)	3.88	0.69	มาก
ภาพรวม		**3.72**	**0.36**	**มาก**

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1. เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรเป็นอย่างดี ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2. กระบวนการทำงาน และมอบหมายผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน ทั้งเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพรอบ และผู้สนับสนุน พร้อมกำหนดบทบาทความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3. สร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้บุคลากรในสังกัดได้ทราบ มีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถูกต้องชัดเจน 4. มีการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน 5. ควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า สภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามองเห็นความสำคัญเพื่อที่บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดจะได้มีการพัฒนาตนเองและมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ทั้งยังมีการพัฒนา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความรู้ทักษะใหม่ ๆ อาทิ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาเน้นการให้เหตุผล ทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะทัศนคติเชิงบวก สามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่จะเป็นส่วนสำคัญให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางทักษะ ภาษา ที่จะเป็นส่วนสำคัญให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและพัฒนาครูและ

บุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ทักษะภาษาท้องถิ่น ทักษะภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่จำเป็นและสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุไฮลา หมัดเลียด (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา โดยบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากกว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก

2. ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรทางการศึกษาสามารถนำความความรู้ที่ได้รับการพัฒนา การฝึกอบรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ พฤติกรรมส่วนบุคคล มีพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมองค์การ มีพฤติกรรมที่ถูก ที่ควร ถูกต้องเหมาะสม มีทักษะ ความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างถูกหลัก ถูกวิธี และถูกต้อง เพื่อจะทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ และมีความเข้าในใจหน่วยงาน โครงสร้างของหน่วยงาน ผู้บริหาร บริบทของงาน เพื่อนร่วมงาน และระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติงาน เข้าใจถึงความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมีความจำเป็นอย่างไรในการปฏิบัติงาน เข้าใจในเหตุผลการปฏิบัติงานแต่ละงานว่าเหตุใดจึงปฏิบัติงานเช่นนั้นในแต่ละงาน เข้าใจในงานและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนร่วมงานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัณย์ เปรมสุข (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะผู้นำวงสนทนาในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สหวิทยาเขตศรีวิเชียร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 ผลการวิจัย พบว่า หลังนำคู่มือการพัฒนาทักษะผู้นำวงสนทนาไปใช้ พบว่า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีทักษะผู้นำวงสนทนาหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินคู่มือการพัฒนาทักษะผู้นำวงสนทนาจากการถอดบทเรียน พบว่า คู่มือมีความชัดเจน และมีประสิทธิผลตามตัวชี้วัด มีปัจจัยความสำเร็จที่คู่มือการใช้ และการได้รับการสนับสนุน

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรเป็นอย่างดี ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการทำงาน และมอบหมายผู้รับผิดชอบ

ปฏิบัติงาน ทั้งเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพรอบ และผู้สนับสนุน พร้อมกำหนดบทบาทความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้บุคลากรในสังกัดได้ทราบ มีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถูกต้องชัดเจน มีการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน ควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพร รุจิพงษ์กุล และสราวุฒิ สืบแย้ม (2564) ได้ศึกษาสภาพและประเมินความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญของความต้องการที่จำเป็นสูงสุด คือ ด้านการศึกษาดูงาน รองลงมา คือ ด้านการสอนงานและด้านการฝึกอบรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา คือปัจจัยสนับสนุนศักยภาพและการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ (New Skill) การพัฒนาความรู้ความสามารถประสบการณ์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความรู้ทักษะใหม่ ๆ อาทิ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา เน้นการให้เหตุผล ทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ฝึกคิดวิเคราะห์การทำงานร่วมกันและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลเป็นขั้นตอน

2. การพัฒนาด้านเทคโนโลยี (Technology Development) ส่งเสริมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่จะเป็นส่วนสำคัญให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้นวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีทักษะความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แทปเลต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวิจัย จัดระบบ ประเมิน และสื่อสารสนเทศ ใช้สื่อสารเชื่อมโยงเครือข่ายและโซเชียลเน็ตเวิร์คได้อย่างเหมาะสม พัฒนาสมรรถนะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. การพัฒนาทักษะภาษา (Language Skill) ส่งเสริมความก้าวหน้าทางทักษะภาษา ที่จะเป็นส่วนสำคัญให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ทักษะภาษาท้องถิ่น สามารถใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสม และเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาต่างประเทศที่จำเป็นและสำคัญ

4. การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ (Professional Development) การพัฒนาตนเอง เพื่อวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและครบวงจร หลักสูตรและกรอบแนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เชื่อมโยง กับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาสมรรถนะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตและทักษะทางวิชาชีพ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

5. ด้านความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนา การฝึกอบรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ พัฒนาความรู้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ นโยบายและ

จุดเน้นของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ถึงขั้นตอนการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ศึกษาหาความรู้ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้มีความรู้และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย เพิ่มพูนความรู้ มีการสอนงานจากผู้ปฏิบัติงานเดิมหรือรุ่นพี่ บุคลากรเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ โดยการหมุนเวียนการทำงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้หลากหลาย

6. ด้านความเข้าใจ (Understanding) ความเข้าใจในหน่วยงาน โครงสร้างของหน่วยงาน ผู้บริหาร บริบทของงาน เพื่อนร่วมงาน และระเบียบกฎหมายในการปฏิบัติงาน เข้าใจถึงความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมีความจำเป็นอย่างไรในการปฏิบัติงาน เข้าใจในเหตุผลการปฏิบัติงานแต่ละงานว่าเหตุใดจึงปฏิบัติงานเช่นนั้นในแต่ละงาน เข้าใจในงานและสามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีให้กับเพื่อนร่วมงานได้ เข้าใจปัญหาและผลที่เกิดขึ้นในการทำงาน

7. ด้านทักษะ (Skill) ทักษะ ความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างถูกหลัก ถูกวิธีและถูกต้อง เพื่อจะทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมบุคลากรให้มีทักษะต่าง ๆ รอบด้านเพื่อพัฒนาตนเองให้เติบโตในสายอาชีพ ให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน ความชำนาญงาน มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเพื่อการลดการสูญเสียและปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในงานด้านนั้น ๆ ทักษะดิจิทัล ทักษะภาษา ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ทันยุคทันเหตุการณ์ มีทักษะอย่างรอบด้านสอดคล้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบันและอนาคต

8. ด้านทัศนคติ (Attitude) ความเข้าใจในองค์การ หน่วยงาน เพื่อนร่วมงาน และการปฏิบัติงาน เกิดทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงาน เกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเอง เพื่อนร่วมงาน และหน่วยงาน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเสริมสร้างภาวะการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ ฝึกโต้ตอบ ฝึกให้เกิดการมีส่วนรวม แสดงทัศนคติทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างความผูกพันให้กับบุคลากร และบุคลากรต่อหน่วยงานได้เป็นอย่างดี

9. ด้านพฤติกรรม (Behavior) พฤติกรรมส่วนบุคคล พฤติกรรมในการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมที่เกิดจากวัฒนธรรมองค์การ มีพฤติกรรมที่ถูก ที่ควร ถูกต้องเหมาะสม การสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที และมีพฤติกรรมในการทำงานเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของหน่วยงาน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน โดยการปฏิบัติงานแบบกลุ่มหรือทีมผู้ปฏิบัติงาน การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ความเข้าใจในพฤติกรรมการแสดงออกของบุคลากรในแง่มุมต่าง ๆ

ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษานั้นเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรเป็นอย่างดี ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น กระบวนการทำงาน และมอบหมายผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน ทั้งเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพรอบและผู้สนับสนุน พร้อมกำหนดบทบาทความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สร้างความรู้และความเข้าใจในสาระสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้บุคลากรในสังกัดได้ทราบ มีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถูกต้องชัดเจน มีการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงาน และควรพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพตรงตามปัญหาในการปฏิบัติงานของแต่ละสายงาน ความสามารถ และความสนใจของบุคลากร

2. หน่วยงานควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างครบถ้วน มีการสอนงานแบบระบบพี่เลี้ยงเพื่อสารต่องานได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานการบริหารงานแต่ละส่วน เพื่อให้งานได้บรรลุตามเป้าหมายและราบรื่นตามความสามารถและกำลังของบุคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการพัฒนาทักษะภาษา เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

2. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา

3. ควรศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของบุคลากรมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ชินวัตร เจริญนิตย์ และคณะ. (2565). สภาพและปัญหาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ,* 17(2), 98-113.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2550). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์: มุ่งสู่อนาคต.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ตะวัน.

วรรณพร รุจิพงษ์กุล และสราวุฒิ สืบแย้ม. (2564). การศึกษาสภาพและประเมินความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารรัชต์ภาคย์,* 15(39), 215-229.

ศรัณย์ เปรมสุข. (2561). *การพัฒนาทักษะผู้นำวงสนทนาในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สหวิทยาเขตศรีวิเชียร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40* (การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566.* พิษณุโลก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566.* พิษณุโลก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566.* พิษณุโลก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566.* พิษณุโลก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์.

สุไฮลา หมัดเลียด. (2563). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3* (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง*

AREA-BASED DEVELOPMENT FOR CREATING COMMUNITY NETWORK FOR NATURAL AND ENVIRONMENTAL CONSERVATION OF THAM LAY KHAO KOP, TRANG PROVINCE

กาญจนา ดำจุติ, ยุทธนา ปราณีต, เติมศักดิ์ ทองอินทร์
Kanjana Damjutti, Yuttana Praneet, Termsak Tong-In
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kanjana.dam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และ 3. พัฒนาศักภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนที่เหมาะสม ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จำนวน 25 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1. จุดแข็ง ผู้นำกิจกรรมคนพายเรือลอดถ้ำเป็นคนในท้องถิ่นและอธิบายเรื่องราวดี มีเอกลักษณ์เฉพาะ สถานที่มีลักษณะเฉพาะ ใกล้เส้นทางหลัก 2. จุดอ่อน บุคลากรดูแลนักท่องเที่ยวมีน้อย สถานที่จอดรถน้อย 3. โอกาส คือ การแทรกธรรมะให้เข้ากับแหล่งท่องเที่ยว, เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้จากเวบไซต์ เฟสบุ๊ค 4. อุปสรรค คือ แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในการรับผิดชอบของกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา 2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ร่วมปลูกต้นไม้ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน 3. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเพิ่มกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว รวบรวมกิจกรรมพื้นบ้านจากกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ วัดร่วมกิจกรรมอบรมให้ความรู้เที่ยวอย่างมีธรรมลอดถ้ำอย่างมีศีล โรงเรียนเพิ่มรายวิชาเพื่อท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาเชิงพื้นที่; เครือข่าย; การอนุรักษ์ธรรมชาติ; ถ้ำเลเขากอบ

*Received June 5, 2024; Revised June 21, 2024; Accepted June 22, 2024

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the potential of tourist attractions, 2. To study network activities for conservation of natural tourist attractions, and 3. develop the potential of the network for conservation of natural tourist attractions, Tham Le Khao Kop, Trang Province, by interviewing key informants purposefully selected according to the nature of appropriate representation, consisting of monks, administrators of local government organizations. Network of various groups in the area and tourists, totaling 25 key informants, using in-depth-interviews and focus group discussions. Data were analyzed by content descriptive interpretation.

The research results were revealed as follows: 1. Potential tourist attractions were as follows: 1) Strengths: The leader of the rowing boat through the cave activity was a local person and explained the story well. Unique The place is unique. Near the main route 2. Weaknesses: There were few personnel to take care of tourists. There were few parking places. 3. The Opportunity; There was opportunities to insert Dhamma into tourist attractions, accessing tourist attractions from the Facebook website. 4.Threats; The tourist attractions were under the responsibility of the Department of Natural Resources and Environment, affected the development 2. Network activities to conserve natural resources included joining in planting trees, cleaning up, and sharing responsibilities among various groups in the area. 3. Developing the network's potential for conservation of natural tourist attractions by increasing activities to preserve and promote tourism by collecting local activities from various groups in the area, such as playing Saba and demonstrating bird cage making. The monasteries participated in training activities to provide knowledge, travel with Dhamma, and walk through caves with morality. The school added subjects for local areas, such as tour guides.

Keywords: Area-based Development; Networks; Nature Conservation; Tham Lay Khao Kop

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพ และมีการกระจายรายได้ไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น รวมไปถึงการค้าและการลงทุนในธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และยังส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และในการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวได้ความสนุก เกิดความพึงพอใจและได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ๆ การให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่ดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ความหลากหลายทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิต ที่เป็นปัจจัยในการดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวระดับชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทั้งในด้านของแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณภาพในการให้บริการ ด้านความพร้อมของบุคลากรที่อำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ถ้ำเลเขากอบ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ ประทับใจแก่ผู้มาเยือน ต้องนอนขนานกับเรือในการเดินทางเข้าถ้ำ การเข้าชมจะต้องรักษากฎทางธรรมชาติ ไม่สัมผัสหินงอกหินย้อย โดยทางเข้าชมโดยใช้เรือพาย เพื่อไม่ให้เกิดเขม่าควัน ไม่ส่งเสียงดังและทำลายสิ่งแวดล้อม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์และช่วยกันรักษาให้ธรรมชาติที่แตกต่างและโดดเด่นคงอยู่และยังคงเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยวนี้ต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงศักยภาพเครือข่ายชุมชนตำบลเขากอบ ในการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้ำเลเขากอบ และจะทำอย่างไรให้ประชาชน ชุมชน วัด โรงเรียน ในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมรับผิดชอบอนุรักษ์และรักษาภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ โดยไม่กระทบกับวิถีชีวิต แต่ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ และการคงสภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินั้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

2. เพื่อสร้างกิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 25 รูปหรือคน จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยว ประกอบด้วย พระสงฆ์ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน คณะครู ปราชญ์ชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนที่เหมาะสม และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ดังนี้ 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่มีค่าดัชนีวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และ 2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและรอบด้าน จากการร่วมพูดคุยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล และผู้วิจัยและคณะทำงานได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

4.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์

เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน ซึ่งผู้สัมภาษณ์จะอ่านคำถามและอธิบาย ร่วมสนทนาให้ได้เรื่องราวมากขึ้นไปตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่ม ได้อภิปรายโต้ตอบ แสดงความเห็น เล่าเรื่องประสบการณ์ และเสนอแนะปัญหา ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา กำหนดขึ้นมาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารและคณะทำงานองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) คณะครู ปราชญ์ชุมชน และนักท่องเที่ยว โดยการเลือกแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนที่เหมาะสม โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป กิจกรรมเครือข่าย และแนวทางพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติถ้ำเลเขากอบ ตามวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ พบว่า

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

1.1 ด้านบุคลากร จุดแข็งคือ คนทำกิจกรรมหรือคนพายเรือนำลอดถ้ำเป็นคนในพื้นที่ มีความสามารถในการอธิบาย มีความจริงใจ ใส่ใจมีมุขขำ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในเรื่องผิวพรรณและบุคลิก ด้วยบริบทและความพร้อมของท้องถิ่นต่อการพัฒนา มีบ้านชุมชน วัด โรงเรียน รีสอร์ทที่พักในบริเวณเดียวกันหมด มีสถานีอนามัยประจำตำบล มีแหล่งอาชีพที่คนมีฝีมือเฉพาะสามารถนำมาแสดงประกอบให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมทำกิจกรรมได้ จุดอ่อนคือ บุคลากรประจำสำนักงานและดูแลสถานที่ยังไม่เพียงพอ ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ มีเฉพาะเจ้าหน้าที่ขายบัตร เป็นการท่องเที่ยวแบบตามธรรมชาติจริง ๆ ซื้อบัตรแล้วก็ดูแลตัวเอง น่าจะมีเจ้าหน้าที่ที่คอยให้คำแนะนำ เหมือนที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ หรืออาจจะเป็นเพราะเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติก็เป็นได้ บุคลากร

น้อย หรือเป็นช่วงขาลงของแหล่งท่องเที่ยว แนะนำให้จัดเจ้าหน้าที่เน้นการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น และมีเจ้าหน้าที่พร้อมให้คำแนะนำ

1.2 สถานที่ จุดแข็งคือ สถานที่ของถ้ำเลเขากอบ สงบ เป็นธรรมชาติ จุดอ่อนคือ สิ่งปลูกสร้างทำให้ธรรมชาติไม่น่ามองและทำลายธรรมชาติ เช่น การสร้างสำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หน้าสถานที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นการปิดบังธรรมชาติ ภายในถ้ำก็เป็นธรรมชาติที่ควรอนุรักษ์ไว้ ไม่ควรทำให้ธรรมชาติดูมีสิ่งแปลกปลอม มีธรรมชาติที่น่ามอง แต่หากปลูกต้นไม้ให้มีสีสันต์เสริมตามลำธาร หรือไม้หายากเฉพาะถิ่นให้ประชาชนได้ศึกษาพันธุ์ไม้ที่อยู่ตามธรรมชาติของภูเขา ควรสร้างแรงดึงดูดแหล่งท่องเที่ยวสำหรับตั้งแต่ทางเข้า ป้ายแนะนำควรดูแลปรับปรุงอยู่เสมอ ปัญหาคือ ถ้ำเลเขากอบ เป็นกรรมสิทธิ์ของกรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถพัฒนาได้เท่าที่ควร

1.3 **กิจกรรม** จุดแข็งคือ มีกิจกรรมการล่องเรือลอดถ้ำ และการให้อาหารปลา จุดอ่อนคือ กิจกรรมเฉพาะการลงเรือแบบนอนขนานกับเรือพาลอดถ้ำ ระหว่างรอและหลังทำกิจกรรมพาลอดถ้ำไม่มีอื่นแนะนำให้นักท่องเที่ยว โอกาสคือ ตำบลเขากอบมีภูมิปัญญาที่น่านำเสนอหลายอย่าง เช่น กลุ่มผ้าบาติก กลุ่มทอผ้า น่าจะนำมาร่วมกิจกรรมในช่วงที่เป็นวันหยุดหรือช่วงที่มีทัวร์ สาธิตการทำผ้าบาติก เป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำ หรือกลุ่มทอเสื่อ หรือหมุก (กระปุก) ใบเตย ไว้ใส่หอมกระเทียม และอุปสรรคคือ นักท่องเที่ยวเสียเวลารอน่าจะได้ทำกิจกรรมเพลิดเพลินไม่น่าเบื่อระหว่างรอ มีประเพณีท้องถิ่นบางอย่างที่เลือนหายไป น่าจะนำมาทำเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ เช่น การทอยสะบ้า ผลสะบ้าสามารถหาได้ตามสภาพพื้นที่ที่เป็นป่าและภูเขามีต้นไม้จำนวนมากจึงหาได้ง่าย

1.4 **การอำนวยความสะดวก** จุดแข็งคือ สถานที่มีความพร้อมในเรื่องห้องน้ำ มีแหล่งที่พักรองรับไม่ไกล มีเรือไว้บริการนักท่องเที่ยวเพียงพอ จุดอ่อนคือร้านอาหารมีน้อย โอกาสคือ การอำนวยความสะดวกมีบริการรถเดินทางมาที่ถ้ำเลเขากอบในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ หรือบริการนำเที่ยวจากแหล่งในบริเวณเดียวกัน อุปสรรคคือ ที่จอดรถหน้าทางเข้าทำให้เสียความเป็นธรรมชาติและไม่น่ามอง

1.5 **การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว** จุดแข็งคือ การเดินทางไม่ไกลจากถนนหลัก นักท่องเที่ยวสามารถหาข้อมูล เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจาก เวบไซต์ ขององค์การบริหารส่วนตำบล จาก Youtube ป้ายเชิญชวน การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด มีเฟซบุ๊กให้เข้าถึงได้ง่าย ทราบการแหล่งท่องเที่ยวจากกลุ่มทัวร์ที่นำเที่ยว ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว จุดอ่อนคือ ป้ายสถานที่ท่องเที่ยวที่ถนนหลักชำรุดและเก่าไม่มีจุดเด่น โอกาสคือ การนำความเป็นธรรมชาติอธิบายแหล่งท่องเที่ยว โดยความร่วมมือ

ของประชาชนในพื้นที่ ให้คงความเป็นเอกลักษณ์ อุปสรรคคือ ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมกับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ควรอนุรักษ์

2. กิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

2.1 กิจกรรมการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างแรงดูดใจให้นักท่องเที่ยว ปรับทัศนียภาพให้ดูสดชื่นเชิญชวนให้อยากมา และเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ นำกิจกรรมฝีมืออาชีพ อาชีพเฉพาะถิ่นตามภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ เช่น จากกลุ่มแม่บ้านทำผ้าบาติก กลุ่มเครือข่ายสินค้า OTOP เพื่อการท่องเที่ยว กลุ่มผลิตภัณฑ์ไม้เทพธาโร อาชีพทำกรงนก ที่มาสามารถมารวมตัวกันทำกิจกรรม ณ สถานที่แหล่งท่องเที่ยวอาจจะเดือนละครั้งให้มีความต่อเนื่องเป็นตารางกำหนดการแน่นอน กลุ่มนักท่องเที่ยวสามารถมาติดตามชมได้ตามโปรแกรมการท่องเที่ยว

2.2 กิจกรรมการช่วยกันทำความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยกลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นแกนนำในการรับผิดชอบร่วมกับสถานีอนามัย และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลเขากอบ

3. การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง โดยการอบรมเพื่อสร้างความสามัคคี ให้อยากมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมร่วมกัน ของกลุ่มต่างๆ ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นแนวทางเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง ดังนี้ 1. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มสินค้า และเส้นทางการท่องเที่ยว 8 เส้นทางในตำบลเขากอบ ให้มาร่วมทำกิจกรรมที่ถ้ำเลเขากอบ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสนับสนุนกิจกรรมการสร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม 2. องค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมธนาคารรับฝากนก 3. องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนต้นไม้ ส่งเสริมหน้าบ้านน่ามอง 4. องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ เพิ่มแผนที่แนะนำการท่องเที่ยว 8 เส้นทางให้สอดคล้องกับหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทางในตำบลเขากอบ 5. องค์การบริหารส่วนตำบล ประสานเครือข่ายกลุ่มทำผ้าบาติก 6. องค์การบริหารส่วนตำบล ทำ MOU กับประชาชนในพื้นที่เส้นทางผ่าน จัดทำโครงการรับฝากรถแลกเช่าจักรยานบ้านละคัน 7. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ร่วมกับวัดเขากอบ ในการจัดที่จอดรถ 8. ตั้งชมรมรถอาสาบริการราคาถูก ให้ประชาชนที่มีรถและสามารถอาสาพาเที่ยวเข้ารวมกลุ่ม 9. เพิ่มกิจกรรมถ้ำเลเขากอบ

วันเสาร์-อาทิตย์ 10. ฝึกการเป็นมัคคุเทศก์น้อย 11. ส่งเสริมการปลูกพันธุ์ไม้หายาก 12. ส่งเสริมและอนุรักษ์กิจกรรมที่หายาก เช่น การทอยสะบ้า

อภิปรายผลการวิจัย

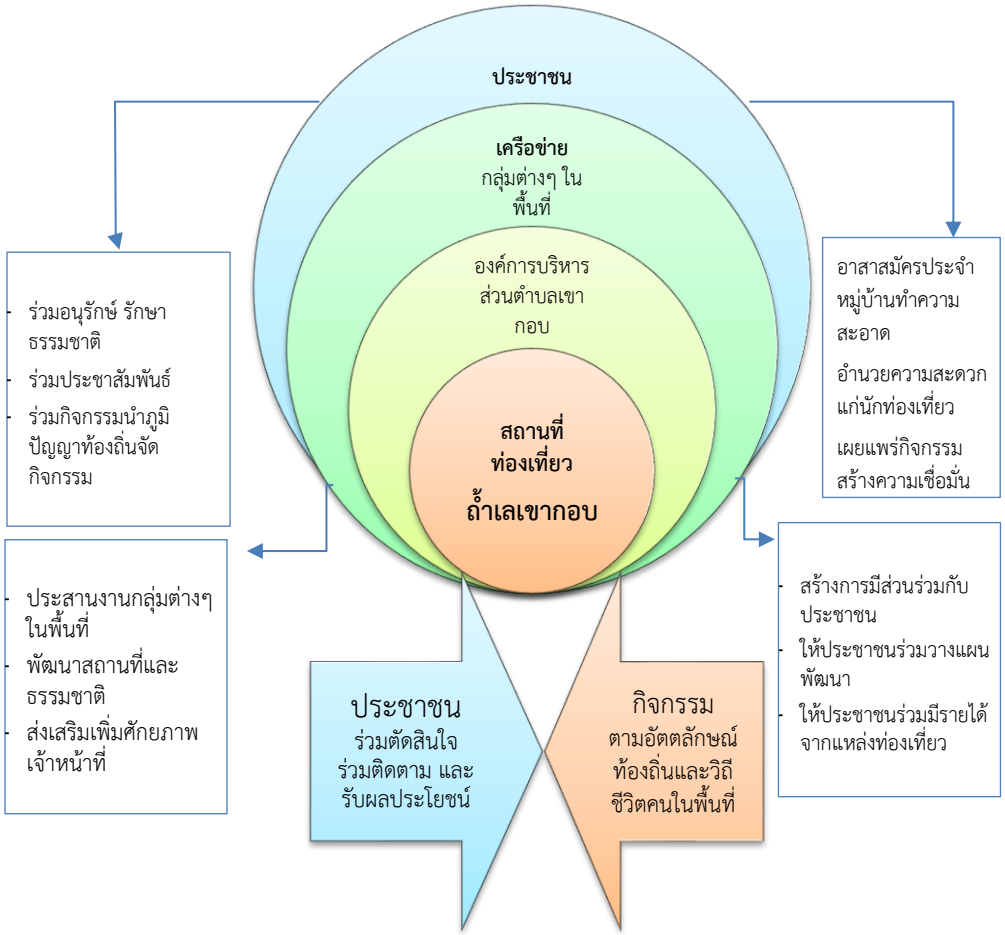
จากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถ้ำเลเขากอบ ประกอบด้วย สถานที่แปลกตา บุคลากรที่สามารถอธิบายและให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ขาดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว อภิปรายได้ว่า ความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ต้องครอบคลุมองค์ประกอบท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้านดังนี้ 1. ด้านพื้นที่ คือการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยและการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง 3. ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจกรรมในพื้นที่ 4. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว 5. ด้านการมีส่วนร่วม คือ องค์กรท้องถิ่นกับควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะได้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ หรือที่เรียกว่า “5As” ได้แก่ 1. ความดึงดูดใจ (Attraction) 2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) 3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4. ที่พัก (Accommodation) 5. กิจกรรม (Activity) และประชาชนในสถานที่นั้น ๆ มีบทบาทสำคัญในการต้อนรับและดึงดูดนักท่องเที่ยว หรืออาจชักชวนผู้ไม่เคยมาเยือนให้ตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงการแสดงความมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนต่อไป และยังสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และพระมหาเสรีชน นริสฺสโร (2556) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1. การจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ 3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้ และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมาพร บุญเพชรแก้ว (2562) พบว่า ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์การจัดป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีระดับคะแนนมากที่สุด และด้านการมีส่วนร่วมในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

จากกิจกรรมเครือข่ายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการร่วมอนุรักษ์ โดยการปลูกต้นไม้ทางเข้าถ้ำเล เขากอบ เพื่อสร้างแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม เครือข่าย คือ การประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มและองค์การที่มีกิจกรรม เป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน และเชื่อมโยงผลการทำงานหรือแนวคิดไปสู่ กลุ่มหรือองค์การอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยผ่าน กระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือกัน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้องมีผลกระทบน้อยที่สุด (Less impact) ควรให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ให้ผลประโยชน์แก่ชาวบ้านในท้องถิ่น (Local Benefits) ให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีส่วนร่วม (Local Participation) และให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ (Tourist Satisfaction) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัชลดา สุวรรณนวล และคณะ (2565) พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1 ชุมชนเข้มแข็งมีขีดความสามารถในการแก้ปัญหา 2. อาชีพพื้นบ้านที่ถือเป็นวิถีชีวิตชุมชน 3. มีธรรมชาติสภาพแวดล้อมที่ดี 4. ทรัพยากรแหล่งน้ำธรรมชาติ 5. ผู้นำชุมชน มีความสามารถ 6. อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมการกินอยู่ 7. ความมีคุณธรรม คุณงามความดี และ 8. การเรียนรู้ การเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร

การพัฒนาศักภาพของเครือข่ายการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง โดยการจัดโครงการอบรมกลุ่มเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนให้เกิดความสามัคคี และการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นถ้ำเลเขากอบ และสร้างเครือข่ายเข้มแข็งในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในตำบลเขากอบต่อจากถ้ำเล และการสร้างกุศโลบายการทำกิจกรรม “นำเที่ยวอย่างมีธรรม ลอดถ้ำอย่างมีศีล” อภิปรายได้ว่า ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องต้องรวมตัวกัน ให้ความรู้กับประชาชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนคุณค่าความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคมหรือต่อชุมชนนั้น” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมาพร บุญเพชรแก้ว (2562) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นมีความโดดเด่นมากที่สุด แหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นมากที่สุด ในประเด็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้คนในท้องถิ่นร่วมแสดงความคิดเห็น วิธีการและแนวทางปฏิบัติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว เช่น งานวิจัยของพิมพิกา

นวนจา และ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2563) พบว่า ภาคีเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ความร่วมมือในการจัดทำแผน การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีความร่วมมือในการปฏิบัติ การประเมินผล ตลอดจนมีการทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของคนในหมู่บ้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถ้ำเลเขากอบ จังหวัดตรัง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย อธิบายได้ว่า การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชน โดยพัฒนาที่ศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ รู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและพัฒนา นำวิถี

ชีวิต อัตตลักษณ์เฉพาะถิ่นร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิต รักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ ส่งเสริมบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่เป็นคนในพื้นที่ ความพร้อมของสถานที่ กิจกรรมที่จะให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและประทับใจกับอัตตลักษณ์เฉพาะของการท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกให้ความรู้ และการเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในพื้นที่ เช่น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้าทำความสะอาดเพื่อสร้างความมั่นใจ บ้านอำนวยความสะดวกรับฝากรถ วัด ให้ความรู้ ชุมชนร่วมทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีนโยบายการทำงานและประสานงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ทั้ง 8 แห่ง ให้เป็นหนึ่งเดียวเที่ยวให้สนุก

2. เครือข่ายต่าง ๆ ควรมีนโยบายเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่และสร้างรายได้แก่ประชาชนที่มรส่วนเกี่ยวข้อง

3. ประชาชนในพื้นที่ ควรมีเจตจำนงค์ร่วมกันเพื่อพัฒนาบ้านเกิดและถิ่นที่อยู่ รวมทั้งอนุรักษ์วิถีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ เช่น อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มสินค้า และเส้นทางการท่องเที่ยว 8 เส้นทางในตำบลเขากอบ ให้มาร่วมทำกิจกรรมที่ถ้ำเลเขากอบ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสนับสนุนกิจกรรมการสร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม

2. องค์การบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมธนาคารรับฝากนก จากการที่ถ้ำเลเขากอบ มีกรงนกขนาดใหญ่ ติดภูเขาที่อยู่เหนือถ้ำ จากการที่ประชาชนส่วนใหญ่เลี้ยงนกเกือบทุกบ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เพลินชม และลดภาระการเลี้ยงดูให้นกได้อยู่กับธรรมชาติ

3. องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนต้นไม้ ส่งเสริมหน้าบ้านน่ามอง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ สนับสนุนพันธุ์ไม้ให้ประชาชนปลูกหน้าบ้าน เพื่อสร้างสีสันและความสวยงามแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว

4. องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ เพิ่มแผนที่แนะนำการท่องเที่ยว 8 เส้นทาง ให้สอดคล้องกับหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว (OTOP Village) 8 เส้นทาง ในตำบลเขากอบ

5. องค์การบริหารส่วนตำบล ประสานเครือข่ายกลุ่มทำผ้าบาติก องค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ในการนำกลุ่มผ้าบาติก มาสาธิตเป็น

ตัวอย่างและให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมร่วม และวางจำหน่ายผ้าบาติก อาจจะเดือนละครั้ง มีกำหนดการโปรแกรมที่แน่นอนและประสานกับกลุ่มงานท่องเที่ยวประจำจังหวัด

6. องค์การบริหารส่วนตำบล ทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับประชาชนในพื้นที่เส้นทางผ่าน จัดทำโครงการรับฝากรถแลกเช่าจักรยานบ้านละคัน โดยให้ชาวบ้านในพื้นที่เส้นทางการท่องเที่ยวไปยังถ้ำเลเขากอบ เข้าร่วมกิจกรรมทำเป็นธนาคารจอดรถ เพื่อรองรับสถานที่จอดรถที่ไม่เพียงพอและนักท่องเที่ยวที่อยากปั่นจักรยานชมธรรมชาติ ซึ่งเขาถ้ำเลเขา จะมีอุโมงค์สวนยางพาราเป็นจุดถ่ายรูปสำหรับนักท่องเที่ยว และสามารถปั่นจักยานไปเที่ยวต่อที่ “เขาหัวแตก” ซึ่งเลยไปประมาณ 2 กิโลเมตร และระหว่างเส้นทาง 2 กิโลเมตร ล้อมรอบไปด้วยธรรมชาติ

7. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของตำบล ที่ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอีก 8 แห่งในตำบล โดยการทำแผ่นพับ เพื่อนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 8 แห่งโดยการเช่าจักรยาน และต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้นำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว

8. องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับวัดเขากอบ จัดที่จอดรถ เตรียมห้องน้ำ และจุดเช็คอินให้นักท่องเที่ยวได้ไหว้พระขอพรและถ่ายรูป และวัดร่วมสนับสนุนกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขากอบ

9. องค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งชมรมรถอาสาบริการราคาถูก ให้ประชาชนที่มีรถและสามารถอาสาพาเที่ยวเข้ารวมกลุ่ม วันไหนสะดวกก็มาลงทะเบียน คันไหนพร้อมก็มาแสตนบาย รับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนที่มีรถสามารถมีรายได้ได้ด้วย ทำให้อยากมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในพื้นที่

10. องค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่มกิจกรรมถ้ำเลเขากอบ หลังจากนักท่องเที่ยวลอดท้องมังกรแล้ว ทางออกหรือในบริเวณถ้ำเลเขากอบ วันสำคัญ หรือวันเสาร์-อาทิตย์ หรือเดือนละครั้ง เช่น เสาร์-อาทิตย์ แรกของเดือนนิมนต์พระจากวัดเขากอบ มานั่งเจริญพุทธมนต์ ให้พรแก่นักท่องเที่ยวหลักลอดท้องมังกร ตามความเชื่อเรียบร้อยแล้ว อาจมีชุดทำบุญ โดยให้นักเรียนอาสามาเป็นผู้นำอาราธณาศีล แก่คนที่มาทำบุญ เป็นการสนับสนุนนักเรียนและสร้างโอกาสในการเรียนรู้วิถีชีวิตและสามารถสร้างรายได้ได้จากความเมตตาของนักท่องเที่ยว (ทำโปรแกรมการเที่ยวถ้ำประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน)

11. องค์การบริหารส่วนตำบล กับโรงเรียนวัดเขากอบ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลประสานกับกลุ่มโรงเรียนที่อยู่ใกล้ถ้ำเลเขากอบ ให้โรงเรียนจัดอบรมนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ไหว้พระสวดมนต์ ให้สามารถพาอาราธณาศีลได้ และฝึกการเป็นมัคคุเทศก์น้อย

12. องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมการปลูกพันธุ์ไม้หายาก ประชาสัมพันธ์ขอพันธ์ไม้ที่แต่ละบ้านมีและเป็นพันธุ์ไม้ประจำถิ่นหายาก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ

13. องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมและอนุรักษ์กิจกรรมที่หายาก กิจกรรมการละเล่น เช่น การทอยสะบ้า เด็กรุ่นใหม่จะไม่รู้จักการละเล่น เป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายธรรมชาติและเข้ากับบรรยากาศแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

14. องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มอาชีพ เช่น การทำพวงกุญแจด้วยเปลือกลูกยาง เพ้นสีและภาพประกอบ ซึ่งวัสดุหาได้ในท้องถิ่น อาจจะจัดในช่วง เสาร์-อาทิตย์ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยว มีสีสันมีผลิตประจำถิ่น

15. องค์การบริหารส่วนตำบล กิจกรรมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำกรงนก ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ทำเป็นและทำเลี้ยงนก นำมาทำโชร์นักท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์

16. องค์การบริหารส่วนตำบล เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านการทำติ๊กต็อก องค์การบริหารส่วนตำบลอบรมให้เจ้าหน้าที่ ฝึพาย นักเรียน ทำติ๊กต็อก เพื่อการท่องเที่ยว สิ้นปีหรือวันสำคัญ ตั้งรางวัลนำยอดวิวมาประกวดกัน ใครทำยอดวิวได้มากที่สุด อาจจะให้เป็นถ้วยรางวัล

17. อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) จัดทำตารางผลัดเปลี่ยนกันเข้าทำความสะอาดสองเดือนหรือสามเดือนครั้งต่อกลุ่ม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมกิจกรรมประจำถิ่นที่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์อัตลักษณ์ประจำถิ่น

2. ศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยคนในพื้นที่เป็นนักประชาชนสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และนักท่องเที่ยวมีการประชาสัมพันธ์ต่อ

3. ศึกษาเกี่ยวกับ กิจกรรมอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. ควรศึกษาเกี่ยวกับ การส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สร้างแรงดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวประทับใจ

เอกสารอ้างอิง

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น) และพระมหาเสรีชน นริสฺสโร. (2556). *การพัฒนารูปแบบ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพิกา นวนจา และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2563). ภาคีเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 11(2), 29-54.*

ภัชลดา สุวรรณนวล และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปีอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 9(2), 290-307.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานฉบับสมบูรณ์. กลุ่มนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา.

อุมาพร บุญเพชรแก้ว. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศศูนย์ศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศ ป่าชาย เลนสิรินาถราชินี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร,* 39(5), 175-193.

การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

SMART CITY PROMOTION OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ทรงยศินทร์ ชนปทาธิป, วิศิษฏ์สร เอกกิตตินันท์, กรกต ชาบัณฑิต
Songyasin Chonpatathip, Wisitsorn Ekkittinan, Korakoth Chabandit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: korakoth.cha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1. วิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยในการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ 2. ศึกษากระบวนการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ 3. นำเสนอแนวทางการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามกระบวนการ PDCA เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ การบริการสาธารณะ มีความกระตือรือร้นในการการประชาชน การประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนที่ดีและให้ความไว้วางใจแก่ประชาชน 2. การบริหารจัดการฐานข้อมูลเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพและการวางแผนและการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. แนวทางการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสร้างพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ

คำสำคัญ: การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

*Received April 22, 2024; Revised May 26, 2024; Accepted June 18, 2024

Abstract

Objectives of this research article were as follows: 1. To analyze the elements and factors for promoting smart cities. 2.To study the process of promoting smart cities. 3.To present guidelines for promoting smart cities of local administrative organizations in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted by the qualitative research collecting data by in-depth-interviewing 25 key informants. Data were analyzed by descriptive interpretation.

The research results were found that 1. There were promoting smart cities of local administrative organizations in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province according to the PDCA process to improve the efficiency and results of various activities or projects and public services, by being enthusiastic in public administration public administration. Executives and personnel in local administrative organizations were good representatives and trust the people. 2. Database management was integral to supporting and promoting smart cities of local administrative organizations in Phra Nakorn Si Ayutthaya Province by collecting data efficiently and planning and developing cities efficiently. 3. Guidelines for promoting smart cities of local administrative organizations in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province There was building, developing, and enhancing the quality of life of those in that area.

Keywords: Promotion of Smart Cities; Local Administrative Organizations; Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ

เมืองต่าง ๆ ล้วนมีวิวัฒนาการตลอดเวลาและจะเป็นเช่นนี้อยู่ตลอดไปในภายภาคหน้า ด้วยเหตุนี้เองเมืองอัจฉริยะจึงไม่ได้หมายถึงสภาพการณ์ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ อันที่จริงแล้วการสร้างเมืองอัจฉริยะในอนาคตนั้นต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานที่เดียว อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลากับเมืองเของเรา ความเป็น “อัจฉริยะ” ของแต่ละเมืองจึงต้องถูกคำนึงถึงและพัฒนาให้ทันสมัยอยู่อย่างต่อเนื่อง (คู่มือเมืองอัจฉริยะประเทศไทย, 2563)

เมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City เป็นรูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัล หรือข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของบริการชุมชน เพื่อช่วยในการลดต้นทุน และลดการบริโภคของประชากร โดยยังคงเพิ่มประสิทธิภาพให้ประชาชนสามารถอยู่อาศัยได้ในคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น Smart City เป็นโครงการที่หลาย ๆ เมืองทั่วโลก พยายามพัฒนาให้เข้ากับยุค 4.0 โดยการเอาเทคโนโลยีมาผสานกับการใช้ชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะทั้งด้านการขนส่ง การใช้พลังงาน หรือโครงสร้างพื้นฐาน ที่จะทำให้เมืองที่สะดวกสบายเหมือนในฝัน เกิดขึ้นได้จริง การพัฒนาพื้นที่เป้าหมายที่คัดเลือกเป็นเมืองอัจฉริยะต้นแบบมีด้วยกัน 7 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ภูเก็ต ขอนแก่น ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา โดยความร่วมมือของ 3 กระทรวง คือ กระทรวงพลังงาน กระทรวงคมนาคม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเมืองอัจฉริยะซึ่งมีแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เน้น 5 เสาหลักสำคัญ (เสมอ นิ่มเงิน, 2565) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาในการรับโอนภารกิจด้านผังเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในช่วงของการจัดทำหรือปรับปรุงผังเมือง และในช่วงที่มีการประกาศใช้ผังเมืองแล้ว เพราะหากประชาชนไม่เข้าใจในความสำคัญของผังเมือง ก็จะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าถูกริดรอนสิทธิเหมือนกับทัศนะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้หากมีประชาชนที่มองเห็นผังเมืองเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ดังนั้นปัญหาสำคัญที่พบในส่วนของประชาชนคือ ประชาชนขาดความรู้ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2553)

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษารูปแบบการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการบริหารจัดการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชน และประชาชนมีอิสระในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สาธารณะเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยในการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยในพื้นที่เป้าหมายในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อค้นหาองค์ประกอบ กระบวนการ และรูปแบบการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะที่สอดคล้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ประชาชน กลุ่มองค์กรภาคีเครือข่าย ภาคราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้มูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากร และกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยออกแบบให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion Form) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) สำหรับกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ประกอบด้วยกลุ่ม กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากร และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 25 รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวมรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และสนทนาให้ได้สาระสำคัญตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยครอบคลุมรูปแบบการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามประเด็นการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและปัจจัยในการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามกระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์กร หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการนำ PDCA มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และช่วยให้สามารถปรับตัวและปรับปรุงได้อย่างต่อเนื่องตามความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมและความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ได้ดีขึ้นด้วย การบริการสาธารณะ มีความกระตือรือร้นในการบริหารการประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก เนื่องจากมีผลต่อความเชื่อมั่นและความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารจัดการภาครัฐในระดับท้องถิ่น ในการบริหารการประชาชน ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นตัวแทนที่ดีและให้ความไว้วางใจแก่ประชาชน

2. กระบวนการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารจัดการฐานข้อมูลเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีบทบาทและความสำคัญ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารจัดการฐานข้อมูลช่วยให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนและการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง, การจราจร, และการให้บริการสาธารณะ เพื่อช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างมีระบบ

3. แนวทางการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า 1. การบริหารจัดการ PDCA ประกอบด้วย 1.1 การวางแผน วิเคราะห์ความต้องการ กำหนดเป้าหมาย มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี 1.2 การดำเนินการ

ประสานงานซึ่งกันและกัน สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล 1.3 การตรวจสอบ มีคณะกรรมการบริหารงาน ประเมินความพึงพอใจผ่านแอฟพลิเคชั่น 1.4 ปรับปรุง การประเมินผลลัพธ์และข้อบกพร่อง ปรับปรุงให้สอดคล้องกับแผนของจังหวัด 2. การบริการสาธารณะ ประกอบด้วย 2.1 ยิ้มแย้มและเอาใจเขามาใส่ใจเรา 2.2 ตอบสนองความต้องการ.บริการ รวดเร็ว มีคุณภาพ 2.3 สมัครใจเต็มใจ บริการจริงใจในการช่วยเหลือ บริการเต็มใจไม่เลือก 3. การจัดการฐานข้อมูล ประกอบด้วย 3.1 การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย เผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย 3.2 ความปลอดภัยของข้อมูล ใช้รหัสผ่านเพื่อเข้าถึงข้อมูล สำรองข้อมูลในระบบคลาวน์ 3.3 ฐานข้อมูลแบบสัมพันธ์ มีการเก็บข้อมูลแบบสัมพันธ์ 4.การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ ประกอบด้วย 4.1 ด้าน One Stop Servic มีความสะดวก รวดเร็ว มีการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service 4.2 ด้าน Mobile Application มีระบบ Line Application มี Mobile Application ของ อบต. 4.3) ด้าน E-Saraban ลดระยะเวลาในการส่งหนังสือ ลดการใช้กระดาษ สร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ และประหยัดเวลาในการดำเนินการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและปัจจัยในการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามกระบวนการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์กร หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน วงศ์ขจรกิตติ (2559) เรื่อง นโยบายการให้บริการจังหวัดอัจฉริยะของประเทศไทย พบว่า แนวทางการดำเนินการการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การผลักด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Infrastructure Network) การวางโครงสร้างพื้นฐานเครือข่าย GIN สามารถใช้งานข้อมูลสารสนเทศภาครัฐผ่านเครือข่าย GIN ได้โดย Provide เครือข่าย GIN ไปยังศาลากลางจังหวัดและอำเภอ จังหวัด ทำการสำรวจสถานการณ์ใช้งานเครือข่าย GIN ของจังหวัดและอำเภอ และงานวิจัยของอณุวัฏ บรรลุทางธรรม (2554) เรื่อง คุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้า (BTS) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลจากการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้า (BTS) ทางด้านความน่าเชื่อถือ ความเข้าใจลูกค้า สิ่งที่มองเห็นและสัมผัสได้ และการตอบสนองต่อลูกค้าอยู่ในระดับสูง ผู้ใช้บริการที่มีเพศ สถานภาพทางครอบครัว การศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคาดหวังในการบริการ และคุณภาพการให้บริการไม่แตกต่างกัน และผู้ใช้บริการที่มีเพศ อายุ การศึกษา

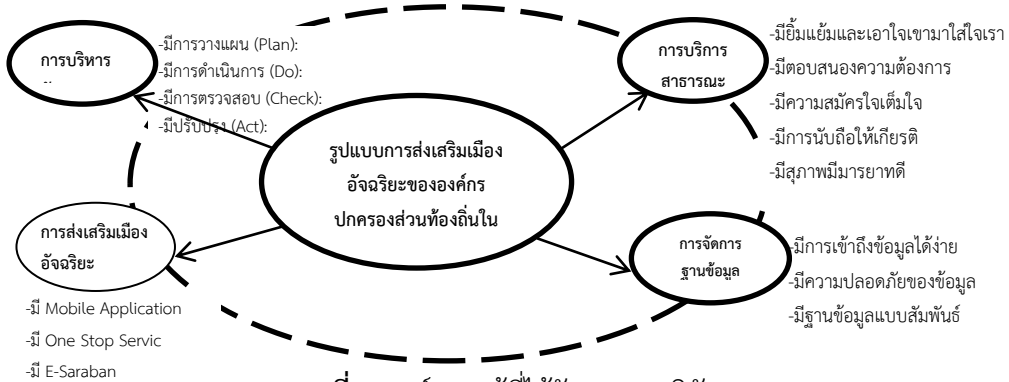
และรายได้ที่แตกต่างกัน รับรู้เรื่องคุณภาพการให้บริการไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านอาชีพและสถานภาพครอบครัว

2. กระบวนการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการฐานข้อมูลช่วยให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนและการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รชต ทิมาสรวิชกิจ (2559) เรื่อง การเปรียบเทียบการค้นคืนข้อมูลบนเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่กับระบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ กรณีศึกษาตัวอย่างชุดข้อมูลบริการสุขภาพ พบว่า โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลการให้บริการสุขภาพที่รวบรวมโดยกระทรวงสาธารณสุขบนสถาปัตยกรรมข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในความแตกต่างของเทคโนโลยีระหว่างเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ Hadoop และ MapReduce กับระบบการจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์มายเอสคิวแอลที่มีหลักการทางคณิตศาสตร์ที่แตกต่างกัน และมีสถาปัตยกรรมการจัดการข้อมูลที่ไม่เหมือนกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญชลิกา บุญมาธรรม (2559) เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศจัดการฐานข้อมูลงานวิจัย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พบว่า ระบบสารสนเทศจัดการฐานข้อมูลงานวิจัย แบ่งส่วนการติดต่อกับผู้ใช้ออกเป็น 2 ส่วน 5 โมดูล ซึ่งมีกระบวนการทำงาน ดังนี้ 1.1 ส่วนของผู้ดูแล ประกอบด้วย โมดูลนำเข้าข้อมูล โมดูลจัดเก็บเอกสารงานวิจัย โมดูลตรวจสอบสิทธิ์การเข้าใจงาน โมดูลตรวจสอบและจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ 1.2 ส่วนของสมาชิกประกอบด้วยโมดูลค้นหา/ดาวน์โหลดงานวิจัยของอาจารย์และนักศึกษา และผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อการใช้ระบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาครรัตน์ นักปราชญ์ และคัคนางค์ จามะริก (2559) เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบ Business Intelligence (BI) ในยุค Big Data พบว่าเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในแทบจะทุกกิจกรรมในชีวิตประจำวันทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนจึงได้พยายามปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีความเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งต่อการจัดการด้านข้อมูลที่มีปริมาณมากมายมหาศาล มีรูปแบบหลากหลายเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและตลอดเวลา หรือที่เรียกว่า Big Data ประกอบกับปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลนั้นเกิดได้โดยง่ายและรวดเร็ว

3. แนวทางการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในก้าวสำคัญที่จะสร้างพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ประวันเน (2560) เรื่อง

กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น โดยศึกษาผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ และศึกษาการปรับตัวของประชาชนให้เข้ากับการเป็นพลเมืองอัจฉริยะ พบว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะเริ่มเมื่อ พ.ศ. 2556 โดยการพัฒนาเน้น 7 ด้าน ได้แก่ 1. พลเมืองอัจฉริยะ 2. การดำรงชีวิตอัจฉริยะ 3. การศึกษาอัจฉริยะ 4. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 5. เศรษฐกิจอัจฉริยะ 6. การคมนาคมขนส่งอัจฉริยะ และ 7. การบริหารจัดการอัจฉริยะ สำหรับผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลง หากโครงการดำเนินการได้สำเร็จจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวทัญญา นามบุรี (2556) เรื่อง ความเหมาะสมในการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้ระบบขนส่งมากที่สุดคือ ความถี่ในการให้บริการของระบบขนส่งสาธารณะใหม่ (Headway) ราคาค่าธรรมเนียมของรถยนต์ (Fee) การครอบครองรถยนต์ของนักท่องเที่ยว (Owner of car) จำนวนผู้ร่วมเดินทาง (Companion) และค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาของนักท่องเที่ยว(Cost) ซึ่งอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมมาก มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และนักท่องเที่ยวจะนิยมใช้ยานพาหนะรถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางมาเที่ยวที่นี่ ส่งผลให้เกิดปัญหาการจราจรคับคั่งยิ่งช่วงในเทศกาลจะมีปัญหามาก ทำให้เกิดมลภาวะและปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีความเหมาะสมที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยว การออกแบบขนส่งสาธารณะเพื่อให้เป็นระบบขนส่งสาธารณะแทน ทั้งนี้ระบบขนส่งสาธารณะที่ออกแบบนั้นจะต้องรองรับและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สามารถอธิบายถึงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการ PDCA ประกอบด้วย 1.1 การวางแผน (Plan): 1. การวิเคราะห์ความต้องการ 2.การกำหนดเป้าหมาย 3.มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี 4. เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ 1.2 การดำเนินการ (Do): 1.การประสานงานซึ่งกันและกัน 2.สนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ 3.ส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล 4.ปฏิบัติตามแผนพัฒนาท้องถิ่น 1.3 การตรวจสอบ (Check): 1.มีคณะกรรมการบริหารงาน 2.ประเมินความพึงพอใจผ่านแอฟพลิเคชั่น 3. ตรวจสอบโดยใช้แบบสอบถาม 4. ติดตามความก้าวหน้าจากส่วนกลาง 1.4 ปรับปรุง (Act): 1การประเมินผลลัพธ์และข้อบกพร่อง 2. ปรับปรุงให้สอดคล้องกับแผนของจังหวัด 3. การรับฟังประชาชนผู้ใช้บริการ 4ปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่

2. การบริการสาธารณะ ประกอบด้วย 2.1 ยิ้มแย้มและเอาใจเขามาใส่ใจเรา 1.เน้นเรื่องบริการที่มีคุณภาพ 2.บริการด้วยยิ้มและการให้ข้อมูลที่ชัดเจน3.การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 4. มีมนุษยสัมพันธ์และจิตสาธารณะ 2.2 ตอบสนองความต้องการ 1. บริการ รวดเร็ว มีคุณภาพ 2. เข้าใจและประเมินความต้องการ 3. แก้ไขปัญหาผู้รับบริการ 4. สร้างความเชื่อมั่นและความสุข 2.3 สมัครใจเต็มใจ 1. บริการจริงใจในการช่วยเหลือ 2. บริการเต็มใจไม่เลือกปฏิบัติ 3. บริการด้วยความมิตรภาพ 4.แก้ไขปัญหาของประชาชนอย่างใกล้ชิด 2.4 สุภาพมีมารยาทดี 1. มีมารยาทที่ดี สุภาพเรียบร้อย 2. ให้คำแนะนำรับฟังปัญหาประชาขน 3. มีใจรักในการบริการ 4. เสริมสร้างความสุภาพและมารยาทที่ดี 2.5 การรักษาภาพลักษณ์ 1. แต่งกายสุภาพ พูดจาสุภาพ 2. ปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเหมาะสม 3. สร้างความเชื่อมั่น 4. สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี 2.6 ความกระตือรือร้น 1. มีความกระตือรือร้นในการบริการ 2.สร้างวัฒนธรรมที่เน้นคุณธรรม 3. ให้บริการตามกรอบระยะเวลา 4.ใช้ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย 2.7 นับถือให้เกียรติ 1. ให้เกียรติดุจญาติมิตรเสมอ 2. บริการด้วยความเต็มใจ 3. เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 4. สร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ

3. การจัดการฐานข้อมูล ประกอบด้วย 3.1 การเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย 1. เผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ 2. ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย 3. มีหนังสือประกาศ สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ 4. มีแอปพลิเคชันต่าง ๆ รับรอง 3.2 ความปลอดภัยของข้อมูล 1. ใช้รหัสผ่านเพื่อเข้าถึงข้อมูล 2. การสำรองข้อมูลในระบบคลาวน์ 3. สร้างระบบป้องกันการบุกรุก 4. จำกัดสิทธิ์ผู้เข้าถึงข้อมูล 3.3 ฐานข้อมูลแบบสัมพันธ์ 1. มีการเก็บข้อมูลแบบสัมพันธ์ 2. มีการใช้ตารางการเชื่อมโยง 3. มีการจัดเก็บข้อมูลแบบเชิงเดียว 4. มีการแก้แชร์ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

3.4 เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลได้ 1. แก้ไขปรับปรุงให้ทันสมัย 2. สามารถอัปเดทข้อมูลผ่านเว็บไซต์ 3. มีการติดตามและบันทึกการเปลี่ยนแปลง 4. มีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

4. การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ ประกอบด้วย 4.1 ด้าน One Stop Servic 1. มีความสะดวก รวดเร็ว 2. มีการจัดตั้งศูนย์ One Stop Service 3. ประหยัดเวลาในการติดต่อ 4. ตอบสนองความต้องการประชาชน 4.2 ด้าน Mobile Application 1.ระบบ Line Application 2. Mobile Application ของ อบต. 3. Messenger Facebook 4. Social Network ศูนย์ดำรงธรรม 4.3 ด้าน E-Saraban 1. ลดระยะเวลาในการส่งหนังสือ 2. ลดการใช้กระดาษ 3. สร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ 4. ประหยัดเวลาในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองความต้องการของประชาชนและให้บริการประชาชนที่ดียิ่งขึ้น โดยมีนโยบายส่งเสริมอย่างจริงจัง

2. ควรมีนโยบายด้านงบประมาณและบุคลากรพัฒนาส่งเสริมบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอนาคต

3. ควรมีนโยบายการส่งเสริมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมืองมรดกโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยว คุณภาพ น่าเรียนรู้ น่าอยู่ น่าลงทุน สร้างโอกาสผลักดันเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสนองความต้องการของประชาชนและให้บริการประชาชนที่ดียิ่งขึ้น โดยมีนโยบายส่งเสริมอย่างจริงจัง

2. สนับสนุนและจัดหางบประมาณและบุคลากรต้องมีการพัฒนาส่งเสริมบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอนาคต

3. มีการส่งเสริมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมืองมรดกโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยว คุณภาพ น่าเรียนรู้ น่าอยู่ น่าลงทุนสร้างโอกาสผลักดันเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเมืองอัจฉริยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านอื่น ๆ เช่น พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

คู่มือเมืองอัจฉริยะประเทศไทย. (2563). *บทนำของเมืองอัจฉริยะ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.

จารุวรรณ ประวันเน. (2560). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ: กรณีศึกษาเทศบาลนครขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสงคมศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นันทวัน วงศ์ขจรกิตติ. (2559). นโยบายการให้บริการจังหวัดอัจฉริยะของประเทศไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* 11(3), 365-377.

รชต ทิมาสรวิชกิจ และคณะ. (2559). การเปรียบเทียบการค้นคืนข้อมูลบนเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่กับระบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ กรณีศึกษาตัวอย่างชุดข้อมูลบริการสุขภาพ. *Journal of the Thai Medical Informatics Association,* 2(2), 134 –145.

วทัญญา นามบุรี. (2556). *การศึกษาความเหมาะสมในการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมขนส่ง). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2553). *ศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลการถ่ายโอนภารกิจงานวาง/ปรับปรุงผังเมืองรวมเมือง/ชุมชน.* กรุงเทพฯ: กรมโยธาธิการและผังเมือง.

สาครรัตน์ นักปราชญ์ และคัคนางค์ จามะริก. (2559). การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบ Business Intelligence (BI) ในยุค Big Data. *วารสาร กสทช,* 9(1), 553 - 560.

สุกัญชลิกา บุญมาธรรม. (2559). การพัฒนาระบบสารสนเทศจัดการฐานข้อมูลงานวิจัย คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 3(2), 39-45.

เสมอ นิ่มเงิน. (2565). *เมืองอัจฉริยะ (Smart City) คืออะไร และจะเกิดขึ้นได้อย่างไร.* สืบค้น 21 มีนาคม 2565, จาก https://www.engineeringtoday.net.

อณุวัฏ บรรลุทางธรรม. (2554). *คุณภาพการให้บริการรถไฟฟ้า (BTS) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.310-320

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

SERVICE QUALITY IMPROVEMENT GUIDELINES FOR PHRANAKORN SI AYUTTHAYA POST OFFICE

ภัทธีญา ศักดิ์นิมิตวงศ์, ภัทรนันท สุรชาตรี
Pattheeya Saknimitwong, Phattaranan Surachatree
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: 76477057@aru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหาและระดับคุณภาพในการให้บริการ และ 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 340 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าเอฟ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน และวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด น้อยที่สุดคือ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ควรจัดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้า จัดทำป้ายลำดับขั้นตอนการใช้บริการในจุดที่สังเกตได้ง่าย ควรให้บริการลูกค้าตามลำดับบัตรคิว เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในบริการของไปรษณีย์ตอบข้อซักถามให้คำแนะนำกับลูกค้าด้วยความจริงใจ และมีเจ้าหน้าที่เพียงพอเพื่อให้บริการลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการให้มากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพ; การให้บริการ; ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

*Received March 30, 2024; Revised May 26, 2024; Accepted June 1, 2024

Abstract

This research article intended: 1. To study the problem's behavior and degree of service quality and 2. to study the ways to enhance the service quality of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Post Office services. The methodology was mixed research methods. The instrument used in quantitative research was a questionnaire. The sample group consisted of 340 Phra Nakhon Si Ayutthaya Post Office users. In data analysis, the following statistics were employed: frequency, percentage, mean, and standard deviation (SD). The F-test was used to test the hypothesis. For qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 9 key informants and analyzed data by content descriptive interpretation.

The results were found as follows: 1. Phra Nakhon Si Ayutthaya Post Office displayed excellent service behavior at a high average level. When considering each aspect in descending order, Empathy was at the highest level, and Tangibles was at the lowest. 2. Guidelines for enhancing the Phra Nakhon Si Ayutthaya Post Office's service quality should include setting up staff to arrange parking space for customers, arranging a noticeboard in a prominent location with instructions on the steps to utilize the service, service consumers using sequential cue cards, staffs were knowledgeable and comprehend postal services, respond promptly to questions and provide customers with honest advice, and provide sufficient staff to serve the customer to maximize the satisfaction of customers consistently.

Keywords: Quality Improvement; Service; Post Office; Phranakorn Si Ayutthaya

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันการแข่งขันของธุรกิจขนส่งมีมากขึ้น ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งรายใหม่ ๆ ที่เข้ามาในตลาดต่างก็มีกลยุทธ์ในการให้บริการในหลากหลายรูปแบบ เนื่องมาจากต้องการตอบสนองและทันต่อกระแสในการซื้อขายสินค้าแบบออนไลน์ของผู้บริโภค หรือที่เรียกว่า “ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce)” คือ การดำเนินการซื้อขายสินค้าและบริการด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

หรืออินเทอร์เน็ต (วิภาวี จุฬามณี, 2564) และนับตั้งแต่เกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผู้คนเริ่มซื้อสินค้าช่องทางออนไลน์กันมากขึ้น ยอดจัดส่งพัสดุโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งความต้องการด้านการขนส่งเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างมาก เทียบกับช่วงเวลาปกติโดยเฉลี่ยแต่ละวัน ขณะเดียวกันธุรกิจขนส่งพัสดุในประเทศไทยมีการแข่งขันอย่างดุเดือด สำหรับ “ไปรษณีย์ไทย” แม้เป็นผู้นำตลาดขนส่งพัสดุ แต่กำไรลดลงเป็นอย่างมาก (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) จากผลประกอบการในปี พ.ศ. 2560 บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด ทำรายได้ 28,293 ล้านบาท กำไร 4,212 ล้านบาท ปี พ.ศ. 2562 ทำรายได้ 27,405 ล้านบาท กำไร 619 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2563 รายได้ลดลงเป็น 24,210 ล้านบาท กำไรเพียง 385 ล้านบาท เป็นผลจากการมีผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดไป (บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด, 2564)

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (ปณท) เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ให้บริการประชาชนในด้านการขนส่ง มีเครือข่ายครอบคลุมทั่วประเทศ จำเป็นต้องใช้บุคลากรปฏิบัติงานจำนวนมาก อีกทั้งภาระต้นทุนด้านพลังงานที่เพิ่มขึ้น และการกำหนดอัตราค่าบริการขนส่งพัสดุที่ลดลง เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้บริโภคหันมาใช้บริการมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อต้นทุนการดำเนินงาน จากการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ทำให้เกิดบริษัทเอกชนเข้าเป็นคู่แข่งมากมาย ซึ่งจากการเข้ามาของบริษัทคู่แข่งดังกล่าว ทำให้กำไรของ ปณท ลดลงไปตามข้อมูลผลประกอบการข้างต้น โดยผู้ให้บริการในแต่ละรายจะเน้นใช้กลยุทธ์ในด้านราคา การให้ส่วนลด การแข่งขันด้านคุณภาพการให้บริการการจัดส่งความเร็วในการส่งของให้ถึงมือผู้รับ และการบริการหลังการขาย นอกจากนี้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจะส่งผลให้ผู้ใช้บริการรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มีความทันสมัยมากขึ้น สามารถเลือกใช้ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งได้หลากหลาย ปณท จึงควรที่จะหาทางออกในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการให้บริการและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อให้ผู้บริโภคกลับมาเลือกใช้บริการของไปรษณีย์ไทย ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นที่ทำการไปรษณีย์ระดับจังหวัด (พิเศษ) ตั้งอยู่ที่ ตำบลหอรัตนไชย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งที่มีรายได้ลดลง เนื่องจากการเข้ามาของบริษัทเอกชนคู่แข่งในพื้นที่ โดยมีการแข่งขันกลยุทธ์ทางด้านราคา ด้านคุณภาพการให้บริการ เพื่อเชิญชวนให้ผู้ใช้บริการเปลี่ยนใจไปใช้บริการขนส่งพัสดุกับบริษัทตนเอง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ โดยเลือกที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้สามารถแข่งขันได้กับบริษัทคู่แข่งอื่น ๆ ที่มีอยู่ในตลาด

และสามารถนำแนวทางการนี้ใช้กับที่ทำการไปรษณีย์สาขาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปและสอดคล้องกับนโยบายในการดำเนินงานขององค์กรในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและระดับคุณภาพในการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2,058 คนต่อเดือน (อรรถวิทย์ ทรัพย์สินพันธุ์, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คำนวณโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 340 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยแบ่งเป็นหัวหน้าไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ช่วยหัวหน้าไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หัวหน้าแผนก และหัวหน้าที่ทำการไปรษณีย์ที่ได้รับรางวัลที่ทำการต้นแบบการให้บริการอย่างมืออาชีพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นแบบตรวจสอบรายการ ความคิดเห็นการให้บริการเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ การตอบสนองความต้องการ การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ

ความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ การตอบสนองความต้องการ การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง 340 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 คน โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม 2566 และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ อธิบายระดับการรับรู้และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติเชิงอนุมาน สำหรับทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา โดยเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ 5 ด้าน คือ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ การตอบสนองความต้องการ การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

คุณภาพบริการ	ระดับ		
	($\overline{X}$)	S.D.	แปลผล
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.48	0.67	มาก
ด้านความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ	4.55	0.60	มากที่สุด
ด้านการตอบสนองความต้องการ	4.51	0.63	มากที่สุด
ด้านการให้ความมั่นใจ	4.52	0.63	มากที่สุด
ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ	4.58	0.60	มากที่สุด
โดยรวม	**4.53**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.60) ด้านการให้ความมั่นใจ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.63) ด้านการตอบสนองความต้องการ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.63) และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สรุปสภาพปัญหาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพปัญหาคุณภาพการให้บริการ	($\bar{X}$)	แปลผล
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ		
- สถานที่จอดรถสะดวกและเพียงพอ	4.40	มาก
2. ด้านความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ		
- มีระบบการให้บริการที่ดี เป็นขั้นตอน	4.49	มาก
3. ด้านการตอบสนองความต้องการ		
- เจ้าหน้าที่ให้บริการลูกค้าทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน	4.49	มาก
4. ด้านการให้ความมั่นใจ		
- เจ้าหน้าที่ให้บริการสามารถตอบข้อซักถาม และแนะนำด้วยความจริงใจ	4.50	มากที่สุด
5. ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ		
- มีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการให้บริการ	4.51	มากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพในการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และประเภทบริการ

ตารางที่ 3 สรุปผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และประเภทบริการ

ปัจจัยส่วนบุคคล	F-test	Sig.	ระดับ	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
อายุ	7.106	0.000	-	✓
ระดับการศึกษา	0.962	0.411	✓	-
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	6.498	0.000	-	✓
อาชีพ	8.106	0.000	-	✓
ประเภทบริการ	2.238	0.084	✓	-

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ มีผลต่อระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษา และประเภทบริการ ผลต่อระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ควรจัดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้า จัดทำป้ายขอสงวนสิทธิพื้นที่จอดรถให้แก่ผู้ใช้บริการไปรษณีย์เท่านั้น และทำเส้นช่องจอดรถให้มีความชัดเจน ด้านที่ 2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ด้านความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ ควรจัดทำป้ายข้อความลำดับขั้นตอนการใช้บริการในจุดที่สังเกตได้ง่าย มีการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่เพื่อให้การบริการมีความถูกต้อง เป็นขั้นตอน ตรงตามระเบียบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้านที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ด้านการตอบสนองความต้องการเจ้าหน้าที่ควรให้บริการลูกค้าตามลำดับการกดบัตรคิวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน บริการด้วยความสุภาพ ไม่ให้บริการแทรกคิวกับลูกค้าที่ไม่ได้กดรับบัตรคิว ด้านที่ 4 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ด้านการให้ความมั่นใจ หัวหน้างานหรือผู้ควบคุมต้องคอยดูแล ช่วยให้คำแนะนำ ติดตามข่าวสารและสร้างความตระหนักในการให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ เพราะเจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริการของไปรษณีย์ ต้องติดตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการให้ส่วนลดพิเศษให้กับลูกค้า เพื่อสามารถตอบข้อซักถาม ให้คำแนะนำกับลูกค้าได้ ด้วยความสุภาพและความจริงใจ ด้านที่ 5 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ ควรจัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับการให้บริการลูกค้าตามแต่ละช่วงเวลา การจัดเวลาพักของเจ้าหน้าที่ต้องสลับกันไปพักและมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ เพื่อให้บริการลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นน่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถานที่จอดรถไม่สะดวกและไม่เพียงพอสำหรับลูกค้า ไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกโดยเฉพาะ เนื่องจาก

ทำเลที่ตั้งใกล้หน่วยงานราชการอื่น ๆ และมีร้านค้าต่าง ๆ รวมถึงตลาดบริเวณใกล้เคียง ส่งผลให้ลูกค้าเสียเวลาในการหาที่จอดรถหรือต้องไปจอดรถบริเวณด้านนอกซึ่งไกลออกไป อีกทั้งพื้นที่ห้องโถงสำหรับการให้บริการ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเท่าที่ควร และยังขาดป้ายประชาสัมพันธ์ หรือขั้นตอนการใช้บริการ ซึ่งเป็นคุณภาพของการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชรากร พึ่งสุจริต (2565) เรื่อง คุณภาพการบริการธนาคารกสิกรไทย สาขาแหลมฉบัง พบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมในการให้บริการ (Tangibles) ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในเรื่องธนาคารมีที่จอดรถเพียงพอ ในระดับดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านของความเป็นรูปธรรมในการให้บริการ โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือควรเพิ่มพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้าในบริเวณธนาคาร หรือมีป้ายแนะนำที่จอดรถให้บริการ

2. ระดับคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนิษา นพพลกรัง (2559) เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของธนาคารกรุงไทย สาขาแหลมทองบางแสน จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมผู้รับบริการเห็นด้วยกับคุณภาพการให้บริการประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการเอาใจใส่ ด้านความเป็นรูปธรรม และด้านความเชื่อมั่นไว้วางใจ ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณวรี ละลิ่ว (2558) เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของมัคคุเทศก์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความต้องการคุณภาพในการให้บริการของมัคคุเทศก์ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้รับบริการ รองลงมา คือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจ และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ตามลำดับ โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในภาพรวมของไปรษณีย์ไทยนั้น เป็นองค์กรรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ ที่มีชื่อเสียง มีความน่าเชื่อถือ และน่าไว้วางใจ ทำให้ผู้ใช้บริการนึกถึงเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ ความเข้าใจในความต้องการ ความเป็นกันเองในการบริการ และความชำนาญของเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการในพื้นที่แต่ละสาขา ส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการด้วย

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับผลการวิจัยของอาจารี นามวัฒน์ (2557) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้นดิน กรณีศึกษา สายการบินไทยแอร์เอเชีย สถานีเชียงใหม่ เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ พนักงานให้บริการแก่ผู้โดยสารอย่างมีมาตรฐานและปฏิบัติตามกฎระเบียบบังคับของสายการบิน

ด้านการให้ความเชื่อมั่น พนักงานให้บริการผู้โดยสารอย่างเต็มใจด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส่ พูดจาสุภาพ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า พนักงานให้บริการผู้โดยสารอย่างกระตือรือร้นและรวดเร็วตรงต่อเวลา อำนวยความสะดวกสบาย ตอบข้อซักถาม ช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ผู้โดยสารได้ทันท่วงที ด้านสิ่งที่สามารถจับต้องได้ พนักงานจะต้องตรวจสอบความเรียบร้อยบริเวณจุดที่ให้บริการผู้โดยสารให้มีความสะอาดอยู่เสมอ เครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า พนักงานมีความพร้อมและความเต็มใจที่จะให้บริการแก่ผู้โดยสาร ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการไปปรับใช้ คือ การให้บริการลูกค้าด้วยมาตรฐานเดียวกันตามลำดับการกดบัตรคิว ให้บริการด้วยความเต็มใจ มีความกระตือรือร้น ใบหน้ายิ้มแย้ม พูดจาสุภาพ จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ เพื่อช่วยทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจ และให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ คือ องค์กรควรจัดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้า จัดทำป้ายขอสงวนสิทธิพื้นที่จอดรถให้แก่ผู้ใช้บริการไปรษณีย์เท่านั้น และทำเส้นช่องจอดรถให้มีความชัดเจน

ด้านความน่าเชื่อถือหรือความไว้วางใจ คือ องค์กรควรจัดทำป้ายข้อความลำดับขั้นตอนการใช้บริการในจุดที่สังเกตได้ง่าย มีการประชุมร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่เพื่อให้การบริการมีความถูกต้อง เป็นขั้นตอน ตรงตามระเบียบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ด้านการตอบสนองความต้องการ คือ เจ้าหน้าที่ควรให้บริการลูกค้าตามลำดับการกดบัตรคิวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน บริการด้วยความสุภาพ ไม่ให้บริการแทรกคิวกับลูกค้าที่ไม่ได้กดรับบัตรคิว

ด้านการให้ความมั่นใจ คือ หัวหน้างานหรือผู้ควบคุมต้องคอยดูแล ช่วยให้คำแนะนำ ติดตามข่าวสารและสร้างความตระหนักในการให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ เพราะเจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริการของไปรษณีย์ ต้องติดตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการให้ส่วนลดพิเศษให้กับลูกค้า เพื่อสามารถตอบข้อซักถาม ให้คำแนะนำกับลูกค้าได้ ด้วยความสุภาพและความจริงใจ

ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ คือ องค์กรควรจัดสรรจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับการให้บริการลูกค้าตามแต่ละช่วงเวลา การจัดเวลาพักของเจ้าหน้าที่ต้องสลับกันไปพัก และมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ เพื่อให้บริการลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. จากผลการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเข้าใจการรับรู้ความต้องการของผู้ใช้บริการ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรดูแลเอาใจใส่ผู้ที่มาใช้มาบริการ ให้บริการด้วยความเป็นมิตร ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และควรจัดสรรเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอในการให้บริการ

2. ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรคำนึงถึงคุณภาพการให้บริการในด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ เนื่องจากผลการวิเคราะห์พบว่าผู้ใช้บริการ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ควรที่จะนำข้อเสนอแนะไปปรับใช้ เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมากขึ้น

3. ควรนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาของที่ทำการไปรษณีย์สาขาอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานเอกชนที่มีการให้บริการที่คล้ายคลึงกัน

2. ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของระบบงานนำจ่ายของไปรษณีย์ไทย

เอกสารอ้างอิง

บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด. (2564). *รายงานประจำปี 2563*. สืบค้น 24 ธันวาคม 2565, จาก https://www.thailandpost.co.th/un/article_detail/aboutus/89/20673

ผู้จัดการออนไลน์. (2564). *สมรภูมิ "ธุรกิจขนส่งพัสดุ" เดือด "โควิด-อีคอมเมิร์ซ" ดันตลาดโตก้าวกระโดด*. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2565, จากhttps://mgronline.com/daily/detail/9640000077313

วรรณวรี ละลิ่ว. (2558). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของมัคคุเทศก์ในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วัชรากร พึ่งสุจริต. (2565). *คุณภาพการบริการธนาคารกสิกรไทย สาขาแหลมฉบัง*. (งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิภาวี จุฬามณี. (2564). *e-Commerce คืออะไร? เจาะลึกความหมาย และโอกาสทำกำไรในธุรกิจนี้*. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2565, จาก https://th.heroleads.asia/blog/how-to-make-money-in-e-commerce/

สุนิษา นพพลกรัง. (2559). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของธนาคารกรุงไทย สาขาแหลมทองบางแสน จังหวัดชลบุรี* (งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรรถวิทย์ ทรัพย์สินพันธุ์. (2565). *รายงานจำนวนลูกค้าที่ใช้บริการ ปจ.พระนครศรีอยุธยา.* (บันทึกข้อความ). พระนครศรีอยุธยา: ที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

อาจารี นามวัฒน์. (2557). *การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับภาคพื้นดิน กรณีศึกษา สายการบินไทยแอร์เอเชีย สถานีเชียงใหม่*. (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ). เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี*

PUBLIC POLICY COMMUNICATION THROUGH SOCIAL MEDIA OF MITRAPHAP SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AT MUAGLEK DISTRICT IN SARABURI PROVINCE

ปัณฑ์ภากร สมโรจน์รัตน์, รัฐพล เย็นใจมา, ธวัชชัย สมอเนื้อ
Panpakron Somrotrat, Rattapon Yenjaima, Tawatchai Samornuea
มหาวิทยาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sai_pan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี 3. นำเสนอแนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เป็นแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางแจกแจงความถี่เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.62) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า โดยภาพรวม มี

*Received August 22, 2024; Revised August 30, 2024; Accepted September 4, 2024

ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก (R = .851**) 3. แนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้รับสาร (Receiver) เป็นตัวบ่งชี้ว่าควรมีวิจารณญาณในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การแยกแยะและกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากผู้ส่งสารก่อนที่จะเชื่อหรือนำข้อมูลนั้น ไปใช้หรือบอกต่อผู้ส่งสารคนอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ครบถ้วน

คำสำคัญ: การสื่อสารนโยบายสาธารณะ; หลักพุทธสื่อสาร; ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ

Abstract

Objectives of this research paper were: 1. To study the level of public policy communication through social media by the administrators of the Mittraphap Sub-district Administrative Organization, Muak Lek District, Saraburi Province. 2. To study the relationship between Buddhist communication and public policy communication through social media of the Mittraphap Sub-district Administrative Organization, Muak Lek District, Saraburi Province. 3. To Present the approaches to public policy communication through social media of the administrators of the Mittraphap Sub-district Administrative Organization, Muak Lek District, Saraburi Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research, data were collected with questionnaires from 367 samples. Data were analyzed by frequency, percentage, mean standard deviation and Pearson's Correlation Coefficient. The qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 9 key informants and analyzed by descriptive interpretation and presented as an essay with a frequency distribution table to support quantitative data.

The results of the research were found that: 1. Public policy communication through social media of Administrastors of the Mittraphap Sub-district Administrative Organization, Muaklek District, Saraburi Province, by overall, was at a high level ($\overline{X}$, = 4.27, S.D. = 0.62). 2. The relationship between Buddhist communication and public policy communication through social media of the Administrators of the Mitraphap Sub-District Administrative

Organization. Muak Lek District, Saraburi Province was found to have positive correlations at a high level (R = .851**) 3. Guidelines for public policy communication through social media were found that receivers was an indicator that the receiver should have discretion in selecting useful information, a process of thinking, analysing, separating, and filtering information received from the sender before believing or using that information or telling other senders correctly and completely.

Keywords: Public Policy Communication; Buddhist Communication; Administrators of Mittraphap Sub-District Administrative Organization

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานทั้งการบริหารและการจัดการขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกหน่วยงานต้องจัดหามาใช้ในการดำเนินงาน เพราะจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และมีความเข้าใจในกระบวนการทำงานและการใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน และที่สำคัญคือการนำไปใช้ในการบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐพล บัวอุไร, 2566)

ในปัจจุบันโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทอย่างมากทำให้ผู้แสดงความเป็นตัวตนของตนเองเพื่อที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือการรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปันข้อมูลกับบุคคลอื่นในสังคม จึงได้รับความนิยมในการติดต่อสื่อสารแบบออนไลน์โดยผ่านอินเตอร์เน็ต (กานดา รุณนะพงศา, 2566) องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จึงนำมาใช้กับประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ ซึ่งประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้อันเนื่องมาจากบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพและพื้นที่ให้บริการเครือข่ายอินเตอร์เน็ตครอบคลุมทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนมีช่องทางในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น และเข้าถึงความเป็นมาและเป็นไปของข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในองค์กรก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ด้วยการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ในรูปแบบของแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ของการสื่อสารที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม มีบทบาท รวมไปถึงการร้องเรียน ให้ภาครัฐบาล ภาคท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งตัวผู้นำในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนรับรู้ถึงปัญหา

ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชนด้วยการใช้โซเชียลมีเดียในการสื่อสารความต้องการของตนเองไปยังกลุ่มคนที่มีความคิดและความต้องการในรูปแบบที่มีความคิดคล้าย ๆ กัน เพื่อสะท้อนไปยังผู้ปฏิบัติในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าในส่วนของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จะมีการใช้โซเชียลมีเดียอย่างไรบ้าง และผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้สื่อโซเชียลมีเดียอย่างไรบ้าง ทั้งนี้โดยนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักพุทธสื่อสาร มาใช้ในการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหาร และนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ในการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดียให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ใช้รูปแบบการวิจัย แบบแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่ ประชากรที่มีทะเบียนบ้านและภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ที่มีอายุ 18 - 60 ปี จากการคำนวณตามสูตรของทาโร่

ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง 367 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ส่วนการวิจัยเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

4. การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวม ดังนี้ ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่มีทะเบียนบ้านและภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชน จำนวน 367 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ที ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์จากนั้นจึงเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เป็นค่าที่วัดความสัมพันธ์ ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึก โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบาย และสรุปพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.62) ระดับหลักพุทธสื่อสาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.85, S.D. = 0.59)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า หลักพุทธสื่อสาร โดยภาพรวม กับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก (R = .851**)

3. แนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ผู้นำหรือผู้บริหารที่ดีต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องตามกฎระเบียบ ต้องวิเคราะห์ข้อมูลและทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะนำเสนอ ต้องมีความรู้ความสามารถ มีวาทศิลป์ในการนำเสนอให้ประชาชนเชื่อถือ และมีคุณธรรมจริยธรรม ด้านสาร (Message) ข้อมูลข่าวสารต้องเป็นความจริง ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลได้ เป็นข้อมูลที่ทันสมัย ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel) ช่องทางการสื่อสารมีหลากหลายรูปแบบ ควรใช้รูปแบบที่เหมาะสม เข้าถึงตรงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊ค ไลน์ และสื่อออนไลน์อื่น ๆ เพื่อให้มีความเหมาะสม ทันสมัยต่อเหตุการณ์ และรวดเร็ว และด้านผู้รับสาร (Receiver) ควรมีวิจารณญาณในการเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีกระบวนการคิด การวิเคราะห์การแยกแยะ และกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากผู้ส่งสารก่อนที่จะเชื่อหรือนำข้อมูลนั้น ไปใช้หรือบอกต่อผู้ส่งสารคนอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ครบถ้วน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จากผลการศึกษาระดับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ผู้ส่งสาร (Sender 2. ด้านสาร (Message) 3. ด้านช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel) 4. ด้านผู้รับสาร (Receiver) ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวโก (2564) เรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์” พบว่า 1. สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมือง พบว่า ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ทั้ง 4 ข้อ มีด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านผู้รับสาร ผู้ส่งสารไม่สามารถส่งสารไปให้กับประชาชนได้ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีความคิดที่จะครอบงำความคิดของประชาชนให้เป็นไปในทางเดียวกัน ตัวสารเองอาจไม่มีความเป็นจริง และไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นจริงไปให้ประชาชนคนอื่นได้รับทราบและรับรู้ ด้านช่องทางการสื่อสาร การใช้ช่องทางการสื่อสารสะดวกรวดเร็วประหยัด ด้านผู้รับคือผู้ที่สำคัญที่สุด 2. การสื่อสารทางการเมืองที่เสริมสร้างความสมานฉันท์ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านผู้รับสาร รองลงมาได้แก่ ด้านสาร ด้านผู้ส่งสาร และด้านช่องทางการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี” พบว่า 1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านประชาชนหรือผู้รับสาร ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.56) รองลงมาด้านสื่อ ($\overline{X}$ = 3.67, S.D. = 0.61) และด้านองค์กรทางการเมือง ($\overline{X}$ = 3.50, S.D. = 1.65) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา สมพรชัยกิจ และ อรนุช เลิศจรรยารักษ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารภายในองค์การของสำนักเทศกิจกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารของผู้บริหารสำนักเทศกิจ เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ ในรูปแบบการสื่อสารจากบนลงล่าง เพื่อถ่ายทอดนโยบายแนวทางปฏิบัติโดยผ่านช่องทางการสื่อสารในรูปแบบของหนังสือสั่งการ หนังสือเวียน การประชุมการปิดประกาศ การใช้วิทยุสื่อสาร และเสียงตามสาย และมีการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ผู้บริหารใช้การสื่อสารด้วยวาจากับพนักงานโดยตรง Line/เฟสบุ๊ค ในการมอบหมายหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รฐนันท์ หนองใหญ่ (2558) เรื่อง ปัจจัยการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการเปิดรับข่าวสารของพนักงาน : กรณีศึกษาโรงแรมเดอะซายน์แอนล์วิลล่า พบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรทุกรูปแบบ คือ การสื่อสาร แบบบนลงล่างการสื่อสารแบบล่างขึ้นบนการสื่อสารแบบแนวนอน และการสื่อสารแบบแนวไขว้มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารของพนักงานโรงแรมเดอะซายน์แอนด์วิลล่า ประกอบด้วยการเลือกเปิดรับ การเลือกให้ความสนใจ การเลือกรับรู้ และการเลือก รูปแบบการสื่อสาร ภายในองค์กรด้านการสื่อสารแบบแนวไขว้ มีอิทธิพลโดยตรง ต่อการเปิดรับข่าวสารของพนักงาน โรงแรมเดอะซายน์แอนด์วิลล่า รองลงมาคือการสื่อสาร แบบแนวนอน และการสื่อสารแบบล่างขึ้นบนตามลำดับ โดยการสื่อสารแบบแนวไขว้นั้น จะส่งให้การสื่อสารมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นสามารถลดขั้นตอนในการประสานงานตามแผนกต่าง ๆ ได้

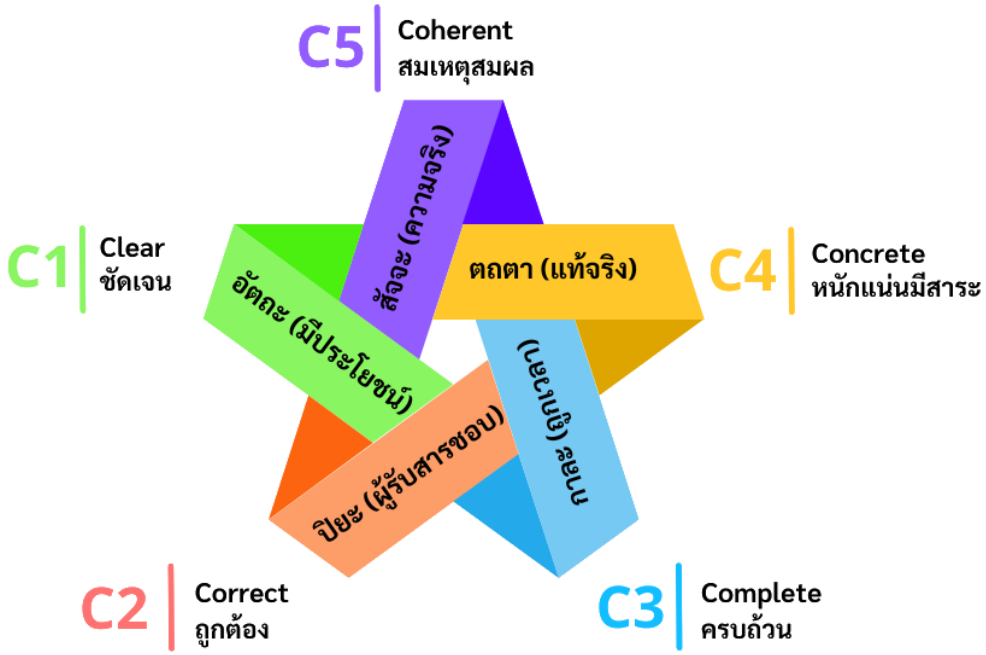
2. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพุทธสื่อสารกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า หลักพุทธสื่อสาร โดยภาพรวม กับการสื่อสาร

นโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก กล่าวคือ หลักพุทธสื่อสารเป็นปัจจัยการสื่อสารในด้านการพูด การฟัง การรับรู้ การคิด และการเชื่อฟัง ระหว่างผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ และประชาชน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการสื่อสารยุคปัจจุบันได้อย่างราบรื่น ลดปัญหาการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น ด้านสัจจะ (ความจริง) ด้านกาละ (ถูกเวลา) ด้านกาละ (ถูกเวลา) ด้านปิยะ (ผู้รับสาร) และด้านอัตถะ (มีประโยชน์) ในทุกด้านย่อมส่งผลให้และก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสารและส่งเสริมให้เกิดจริยธรรมในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปรีชา ขนฺติพโล (2560) เรื่อง พุทธวิธีการสื่อสารศีล 5 เพื่อส่งเสริมชุมชนหมู่บ้านสันติสุข อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่อง ศีล 5 ไปใช้นั้นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เป็นหลักการปฏิบัติให้คนในสังคมสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข การมีศีลมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และการป้องกันปัญหาสังคมและชุมชนได้จากการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ศีลจึงเป็นบรรทัดฐานของคนในสังคม สามารถขัดเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชน ข้อมูลทั่วไปแสดงความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.93 อยู่ในระดับมาก พระพุทธศาสนาได้วางหลักศีล 5 ใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อเน้นทางด้านการปฏิบัตินำมาประยุกต์การพัฒนาคุณภาพชีวิต และขัดเกลาจิตใจสะท้อนภาพให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการประกอบสัมมาอาชีพให้เจริญก้าวหน้าและมีความสำคัญต่อการควบคุมพฤติกรรมทางด้านกาย วาจา ใจ ในการดำรงชีวิตและทำให้ชุมชนหมู่บ้านสันติสุขมีศีลธรรมจริยธรรม และเกิดการปรองดองสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ชุมชน และลด ละ เลิก อบายมุข โดยส่วนใหญ่ชุมชนหมู่บ้านสันติสุขเป็นชนเผ่าม้ง ที่ยังคงนับถือผีบรรพบุรุษ และใช้ควบคู่กับหลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิตให้ยั่งยืนต่อไปอย่างสันติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของนิเทศ สนั่นนารี และคณะ (2561) เรื่อง การสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดองในสังคม พบว่า 1. แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดอง พบว่า เป็นการสื่อสารด้วยสติและปัญญา มีความรอบคอบในขณะทำการสื่อสารโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข ยึดหลักกัลยาณมิตตธรรม หลักสัปปุริสธรรม เบญจศีลและเบญจธรรม หลักอริยสัจ หลักไตรลักษณ์ บนพื้นฐานของสัมมาทิฏฐิ และตัวชี้วัดการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดอง ประกอบด้วยสาราณียธรรม 6 สังคหวัตถุ 4 และ พรหมวิหาร 4 2. รูปแบบและกระบวนการการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดอง พบว่า มี 3 ประเด็น คือ 1. องค์ประกอบการสื่อสารเชิงพุทธ 2. เป้าหมายการสื่อสารเชิงพุทธ และ 3. กระบวนการสื่อสารเชิงพุทธตามแนวไตรสิกขา

3. แนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จากผลการศึกษาแนวทางการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. ผู้ส่งสาร (Sender) 2. สาร (Message) 3. ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel) 4. ผู้รับสาร (Receiver) ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้รับสาร (Receiver) แสดงให้เห็นว่าควรเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร รูปแบบการนำเสนอข้อมูล ที่จะสื่อสารให้สอดคล้องกับผู้รับสารหรือประชาชน จะทำให้สารที่ส่งไปยังผู้รับสารเกิดประโยชน์และใช้ได้จริงต่อประชาชนทำให้เข้าใจง่ายและปฏิบัติตาม ผู้ส่งสารต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความคิด และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม เช่นเดียวหรือคล้ายคลังกันกับผู้ส่งสาร จึงจะทำให้การสื่อสารความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล และผู้รับสารต้องมีกระบวนการความคิด การวิเคราะห์ การแยกแยะ และกลั่นกรองข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับจากผู้ส่งสารก่อนที่จะเชื่อหรือนำข้อมูลนั้นไปใช้หรือไปบอกต่อผู้ส่งสารคนอื่น ๆ ให้ถูกต้อง ครบถ้วน การนำสื่อโซเชียลมีเดียมาใช้ในการบริหารและบริการประชาชน สามารถติดตามข่าวนั้นย้อนหลังได้และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น และสื่อสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมายจะสามารถเข้าถึงผู้รับสารมากที่สุด ซึ่งความสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิภาณ ชัยช่วย (2558) เรื่อง การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์เว็บไซต์ Change.org พบว่า 1. เว็บไซต์ Change.org ประเทศไทย ได้ขับเคลื่อนทุกประเด็นสาธารณะที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะประเด็นในด้านสิทธิมนุษยชนมากที่สุด รองมาเป็นประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม และประเด็นด้านสังคมเมือง โดยมีกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวที่สำคัญ ทั้งหมด 4 ข้อ คือ 1. กลยุทธ์การใช้สื่อกระแสหลัก 2. กลยุทธ์การใช้วิธีกดดันเพื่อส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของเป้าหมาย 3. กลยุทธ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และ 4. กลยุทธ์การใช้สื่อออฟไลน์ 2. เว็บไซต์ Change.org ประเทศไทย มีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) ทั้งหมด 4 ข้อ คือ 1. เครื่องมือและช่องทางใหม่ดานการรณรงค์ 2. ส่งเสริมความเป็นระบอบประชาธิปไตย 3. เสริมสร้างความเชื่อมั่นในพลังของตัวเอง และ 4. สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการเปลี่ยนแปลงสังคม 3. เว็บไซต์ Change.org ประเทศไทย สร้างการมีส่วนร่วมต่อภาคพลเมืองโดยการเปิดพื้นที่สาธารณะ (Public Space) ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมด้วยวิธีการสร้างเรื่องรณรงค์ของตัวเองหรือร่วมสนับสนุนเรื่องรณรงค์ที่ตัวเองสนใจและมีส่วนช่วยในการสนับสนุนทุกขั้นตอนการรณรงค์ อาทิการให้คำปรึกษาการร่วมวางกล

ยุทธ์ในการเคลื่อนไหวการรวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุนการผลักดันให้เกิดเป็นกระแสในสังคม และการเป็นสื่อกลางระหว่างเจ้าของแคมเปญผู้สนับสนุนไปยังผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร นิภานนท์ (2559) เรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารและการบริหารประเด็นเพื่อผลักดันนโยบายระบบสุขภาพมาตรฐานเดียว พบว่า 1. พัฒนาการของกระบวนการสื่อสารในการผลักดันนโยบายระบบสุขภาพมาตรฐานเดียว แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ระยะเตรียมการผลักดันนโยบาย (พ.ศ. 2551-2552) ระยะผลักดันนโยบายสู่สาธารณะ (พ.ศ. 2553-2554) และระยะที่รัฐบาลรับนโยบายแต่แนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจน (พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน) 2. กลยุทธ์การสื่อสารที่ฝ่ายสนับสนุนใช้ในการผลักดันนโยบายระบบสุขภาพมาตรฐานเดียว ประกอบด้วย 1. กลยุทธ์การนำเสนอสาร แบ่งเป็นกลยุทธ์การนำเสนอสารเชิงรุก ได้แก่ การให้ข้อเท็จจริง เพิ่มแรงสนับสนุนด้วยข้อคิดเห็นการให้ข้อมูลจากต่างประเทศ ส่วนกลยุทธ์การนำเสนอสารเชิงรับมีกลวิธีเดียวคือ การใช้สารที่นำเสนอทางเลือก 2. กลยุทธ์ด้านสื่อ สำหรับกลยุทธ์ด้านสื่อเชิงรุก ประกอบด้วย กลยุทธ์สื่อบุคคล ได้แก่ การใช้ภาคประชาสังคมเป็นผู้นำเสนอนโยบาย การใช้ผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเสียงในสาขาที่เกี่ยวข้องนำเสนอข้อมูล และการใช้พลังพันธมิตรสร้างกระแสกลยุทธ์สื่อกิจกรรม ได้แก่ การแถลงข่าว และการจัดสัมมนากลยุทธ์สื่อมวลชน ได้แก่ การสร้างวาระข่าวสารผ่านสื่อมวลชน และการดึงดูดสื่อมวลชนด้วยข้อมูลกลยุทธ์สื่อใหม่ คือ การใช้สื่อใหม่เพื่อสร้างช่องทางการสื่อสารของตนเอง ส่วนกลยุทธ์ด้านสื่อเชิงรับนั้น ได้ใช้สื่อบุคคลจากกลุ่มอ้างอิงในการนำ เสนอข้อมูลเพื่อลดแรงต้าน 3. กลยุทธ์การบริหารประเด็นประกอบด้วย กลยุทธ์การตอบสนองอย่างมีพลวัต ได้แก่ การสร้างแนวร่วมกับบุคคลอิสระ การสร้างวาระการสื่อสารผ่านกิจกรรม และการสร้างความร่วมมือกับสื่อมวลชน กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงด้วยการตั้งรับ คือ การชะลอเวลา ซึ่งถูกนำ มาใช้ครั้งเดียวเมื่อครั้งที่จะเริ่มต้นผลักดันนโยบายระบบสุขภาพมาตรฐานเดียวต่อสาธารณชนแต่สถานการณ์ยังไม่เหมาะสม จึงชะลอเวลาไว้ก่อน และกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงด้วยการปรับตัว คือ การปรับเปลี่ยนคำที่ใช้สื่อสารเพื่อลดแรงต้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ได้ C5: MODEL มีรายเอียดดังนี้

C STAR: MODEL เป็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อเพิ่มการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย ประกอบด้วย 5C ซึ่งอยู่ภายใต้หลักพุทธสื่อสาร สัจจะ (ความจริง) ตถตา (แท้จริง) กาละ (ถูกเวลา) ปิยะ (ผู้รับสารชอบ) และอัตถะ (มีประโยชน์) ดังนี้

C1 Clear **ชัดเจน** ในการสื่อสารไม่ว่าจะด้วยการพูดหรือการเขียน ข้อมูลที่สื่อสารต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ชัดในเนื้อหาสาระ ใช้คำที่มีความหมายตรงตัว ไม่ต้องตีความจนอาจเกิดความเข้าใจผิด

C2 Correct **ถูกต้อง** ความถูกต้องของข้อมูล หมายถึง เป็นข้อเท็จจริง (fact) ตรวจสอบได้ สร้างความมั่นใจแก่ผู้รับข้อมูลว่าไม่ได้ถูกหลอกให้หลงเชื่อใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ถูกต้องทั้งไวยากรณ์และตัวสะกด

C3 Complete ครบถ้วน การสื่อสารควรเป็นการส่งข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ผู้รับข้อมูลควรทราบ ความครบถ้วนนี้จะต่างกันไปในแต่สถานการณ์ ไม่ตกหล่นเนื้อหาสาระที่สำคัญ เป็นข้อมูลที่สร้างแรงจูงใจ

C4 Concrete หนักแน่นมีสาระ ข้อมูลควรมีความจำเพาะเจาะจง หนักแน่น มีสาระ ไม่คลุมเครือหรือกว้างจนเกินไป มีข้อเท็จจริง ไม่ใช้คำที่ลดความน่าเชื่อถือ จำเพาะเจาะจงในประเด็นที่สื่อสาร มีความเป็นรูปธรรมในเรื่องที่สื่อสาร

C5 Coherent สมเหตุสมผล ข้อมูลที่สื่อสารควรมีตรรกะ มีความเป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงและสอดคล้องสัมพันธ์กับประเด็นหลัก สร้างมุมมองแนวคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับเพื่อให้ได้รับการตอบสนองที่เป็นบวก มองโลกในแง่ดี เน้นไปในสิ่งที่เป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ควรมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นจริงให้ประชาชนได้ทราบ

2. องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ควรมี การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยไม่มีการปิดบังข้อมูล

3. องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ควรมีการเปิดเผยข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้วิเคราะห์และตัดสินใจได้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ควรมีช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วถึง

2. องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ควรมีช่องทางการสื่อสารที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้

3. องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ควรมีการสื่อสารที่มีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะนำสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยหรือนำหลักธรรมมาในด้านอื่น ๆ เช่น อริยสัจ 4 หลักไตรสิกขาหลักทศพิธราชธรรม 10 มาประยุกต์ใช้ เพื่อนำมาบูรณาการร่วมกันกับการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

2. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียในส่วนของระดับผู้ปฏิบัติงานหรือในระดับประชาชน เพื่อให้ทราบการสื่อสารในการบริหาร และนำมาบูรณาการในการพัฒนาการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียต่อไป

3. ควรทำการศึกษาวิจัยการสื่อสาร ปัญหาและอุปสรรค ของการสื่อสารเฉพาะแต่ละส่วนงาน เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคมาดำเนินการปรับปรุง แก้ไข บูรณาการในการพัฒนาการสื่อสารในองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กานดา รุณนะพงศา. (2566). *ความหมายโซเชียลมีเดียหมายถึง*. สืบค้น 5 มกราคม 2566, จาก https://www.gotoknow.org/posts/567331%5B2

ณัฐพล บัวอุไร. (2566). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง*. สืบค้น 4 มกราคม 2566, จาก http://www.slideshare.net/jokesparrow/ss-21042416.

นิเทศ สนั่นนารี, จรัส ลีกา และสาริกา ไสวงาม. (2561). การสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสร้างความปรองดองในสังคม. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 5(1), 159-160.

ปฏิภาณ ชัยช่วย. (2558). การสื่อสารประเด็นสาธารณะของสังคมไทยผ่านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการรณรงค์เว็บไซต์ Change.org. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(2), 1526-1536.

ปัทมา สมพรชัยกิจ และอรนุช เลิศจรรยารักษ์. (2556). *การสื่อสารภายในองค์การสำนักเทศกิจกรุงเทพมหานคร* (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการสื่อสารองค์กร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวโก. (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์* (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปรีชา ขนฺติพโล. (2560). *พุทธวิธีการสื่อสารศีล 5 เพื่อส่งเสริมชุมชนหมู่บ้านสันติสุข อำเภอปง จังหวัดพะเยา* (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา. (2565). *การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี* (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐนันท์ หนองใหญ่. (2558). *ปัจจัยการสื่อสารภายในองค์กรที่ส่งผลต่อการเปิดรับข่าวสารของพนักงาน : กรณีศึกษาโรงแรมเดอะซายน์แอนล์วิลล่า* (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุภาพร นิภานนท์. (2559). *กลยุทธ์การสื่อสารและการบริหารประเด็นเพื่อผลักดันนโยบายระบบสุขภาพมาตรฐานเดียว. นิเทศสยามปริทัศน์,* 16(21), 157-170.

องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ. (2565). *เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ.* สืบค้น 2 พฤศจิกายน 2565, จาก http://mittraphapmuaklek.go.th/about-us/organizational

Yamane. T. (1967). *Statistic: an introductory analysis.* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT OF THE SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION (SEC)

จิตราภรณ์ จิตตานุรักษ์, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Jithaporn Chittanurak, Surapon Suyaprom, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: bonusjitha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการ กำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) 3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดำเนินการวิธีวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 273 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ด้านการบริหารและภาวะผู้นำ และด้านเทคนิคการปฏิบัติงาน ตามลำดับ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การพัฒนา การฝึกอบรม การศึกษา, และหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล ปัญญา สมาธิ ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการ กำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) โดยนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดังนี้ 1. ด้านศีล มีพฤติกรรมที่ดีคือ เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือ ซื่อตรง ดำรง

*Received July 30, 2024; Revised August 20, 2024; Accepted August 31, 2024

ตนตามหลักของศีล 5 2. สมาธิ มีจิตใจมุ่งมั่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทน 3. ปัญญา มีองค์ความรู้ ควบคุมสติและแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล
คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักไตรสิกขา; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

Abstract

The objectives of this research article were as follows: 1. To study the human resource development of the Securities and Exchange Commission (SEC). 2. To study the factors affecting the human resource development of the Securities and Exchange Commission (SEC). 3. To present the integration of Buddhist principles to develop human resources of the Securities and Exchange Commission (SEC). The research was conducted with mixed methods. The data were collected from 273 samples and in-depth interviews with 18 key informants. The research instruments were questionnaires and an in-depth interview script. Both descriptive and inferential data were used for data analysis.

The research results were found that 1. Overall, human resource development was at a high level, ranked as follows: technology for human resource development, skills that promoted work performance, management and leadership, and technical work performance, respectively. 2. Factors affecting human resource development were found that the human resource development process, consisting of development, training, education, and the Ti-dukkha principle, consisting of Sila, morality, Panya, wisdom, and Samadhi, meditation, significantly affected human resource development of the Securities and Exchange Commission (SEC) at a statistical level of 0.05. 3. Integrating Buddhist principles for human resource development of the Securities and Exchange Commission (SEC) The Securities and Exchange Commission (SEC) has integrated the Ti-Sikha principles to develop human resources of the Securities and Exchange Commission (SEC) as follows: 1). Sila, Morality: having good behavior, namely, being open-minded, truly knowledgeable, cooperative, honest, and acting by the principles of the Five Precepts; 2. Samadhi, Concentration: having a determined mind, performing

duties with intent and patience; 3. Panna: Wisdom: having knowledge, controlling one's mind, and solving problems using reasons.
Keywords: Integration, Ti-Dukkha Principle, Human Resource Development

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ด้านตลาดทุนของประเทศ มีแนวทางการพัฒนาพนักงานทุกระดับทั้งองค์ความรู้หลักในการทำงาน และทักษะที่ช่วยสนับสนุนการทำงาน (Soft Skill) ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการอบรมในห้องเรียนที่เน้นการฝึกปฏิบัติ การเรียนผ่านสื่อดิจิทัล การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน โดยมีการสอนงานจากผู้มีประสบการณ์ การศึกษาดูงาน โครงการแลกเปลี่ยนพนักงานกับองค์กรกำกับดูแลและภาคธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ และยังส่งเสริมให้มีเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพนักงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยสมบูรณ์ ธุรกิจตลาดทุนเริ่มปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ก.ล.ต. มีบทบาทส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมในตลาดทุนไทย ทั้งการปรับโครงสร้างองค์กรให้รองรับ FinTech ริเริ่มการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการทำงานต่าง ๆ ให้ทันสมัย และพัฒนาศักยภาพพนักงานให้พร้อมรับการทำงานรูปแบบใหม่ ตลอดจนการสร้าง API platform เพื่อให้ภาคธุรกิจนำไปต่อยอดและเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม สำหรับผู้ที่สนใจที่จะเติบโตก้าวหน้าในสายงานด้านตลาดทุน ก.ล.ต. พร้อมสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสเรียนรู้และเติบโตอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ โดยมีการฝึกอบรมพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีการเปิดโอกาสให้พนักงานหมุนเวียนไปปฏิบัติงานในกลุ่มงานต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อส่งเสริมให้ใช้ศักยภาพที่มีอย่างเต็มที่และเป็นการสะสมองค์ความรู้และประสบการณ์ด้านตลาดทุนที่กว้างขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อพนักงานและองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.), ออนไลน์, 2567)

การพัฒนาบุคลากรจะเน้นให้สอดคล้องกับภารกิจ แผนกลยุทธ์ แผนองค์กรเข้มแข็ง และแผนงานประจำของสำนักงานและส่วนงานต่าง ๆ โดย 1. หลักสูตรด้านทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานจะพิจารณาเน้นไปที่แต่ละกลุ่ม 2. หลักสูตรด้านเทคนิคการปฏิบัติงาน จะคัดเลือกผู้เข้าร่วมฝึกอบรม โดยพิจารณาตามความจำเป็นในงานของแต่ละสายงานและตำแหน่งงาน โดยคำนึงถึงความเกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ และการกระจายโอกาสในการพัฒนา นอกจากนี้ ฝ่ายงานต่าง ๆ สามารถจัดอบรม/สัมมนาเพื่อติดตามแนวโน้มใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น และเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องในงานของแต่ละฝ่ายโดยตรงได้ด้วย 3. หลักสูตรด้านการบริหารและภาวะผู้นำ เน้นพัฒนาผู้บริหารทุกระดับตาม

Training roadmap โดยกลุ่มผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นกลุ่มตำแหน่งงานสำคัญเน้นการพัฒนาตามแผนพัฒนาผู้บริหารรายบุคคล และการเตรียมความพร้อมสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามแผนทดแทนตำแหน่ง นอกจากนี้สำนักงานยังสนับสนุนการไปดูงาน การฝึกงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและต่างประเทศและการสนับสนุนให้พนักงานไปรับทุนการศึกษา จากสถาบันที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดมุมมองและประสบการณ์ให้แก่พนักงานด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.), ออนไลน์, 2567)

จากเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)” โดยเป็นการศึกษาถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการบุคลากรขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางที่นำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการ กำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากร เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จำนวน 860 คน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.), 2565)

2.2. กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 273 ตัวอย่าง

2.3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับตลาดทุนไทย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3. หลักไตรสิกขา และ 4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากร เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) จำนวน 273 ตัวอย่าง และเชิงคุณภาพเก็บข้อมูล จำนวน 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และเชิงอนุมานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.07, S.D.=0.64) เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X}$=4.14) รองลงมาคือ ด้านทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$=4.08) ด้านการบริหารและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$=4.05) และด้านเทคนิคการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$=3.99) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) พบผลการศึกษาดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

ตารางที่ 1 กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

ตัวแปรกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.986	.135		7.324**	.000
การพัฒนา (HR3)	.367	.056	.406	6.595**	.000
การฝึกอบรม (HR2)	.251	.060	.301	4.199**	.000
การศึกษา (HR1)	.143	.055	.169	2.590**	.010

Multiple R = .818[c] R^2= .669 Adjusted R^2 = .665 Std. Error = .374

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ทั้ง 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .665 แสดงว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ร้อยละ 66.5 เขียนในรูปของสมการดังนี้

$\hat{y} = .986+.367_{HR3}+.251_{HR2}+.143_{HR1}$

$Z_Y = .406Z_{HR3}+.301Z_{HR2}+.169Z_{HR1}$

สมมติฐานที่ 2 หลักไตรสิกขา อย่างน้อย 1 ด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักไตรสิกขาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

ตัวแปรหลักไตรสิกขา	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.060	.190		16.089**	.000
ศีล (พฤติกรรม) (Shikka1)	.466	.065	.573	7.165**	.000
ปัญญา (องค์ความรู้) (Shikka3)	.359	.044	.442	8.106**	.000
สมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น) (Shikka2)	.173	.077	.178	2.229*	.027

Multiple R = .458[b] R^2 = .410 Adjusted R^2 = .404 Std. Error = .376

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักไตรสิกขาส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ทั้ง 3 ด้าน อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ ศีล (พฤติกรรม) ปัญญา (องค์ความรู้) สมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น) ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .404 แสดงว่า หลักไตรสิกขาสามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ร้อยละ 40.4 ซึ่งสามารถเขียนในรูปของสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 3.060+.466_{Shikka1}+.359_{Shikka3}+.173_{Shikka2}$$

$$Z_Y = .573Z_{Shikka1}+.442Z_{Shikka3}+.178Z_{Shikka2}$$

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีดังนี้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย 1. ทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน โดยพนักงานเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมองค์กร มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ พัฒนาตนตามความจำเป็นและความต้องการของแต่ละคน มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งด้านการเงินหรือข้อมูลตลาดทุน 2. เทคนิคการปฏิบัติงาน พนักงานมีเทคนิคการปฏิบัติงานมีโอกาสในการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องในงานของแต่ละฝ่าย 3. การบริหารและภาวะผู้นำ พนักงานมีโอกาสเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามแผนทดแทนตำแหน่ง ได้รับการพัฒนาตาม 4. เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พนักงานสามารถใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อช่วยให้ประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดังนี้ 1. ด้านศีล มีพฤติกรรมที่ดีคือ เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือ ซื่อตรง ดำรงตนตามหลักของศีล 5 2. สมาธิ มีจิตใจมุ่งมั่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทน 3. ปัญญา มีองค์ความรู้ควบคุมสติและแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล โดยนำกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทั้งเรื่องของการศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย 1. ทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน 2. เทคนิคการปฏิบัติงาน 3. การบริหารและภาวะผู้นำ 4. เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดังนี้

1. ด้านศีล (พฤติกรรม) ส่งเสริมให้พนักงานตระหนักถึงความเดือดร้อนที่เกิดจากการเที่ยวเตร่และดื่มสุรา เสพยาเสพติด ปฏิบัติงานโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ยึดมั่นในค่านิยมขององค์กรคือ เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือ ซื่อตรง ดำรงตนตามหลักของศีล 5 2. สมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น) ส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่อย่างมีสติรอบคอบ หมั่นฝึกฝนและอบรมจิตใจให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทน 3. ปัญญา (องค์ความรู้) ส่งเสริมให้พนักงานควบคุมสติและแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียดรอบคอบ เรียนรู้ให้อภัยและยกย่องคนดี โดยนำกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทั้ง การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุพัฒน์ นนฺทปญฺโญ (ศรียอด) (2563) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในคณะสงฆ์ภาค 1 พบว่า การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในคณะสงฆ์ภาค 1 ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรมควรมีการกำหนดให้มีนโยบายในการฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม และจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องไตรสิกขา ด้านศีล ควรพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความรับผิดชอบพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นด้านสมาธิ ควรพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีความพากเพียรในการปฏิบัติงาน มีโครงการปฏิบัติธรรมให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดการพัฒนาสมาธิด้านปัญญาควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมกระตุ้นและพัฒนาให้พระสอนศีลธรรมได้เกิดทักษะทางปัญญาหลักศักยภาพด้านความรู้ควรพัฒนาให้พระสอนศีลธรรมได้มีความรู้สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้านทักษะควรพัฒนาทักษะในการใช้สื่อการสอนพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาด้านเจตคติควรพัฒนาคุณภาพการสอนส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดชาติชาย ฌาณโสภโณ (ขุมเงิน) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดลำพูน (2563) 1. เทศบาลได้บูรณาการหลักไตรสิกขาด้านศีล ด้วยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศีล 5 เพื่อเป็นการรักษาระเบียบวินัยการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวัง ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดปด และไม่เสพสิ่งมึนเมา อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุควรปรับปรุงในการใช้วาจาที่สุภาพ พูดจาดี พูดในสิ่งที่มีประโยชน์ วางตัวที่เหมาะสม เป็นผู้ที่อยู่ในศีลในธรรม เป็นผู้ที่น่านับถือเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน 2. ด้านสมาธิ เทศบาลควรมุ่งเน้นการฝึกสมาธิให้คลอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และ 3. ด้านปัญญา เป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้วิเคราะห์ปัญหาและหาวิธีแก้ไขปัญหาของตนเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพดังกล่าวสามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ดังนี้

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย 1. ทักษะที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน พนักงานเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมองค์กร มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ หลักการเกิดการพัฒนาตนตามความจำเป็นและความต้องการของแต่ละคน มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินหรือข้อมูลตลาดทุน และทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภาษาต่างประเทศและภาษาไทย 2. เทคนิคการปฏิบัติงาน พนักงานมีเทคนิคการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและเพิ่มโอกาสในการพัฒนา มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมฝึกอบรมตามความจำเป็นในแต่ละสายงาน สามารถเพิ่มพูนความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องในงานของแต่ละฝ่าย มีเทคนิคในการวางแผนและจัดการเวลา สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อวางแผนและติดตามความคืบหน้าของงาน สามารถใช้เครื่องมือในการบริหารจัดการโครงการออนไลน์ 3. การบริหารและภาวะผู้นำ พนักงานการมีโอกาสเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงตามแผนทดแทนตำแหน่ง ได้รับการพัฒนาตามแผนพัฒนาผู้บริหารรายบุคคล ผู้บริหารทุกระดับได้รับการพัฒนาตามแผนการพัฒนา สามารถบริหารงานอย่างก้าวหน้าและมีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการทำงานขององค์กร มีความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมั่นคง 4. เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พนักงานสามารถใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อช่วยให้ประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันในองค์กร มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลและจัดการความรู้ต่าง ๆ ขององค์กร สามารถใช้งานระบบรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพนักงานขององค์กรไว้ในที่เดียว สามารถใช้งานระบบ Block chain ที่เป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลที่มีการส่งต่อข้อมูลที่โปร่งใสและเชื่อถือได้ สามารถใช้งานระบบระบบ Chatbot มาใช้ถาม-ตอบ อัตโนมัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารบุคคล

โดยมีการนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ดังนี้ 1. ด้านศีล (พฤติกรรม) ส่งเสริมให้พนักงานตระหนักถึงความเดือดร้อนที่เกิดจากการเที่ยวเตร่และดื่มสุรา เสพยาเสพติด ให้ ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นและไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ยึดมั่นในค่านิยมขององค์กรคือ เปิดใจ รู้จริง ร่วมมือ ซื่อตรง ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจในการงดเว้นจากความชั่วความทุจริต ดำรงตนตามหลักของศีล 5 2. สมาธิ (จิตใจมุ่งมั่น) ส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่อย่างมีสติรอบคอบ หมั่นฝึกฝนและอบรมจิตใจให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิอยู่เสมอ ปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ความตั้งใจและอดทน มุ่งมั่นในการทำงานแม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนหรือมีปัญหา มีสติในการจัดการความเครียดและรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทาย และพัฒนาจิตใจไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งยั่วยุทั้งภายนอกและภายใน 3. ปัญญา (องค์ความรู้) ส่งเสริมให้พนักงานควบคุมสติและแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักเหตุผล ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความละเอียดรอบคอบ เรียนรู้และให้อภัยกับผู้ที่ทำผิดพลาดและยกย่องสรรเสริญผู้ที่ทำความดี เผยแพร่องค์ความรู้ให้กับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างคน สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์กร และแบ่งปันความรู้และประสบการณ์เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมภายในองค์กร

นำกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา ดังนี้ 1. การศึกษา การให้ทุนการศึกษาแก่บุคลากรอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีโอกาสเข้าร่วมการคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อ กำหนดแผนการพัฒนาบุคลากร พัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีการเติบโต การให้ทุนการศึกษาในสาขาที่จำเป็น เข้าเวิร์คชอป สัมมนาต่าง ๆ หรือเรียนออนไลน์ตาม E-Learning ที่กำหนดให้ 2. การฝึกอบรม ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ให้ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี จัดทำแผนเพื่อช่วยให้บุคลากรมีเป้าหมายของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การเปิดให้อบรมตาม Training road map ที่จัดให้ การอบรมในหลักสูตร DGA กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการลงทุน สินทรัพย์ดิจิทัลฯ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้พนักงานได้มีการเลือกอบรมตามที่ตนเองต้องการ 3. การพัฒนา กำหนดให้มีการพัฒนาทักษะเฉพาะในตำแหน่งงานอย่างสม่ำเสมอ กำหนดแผนพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสังคม พัฒนาในส่วนของ Hard Skill เพื่อเพิ่มพูนความรู้และการลงปฏิบัติ สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์ความรู้ด้านสมรรถนะด้านดิจิทัล (Digital Competency) ตลาดทุน การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัล สอดรับกับสภาพการณ์ของสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี

2. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรกำหนดให้องค์กรนำนำแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับไตรสิกขาคือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาผสมผสานเข้ากับเรื่องของจรรยาบรรณหรือจริยธรรมในการทำงานของพนักงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรให้ความสำคัญกับการบุคลากรเพื่อให้ปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ยึดหลักการตรงไปตรงมา

2. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรนำหลักอิทธิบาท 4 เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและอดทน มีความมุ่งมั่นต่อการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยด้านพื้นฐานโดยการประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน วิเคราะห์ปัญหาในส่วนที่ต้องการปรับปรุง พร้อมรายงานผลเพื่อติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นการวิจัยระยะสั้นที่แก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกต้องนั้นควรมีการศึกษาวิจัยให้ละเอียด ทั้งในเรื่อง Technical skill, Hard skill และ Soft skill เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตด้วย

เอกสารอ้างอิง

พระครูปลัดชาติชาย ฌาณโสภโณ (ขุมเงิน). (2563). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดลำพูน*. (หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุพัฒน์ นนฺทปญฺโญ (ศรียอด). (2563). *การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในคณะสงฆ์ภาค 1*. (หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.). (2567). *หลักเกณฑ์การพัฒนาบุคลากร*. สืบค้น 28 มกราคม 2567, จาก : https://www.sec.or.th/TH/Pages/ABOUTUS /HR-DEVELOPMENT.aspx.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.). (2567). *การเรียนรู้ การพัฒนา ส่งเสริมและเส้นทางการเติบโตในสายอาชีพ*. สืบค้น 28 มกราคม 2567, จาก : https://www.sec.or.th/TH/Pages/AboutUs/CareerDevelopment.aspx.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.). (2565). *ตำแหน่งงานและอัตรากำลังส่วนงาน*. คำสั่งที่ ส.142/2565, กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.).

Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.348-358

การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน*

ADMINISTRATION EFFECTIVENESS ENHANCING ACCORDING TO BUDDHIST GOOD GOVERNANCE OF THE UPPER NORTHERN CAMPUSES OF MAHACHULALONGKORNRAJAVITHAYALAYA UNIVERSITY

พุทธิพงษ์ กันทะรส, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Puttipong kantaros, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkorntajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: puttipong.kan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงาน และรูปแบบพุทธบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย การบูรณาการหลักพละ 4 ได้แก่ 1. ด้านปัญญาพละ กำลังความรู้ 2. ด้านวิริยะพละ นำสู่การปฏิบัติ 3. ด้านอนวัชชพละ ซื่อสัตย์สุจริต 4. ด้านสังคหพละ มีจิตอาสาและ 2. การปฏิบัติตามงานตามหลัก 7S ได้แก่ 1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) 2. ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) 3. ด้านรูปแบบ (Style) 4. ด้านระบบ (System) 5. ด้านบุคคล (Staff) 6. ด้านทักษะ (Skill) 7. ด้านค่านิยมร่วม (Shared value)

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง; ประสิทธิผลการบริหารงาน; พุทธธรรมาภิบาล

*Received August 9, 2024; Revised August 25, 2024; Accepted September 5, 2024

Abstracts

This research paper introduced a model for enhancing the administration effectiveness of the Upper Northern Campuses of Mahachulalongkornrajavidyalaya University using the principles of Buddhist governance conducted by qualitative research. Data were collected from 18 key informants and 9 participants in the focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation.

The study discovered a framework of Buddhist integration for promoting administration effectiveness and Buddhist good governance to enhance the administration effectiveness of the Upper Northern Campuses of Mahachulalongkorn. Rajavidyalaya University by integrating Bala 4: 1. Paññà-bala (knowledge), 2. Viriya-bala (Putting into Practice), 3. Anavajja-bala (Honesty), 4. Saṅgaha-bala (volunteerism), and 2. Adherence to the 7S principles, consisting of 1. Strategy, 2. Organisational Structure, 3. Style, 4. System, 5) Staff, 6. Skill, 7. Shared value.

Keywords: Buddhist Good Governance; Administrative Effectiveness; Buddhist Governance

บทนำ

การบริหารและการจัดการในทุกองค์กรไม่ว่าจะภาครัฐและภาคเอกชน หน่วยงานทุกหน่วยงานทั้งท้องถิ่น หรือแม้แต่องค์กรทางการศึกษา ได้มีการให้ความสำคัญกับระบบคุณธรรม และจริยธรรม เนื่องจากการบริหารและการจัดการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หน่วยงานทุกหน่วยงานและแม้แต่องค์กรทางการศึกษาประสบกับภาวะวิกฤติ อันเกิดจากการขาดความตระหนักถึงหลักการบริการจัดการที่ดี

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ มีผู้บริหารควบคุม กำกับ ดูแลให้การดำเนินงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพ มีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา และในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรจะต้องนำหลักการต่าง ๆ มาบูรณาการร่วมกันเพื่อปรับใช้ในการบริหารและการดำเนินงาน แต่หลักการที่ขาดไม่ได้เลยคือการใช้หลักคุณธรรม ซึ่งครอบคลุมจุดหมายของหลักธรรมาภิบาล (สุเมธ แสงนิ่มนวล, 2552)

เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มีความโปร่งใส ก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สามารถที่จะส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพราะถ้าหากการศึกษามีคุณภาพ ก็ย่อมเป็นที่แน่นอนว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามไปด้วย เพราะมาตรฐานการศึกษาเป็นวัฒนธรรมที่มนุษยชาติประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาศักยภาพของพลเมืองในประเทศให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นสังคมจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นกลไกในการรักษาคุณภาพของพลเมืองให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตในกลุ่มภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบไปด้วย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตพะเยา วิทยาเขตแพร่ จำเป็นที่จะต้องมีหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของหน่วยงานและความซับซ้อนของการบริหารที่มากกว่าเดิมจากในอดีต โดยการบริหารงานซึ่งประยุกต์หลักธรรมาภิบาลมาเป็นหลักการบริหารแนวใหม่ ธรรมาภิบาล (good governance) หมายถึง หลักการบริหารจัดการที่ดี อันเกี่ยวข้องกับนโยบายของส่วนราชการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการบริหารงานทั้งในระดับองค์กรและประเทศชาติ มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญ และเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น (ธงชัย คล้ายแสง, 2562) รวมทั้งประยุกต์ใช้การปฏิบัติงานตามหลัก 7S ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) 2. ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) 3. ด้านรูปแบบ (Style) 4. ด้านระบบ (System) 5. ด้านบุคคล (Staff) 6. ด้านทักษะ (Skill) และ 7. ด้านค่านิยมร่วม (Shared value) แต่ถึงกระนั้น หลักพุทธธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถนำมาบูรณาการกับหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะหลักพละ 4 อันเป็นหลักธรรมอันเป็นกำลัง ธรรมอันเป็นพลังในการบริหารหรือการปฏิบัติงาน (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/154/215) โดยประยุกต์เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารองค์กรยุคใหม่ อันเป็นการบริหารงานโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กรได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานขององค์กรยุคใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีจำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 4 รูปหรือคน 2. กลุ่มผู้แทนสายวิชาการ จำนวน 5 รูปหรือคน 3. กลุ่มผู้แทนสายปฏิบัติการ จำนวน 5 รูปหรือคน 4. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน และ 5. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการบันทึกเทปและเขียนลงในแบบสัมภาษณ์ และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอน ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย

1. การบูรณาการด้วยหลักพละ 4 ได้แก่

1.1 ด้านปัญญาพละ (กำลังความรู้) คือ การเสริมสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความรู้และทักษะ กำหนดเป้าหมายได้ใน 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ 1. ส่งเสริมนวัตกรรม/เทคโนโลยี

1.2 เสริมสร้างแรงบันดาลใจ แก่บุคลากรและ 3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 2. ด้านวิริยะพละ (นำสู่การปฏิบัติ) คือ การส่งเสริมบุคลากรที่มีความเพียรพยายามจะทุ่มเทเวลาและความพยายามอย่างเต็มที่ในการทำงาน เพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่อย่าง เต็มความสามารถ ตั้งใจใฝ่สัมฤทธิ์ผลในงานที่ทำมีสติสัมปชัญญะในการปฏิบัติงานและมีความเพียร พยามในการปฏิบัติงาน

2.3 ด้านอนวัชชพละ (ซื่อสัตย์สุจริต) คือ โดยปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์และเปิดเผยในทุกการกระทำ มีความรับผิดชอบคือ รับผิดชอบต่อการกระทำและผลลัพธ์ของตนเอง เคารพในสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่นปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ

2.4 ด้านสังคหพละ (มีจิตอาสา) คือ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คาดหวังการได้รับผลตอบแทน การเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของบุคลากรอย่างทั่วถึง มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก้ปัญหาให้บุคลากรด้วยความปรารถนาดี และการให้ความช่วยเหลือสังคม

2. การปฏิบัติตามงานตามหลัก 7S ได้แก่

2.1 ด้านกลยุทธ์ (Strategy) มีการกำหนดแผนกลยุทธ์ขององค์กรที่มีความชัดเจน วัดผลได้ มีความยืดหยุ่น และสื่อสารไปยังบุคลากรทุกระดับได้อย่างทั่วถึง

2.2 ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) คือ มีการกำหนดกรอบโครงสร้างองค์กรที่ดี

2.3 ด้านรูปแบบ (Style) คือ มีการจัดกลุ่มบุคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามขนาด ความซับซ้อน และวัตถุประสงค์ขององค์กร

2.4 ด้านระบบ (System) คือ มีการจัดระบบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน 5. ด้านบุคคล (Staff) คือ มีการจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถตรงกับสายงานที่ปฏิบัติ จัดสรรบุคลากรอย่างเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

2.6 ด้านทักษะ (Skill) คือ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในองค์กร การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจด้านภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

2.7 ด้านค่านิยมร่วม (Shared value) คือ มีการกำหนดค่านิยมขององค์กรไว้อย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน

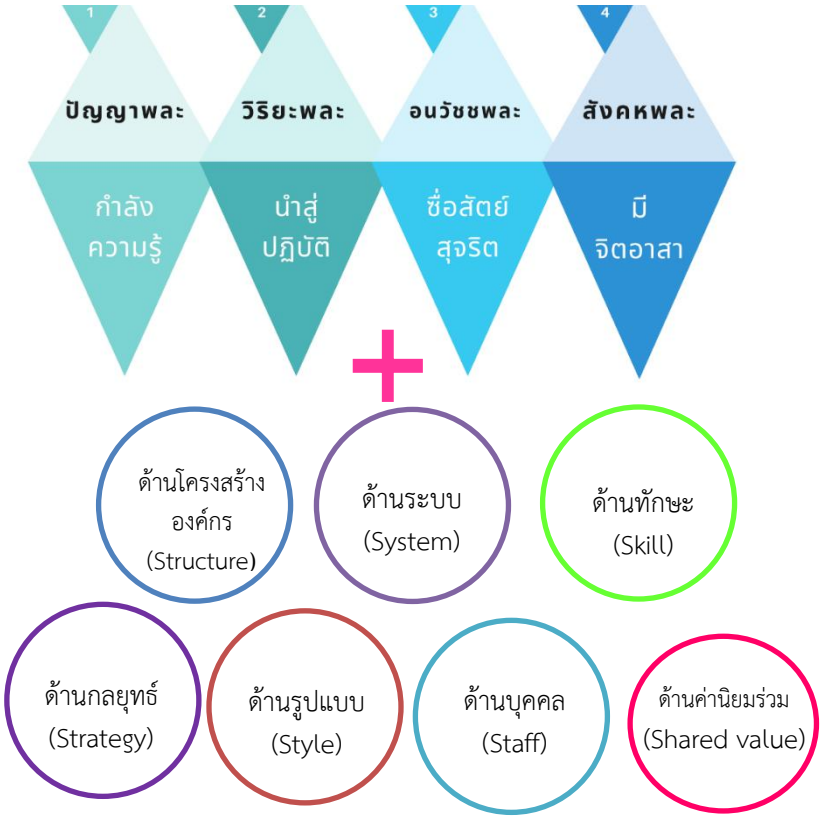
เกิดจากปัจจัยพื้นฐาน คือ การปฏิบัติงานตามหลัก 7S และหลักพุทธธรรม คือ หลักพละ 4 พบว่า ทำให้เกิดพลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามแนวหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการทำงาน โดยเน้นที่การมีปัญญาพละ คือกำลังความรู้ความสามารถ, วิริยพละ คือกำลังความพากเพียร, อนวัชชพละ คือกำลังความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดความเครียด สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อความเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ทำให้เกิดการส่งเสริม ประสิทธิผล และมีแรงจูงในในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน โดยข้อค้นพบที่สำคัญคือ

รูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือตอนบน เป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ ดังนั้นพุทธบูรณาการจึงเป็นหลักเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลจะช่วยให้บุคลากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุขในการทำงานมากขึ้น และมีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น และการนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติงาน ยึดถือค่านิยมที่ดีขององค์กร ให้ความเคารพกฎ ระเบียบและข้อบังคับ เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม ช่วยสร้างความโปร่งใสในการบริหารเพื่อให้องค์กรดำเนินการไปอย่างประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปรีชา เหล่าทวีคุณ (2561) เรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม พบว่า บุคลากรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงาน คือจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีการบังคับใช้กฎระเบียบ ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจในการแบ่งงานตามหน้าที่ มีการกำกับติดตามดูแลผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง หากมีปัญหาเกิดขึ้น ก็รู้จักที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งบุคลากรในองค์กรต้องมีความสามัคคีกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน มีการประสานงาน ประสานคน ประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ ในส่วนของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ต้องจัดทำเป็นแผนแม่บทในระดับจังหวัด โดยจะต้องมีการระดมความคิดเห็นร่วมกันของทุกฝ่าย มีการตั้งศูนย์ประสานงานในระดับจังหวัด มีบุคลากรปฏิบัติงานประจำ มีการเชื่อมโยงบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (มั่งคั่ง) (2564) เรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมือง พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมือง มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การบริหารงานสมัยใหม่ + บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 = ประสิทธิผลการบริหารงาน กล่าวคือ การ

บริหารงานทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม นำมาบูรณาการเข้ากับหลัก อิทธิบาท 4 อันได้แก่ ฉันทะ มีใจรัก วิริยะ พากเพียรทำ จิตตะ มีจิตฝักใฝ่ และวิมังสา ใช้ปัญญาทบทวน ก่อเกิดเป็นประสิทธิผลการบริหารงาน ได้แก่ ด้านแผนพัฒนาของเทศบาล ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านการปฏิบัติราชการ และด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิต ทิพย์มณี (2563) เรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลการบริหารงานของกรมแพทย์ทหารบก พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานของกรมแพทย์ทหารบกในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.489 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ การวางแผน การจัดหน่วยงานและการบังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมาคือ การจัดหน่วยงานและการควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 การประสานงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ตามลำดับ 2. ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลการบริหารงานของกรมการแพทย์ทหารบก และการบูรณาการทศพิธราชธรรม มีค่าอิทธิพลทางตรงถึงร้อยละ 72 และอิทธิพลทางอ้อมเพียงร้อยละ 12 ส่งผลต่อการบริหารงานของกรมการแพทย์ทหารบก การที่จะทำให้เกิดเป็นประสิทธิผลการบริหารงานกรมการแพทย์ทหารบกขึ้นมาได้นั้น ต้องอาศัยการบูรณาการหลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักกำกับด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการทศพิธราชธรรมกับประสิทธิผลการบริหารงานกรมการแพทย์ทหารบก มีค่าอิทธิพลทางตรงร้อยละ 21 ส่งผลให้การบูรณาการทศพิธราชธรรมจะทำให้เกิดประสิทธิผลการบริหารงานกรมการแพทย์ทหารบกเพิ่มขึ้น 3. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลบริหารงาน พิจารณาในเรื่องของอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า การบริหารงานของกรมการแพทย์ทหารบกจะมีประสิทธิผลได้นั้น จักต้องอาศัยการบูรณาการหลักทศพิธราชธรรมในการกำกับด้วย และสิ่งที่เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือ การบริหารงานแบบมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นการบริหารงานที่จะต้องใช้หลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการสร้างแนวทางการบริหารงาน คือหลัก JHAS ได้แก่ Justice (ความยุติธรรม) Honest (ความซื่อสัตย์) Assiduousness (เพียรพยายาม) และ Selflessness (การเสียสละ) ซึ่งหากการบริหารงานโดยยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวแล้วจะทำให้ การบริหารงานขององค์กรนั้น ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังเป็นเกราะป้องกันในการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย

การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า การเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารงานด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวิทยาเขตภาคเหนือมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ หลักพละ 4 +การปฏิบัติงานตามหลัก 7S ซึ่งการปฏิบัติงานตามหลัก 7S ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1. ด้านกลยุทธ์ (Strategy) 2. ด้านโครงสร้างองค์กร (Structure) 3. ด้านรูปแบบ (Style) 4. ด้านระบบ (System) 5. ด้านบุคคล (Staff) 6. ด้านทักษะ (Skill) 7. ด้านค่านิยมร่วม (Shared value) และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาบูรณาการในการเสริมสร้างประสิทธิผลการบริหารองค์กรยุคใหม่ ที่เรียกว่า พุทธธรรมาภิบาล คือ หลักพละ 4 ได้แก่

1. ปัญญาพละ (กำลังความรู้) หมายถึง การมีปัญญา หรือความรู้เป็นกำลัง อันเป็นความรอบรู้ รู้ลึก รู้จริงเกี่ยวกับภาระงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องทำหน้าที่บริหารตน บริหารคนและบริหารงาน นั่นคือ รู้ตน ต้องรู้จักศักยภาพและจุดอ่อนของตน การรับรู้ถึงศักยภาพก็เพื่อที่จะทำงานที่มีความเหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของตน การรับรู้จุดอ่อนก็เพื่อนำไปสู่การแก้ไขจุดอ่อนของตน รู้คน หมายถึงความรอบรู้เกี่ยวกับคนร่วมงาน ต้องรู้ว่าใครมีความสามารถในด้านใด เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะกับงาน นอกจากนั้นยังต้องรู้จักความประพฤติ กิริยาอาการ พื้นฐานนิสัยของคนในองค์กร ก็เพื่อที่จะมอบหมายงานและใช้งานที่เหมาะสมกับความประพฤติ กิริยาอาการ พื้นฐานนิสัยของคนผู้นั้น และรู้งาน หมายถึงความรอบรู้เกี่ยวภาระหน้าที่การงานในความรับผิดชอบ ทั้งส่วนตนและบุคคลอื่น เพื่อจักเป็นประโยชน์ในการวางแผนเพื่อบรรจุแต่งตั้งบุคลากร รวมถึงการอำนวยการและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน การรู้งานสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะหลัก คือ การรู้งานในเชิงทฤษฎี และการรู้งานในเชิงปฏิบัติ ซึ่งการทำความเข้าใจในทั้งสองด้านนี้ช่วยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วิริยะพละ (นำสู่ปฏิบัติ) หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยัน คนมีความขยันต้องมีกำลังใจเข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่า วิริยพละ ก็คือ กำลังใจ การปฏิบัติงานที่มีแต่กำลังปัญญา แต่ขาดกำลังใจ มักถือนโยบายหลบภัย ใจไม่สู้ รู้เอาตัวรอด และชอบหนีปัญหา ผู้ปฏิบัติงานที่ดีต้องเป็นคนกล้าตัดสินใจ กล้าได้กล้าเสีย ไม่กลัวความยากลำบากที่รอคอยอยู่เบื้องหน้า ต้องกล้าลองผิด ลองถูก ถ้าทำผิดพลาดก็ถือว่าผิดเป็นครู และถ้าขยันทำงานยาก ๆ ความชำนาญก็ตามมา

3. อนวัชชพละ (ซื่อสัตย์สุจริต) คือกำลังความซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีข้อบกพร่อง พูดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รุกรานให้ร้ายใคร ประกอบด้วยเจตนาบริสุทธิ์ อันเป็นการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ ไม่ผิดกฎหมาย ศีลธรรม และระเบียบประเพณีอันดีงามของสังคม เมื่อเรามีปัญญา คือ ความรู้ มีวิริยะ คือ ความเพียรแล้วจะต้องมีอนวัชชะ คือ การกระทำที่ไม่มีโทษด้วย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องใช้พลังในส่วนอื่น ๆ อันเป็นปัญญามากำกับไตร่ตรองว่าการใดควรทำ การใดไม่ควรทำ การกระทำบางอย่างอาจจะถูกกฎหมายแต่ผิดศีลธรรม การกระทำบางอย่างอาจไม่ผิดศีลธรรม แต่ผิดกฎหมาย เพราะฉะนั้นจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า แม้คนเราจะมีปัญญา มีความเพียรแล้ว ยังต้องคอยระมัดระวังควบคุมการกระทำให้ถูกต้องตามกฎหมายและศีลธรรมด้วย การปฏิบัติตามหลักอนวัชชพละ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น ช่วยให้บุคลากรมีจริยธรรมในการทำงาน ส่งผลให้การตัดสินใจและการกระทำมีความรับผิดชอบ ช่วยลดความขัดแย้งภายในองค์กร เนื่องจากทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เดียวกัน และองค์กรที่ยึดมั่นในอนวัชชพละ มักจะมีความยั่งยืนในระยะยาว เนื่องจากมีการดำเนินงานที่

โปร่งใสและมีคุณธรรม มักจะได้รับการยอมรับจากสังคม ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ดังนั้น การนำหลักอนวัชชพละมาใช้ในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในระยะยาว

4. หลักสังคหพละ (มีจิตอาสา) หมายถึงกำลังสงเคราะห์ หรือมนุษย์สัมพันธ์การเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติในที่สุด การสงเคราะห์ช่วยเหลือกันในทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์ผู้อื่น เรียกว่า สังหควัตถุ 4 ได้แก่ ทาน คือ การให้ ปิยวาจา คือ การเจรจากันด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์ อัตถจริยา คือ การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น และสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

มหาวิทยาลัยควรมีระบบการจัดการความรู้ที่ดีเพื่อส่งผล ให้การปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมถึงการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่การปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานและลักษณะงานในรูปแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มหาวิทยาลัย ควรนำเทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน โดยการประยุกต์และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงการสอน การวิจัย และการบริการชุมชน และมีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบ ลดภาระงานที่ไม่จำเป็นและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร รวมทั้งลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการปฏิบัติงานลง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยในการเสริมสร้างกลยุทธ์บริหารงานของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานของมหาวิทยาลัย หรือปัจจัยที่เหมาะสมในการบริหารงาน โดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผสานกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารของตะวันตก เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่หลากหายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). *ภาวะผู้นำคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานการเรียนรู้สังคมศึกษา*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ไดมอนด์ กราฟิก กรุ๊ป.

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจยวิชาการ*, 2(2), 177-188.

พระมหาปรีชา เขมนนฺโท (เหล่าทวีคุณ). (2561). *การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (มั่งคั่ง). (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สาธิต ทิพย์มณี. (2563). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลการบริหารงานของกรมแพทย์ทหารบก* (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย*

SENIOR CITIZENS' SCHOOLS ADMINISTRATIVE OPERATIONS EFFICIENCY OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN CHIANG RAI PROVINCE

วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม
Weerapong Kiatpraiyot, Kiettisak Sukluang, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: weerapong.kiat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคนและสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านปริมาณงาน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านคุณภาพของงาน และด้านระยะเวลา ตามลำดับ ส่วนผลการสัมภาษณ์พบว่า 1. ด้านคุณภาพงาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความตั้งใจ มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ตั้งแต่วางแผน ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุง สร้างเครือข่าย 2. ด้านปริมาณงาน คือ ปริมาณกิจกรรมของบุคลากรที่รับผิดชอบมีความเหมาะสม มีการลดขั้นตอนและกิจกรรมที่ไม่จำเป็น 3. ด้านระยะเวลา คือ มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบหลักสูตร 1 ปี สำเร็จการศึกษา และ 4. ด้านค่าใช้จ่าย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นหลัก และบางครั้งก็มีการ

*Received August 25, 2023; Revised September 5, 2023; Accepted September 6, 2023

ทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมทุน ยึดหลักความโปร่งใส คุ้มค่า คุ้มทุน จริงจัง ไม่สร้างภาระแก่นักเรียนผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; โรงเรียนผู้สูงอายุ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to study the efficiency of administrative operations for Senior Citizen's Schools of Local Administrative Organizations in Chiang Rai Province, conducted by mixed research methods. In the quantitative research, data were collected from 214 samples. Descriptive statistics were used to analyze the data: percentage, average, and standard deviation. Qualitative research. data were collected by in-depth interviews with 18 key informants and from participants in focus group discussions. Data were analyzed by descriptive interpretation.

The results showed that the efficiency of administrative operations for Senior Citizen's Schools of Local Administrative Organizations in Chiang Rai Province was at a high level ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.59). The items were listed in the following order: Quantity, Costs, Quality, and Time, from highest to lowest. The interview results indicated that: 1. Quality: Local government organizations must have determination. The management must be organized systematically and create a network. 2. Quantity: The number of activities of responsible personnel is appropriate. There is a reduction in unnecessary steps and activities. 3. Time: Teaching was structured as a 1-year curriculum. 4. Costs: The Local Administrative Organization was mainly responsible for the school's expenses for the elderly.

Keywords: Efficiency; Administrative; Senior Citizens Schools; Local Administrative Organizations.

บทนำ

ปัจจุบันพลเมืองโลกกำลังมีแนวโน้มก้าวสู่สังคมสูงวัยและมีสถิติที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลสำรวจพบว่าประชากรโลกในปี พ.ศ. 2493 มีผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) ประมาณ 200 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 8 ของประชากรทั้งหมด ต่อมา ปี พ.ศ. 2554 ผู้สูงอายุมีมากขึ้น 760 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2562) และจากข้อมูลของกระทรวงสุขภาพและบริการมนุษย์สหรัฐอเมริกา (DHHS) ปรากฏข้อมูลว่า ปี พ.ศ.2558 จำนวนประชากรโลกกว่า 620 ล้านคนมีอายุมากกว่า 65 ปีและจะกลายเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged society) ในปี พ.ศ. 2593 (จารีย์ ปิ่นทองและคณะ, 2566) จากสถิติผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และก้าวสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ พ.ศ. 2564 กล่าวคือ มีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรในประเทศ และมีการคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะก้าวสูงสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี พ.ศ. 2574 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) คือ อีก 7 ปี ข้างหน้า ปัจจุบันปี พ.ศ. 2567 มีผู้สูงอายุจำนวน 13,064,929 จากประชากรไทยทั้งหมด 65,061,190 คิดเป็นร้อยละ 20.08 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) จากแนวโน้มของระดับประเทศเมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับจังหวัด พบว่า จังหวัดเชียงรายมีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 271,888 จากประชากรทั้งจังหวัดที่มีจำนวน 1,164,937 คน คิดเป็นร้อยละ 23.34 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) อยู่ลำดับที่ 16 ของประเทศ

เมื่อประชากรในประเทศมีผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น กลายเป็นโจทย์ท้าทายสังคมในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขทั้งด้านสุขภาพกาย และสุขภาพใจ จึงมีแนวคิดในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ และจากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ พบว่า จังหวัดเชียงรายมีโรงเรียนผู้สูงอายุมากที่สุดในประเทศไทย คือ 164 แห่ง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีอำนาจหน้าที่ในการดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนปรากฏในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2562 มาตรา 66 (5) และพระราชบัญญัติเทศบาล ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2542 มาตรา 50 (7) กล่าวว่าส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุของตนเองเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งการขับเคลื่อนกิจการของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นต้องตระหนักถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งกรมกิจการผู้สูงอายุได้กำหนดหลักการบริหารจัดการ 5 ก ประกอบด้วย 1. กลุ่ม คือ การสร้างการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะเป็นแกนนำและรับสมัครสมาชิกนักเรียนผู้สูงอายุ 2. กรรมการ คือ

ตัวแทนของสมาชิกในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ 3. กติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน คือ แนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่เกิดจากความเห็นพ้องร่วมกันของผู้สูงอายุ 4. กิจกรรม คือ กิจกรรมที่เริ่มต้นจากความไม่ซับซ้อนง่าย ๆ เช่น กิจกรรมนันทนาการ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จนมีประสบการณ์แล้วค่อยขยายสู่ความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น 5. กองทุน การขับเคลื่อนงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมั่นคงจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการหางบประมาณเพื่อการดำเนินงานด้วยตนเอง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560)

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องพุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นองค์ความรู้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวการณ์โดยไม่มีการทดลอง (The One Shot Non-Experiment Case Study) ดังนี้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย 4 แห่ง ประกอบด้วย 1. โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลแม่ยาว 2. โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลสิริเวียงชัย 3. โรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก และ 4. โรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลบัวสลี ประชากรรวมทั้งหมด จำนวน 460 คน

2.2 การหากลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 214 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ จำนวน 18 รูปหรือคน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ คือ 1. ด้านกลุ่ม จำนวน 4 ข้อ 2. ด้านกรรมการ จำนวน 4 ข้อ 3. ด้านกติกาหรือข้อตกลงร่วมกัน จำนวน 4 ข้อ 4. ด้านกิจกรรม จำนวน 4 ข้อ และ 5. ด้านกองทุน จำนวน 4 ข้อ

4. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามจำนวน 214 ชุด และได้คืนทุกชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่เกี่ยวข้องโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย พบว่า สถานภาพส่วนบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 78.03 มีอายุ 66 - 70 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 42.52 มีสถานภาพสมรส จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 174 คน มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 48.13 และมีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาท จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 68.22 ส่วนประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.59)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านปริมาณงาน ($\overline{X}$ = 4.20) ด้านค่าใช้จ่าย ($\overline{X}$ = 4.16) ด้านคุณภาพของงาน ($\overline{X}$ = 4.14) และด้านระยะเวลา ($\overline{X}$ = 4.14) ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า 1. ด้านคุณภาพงาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความตั้งใจ สร้างความร่วมมือกับเครือข่าย และมีความต่อเนื่องในการบริหารโดยนำหลักธรรมาประยุกต์ใช้ และให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาท มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ตั้งแต่วางแผน ดำเนินการ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุง 2. ด้านปริมาณงาน คือ ปริมาณกิจกรรมของบุคลากรที่รับผิดชอบมีความเหมาะสม มีการลดขั้นตอนและกิจกรรมที่ไม่จำเป็น ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบริหารจัดการปริมาณงาน และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการดำเนินการ 3. ด้านระยะเวลา คือ มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบหลักสูตร 1 ปี สำเร็จการศึกษา โดยเรียน 1 วันต่อสัปดาห์ แต่บางแห่งเรียน 2 ครั้งต่อเดือน กิจกรรมมีความเชื่อมโยงเทศกาลท้องถิ่นและกิจกรรมทางศาสนา โดยนำหลักธรรมมาบูรณาการการทำกิจกรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการพิจารณาจัดทำหลักสูตรที่ต่อเนื่อง แต่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดกรอบกิจกรรมที่มีความกระชับ และ 4) ด้านค่าใช้จ่าย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นหลัก และบางครั้งก็มีการทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมทุน ยึดมั่นความโปร่งใส คุ้มค่า คุ้มทุน จริงจัง ไม่สร้างภาระแก่นักเรียนผู้สูงอายุ รัฐบาลหรือกระทรวงควรมีการออกระเบียบการบริหารจัดการและการอุดหนุนงบประมาณแก่โรงเรียนผู้สูงอายุที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.16) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วยด้านปริมาณงาน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านคุณภาพของงาน และด้านระยะเวลา ตามลำดับ เป็นการแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการโณงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย เกิดจากมีการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุโดยยึดหลักความถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสม คุ้มค่า โปร่งใส ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีแผนการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ชัดเจน ปฏิบัติ

ตามแผน แผนการสอนชัดเจนทันสมัย มีการสนับสนุนงบประมาณ และใช้ทรัพยากรด้วยความประหยัด มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรชัย นาถ้ำพลอย (2566) เรื่อง การพัฒนาการบริการสาธารณะของนิติบุคคลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอาคารชุดในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารอาคารชุดในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการประหยัดต้นทุนควบคุมค่าใช้จ่ายองค์กร 2. ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3. ด้านการลดระยะเวลาการทำงาน 4. ด้านการทำงานเร่งด่วนเสร็จตามกำหนด 5. ด้านผลงานที่ได้มีคุณภาพ โดยมีการใช้จ่ายงบประมาณตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้มาขอรับบริการ เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการสาธารณะที่สะดวกและรวดเร็ว และมีการปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อให้การทำงานทุกอย่างนั้นสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด) (2564) เรื่อง พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้วพบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว พบว่า การพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยรวมร้อยละ 10

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัยประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

1. คุณภาพของงาน (Quality) คือ บริหารจัดการโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุโดยยึดหลักความถูกต้อง มีการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการร่วมขับเคลื่อน

2. ปริมาณงาน (Quantity) คือ มีแผนการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ชัดเจน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ลดขั้นตอนหรือกิจการที่ไม่จำเป็น ให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาท มีการนำหลักธรรมาทงพระพุทธศาสนามาใช้บริหารปริมาณงาน โดยเน้นกิจกรรมนันทนาการเพื่อให้นักเรียนผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดี ไม่เกิดความเครียด

3. ระยะเวลา (Time) คือ จัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตร 1 ปี มีการปรับหลักสูตรให้มีความทันสมัย และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ในช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งจากการดำเนินการพบว่ามีนักเรียนผู้สูงอายุบางคนจบหลักสูตรแล้วยังมาสมัครเรียนใหม่อีก จึงควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่ต่อเนื่องที่จัดการเรียนการสอนมากกว่า 1 ปี แต่ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมในหลักสูตร และรายละเอียดในหลักสูตรต้องมีความกระชับ

4. ค่าใช้จ่าย (Costs) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดย การใช้จ่ายงบประมาณจะพิจารณาความคุ้มค่า และความโปร่งใส ยึดหลักการไม่สร้างภาระแก่นักเรียนผู้สูงอายุ มีการสนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรด้วยความประหยัด และมีการประเมินความคุ้มค่า แต่เพื่อให้มีความชัดเจนการอุดหนุนโรงเรียนผู้สูงอายุรัฐบาลหรือกระทรวงมหาดไทยควรมีระเบียบอุดหนุนโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย และให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

2. รัฐบาลหรือกระทรวงมหาดไทยควรมีการออกระเบียบ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการอุดหนุนงบประมาณแก่โรงเรียนผู้สูงอายุที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนที่ต่อเนื่อง โดยมีการเพิ่มเนื้อหาให้ผู้สูงอายุมีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เข้าใจการเปลี่ยนแปลง

ของสังคม ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยให้เป็นหลักสูตรที่เน้นกิจกรรมมากกว่าวิชาการ และกระบวนในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการเชิญสถาบันการศึกษามาเป็นเครือข่ายในการให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (2567). *โรงเรียนผู้สูงอายุประเทศไทย (กุมภาพันธ์ 66)*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2567, https:// www.dop.go.th/th/know/5/44.

_____. (2567). *สถิติผู้สูงอายุ*. สืบค้น 31 กรกฎาคม 2567, จาก dhttps://www.dop.go.th/th/know/1.

จารีย์ ปิ่นทอง และคณะ.(2566). *สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย*. สืบค้น 6 มกราคม 2566, จาก https://webcache.googleusercontent.com/search?q =cache:PKmnrZyfsuEJ

ฉัตรชัย นาถ้ำพลอย. (2566). *การพัฒนาการบริการสาธารณะของนิติบุคคลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอาคารชุดในจังหวัดปทุมธานี* (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด). (2564). *พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัด*สระแก้ว (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชราภรณ์ สันติเสวี. (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. *วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 11(6), R236 - R249.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2562). *เศรษฐกิจผู้สูงวัย*. ปทุมธานี : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

การสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า : ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ.2563–2564*

POLITICAL COMMUNICATION OF THE PROGRESSIVE MOVEMENT: A STUDY OF 2563-2564 B.E.

รักษพล ดิถีสวัสดิ์, รหัส แสงผ่อง
Ruksapol Diteesawa, Rahat Saengpong
วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก
Political Communication College, Krirk University
Corresponding Author E-mail: polsms2539@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ.2563–2564 และศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้าในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2563–2564 การศึกษาวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล เป็นหลักในการดำเนินการควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหลายส่วนให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

ผลการวิจัย พบว่า บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อบทบาทและการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 เริ่มต้นด้วยการยุบพรรคอนาคตใหม่ ทำให้หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองเป็นเวลา 10 ปี จึงออกมาตั้งคณะก้าวหน้า เพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองในขณะเดียวกันคณะก้าวหน้า ได้ใช้กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบสื่อใหม่ประเภทเฟซบุ๊ก (Fanpage Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และอินสตาแกรม (Instagram) โดยมีแกนนำสำคัญ ได้แก่ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยะบุตร แสงกนกกุล และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ซึ่งเนื้อหาสาระสำคัญของสารที่ใช้ ได้แก่ การปลูกฝังแนวคิดและอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย การต่อต้านระบอบเผด็จการทหาร การนำพาคนรุ่นใหม่มาเป็นพลังในการขับเคลื่อนจนแปรเปลี่ยนเป็นขบวนการทางสังคมใหม่ สำหรับผู้รับสารดังกล่าวมีตั้งแต่กลุ่มนิสิต นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และกลุ่มชนชั้นกลางในสังคม

คำสำคัญ: การสื่อสาร; การเมือง; คณะก้าวหน้า

*Received October 18, 2023; Revised October 30, 2023; Accepted November 2, 2023

Abstract

This research aimed to study the political context affecting political communication. Progressive Movement during the period between 2020 – 2021, the political communication process of the Progress Movement during the year 2020 - 2021, conducted by the qualitative research methods. The study is focused on understanding political communication competence through David K. Berlo's communication theory, which was mainly parallel with the in-depth interview for complete data collection.

The study's results revealed the political context influencing the role and political communication of the Progressive Movement from 2020 following the dissolution of the Future Forward Party. This caused the party leader and the party executive committee to be disqualified from politics for ten years; therefore, they set out to set up the Progressive Faculty For political activism. At the same time, the Faculty of Progress used political communication processes in the form of new media, such as Facebook (Fanpage Facebook), Twitter (Twitter), and Instagram (Instagram). The prominent leaders were Mr Thanathorn Chuengrungruangkit, Mr Piyabut Saengkanokkul, and Ms Pannika Vanich, whose content was the cultivation of democratic ideals and ideology by bringing the new generation to be a driving force until it transforms into a new social movement. The recipients of the messages above range from students, students, youth and the middle class in society

Keywords: Progressive Movement; Political Communication; Political Context

บทนำ

พรรคอนาคตใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2561 และ ได้รับการอนุมัติโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เป็นพรรคการเมือง ในวันที่ 3 ตุลาคม 2561 โดยมีหัวหน้าพรรคคือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจอดีตรองประธานบริหารบริษัทไทยซัมมิท และ ปิยบุตร แสงกนกกุล นักวิชาการและอดีตอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นโยบายของพรรคเน้นความก้าวหน้า มีจุดยืนการต่อต้านระบอบรัฐประหาร มุ่งเน้นถึงความเท่าเทียมในมนุษย์ กำจัดความเหลื่อมล้ำ สนับสนุนเพศทางเลือก พรรคอนาคตใหม่

จึงถือเป็นพรรคการเมืองที่มีวิสัยทัศน์ และมีพลังคนรุ่นใหม่เป็นฐานเสียงที่สำคัญ (ณัฐนนทพล หอมเจริญ และศิริรักษ์ สิงหเสม, 2561)

การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ที่ผ่านมานั้น ถือเป็นความสำเร็จของพรรคอนาคตใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระบบเขต จำนวน 26 คน ระบบบัญชีรายชื่อ 55 คน รวมทั้งหมด จำนวน 81 คน สำหรับปัจจัยที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่ประสบความสำเร็จและกลายเป็นพรรคการเมืองที่มีความโดดเด่นและสามารถชนะหลายพื้นที่ ทั้งที่เป็นพรรคหน้าใหม่ สิ่งที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่ประสบความสำเร็จคือการทำงานทางการเมืองแบบใหม่ เริ่มตั้งแต่กระบวนการรับสมัคร บุคลากรทางการเมืองในการลงพื้นที่ต่างๆ ในการสมัคร ส.ส.เขต พรรคการเมืองเดิม ไม่ได้ใช้วิธีการแบบนี้ แต่พรรคการเมืองเดิมไปแสวงหาเครือข่าย คนที่เป็นที่นิยมรู้จักในพื้นที่ แต่พรรคอนาคตใหม่ทุกคนเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่ได้รับการเลือกตั้งมาเป็นจำนวนมากนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประเด็นแรกภาวะผู้นำทางการเมืองของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยะบุตร แสงกนกกุล และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ที่ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเป็นผู้นำทางความคิด สามารถสร้างพลังในการที่จะโน้มน้าวจูงใจให้กลุ่มมวลชนและคนอื่นๆให้เกิดการคล้อยตาม และยอมรับในการแสดงออกทางการเมืองในจุดยืนในฝั่งของตนเอง ประเด็นที่สอง เกี่ยวกับการขับเคลื่อนขบวนการทางสังคมใหม่ โดยกลุ่มแกนนำสำคัญทั้ง 3 คน สามารถนำพาคนรุ่นใหม่มาเป็นพลังในการขับเคลื่อนจนแปรเปลี่ยนเป็นขบวนการทางสังคมใหม่ในอีกหนึ่งรูปแบบ ที่มีการหลอมรวมผู้คนจากหลายชนชั้นทางสังคม ซึ่งขบวนการดังกล่าวไม่ได้เคลื่อนไหวในแง่ของกระบวนการทางการเมือง หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลไกของรัฐรวมถึงการเข้าไปสร้างข้อเรียกร้องทางผลประโยชน์แต่อย่างใด แต่จะเป็นไปในในลักษณะของกระบวนการที่ก่อให้เกิดกฎกติกาแบบใหม่มอบแด่สังคม ประเด็นสุดท้ายนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยะบุตร แสงกนกกุล และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ได้มีการปลูกฝังแนวคิดและอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย โดยได้สร้างพรรคในแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และออกแบบพรรคการเมืองแบบมวลชนโดยลักษณะของพรรคแบบดังกล่าว มุ่งเป้าที่จะสรรหาสมาชิก รวบรวมผู้ร่วมอุดมการณ์ให้ได้มากที่สุดตามที่เงื่อนไขในแนวทางประชาธิปไตยได้กำหนด ซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองภายใต้บริบทการเมืองไทยได้ในรูปแบบที่ไม่ทับซ้อนกับภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองในอดีต

ภายหลังจากการเลือกตั้ง 2562 พรรคอนาคตใหม่ ต้องประสบกับปัญหาทางกฎหมายพรรคการเมืองเกี่ยวกับประเด็นการกู้ยืมเงินจากหัวหน้าพรรคการเมือง จึงเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคการเมือง โดยคำวินิจของศาลศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะเดียวกันให้เพิกถอนสิทธิคณะกรรมการบริหารพรรคที่ดำรงตำแหน่งอยู่ ณ วันที่มีการทำสัญญากู้เงินคือ วันที่ 2

มกราคม 2562 และ 11 เมษายน 2562 เป็นระยะเวลา 10 ปี สืบเนื่องจากคดีความผิดกรณีที่พรรคกู้เงินจากนายธนาธร เป็นเงินทั้งสิ้น 191,200,000 บาท เพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งที่ผ่านมา

หลังจากมีการยุบพรรคอนาคตใหม่ ได้มีการรวมกลุ่มทางการเมืองและมีบุคคลสำคัญ คือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยะบุตร แสงกนกกุล และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ได้ร่วมกันจัดตั้งคณะก้าวหน้าในวันที่ 21 มี.ค.2563 โดยวางเป้าหมายของคณะก้าวหน้าที่จะดำเนินภารกิจสำคัญในประเด็นพื้นฐาน อาทิเช่น การปฏิรูปการศึกษา สร้างรัฐสวัสดิการ การปฏิรูปที่ดิน การทลายทุนผูกขาด การรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเกษตรก้าวหน้า การปฏิรูปกองทัพ การยุติรัฐราชการรวมศูนย์ การสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนยั่งยืน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจก้าวหน้าและเป็นธรรม และประการสุดท้าย คือ การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ในฐานะที่เป็นฉันทามติใหม่ของสังคมไทยร่วมกัน (ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2560) ดังนั้น คณะก้าวหน้าจึงได้วางเป้าหมายทางการเมืองแบบความคิดก้าวหน้าหลอมรวมประชาชน เยาวชนหนุ่มสาวต่อสู้กับโครงสร้างอยุติธรรมที่คนส่วนน้อยของประเทศได้ประโยชน์ คณะก้าวหน้า มีความมุ่งมั่นที่จะสืบสานแนวทางพรรคอนาคตใหม่ในการทำงานทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสภา โดยการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคแรงงานและภาคเกษตรกรรม เพื่อให้เกิดช่องทางในการสื่อสารเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาโดยสนองต่อความต้องการของประชาชนจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้ได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างถูกจุดและตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงการสร้างกลุ่มเครือข่ายเยาวชนคนรุ่นใหม่ (New Gen Network – NGN) เพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มากขึ้น (พรรคอนาคตใหม่, 2561) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบสังคมอารยะและเป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์ (วรพจน์ พันธุ์พงศ์, 2561) ต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความน่าสนใจที่จะนำมาศึกษาวิจัยถึงการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า (แม้จะไม่ได้อยู่ในบทบาทของพรรคการเมือง) ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2564 ซึ่งนายปิยบุตร แสงกนกกุล และ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ซึ่งเป็นแกนนำสำคัญ พร้อมสมาชิกคณะก้าวหน้าที่ได้สร้างปรากฏการทางการเมืองในมิติที่แปลกใหม่ อีกทั้งการศึกษาวิจัยการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า และบทบาททางการเมืองของนักการเมืองที่เป็นนักการเมืองรุ่นใหม่ยังมีเป็นส่วนน้อย ดังนั้น การศึกษาวิจัยในประเด็นดังกล่าวย่อมเป็นปัจจัยที่น่าจะสร้างแรงขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาหลักเกณฑ์ทางประชาธิปไตยรวมถึงทางการเมืองการปกครองของไทยให้ดียิ่งขึ้นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2564

2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองทั้งรูปแบบเนื้อหาและวิธีการของคณะก้าวหน้า ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม มีดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ คณะก้าวหน้า ประกอบด้วยนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ นายปิยบุตร แสงกนกกุล นางสาวพรรณิการ์ วานิช กลุ่มที่สอง คือ พรรคก้าวไกล ได้แก่ นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรค นายชัยธวัช ตุลาธน เลขาธิการพรรค นายวิโรจน์ ลักขณาอดิศรณ์ โฆษกพรรค และนายรังสิมันส์ โรม

2.2 ผู้ให้ข้อมูลระดับรอง ประกอบด้วย ผู้ใกล้ชิดสมาชิกของคณะก้าวหน้า สมาชิกพรรคก้าวไกล นักสื่อสารมวลชน ประชาชนที่ให้การสนับสนุนคณะก้าวหน้า ประชาชนที่ไม่ให้การสนับสนุนคณะก้าวหน้า

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เป็นการสนทนาที่ผู้วิจัยมุ่งที่จะได้คำตอบ จากผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นรายบุคล

3.2 เอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (Document And Other Related Source) เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การบันทึกเทปคำสัมภาษณ์ และจดบันทึกการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจะต้องทำการถอดเทปการสนทนา เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตรวจสอบและยืนยัน ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิด้วยธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2563 –2564 ผู้วิจัยสามารถได้ข้อค้นพบที่ชัดเจนว่า บริบททางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในช่วงระยะเวลาดังกล่าว มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า เพราะว่าการสื่อสารทางการเมืองที่ได้รับความสนใจจากสังคมนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง คณะก้าวหน้าได้ใช้วิกฤตการณ์ของปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีมากในช่วงปี 2557 - 2564 มาเป็นประเด็นในการเสนอแนวทางออก จึงทำให้ได้รับความสนใจจากสังคมไทย ประกอบกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้ามีความครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งในเรื่องของผู้ส่งสาร ตัวสาร ช่องทางสื่อสารและผู้รับสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะก้าวหน้า ผู้ส่งสารได้ใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งสารเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อต่อต้านเผด็จการไปสู่ประชาชนผู้รับสาร ก่อให้เกิดรักและศรัทธาในกลุ่มนิสิต นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทั่วไปที่ปฏิเสธเผด็จการ จึงถือได้ว่า คณะก้าวหน้าได้สื่อสารทางการเมืองด้วยการกำหนดเนื้อหาของสารที่เหมาะสม และสามารถใช้สื่ออย่างหลากหลาย ส่งผลให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอสรุปจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. บริบททางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2563 - 2564 พบว่า

ระยะที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและจากบัญชีรายชื่อเอาไว้อย่างชัดเจน โดยได้กำหนดรูปแบบการเลือกตั้งระบบใหม่หรือที่เรียกว่า “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” ตามแบบอย่างของประเทศเยอรมนี ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้นำมาใช้เป็นหลักคิดในการวางระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนี้ ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ.2562 พรรคอนาคตใหม่ถูกร้องในความผิดในมูลฐานที่ว่าพรรคอนาคตใหม่มีการกู้ยืมเงินนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำวินิจฉัยและมีมติสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ และตัดสิทธิ์กรรมการบริหารพรรคเป็นเวลา 10 ปี ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เพื่อให้พิจารณายุบพรรคอนาคตใหม่ ตามมาตรา 92 วรรคหนึ่ง (3) ประกอบมาตรา 72 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (พ.ร.ป.) ว่าด้วยพรรคการเมือง 2560 กรณีพรรคอนค. กู้ยืมเงิน นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรค จำนวน 191.2 ล้านบาท อย่างไรก็ตามการที่พรรคอนาคตใหม่ถูกยุบ แม้คำวินิจฉัยจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและ

มีข้อเท็จจริงเป็นที่ประจักษ์ แต่ในส่วนของพรรคอนาคตใหม่รวมทั้งฝ่ายที่ต่อต้านการสืบทอดอำนาจคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็ยังมองว่าไม่ได้รับความยุติธรรม ความยุติธรรมถูกกำจัดออกจากเวทีการเมืองในระบบรัฐสภา หนทางที่เหลืออยู่จึงต้องเดินเข้าสู่การเมืองนอกสภาหรือการเมืองบนท้องถนน แม้เงื่อนไขปัจจุบันการชุมนุมใหญ่จะทำได้ยากขึ้น แต่พรรคอนาคตใหม่มีความสามารถในการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบที่หลากหลาย

ระยะที่ 2 เป็นช่วงเวลาของการเกิดขึ้นของคณะก้าวหน้า (Progressive Movement) ในวันที่ 21 มี.ค.2563 โดยมีแกนนำสำคัญ คือ 3 นายปิยบุตร แสงกนกกุล นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ซึ่งคณะก้าวหน้ามีเป้าหมายและแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองนอกสภา ในประเด็นสำคัญๆ ได้แก่ การปฏิรูปการศึกษา สร้างรัฐสวัสดิการ การปฏิรูปที่ดิน การทลายทุนผูกขาด การรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเกษตรก้าวหน้า การปฏิรูปกองทัพ การยุติรัฐราชการรวมศูนย์ การสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนยั่งยืน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจก้าวหน้าและเป็นธรรม และประการสุดท้าย คือ การจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ให้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง เป็นต้น

จะเห็นว่าช่วงเวลาดังกล่าวมีบริบททางสังคมและทางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ของ สะถิระ เผือกประพันธุ์ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2512-2549” โดยผลการศึกษาพบว่า บริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2512-2549 ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของ นายอุทัย พิมพ์ใจชน (สะถิระ เผือกประพันธุ์, 2554) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ เดชะชีพ ที่ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของ นายชวน หลีกภัย ที่พบว่า การเข้ามาบริหารงานของรัฐบาล ชวน หลีกภัย นั้นส่วนหนึ่งเป็นเพราะภาพลักษณ์ที่เป็นคนซื้อสัตย์ ยึดในประชาธิปไตย สุเทพ เดชะชีพ (2554)

2. กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2563 - 2564 พบว่า

2.1 ผู้ส่งสาร (Source) คือ คณะก้าวหน้า อาทิเช่น นายปิยบุตร แสงกนกกุล นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และนางสาวพรรณิการ์ วานิช เป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารด้วยการพูด โดยแสดงความคิดและมุมมองทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยภาษาที่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเข้าใจง่าย ทำให้ผู้รับสารที่เป็นผู้ฟัง ผู้ติดตามข่าวสารได้รับความรู้ ได้แง่คิดและมุมมองที่ชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.2 เนื้อหาสาร (Message) เนื้อหาของสารที่คณะก้าวหน้า ได้ใช้ในการสื่อสารทางการเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 นั้น มีดังนี้ 1. การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง 2. พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 3. ลดบาทบาทสมาชิกวุฒิสภาเลือกนายกรัฐมมนตรี 4. สภาแต่งตั้งนายกฯ คนใหม่โดยมีภารกิจเฉพาะหน้า 2 อย่างในกรอบ 1 ปี 5. ยุบสภาแล้วจัดการเลือกตั้งใหม่ โดยให้ประชาชนเลือกตั้ง ส.ส. และสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ไปพร้อมกันในคราวเดียว และ 6. ได้รัฐบาลใหม่ สภาใหม่ และ ส.ส.ร. มาจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2.3 ช่องทางการสื่อสาร (Channel) สำหรับช่องทางการสื่อสารนั้น คณะก้าวหน้า ใช้ช่องทางการสื่อสาร ทั้งสื่อบุคคล สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อใหม่ เช่น เฟซบุ๊ค อินสตราแกรม เป็นต้น

2.4 ผู้รับสาร (Receiver) ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้า ได้แก่ ประชาชนทั่วไป นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนเยาวชนทั่วไป สำหรับกลุ่มประชาชนที่สนับสนุนรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีแนวโน้มที่ปฏิเสธสารของคณะก้าวหน้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของคณะก้าวหน้าในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2563 – 2564 ข้างต้นจะเห็นว่าคณะก้าวหน้า ในฐานะผู้ส่งสารเป็นกลุ่มบุคคลหรือคณะบุคคลที่เคลื่อนไหวทางการเมืองได้นำเทคนิคและวิธีการสื่อสารของสื่อใหม่มาใช้ คือ สื่อสารได้อย่างครบถ้วน จูงใจ อีกทั้งเป็นผู้ส่งสารทางสังคมและการเมืองอย่างตรงไปตรงมา นับว่าเป็นกล้าหายในการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจได้อย่างน่าสนใจ ส่วนสารนั้นคณะก้าวหน้าได้ใช้เนื้อหาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงมาประยุกต์ใช้เพื่อเสนอเป็นแนวทางแก้ปัญหาสังคมและปัญหาทางการเมือง โดยผ่านช่องทางของสื่อทั้งสื่อกระแสหลัก คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือและในรูปแบบของการบรรยายผ่านสื่อใหม่ เช่น เฟซบุ๊ค อินสตาร์แกรม ทวีตเตอร์ รวมเป็นรูปแบบของมัลติมีเดียที่มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และผู้รับสารของคณะก้าวหน้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ชนชั้นกลางที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและในตัวเมืองที่เป็นผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองและเข้าร่วมกิจกรมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ เจนวิถีสุข และคณะที่ได้ทาการวิจัยเรื่อง “ความสามารถด้านการสื่อสารของพระพิศาลธรรมพาที (พระพะยอม กัลยาโณ) กับการระดมพลังการพัฒนาชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อสังคมประสบปัญหาแนวทางหนึ่งที่ได้รับความสนใจนำมาใช้แก้ปัญหาของสังคมก็คือ การนำหลักศาสนามาปรับใช้และแก้ปัญหาพระพิศาลธรรมพาทีหรือพระพยอม กัลยาโณเป็นผู้หนึ่งที่ได้นำ

หลักธรรมในพุทธศาสนามาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม (ทัศนีย์ เจนวิถีสุข และคณะ, 2546) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ โรบินสัน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผ่านทางเฟสบุ๊ค ยูทูป เว็บไซต์ เช่น การโพสต์ภาพ อัพโหลดวีดีโอ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศไทยและ ต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและปัญหาทางการเมืองของไทยที่เกิดขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ควรให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาโดยนำข้อเสนอและวิธีการที่คณะก้าวหน้าได้เสนอแนวทางไว้ เพราะเป็นการประยุกต์หลักการประชาธิปไตยที่แท้จริงเพื่อเดินตามครรลองประชาธิปไตย

2. กระบวนการสื่อสารทางการเมืองของนายปิยบุตร แสงกนกกุล นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และนางสาวพรรณิการ์ วานิช ดังเช่นที่คณะก้าวหน้าได้แสดงออกมานั้น นับว่าเป็นทางเลือกอีกแนวทางหนึ่งของสังคมไทย ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะการสื่อสารทางการเมืองของของคณะก้าวหน้าในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2563 – 2564 เพียงเท่านั้น อาจได้มุมมองทางวิชาการในระดับหนึ่ง ดังนั้นควรที่จะทำการศึกษาวิจัยในเชิงเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคลลที่ทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวในเชิงเปรียบเทียบ แล้วหาข้อสรุปหรือถอดเป็นบทเรียน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการศึกษาแบบเจาะลึก ซึ่งได้องค์ความรู้ตามแนวทางของการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ไม่กว้างขวางที่กระจายไปในวงกว้าง หากสามารถทำเพิ่มเติมในประเด็นการรับรู้การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง จากผู้รับสารซึ่งมีมาก โดยการทำวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานเข้ามา ก็อาจได้องค์ความรู้ในการวิจัยเรื่องนี้ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ณัฐนนทพล หอมเจริญ และศิริรักษ์ สิงหเสม. (2561). *บทบาททางการเมืองของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยไทย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทัศนีย์ เจนวิถีสุข และคณะ. (2547). *ความสามารถด้านการสื่อสารของพระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) กับการระดมพลังการพัฒนาชุมชน* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นันทนา นันทวโรภาส. (2548). *การสื่อสารทางการเมือง:ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของพรรคไทยรักไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2560). *ศาลรัฐประหาร ตุลาการ ระบอบเผด็จการ และนิติรัฐประหาร.* กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.

พรรคอนาคตใหม่. (2561). *เกี่ยวกับพรรคอนาคตใหม่.* สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2561, จาก https://futureforwardparty.org

วรพจน์ พันธุ์พงศ์. (2561). *Portrait รวมบทสัมภาษณ์ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ*. กรุงเทพฯ: บางลาพู.

สะถิระ เผือกประพันธุ์. (2554). *การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วงระหว่างปี พ.ศ.2512-2549* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

สุเทพ เดชะชีพ. (2547). *การสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย* (ดุษฎีนิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Berlo, D. K. (1960). *The Process of Communication*. New York: The Free Press.

ต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน*

INNOVATIVE LEADERSHIP MODEL FOR SUSTIANABLE HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT

กนกกุล เพชรอุทัย, กานดา จันทร์แย้ม
Kanokkul Phetuthai, Kanda Janyam
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: kanokkul.phe@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการมุ่งศึกษาต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน ผ่านการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ ประกอบกับการศึกษาผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีและประสบผลสำเร็จ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเชื่อมโยงกับการพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่น พบว่า คุณกิตติศักดิ์ เปรมกระสิน (หนึ่ง) ได้รับความไว้วางใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจต้นแบบ เพราะมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและความคิดที่สร้างสรรค์ และความตั้งใจเรียนรู้ อีกทั้งยังมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสร้างนวัตกรรมผ่านกระบวนการทำเกษตรกรแบบอินทรีย์ มีผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และมีกระบวนการถ่ายทอดองค์ความความรู้ทางการทำเกษตรกรต้นแบบที่ตระหนักในคุณค่าของชีวิตมนุษย์บนพื้นฐานการปลูกผักปลอดสารพิษ เพราะเชื่อว่าชีวิตที่ดีนั้นเริ่มต้นจากการบริโภค จนสมาชิกสามารถปฏิบัติตามได้สำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถปรับตัวต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ภาวะผู้นำที่มีลักษณะนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการนำทางและกระตุ้นให้สมาชิกคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มเกษตรกรต้นแบบและผู้ที่สนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตร เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ให้เกิดคุณค่าควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ต้นแบบ; ภาวะผู้นำ; นวัตกรรม; ทุนมนุษย์

*Received February 28, 2024; Revised March 13, 2024; Accepted March 16, 2024

Abstract

This article was an academic article that aimed at studying innovative leadership models. Sustainable human capital development could be achieved by learning concepts, theories, and educational documents related to creative leadership human capital development and studying leaders who wre excellent and successful examples. To analyze innovative leadership styles linked to human capital development in local communities, it was found that Mr Kittisak Premkrasin (Nueng) has earned the trust of members of the model enterprise group. They had innovative leadership qualities, including a broad vision and creative thinking. and willingness to learn. They also had transformational leadership that could create innovation through organic farming processes. There were concrete operational results. And there was a process of transferring knowledge on how to make model farmers that recognized the value of human life. Based on the cultivation of non-toxic vegetables, they believed that a good life begins with consumption until members can comply successfully. As a result, local communities increased their income and adapted to the rapidly changing conditions of the world. This type of leadership, therefore, played a vital role in guiding and motivating members to think creatively and setting an example for model farmers and those interested in pursuing agriculture careers. To develop human capital, value must be created along with sustainable local development.

Keywords: Prototype; Leadership; Innovation; Human Capital

บทนำ

ในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีขณะนี้ การพัฒนาทุนมนุษย์มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการให้องค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและเติบโตในสภาวะที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยกระบวนทัศน์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกลายเป็นวิธีการที่สำคัญในการก้าวข้ามอุปสรรคและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในยุคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคปัจจุบันที่มีความจำเป็นจะต้องพิจารณาปัญหาหรือปรากฏการณ์ในทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม (อภิชัย พันธเสน, 2565) สะท้อนให้เห็นว่า “ความรู้เพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจมากพอที่จะวิเคราะห์

ปัญหาที่ปรากฏอยู่ได้ เพราะปัญหาทุกปัญหาที่ปรากกฏให้เห็นมีลักษณะคล้ายภูเขาน้ำแข็งที่มียอดโผล่ขึ้นพ้นพื้นน้ำในส่วนน้อยเท่านั้น ปัญหาที่ยังคงดำรงอยู่ส่วนใหญ่อยู่ใต้น้ำและต้องการความรู้จากหลายศาสตร์ เพื่อมีความรู้มากพอที่จะทำความเข้าใจปัญหาทั้งหมดในภาพรวมได้"ดังนั้นการศึกษาองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะการศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำและภาวะผู้นำ ในสังคมประชาธิปไตยที่ถือความเสมอภาคและความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันของทุกคน จำเป็นจะต้องมีผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) เพราะเมื่อมีผู้นำย่อมจำเป็นที่จะต้องมีผู้ตาม (Followers) โดยทุกคนจะเป็นผู้นำโดยไม่มีผู้ตามย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะไม่รู้ว่าจะเป็นผู้นำได้อย่างไรเมื่อไม่มีผู้ตาม ซึ่งสะท้อนความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์ ทั้งหมดนี้ย่อมขัดกับความเชื่อในระบบประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาค และภารดรภาพที่เน้นความเท่าเทียมกันและความเป็นพี่น้องกัน จึงไม่ควรมีทั้งผู้นำและผู้ตาม อย่างไรก็ตามในโลกแห่งความเป็นจริงตามธรรมชาติของสัตว์และมนุษย์ต่างรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน ด้วยเหตุปัจจัยหลักคือ ความมั่นคงในชีวิต ทั้งนี้การอาศัยอยู่เป็นกลุ่มก้อนยังช่วยลดภยันอันตรายจากการที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว เมื่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก็จำเป็นจะต้องมีกฎกติกาในการการอยู่ร่วมกันเพื่อไม่ให้เกิดภาวะต่างคนต่างอยู่ หรือเกิดความวุ่นวาย จึงจำเป็นจะต้องมีผู้นำของกลุ่มที่เป็นคนคอยควบคุม ตัดสินใจ หรือกระทำบางอย่างให้ชีวิตของสมาชิกในกลุ่มดีขึ้น (Bass & Bass, 2008) ผู้นำเองก็เป็นหนึ่งในสมาชิกของกลุ่ม ดังนั้นผู้นำจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงในชีวิตของสมาชิกในกลุ่มทุกคน มีนับครั้งไม่ถ้วนในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่สะท้อนให้เห็นว่าการมีผู้นำที่ดีนำไปสู่ความเจริญและความผาสุกของสมาชิกส่วนใหญ่ ในทางกลับกันการกระทำหรือการตัดสินใจผิดของผู้นำ นำไปสู่หายนะในชีวิตและทรัพย์สินของสมาชิกหรือผู้ตามจำนวนมาก ศาสตร์ที่ศึกษาผู้นำและภาวะผู้นำนั้นเป็นศาสตร์ที่เก่าแก่มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังมา 100 ปีมาแล้ว (Avolio & Gardner, 2005; Antonakis, & Day, 2018) ในวิชาจิตวิทยา สาขาพฤติกรรมศาสตร์ แต่ก็ปรับเปลี่ยนไปตามบริบท (Context) ของความเชื่อในสังคมที่เปลี่ยนไป ดังนั้น ผู้นำ ผู้ตาม และผู้ศึกษาต้องเข้าใจบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ภาวะผู้นำ คือ บทบาท อำนาจ ที่มีอิทธิพลกำหนดให้ผู้ตามต้องปฏิบัติตามโดยรวมถึง รูปแบบพฤติกรรม ความสัมพันธ์ที่กำหนดขึ้นในกลุ่มนั้น ๆ (Antonakis & Day, 2017) ในยุคสังคมปัจจุบันทุกภาคส่วนต่างหันหา "นวัตกรรม" สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีความทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาสังคม เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด การที่จะสร้างนวัตกรรมได้นั้น คนจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิดที่สร้างสรรค์ และมีทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ ต่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงต้องมีคุณสมบัติที่สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และทักษะการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้น

และต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีทักษะในการสื่อสารกับบุคคลต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการจูงใจต่าง ๆ และนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ ภาวะผู้นำจึงมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกผู้ตาม เช่น ความตั้งใจ ความภักดี และความไว้วางใจ เช่นเดียวกันกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือสำคัญขององค์การที่จะทำให้มีความสามารถในการพลิกผันโอกาสไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ฉะนั้นความจำเป็นของการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยกระบวนทัศน์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในสภาวะปัจจุบันของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัญหาจากสภาวการณ์ของโลกในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในแต่ละมิติ กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยกระบวนทัศน์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนั้น เน้นการสร้างและส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ที่สามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรมองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ความความจำเป็นต่อแก้ไขปัญหาท่ามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของโลกในมิติต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ หากในองค์กรมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีความสามารถในการออกแบบและสร้างสรรค์วิสัยทัศน์ใหม่ ๆ ที่จะนำพาองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ก้าวไปข้างหน้าได้ในยุคที่ท้าทาย อย่างไรก็ตามไม่เพียงเป็นผู้นำที่มีความรู้และทักษะทางด้านธุรกิจอย่างเดียว แต่ยังเป็นนักสร้างสรรค์ที่สามารถเริ่มต้นและสนับสนุนนวัตกรรมภายในองค์กรได้อย่างเหนือกว่า นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการเป็นตัวประสานและผู้นำที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มงานและบุคคลในองค์กร ด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยกระบวนทัศน์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เราจะเห็นการเติบโตที่รวดเร็วและยั่งยืนขององค์กรที่มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดและเทคโนโลยี ภาวะนี้จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการสร้างสรรค์และการนำนวัตกรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นและสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะทำให้ประสบความสำเร็จในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยกระบวนทัศน์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและไม่หยุดยั้งในการเติบโตและความสำเร็จขององค์กรในยุคนี้และในอนาคต ผู้เขียนได้ตระหนักในความสำคัญของการมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำของกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้ศึกษากรณีตัวอย่างที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของประธานวิสากิจชุมชนเกษตรกร บ้านพุมเรียง/เกษตรกรต้นแบบ (Yong Smart Farmer) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านมุมมองการเล่าเรื่อง (Story Telling) ของการมีภาวะผู้นำเพื่อถ่ายทอดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์มีดังนี้ อภิชัย พันธเสน (2565) เริ่มต้นด้วยทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุดเรียกว่า ทฤษฎีมหาบุรุษ (Great man) ในยุคต้น ๆ จะมีความเชื่อว่าผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ผู้นำที่มีความสามารถในการนำผู้อื่นไปสู่เป้าหมายทำให้บุคคลเหล่านั้นใช้ความพยายามอย่างยิ่งยวดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจำเป็นจะต้องมีพลัง หรืออำนาจที่อาจจะเป็นทางการหรือไม่ก็ตามที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย และควบคุมสมาชิกให้อยู่ในกฎกติกาในการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์เพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวาย ต้องมีผู้นำที่ควบคุมดูแล สร้างกฎกติกาให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดยจะต้องมีความมั่นคงในชีวิตของสมาชิกทุกคนในสังคม และนำไปสู่การความเจริญและความผาสุกของสมาชิกส่วนใหญ่ ส่วนภาวะผู้นำนั้นมิได้ถึงตัวบุคคล แต่หมายถึงคุณลักษณะของตัวบุคคลที่จะสามารถโน้มน้าวใจ หรือมีอิทธิพลต่อการนำ หรือเป็นผู้นำในกรณีต่าง ๆ ได้ อาจจะกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมศาสตร์เพราะเป็นกิจกรรมที่ปรากฏโดยทั่วไปในหมู่มวลมนุษย์ทั้งหลาย (Bas & Bas, 2008) องค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำ ได้แก่ บริบท, ผู้นำ, ผู้ตาม รวมทั้งข้อสังเกตของผู้สังเกตการณ์ของ ผู้สังเกตการณ์ (Antonakis & Day, 2018) แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง Burns (1979) ได้นิยามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) กล่าวว่า หมายถึงกระบวนการที่ผู้นำและผู้ตามช่วยเหลือกันและกันเพื่อสร้างระดับขวัญกำลังใจและการจูงใจที่สูงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ Burns ยังได้กล่าวอีกว่า วิธีการแห่งการเปลี่ยนแปลงช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญแก่ชีวิตของบุคคลและองค์การช่วยกำหนดการรับรู้และคุณค่าขึ้นใหม่ และช่วยเปลี่ยนความคาดหวังและแรงบันดาลใจของพนักงาน ซึ่งแตกต่างจากวิธีการแบบแลกเปลี่ยน เพราะแนวคิดนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงแค่ความสัมพันธ์ของ “การให้และการรับ”เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของผู้นำ คุณลักษณะและความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงผ่านการสื่อสารวิสัยทัศน์ที่เปี่ยมไปด้วยพลังและเป้าหมายที่ท้าทายต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ Burns ยังมองว่าผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ไม่ได้พยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในองค์การแต่ผู้นำทำงานในวัฒนธรรมเดิมที่เป็นอยู่เดิม ในขณะที่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ อย่างไรก็ตาม Bernard M. Bass (1985) ได้อธิบายถึงกลไกทางด้านจิตวิทยาที่เป็นหลักฐานสนับสนุนแนวคิดนี้เรื่องของการวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ อิทธิพลของผู้นำที่มีต่อผู้ตามของคุณลักษณะนี้จะมีความรู้สึกไว้วางใจ ชื่นชม ภักดีและเคารพผู้นำ เนื่องจากผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ตามมากกว่าเพียงแค่การตอบสนองของตนเท่านั้น แต่ยังให้วิสัยทัศน์และภารกิจที่สร้างแรงบันดาลใจและทำให้ผู้ตามเห็นคุณค่าหรือตัวตนที่แท้จริงของตนอีกด้วย นอกจากนี้ผู้นำยัง

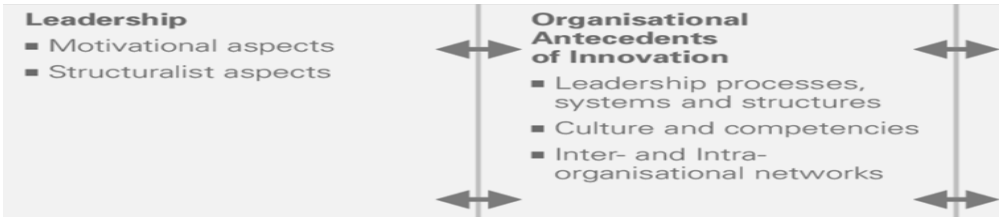
เปลี่ยนแปลงและจูงใจ ผู้ตามผ่านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางความคิด และการให้ความสำคัญกับบุคคลผู้นำการเปลี่ยนแปลงพยายามกระตุ้นให้ผู้ตามสรรหาวิธีหรือแนวคิดใหม่ ๆ นอกจากนี้ Kinicki & Fugate (2016) ระบุความหมาย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถในการให้กำลังใจและจูงใจพนักงานให้บรรลุเป้าหมายที่เกินกว่าที่คาดหวังได้ ซึ่งพฤติกรรมที่สำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ประการ ได้แก่ (Bass & Avolio, 1994) 1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration : IC) คือ การที่ผู้นำให้ความใส่ใจต่อความต้องการของผู้ตาม ซึ่งแสดงออกพฤติกรรมในฐานะผู้ฝึกสอนรวมทั้งรับฟังความต้องการและความกังวลใจของผู้ตาม แสดงออกถึงความเข้าใจและการสนับสนุน 2. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation: IS) การแสดงออกพฤติกรรมจะต้องกระตุ้นให้สมาชิกแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน พร้อมทั้งหาวิธีการที่ดีกว่าเดิมเพื่อปรับปรุงการทำงานของสมาชิก 3. การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation: IM) การที่ผู้นำมีพฤติกรรมสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ดึงดูดและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามเห็นเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน พยายามให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกร่วมต่อจุดมุ่งหมาย และ 4. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence : II) การที่ผู้นำมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น พฤติกรรมทางจริยธรรม การสร้างความภาคภูมิใจและการได้มาซึ่งความเคารพและความไว้วางใจ ผู้เขียนสรุปนิยามและคุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้ดังนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง อิทธิพลของตัวผู้นำที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับผู้ตามโดยผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี กล้าที่จะคิดสร้างสรรค์ มีผลงานที่เป็นรูปธรรมและวิธีการปฏิบัติงานจะต้องมีความสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ตามนั้นเกิดความเชื่อและไว้วางใจในตัวผู้นำ อีกทั้งมีความกระตือรือร้น แสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีและมีแรงบันดาลใจ โดยสร้างความพึงพอใจและความใฝ่ฝันให้กับผู้ที่ติดตาม โดยการแสดงพฤติกรรมและการกระทำตามวิสัยทัศน์ และยังต้องคำนึงถึงการสร้างประสิทธิภาพความเป็นส่วนตัวของสมาชิกในกลุ่ม ให้ความสนใจและให้การสนับสนุนแก่บุคคลในทีมหรือองค์กร โดยพิจารณาถึงความต้องการและความต่อเนื่องของแต่ละบุคคลและช่วยเสริมสร้างศักยภาพ ประการสุดท้ายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องสร้างเชื่อมโยงส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการนำเสนอความคิดใหม่ ๆ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตือรือร้นและส่งเสริมให้คนในกลุ่มหรือองค์กรมีการคิดเชิงกลยุทธ์และนวัตกรรม และแนวคิดผู้นำเชิงนวัตกรรมการอธิบายได้ภาวะผู้นำ โดยให้นิยาม นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม เช่น แนวคิดใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ที่ต่อยอดและใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยยิ่งขึ้น การใช้ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อบูรณาการ คิดค้น ประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่

ให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์โดยอาศัยความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำไปสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ สามารถช่วยสร้างมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจได้ องค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1. ความใหม่ (Newness) หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจเป็นตัวผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือ ไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ 2. ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้น ๆ ซึ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอาจจะวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง หรือไม่เป็นตัวเงินโดยตรงก็ได้ 3. การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) สิ่งที่จะเป็นนวัตกรรมได้นั้นต้องเกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดซ้ำใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบ หรือ ทำซ้ำ เป็นต้น (Antonakis & Day, 2019) นอกจากนี้ ทุนมนุษย์ หมายถึง ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ซึ่งเป็นปัจเจกบุคคล เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีความสำคัญในการพัฒนาและสร้างคุณค่าในองค์กร อาจประกอบด้วยความรู้ทางด้านที่เชี่ยวชาญ ทักษะทางการทำงาน ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และคุณลักษณะบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับการทำงานในองค์กร มีลักษณะส่วนผสม 3 อย่าง ได้แก่ ทุนทางปัญญา ทุนทางสังคม และทุนทางอารมณ์ (Gratton & Ghoshal, 2003) 1. ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ได้แก่ความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทักษะ ประสบการณ์ที่สะสมเอาไว้ ความรู้แฝง (Tacit Knowledge) 2. ทุนทางสังคม (Social Capital) ได้แก่ เครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ และ 3. ทุนทางอารมณ์ (Emotional Capital) ได้แก่ การรับรู้ตนเอง (Self-Awareness) ความมีศักดิ์ศรี (Integrity) การมีความยืดหยุ่น (Resilience) ประกอบด้วยองค์ประกอบได้ แก่ 1. ความรู้ 2. ความสามารถ 3. ทักษะ และ 4. คุณลักษณะที่เป็นส่วนประกอบของบุคคล

จากการศึกษาองค์ประกอบทั้ง 4 ที่กล่าวถึงนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ผู้เขียนขอเริ่มที่ คำว่า นวัตกรรม เป็นกระบวนการหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณค่าและสร้างความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ทำ เมื่อพูดถึงคำว่านวัตกรรม เรามักจะพบว่ามันมีความสัมพันธ์กับคำว่าผู้นำ เพราะผู้นำ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแนะนำและนำทางผู้อื่น มักจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ หรือกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม ผู้นำมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา

นวัตกรรมและการเติบโตของทุนมนุษย์ ทั้งนี้ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะและทักษะที่ทำให้บุคคลเป็นผู้นำได้ดี โดยการมีภาวะผู้นำที่ดีสามารถสร้างแรงผลักดันและส่งเสริมนวัตกรรมในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทุนมนุษย์ที่มีความสามารถและมีภาวะผู้นำที่ดี สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมในองค์กร ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 4 นี้มีผลต่อความสามารถขององค์กรในการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงในสภาวะที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีจะให้การสนับสนุนสมาชิกในการแลกเปลี่ยนความคิด และการนำเสนอความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรม ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เมื่อทั้ง 4 ปัจจัยเหล่านี้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ชุมชนท้องถิ่นจะมีโอกาสที่ดีในการสร้างสรรค์และปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม Cortes & Herrmann (2021) ได้อธิบายการสร้างและการนำแนวคิดผู้นำเชิงนวัตกรรมไปใช้ถือเป็นความพยายามหลักขององค์กรในการบรรลุประสิทธิภาพ และรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้นอิทธิพลของผู้นำ คือ ผู้บริหารองค์กรเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดนวัตกรรม รวมทั้งบริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กรล้วนแต่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้นำเกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กรและหน้าที่ของผู้นำที่ศึกษามักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลลัพธ์ด้านนวัตกรรมที่เกิดขึ้น (Steele & Watts, 2022) ขณะเดียวกัน Alsolami, Cheng & Twalh (2016) ได้อธิบายถึงผู้นำด้านนวัตกรรมจะต้องมีคุณลักษณะหลายประการเพื่อให้สามารถจัดการความต้องการนวัตกรรมที่เพิ่มขึ้นในหลายแง่มุมขององค์กรธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทั้งนี้ผลการวิจัยระบุว่าพฤติกรรมของผู้นำนวัตกรรมแตกต่างจากพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ถือว่าเพียงพอในสถานการณ์ความเป็นผู้นำทั่วไป อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีความเห็นว่าวรรณกรรมเกี่ยวกับความเป็นผู้นำชี้ให้เห็นว่ายังมีช่องว่างเรื่องคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้นำด้านนวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ เพื่อกำหนดว่าคุณลักษณะเหล่านั้นคืออะไร สำหรับการทบทวนวรรณกรรมในปัจจุบันระบุว่าความเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมเป็นปรากฏการณ์ที่มีผู้นำหลายรูปแบบ ซึ่งรวมถึงความเป็นผู้นำที่มีเสน่ห์ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และคุณลักษณะและความสามารถของผู้นำด้านนวัตกรรม จากผลการศึกษาของ Suangsiri & Sonsupee (2021) พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2. การสร้างเครือข่ายเชิงนวัตกรรม 3. การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม และ 4. การคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ในขณะเดียวกัน Cortes & Herrmann (2021) อธิบายการสร้างและการนำแนวคิดเชิงนวัตกรรมไปใช้ถือเป็นความพยายามหลักขององค์กรในการ

บรรลุประสิทธิภาพที่เหนือกว่าและรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขัน ดังนั้นอิทธิพลของผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงมีผลต่อนวัตกรรมขององค์กร ผู้บริหารองค์กรจึงเป็นกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรม รวมทั้งบริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กรล้วนแต่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้นำเกิดการสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาองค์กร และหน้าที่ของผู้นำที่ศึกษามักมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลลัพธ์ด้านนวัตกรรมที่เกิดขึ้น (Steele & Watts, 2022) โดยสรุปจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทุนมนุษย์ เพราะ ภาวะผู้นำเป็นพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปการทำงานของสมาชิก เช่น เป็นตัวกระตุ้นสร้างความไว้วางใจให้กับสมาชิก ส่งผลให้พฤติกรรมของสมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์ มีสัมพันธภาพดีที่ในการทำงานระหว่างกัน การพัฒนาทุนมนุษย์ ส่งเสริมการทำงานโดยเน้นในเรื่องคุณค่าของคน เพราะทุนมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามยังพบกรอบแนวคิดการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากการศึกษาของ Munshi, et al., (2014) ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ประกอบไปด้วย แรงจูงใจและโครงสร้างองค์กร ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะต้องมีกระบวนการของภาวะผู้นำที่มีความสามารถ มีลักษณะพิเศษเพาะตัว และามารถบูรณาการทำงานในรูปแบบเครือข่าย ผู้เขียนจึงนำกรอบแนวคิดนี้มาศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องและสร้างข้อสรุปเพื่ออธิบายต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Munshi, et al., 2014)

กรณีศึกษาการมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ประสบผลสำเร็จ

คุณกิตติศักดิ์ เปรมกระสิน (พี่หนึ่ง) เจ้าของบุนนาคฟาร์ม และแปลงผักปลอดสารพิษในพื้นที่ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประธานวิสากิจชุมชนเกษตรกร บ้านพุมเรียง /เกษตรกรต้นแบบยังสมารช์ฟาร์มเมอร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อีกทั้งเป็นหนึ่งในคณะทำงานภาคเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานีด้านพืชและไม้ผลจังหวัดสุราษฎร์ธานี และศูนย์บ่มเพาะเกษตรกรรุ่นใหม่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จุดเปลี่ยนที่ทำให้คุณหนึ่งหันเหกลับมาทำ

การเกษตรโดยการปลูก เมล่อน ผักสลัด มะเขือเทศแดงและเขียว ในพื้นที่ หมู่ 5 บ้านพุมเรียงตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้น เนื่องจากมีความสนใจ ใส่ใจและรักการทำเกษตรมาก ๆ ประกอบกับภรรยาชอบทานเมล่อน จึงได้ศึกษาการปลูกผลไม้ชนิดนี้และได้ไปดูงานที่ภาคเหนือ อีกทั้งปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและประวัติศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จ เพราะสภาพพื้นดินที่บ้านพุมเรียงมีลักษณะเป็นดินทราย แต่เดิมประวัติศาสตร์ในการทำเกษตรในพื้นที่นี้ คือการปลูกแตงโม ผลผลิตที่ออกมานั้นหวาน อร่อย เนื้อสีแดงฉ่ำ อร่อยเช่นเดียวกันกับแตงโมทุ่งอ่าว ที่เป็นสายพันธุ์ที่โด่งดังในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยความที่ลักษณะดินเป็นดินทรายจึงสอดรับกับการปลูกพืชตระกูลเดียวกับแตงโม นั้นก็คือ “เมล่อน” สายพันธุ์ญี่ปุ่นมีสองสี ระดับความหวานอยู่ที่ 14-15 องศาบริคส์ รสชาติหวาน กลมกล่อม มีกลิ่นหอมละมุนละไม ไม่มีกลิ่นดิน ปลูกในโรงเรือนปิดและได้รับมาตรฐานจาก GAP และผักที่ปลูก ได้แก่ ผักสลัดกรีนโอ๊ค เร็ดโอ๊ค อีกทั้งชาวบ้านในพื้นที่ยังเจอกับสภาพปัญหาของการประกอบอาชีพประมง ที่ทำให้รายได้ไม่เพียงพอเพราะเนื่องจากการทำประมงไม่สามารถทำได้ทั้งปี และสัตว์ทะเลก็หายาก ทรัพยากรทะเลนับวันยิ่งเสื่อมโทรม อย่างไรก็ตามชาวบ้านในพื้นที่มีอาชีพหลักและเสริม คือ การทำประมงทั้งประมงแบบพื้นบ้านและพาณิชย์ คุณหนึ่งจึงพิสูจน์ให้ชาวบ้านในพื้นที่เห็นด้วยความตั้งใจในการทำงาน ทำให้ภาพที่เกิดขึ้นจริงและรายได้ที่เพิ่มเข้ามา จากการทำฟาร์มเกษตรแบบปลอดสารพิษ ภาวะผู้นำของคุณหนึ่ง คือ การสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านเห็นว่าเกษตรแบบปลอดสารพิษนั่นสามารถทำได้จริง เราต้องซื่อสัตย์ คำไหนคำนั้น และรักในอาชีพนี้ เพราะเกษตรกร คือ อาชีพเสริมไม่ใช่อาชีพหลัก อีกทั้งคุณหนึ่งได้สร้างเครือข่ายภาครัฐ เช่น เกษตรอำเภอไชยา เกษตรจังหวัดสุราษฎร์ และหน่วยงานเอกชน ที่ส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบของชุมชน เครือข่ายต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนการทำงานของคุณหนึ่งมาตลอด และมีสมาชิกใหม่เข้ามาเพิ่มของกลุ่มวิสากิจชุมชนเกษตรกร บ้านพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่สนใจการทำเกษตรแบบอินทรีย์

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำ

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำของคุณหนึ่งนั้น คือ การปลูกผักปลอดสารพิษปลอดภัย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพราะมีความเชื่อว่าสุขภาพดี เริ่มต้นจากการกินที่ดี บริโภคผักที่สะอาดปลอดสารพิษ มีการถ่ายทอดให้ชาวบ้านได้เรียนรู้การปลูกผัก ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การผลิต การบรรจุ และราคารับซื้อ โดยได้กล่าวว่า “ ปลูกมาเถอะได้เท่าไรก็รับซื้อหมด” และ “ขายวันนี้ พรุ่งนี้ได้เงิน”คุณหนึ่งเป็นคนรับซื้อและจัดหาตลาด

สำหรับการขายผลผลิต เช่น Top และ CP ALL สำหรับการปลูกผักปลอดภัยนั้นมีเทคนิคต่าง ๆ มากมายจากการศึกษาและไปดูงานทั้งในและต่างประเทศ เช่น เทคนิคแมลงกินแมลง และเราต้องรักผักเหมือนลูก เข้าใจ ใส่ใจเขา ดังคำกล่าวของภรรยาคุณหนึ่งที่ว่า “วันไหนไม่เข้าแปลงผักนอนไม่หลับ ให้ได้เห็นสักหน่อยก็ดี”และกระบวนการสร้างนวัตกรรม คือ การทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ทำเกษตรอินทรีย์ ส่วนผสมมาจากพืชผักในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าทุก ๆ เดือนคุณหนึ่งจะมีการประชาสัมพันธ์เปิดรับผู้สนใจที่เข้ามาปลูกผักเพิ่มทุกเดือน คนที่เข้ามาก็จะมาเป็นสมาชิกของกลุ่มร่วมถ่ายทอดแบ่งปันความรู้ไปด้วยกัน คุณหนึ่งและภรรยาย้ำเสมอว่าพื้นฐานของการปลูกผัก “เราต้องซื่อสัตย์ และเอาใจเราเข้าเทียบ ก่อนส่งผลิตออกจำหน่าย”เพราะผู้รับซื้อสามารถตรวจคุณภาพของผักเราได้หมด ว่าเราใช้สารพิษหรือไม่ ในการเพาะปลูก ประการที่สองการสร้างนวัตกรรม คือ การทำเมนูอาหารและขนมหวาน ต่าง ๆ จากผลผลิตเมล่อนที่ตกจากการคัดเกรดที่ส่งขายออกสู่ตลาด ภายใต้คอนเซป Farm to table นำมาปั่นเพื่อดื่ม หรือจะทำของหวาน บิงซูเมล่อน คุณหนึ่งได้มีการเชื่อมโยงความคิดสร้างนวัตกรรมในเมนูอาหารโดยการประยุกต์กับของดี อำเภอไชยา เช่น บัวลอยเมล่อน หรือ ไชยาทามาโกะ ตามคำสอนของบัวสี่เหล่า มีการเรียนรู้การทำ Cooking Class บัวลอยเมล่อนใส่ไข่เค็มไชยาชื่อดังและเรียนรู้คติธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ เพื่อร่วมส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืน จุดเริ่มต้นของชาวบ้านที่อยากปลูกผักไม่ต้องใช้เงิน ทางกลุ่มสมาชิกมีเมล็ดผักให้ทดลองปลูก จะเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากภาวะผู้นำ คือ องค์ความรู้ในการปลูกผัก และการมีเครือข่ายที่หันมาทำเกษตรกรเพิ่มขึ้นจากที่แต่เดิมนั้นชาวบ้านไม่เชื่อในการทำเกษตรกรเพราะยังไม่เห็นผลผลิตที่ส่งออก ขายได้ อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากสภาพพื้นที่ตำบลไชยานั้นต้องทำประมงเพียงอย่างเดียวไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้ แต่เพราะการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล กล้าลองผิดลองถูก และมีความซื่อสัตย์ มั่นศึกษาตั้งใจหาความรู้ ฝึกฝนจนสามารถปลูกผักได้จนสำเร็จ และถ่ายถอดสร้างนวัตกรรมองค์ความรู้ให้กับชาวบ้านจนสามารถทำให้กลุ่มเกษตรต้นแบบมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรกร

รูปที่ 2 ถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกผักให้แก่กลุ่มสมาชิกเกษตรกรต้นแบบพุมเรียง

การเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน

จากการที่ได้สัมภาษณ์และสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในการศึกษาภาวะผู้นำของคุณกิตติศักดิ์ เปรมกระสิน (พี่หนึ่ง) นั้นสามารถนำไปสู่การพัฒนาทุนมนุษย์ ในด้านทักษะการประกอบอาชีพการทำเกษตรกร เพราะคุณหนึ่งได้ตระหนักถึงคุณค่าความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรของประเทศไทย จึงถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเกษตรแบบปลอดสารพิษลงให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้เรียนรู้ มีแหล่งการเรียนรู้การทำเกษตรแบบอินทรีย์ มีการร่วมกลุ่มสากิจชุมชนเกษตรกร บ้านพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างเข้มแข็ง เพราะสมาชิกทุกคนมีความไว้วางใจและเชื่อมันในตัวของคุณหนึ่งจากผลงานที่ทำ ดังนั้นการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เกิดขึ้นนี้มาจากการเปลี่ยนแปลงความคิด หรือ Mindset ของคนในพื้นที่บ้านพุมเรียง อำเภอไชยา ที่เชื่อว่าในพื้นที่นี้ต้องทำเกษตรเท่านั้น กระบวนการเปลี่ยนความคิดนำไปสู่การปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ อาจจะวัดได้จากการมีอาชีพเพิ่ม 1 อาชีพต่อครัวเรือน หรือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และชาวบ้านที่เคยใช้สารเคมีทำเกษตรจนเคยชินก็หันกลับมาทิ้งสารเคมี เพราะเข้ามาเรียนรู้การปลูกผักปลอดสารพิษจากคุณหนึ่งจนประสบผลสำเร็จ ทำให้เป็นการสร้างต้นแบบของเกษตรกรตัวอย่างที่เรียกว่า (Young Smart Farme) ต่อยอดและขยายผลการทำเกษตรเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชระดับท้องถิ่นและจังหวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรเอกชน ต่าง ๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานและร่วมสนับสนุน ส่งเสริมการทำเกษตรแบบยั่งยืน อีกทั้งยังมีแหล่งการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นที่บุนนาคฟาร์มเอง หรือศูนย์การเรียนรู้พันธุ์ข้าวหอมไชยา และไข่เค็มไชยา จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นการพัฒนาทุนมนุษย์และทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน และพร้อมที่จะถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้

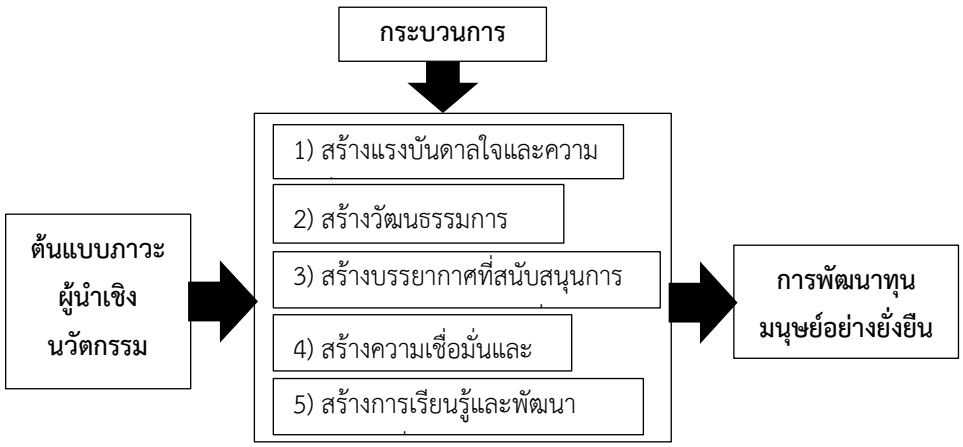

ภาพที่ 3 ถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกผักให้แก่คณะนักเรียน คุณครู ที่เข้ามาดูงาน

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. สร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนา ผู้นำที่มีภาวะนวัตกรรม

สามารถสร้างแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในกลุ่มสมาชิกในการพัฒนาทักษะและศักยภาพของสมาชิก เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนา ผู้นำที่มีภาวะนี้ส่งเสริมวัฒนธรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาของสมาชิก โดยส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่สำคัญ ซึ่งช่วยเสริมสร้างศักยภาพและทักษะที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาทักษะและการเติบโตของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น 3. สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการทดลองและความเป็นผู้ริเริ่มภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการทดลองและความเป็นผู้ริเริ่ม โดยส่งเสริมการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ และการรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างการนำสมาชิกไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในอนาคต 4. สร้างความเชื่อมั่นและการเป็นตัวอย่างที่ดี ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในการมีความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นในการทำงาน ทำให้ทีมมีความเชื่อมั่นในการนำพาสมาชิกไปสู่ความสำเร็จ และ 5. สร้างการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะช่วยสร้างการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและการเติบโตของสมาชิก ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์โดยตรง โดยช่วยสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมในกลุ่มสมาชิกที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาของสมาชิก และช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถในการทำงานของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นเพื่อ ต่อยอดสร้างเครือการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน ทั้งนี้องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต่อการพัฒนาทุนมนุษย์สามารถนำกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ ทั้ง 5 กระบวนการมาเขียนเป็นโมเดลดังนี้

ภาพที่ 4 โมเดลกระบวนการต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของของ คุณกิตติศักดิ์ เปรมกระสิน สามารถสรุปได้ว่า การเป็นผู้นำนั้นได้มาจากความไว้วางใจของสมาชิก ด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและความคิดที่สร้างสรรค์ เต็มเปี่ยมไปด้วยการเห็นคุณค่าของชีวิตมนุษย์ และความตั้งใจเรียนรู้ฝึกฝนมีพฤติกรรมภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงและผู้นำเชิงนวัตกรรม ผ่านกระบวนการทำเกษตรทำการเกษตรแบบปลอดสารพิษโดยใช้กระถางในการปลูกผักแทนการปลูกลงดินตลอดจนการดูแลใส่ใจพืช ทำให้สมาชิกในชุมชนเห็นถึงความสำเร็จจึงกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำประมงเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว กลับหันมาทำเกษตรกรเพิ่มขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้ผลจากความสำเร็จในการทำงานที่เห็นเป็นรูปธรรม สามารถสร้างรายได้และถ่ายทอดองค์ความรู้นวัตกรรมการปลูกผักให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ และได้มีการขยายผลต่อยอดไปยังชุมชนใกล้เคียง สามารถสร้างแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรต้นแบบ กลุ่มท่องเที่ยงเชิงเกษตร กลุ่มเกษตรอำเภอพุมเรียง ร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จนได้รับความไว้วางใจจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้การสนับสนุน ทั้งหมดเป็นคุณสมบัติพิเศษของคุณกิตติศักดิ์ เปรมกระสิน ที่เน้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ ทั้งทุนปัญญาเป็นการถ่ายถอดองค์ความรู้เรื่องการปลูกผัก กรรมวิธีการดูแลผักแบบปลอดสารเคมี ทุนทางอารมณ์สมาชิกที่ร่วมปลูกผักเป็นอาชีพหลักหรือเสริม ก็ต่างมีความสุขจากการที่ได้ใส่ใจดูแลการเติบโตของผักที่ปลูก ความตั้งใจและความพยายามทำตามกระบวนการปลูกผักปลอดสารพิษนั้น จะต้องมีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน ก่อนจะนำผลผลิตออกจำหน่ายสู่ท้องตลาด ทุนทางสังคม เริ่มจากการไว้เนื้อเชื่อใจในความสามารถของผู้นำ ก็ส่งผลให้มีสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นและชุมชนใกล้เคียงสนใจในการทำเกษตรกร เพิ่มขึ้น เกิดการต่อยอดรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนทำเกษตรต้นแบบในพื้นที่รวมมือการทำงานจนประสบผลสำเร็จ หน่วยงานราชภาครัฐในท้องถิ่นก็ไว้วางใจและเชื่อมั่น เข้ามาสนับสนุนการทำเกษตรของชุมชน จากที่กล่าวมาการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เน้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมในการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นในทุก ๆ ด้าน โดยการสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อสรุปการศึกษาต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ที่ความสัมพันธ์ประกอบไปด้วยแรงจูงใจและโครงสร้างของผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะต้องมีกระบวนการของภาวะผู้นำที่มีความสามารถ มีลักษณะพิเศษเพาะตัว และสามารถบูรณาการทำงานในรูปแบบเครือข่าย (Munshi, et al., 2014) สามารถอธิบายได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปการศึกษาต้นแบบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Munshi et al., 2014)

แรงจูงใจและโครงสร้างของผู้นำ	กระบวนการของภาวะผู้นำที่มีความสามารถ	ลักษณะพิเศษเพาะตัว	เครือข่าย
-เห็นคุณค่าของชีวิตวัฒนธรรมและทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น -ประสบปัญหาจากการทำชีพ -รักในอาชีพเกษตรกรรมรากง้าวของคนไทย -ความไว้วางใจ -มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล	-มีทัศนะคติที่ดี -มีความคิดสร้างสรรค์ -ลงมือทำจริง -กล้าลองผิดลองถูก -พร้อมเรียนรู้อยู่เสมอ	-การพูด “คำไหน คำนั้น” -การมีวินัย - ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น -รับผิดชอบต่อส่วนร่วม -หวงแหนชุมชนท้องถิ่น	-กลุ่มเกษตรกรต้นแบบ (Yong Smart Farmer) ในพื้นที่พุมเรียง -กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรบ้านพุมเรียง -หน่วยงานภาครัฐ -หน่วยงานเอกชน -กลุ่ม/สมาคม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอไชยา

เอกสารอ้างอิง

เกียติศักดิ์ เปรมกะสิน. (2566, 24 ธันวาคม). ประธานกลุ่มเกษตรกร ยังสมาร์ท พุมเรียง ตำบล อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี [บทสัมภาษณ์].

อภิชัย พันธเสน. (2565). *ความเป็นผู้นำในบริบทของนวัตกรรมทางสังคม*. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.

Antonakis, J. & Day, D.V. (Eds.). (2017). *The nature of leadership*. United Kingdom: Sage Publications.

Antonakis, J. & Day, D.V. (2018). *The Nature of Leadership*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.

Avolio, B.J. & Gardner, W.L. (2005). Authentic leadership development: It is getting to the root of positive forms of leadership. *The Leadership Quarterly*, 16(3), 315-338.

Bass, B.M. (1985). *Leadership and performance beyond expectation.* New York: Free Press.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (Eds.). (1994). *Improving organizational effectiveness Through transformational leadership.* Housand Oaks, California: Sage Publications.

Bass, B.M., & Bass R. (2008). *The Bass handbook of leadership: Theory, research and managerial applications.* (4th ed.). New York: Free Press.

Burns, J.M. (1979). Two excerpts from leadership. *Educational Leadership.* 36(6), 380-383.

Cortes, A.F. & Herrmann, P. (2021). Strategic leadership of innovation: A framework for future research. *International Journal of Management Reviews,* 23(2), 224-243.

Gratton, L. & Ghoshal, S. (2003). Managing Personal Human Capital: New EthosFor the 'Volunteer' Employee. *European Management Journal,* 21(1), 1-10.

Kinicki, A. & Fugate, M. (2016) *Organizational behavior: A Practical, Problem-I am using a solving Approach.* New York: McGraw-Hill Education.

Munshi, K. (2014). Community networks and the process of development. *Journal of Economic Perspectives,* 28(4), 49-76.

Steele, L.M. & Watts, L.L. (2022). Managing technical innovation: A systematic Review of 11 leader functions. Technovation, 115 (2022), 102539.

Suangsiri, S. & Sonsupee, S. (2021). Components of Teachers' innovativeleadership Office affiliation Udon Thani Primary Educational ServiceArea, Area Academic. *Journal Southern Vocational Education Institute,* 18(2), 73-84.

การบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา*

INTEGRATING LEARNING ACCORDING TO THE THREEFOLD LEARNING

วรินทร จินดาวงศ์
Warinthon Chindawong
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
Corresponding Author E-mail: Warinthonlove99@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการบูรณาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ผ่านการสังเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัย ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝน บ่มเพาะปัญญาภายในของนักเรียน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. เรียนรู้เรื่องศีล 2.เรียนรู้เรื่องสมาธิ และ 3. เรียนรู้เรื่องปัญญา และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของจิตศึกษาสู่การประพฤติปฏิบัติตนในการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านจิตพิสัย 2. ด้านพุทธิพิสัย และ 3. ด้านทักษะพิสัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยสุจริต เป็นคนดีและมีความสุข

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การเรียนรู้; ไตรสิกขา

Abstract

This academic article aimed to study the concept of learning theory. Concept of contemplative education and integration of learning according to the Tisikkha, Threefold Training through the synthesis of documents, textbooks, and research. The results of the study were found that Learning activities, training, and cultivating the inner wisdom of students to exchange knowledge together according to the Threefold Training, consisting of 1. learning about morality, 2. learning about concentration, and 3. learning about wisdom. Related sciences of psychoeducation to conduct oneself in learning in all three areas, consisting of 1. Affective Domain, 2. Cognitive Domain, and

*Received January 27, 2024; Revised March 4, 2024; Accepted April 22, 2024

3. Psychomotor Domain that affected the development and strengthened human potential as a human being who lived by honesty and was a good and happy person.

Keywords: Integrating; Learning; Threefold Training

บทนำ

การขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลใช้ในด้านระบบบริหารจัดการตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษ์ภาษาถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ได้อาศัยหลักการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกัน บนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไข ระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ และมุ่งมั่นผลักดันให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาสที่จะใช้ศักยภาพของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัย ได้รับการพัฒนาทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่า

เทียม ความเสมอภาคและสมรรถนะที่จำเป็นตามบริบทของประเทศและสังคมโลก โดยเน้นให้ผู้เรียน “เรียนดี มีความสุข” ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา มีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ 1 ปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยเป็นต้นไปให้สามารถแยกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อต้านทุจริต กลยุทธ์ที่ 3 ประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือต้านทุจริต และกลยุทธ์ที่ 4 เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

จิตศึกษา หรือ การบ่มเพาะปัญญาภายใน หรือ กิจกรรมจิตศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและงอกงามด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดด้านจิตวิญญาณ เพื่อให้เกิดจิตใจที่สงบและนำมาซึ่งการรับฟังได้อย่างลึกซึ้งเกิดการใคร่ครวญ สามารถรับรู้และเชื่อมโยงกับคนอื่นหรือสิ่งต่าง ๆ ผ่านกระบวนการและกิจกรรมตามกระบวนทัศน์ของจิตศึกษาประกอบด้วย 1) การใช้จิตวิทยาเชิงบวก 2. การสร้างชุมชนและวิถีของชุมชน 3) การจัดกระทำผ่านกิจกรรมและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของจิตศึกษา เพื่อช่วยให้บุคคลเกิดการพัฒนาในองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา และคุณธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงสงบสุขในสังคม (วรินทร จินดาวงศ์, 2566)

การบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จิตศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาภายในเพื่อให้เห็นคุณค่า เห็นข้อบกพร่อง และออกแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนเพื่อให้เห็นถึงความจริงแท้ เชื่อมโยงหลักสูตรต้านทุจริตด้วยหลักไตรสิกขา พัฒนาผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและและผลประโยชน์ส่วนรวมในชุมชน ความละอายและความไม่ทนต่อการทุจริตในชุมชนจิตพอเพียงต่อต้านทุจริต และพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม บทความนี้จะนำเสนอ แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการบูรณาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ดังความสังเขปต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือความบังเอิญ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้หากบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง (Bloom, 1956) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเราเคยมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด รวมทั้งปริมาณการเปลี่ยนความรู้ของผู้เรียน ดังนั้น งานสำคัญของครู คือ การช่วยนักเรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้หรือมีความรู้และมีทักษะตามที่หลักสูตรวางไว้ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้จึง เป็นรากฐานของการสอนที่มีประสิทธิภาพ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541) การเรียนรู้เป็นกระบวนการในการพัฒนาความสามารถ และศักยภาพของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านความรู้ด้านทักษะ ด้านเจตคติ เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ได้รับความสนใจจากนักปรัชญาและนักจิตวิทยามาตั้งแต่ในอดีต นักคิดเหล่านั้นต่างก็มีแนวคิดมุมมองที่หลากหลาย และได้พัฒนาไปเป็นรากฐานในการจัดการศึกษาแบบต่าง ๆ ตามแนวความเชื่อเหล่านั้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ วุฒิภาวะ หรือความบังเอิญพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้หากบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง 2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ความรู้สึก ทัศนคติค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ และ 3. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสมใจด้วยแล้ว ได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจึงทำให้เกิดทักษะและความชำนาญมากขึ้น เช่น การใช้มือ การใช้ร่างกาย เป็นต้น (Bloom, 1956)

ในช่วงปี 1950-1959 Bloom แบ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 3 ด้านคือ 1. ด้านพุทธิพิสัย 2. ด้านจิตพิสัยและ 3. ด้านทักษะพิสัย และจำแนกเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเรียกว่า Taxonomy of Educational objectives และช่วงปี 1990 มี

นักจิตวิทยากลุ่มใหม่ นำโดย Lorin Anderson ซึ่งเป็นศิษย์ของ Bloom ได้ปรับปรุง Bloom's Taxonomy เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยนำเสนอ Bloom's Revised Taxonomy in 2001 ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดีงามอยู่ตลอดเวลา จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้

3. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนิชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะ พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001))

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน โดยบูรณาการใช้ร่วมกันทั้งในด้านหลักสูตร ความสอดคล้องของความรู้ สามารถนำเอาความรู้มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำเอาความรู้เดิมมาจัดระบบความคิดเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทั้งในด้านแบบแผนหรือโครงสร้างของชุดความรู้ซึ่งผลของขั้นการสร้างสรรค์อาจอยู่ทั้ง ในรูปของการได้มาซึ่งชุดความรู้ใหม่ รูปแบบการวางแผนที่แตกต่างไปจากเดิม หรืออาจเป็นผลผลิตใหม่ตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ หรือวุฒิภาวะ หรือพิษยาต่าง ๆ หรืออุบัติเหตุ หรือความบังเอิญ ตลอดจนเพื่อให้เห็นถึงความจริงแท้ในชีวิต

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เริ่มต้นขึ้นที่สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยเชอเกียมตรุงปะ เป็นมหาวิทยาลัยการปฏิบัติเชิงจิตตปัญญาในการศึกษา การเรียนรู้ความหมายของคำ ว่าจิตตปัญญาศึกษานั้น เบื้องต้นควรทำ ความเข้าใจความหมายของคำว่า "จิตตปัญญา" ก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งองค์กรแรกที่เริ่มใช้คำว่า "Contemplation" คือ The Center for Contemplative Mind in Society ในสหรัฐอเมริกาโดยเลือกใช้คำ ดังกล่าวแทนคำว่า "Meditation" เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการปฏิบัติที่มากกว่าการนั่งสมาธิ และเลือกใช้คำว่า "Contemplative

Practice” เนื่องจากครอบคลุมทั้ง meditation และ contemplation (จิรัฐกาล พงค์ภคเธียร, 2553) การปฏิบัติจิตตปัญญา หรือ Contemplative practice ไม่สามารถที่จะอธิบายได้อย่างชัดเจนในทิศทางเดียว ทั้งนี้ ในภาษาละติน คำว่า “Contemplari” หมายถึง การสังเกต การพิจารณา การเพ่งมองอย่างตั้งใจ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความหมายแล้ว คำที่นำมาใช้ในการอธิบาย การปฏิบัติจิตตปัญญาได้อย่างชัดเจนที่สุด คือคำว่า Mindfulness ที่แปลว่า การตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ (Awareness) เช่นเดียวกับที่การปฏิบัติจิตตปัญญาคือการที่จิตจดจ่ออยู่กับการคิดและอารมณ์ นำไปสู่การตระหนักรู้ การเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความผาสุกในชีวิต การที่จิตสงบและลดภาวะของความตึงเครียด (Kabat, 1994)

สำหรับคำว่า “จิตตปัญญาศึกษา” ในประเทศไทยได้มีกลุ่มจิตวิวัฒน์ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจในเรื่องการขับเคลื่อนสังคมสู่จิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้ที่สนใจและมีประสบการณ์การจัดกระบวนการเชิงจิตตปัญญาในการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบการศึกษาได้มีการประชุมหารือร่วมกันเพื่อผลักดันเรื่องนี้ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ต่อมาจึงได้เกิดการรวมตัวกันของคนกลุ่มนี้เป็นเครือข่ายจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Network) ในปี พ.ศ. 2549 ได้ก่อตั้งศูนย์จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Center) ขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดลเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา โดยมีคำอธิบายคำว่า “จิตตปัญญาศึกษา” (Contemplative Education) ดังนี้

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การรู้จิตของตัวเองแล้วเกิดปัญญา ปัญญา หมายถึง การเข้าถึงความจริงสูงสุด หรือบางทีก็พูดว่าเข้าถึงความจริง ความดี ความงาม โดยอธิบายประกอบว่า ความจริง ความดี ความงามหมายถึง ความจริงที่มีความดี ความงาม ความดีที่มีความจริง ความงาม และความงามที่มีความดี ความจริงอย่างที่อยู่ในกันและกัน เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน เมื่อเข้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ย่อมเข้าถึงสิ่งอื่นไปด้วยพร้อมกัน (ประเวศ วะสี, 2551) เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาด้านในอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสรรพสิ่งโดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตาอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (สุมน อมรวิวัฒน์, 2551) “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ” ว่าเป็นการขบคิดใคร่ครวญตั้งคำถามด้วยปัญญาจากการบ่มเพาะและให้คุณค่าพื้นที่ว่างแห่งการเรียนรู้ด้านใน การมีประสบการณ์ตรง ตลอดจนพรั่งพร้อมด้วยศีล สมาธิ อันเป็นบาทฐานของการก่อกำเนิดความรู้ที่ถึงพร้อม นั่นคือ ปัญญา ที่สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามที่เป็นจริง เห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงเปลี่ยนแปลง เห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันขณะ เป็นการศึกษาที่อ่อนน้อมถ่อมตนผลที่งอกงามจะทำ ให้ผู้เรียนค้นพบ

ศักยภาพภายใน เข้าใจตนเองและโลก (วิจักขณ์ พานิช, 2550) เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาจากภายใน ให้เกิดการตระหนักรู้ และเกิดปัญญา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่น้อมลงสู่ใจอย่างใคร่ครวญ และสัมพันธ์กับคุณธรรมความเป็นมนุษย์ เป็นการฝึกปฏิบัติที่ไม่จำกัดเพียงแนวทางของศาสนา หากรวมถึงศาสตร์ ศิลปะ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างสัมพันธภาพและผู้เรียนสนใจจนสามารถเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เกิดความรักความเมตตา (จิรัฐกาล พงค์ภคเธียร, 2553)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้จิตศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคลให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และงอกงามด้านความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดด้านจิตวิญญาณ เป็นการบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จิตศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาภายในด้านการคิด ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม เพื่อให้เห็นคุณค่าสิ่งที่กำลังเรียนรู้ เห็นข้อบกพร่อง และออกแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสะท้อนความยั่งยืน เป็นผู้หมั่นเรียนรู้ตลอดชีวิต เชื่อมโยงหลักสูตรต้านทุจริตนักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดจิตใจที่สงบและนำมาซึ่งการรับฟังได้อย่างลึกซึ้งเกิดการใคร่ครวญสามารถรับรู้และเชื่อมโยงกับคนอื่นหรือสิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์แยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและและผลประโยชน์ส่วนรวมในชุมชน ความละอายและความไม่ทนต่อการทุจริตในชุมชนจิตพอเพียงต่อต้านทุจริต และพลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม

การบูรณาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

สิกขา แปลว่า การศึกษา, การเล่าเรียน ในที่นี้หมายถึงข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อที่จะต้องปฏิบัติ มี 3 ประการ จึงเรียกว่า ไตรสิกขา เป็นข้อที่ท่านกำหนดไว้สำหรับศึกษาเรียนรู้สำหรับปฏิบัติ คล้ายเป็นหลักสูตรเพื่อเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับบรรพชิตคือภิกษุสามเณร และพุทธสาวกทั้งหลายเมื่อเรียนรู้และปฏิบัติตามได้แล้วย่อมได้รับอานิสงส์ได้รับความเจริญก้าวหน้าไปตามลำดับ จนถึงสามารถบรรลุถึงมรรคผลนิพพานได้

สิกขา 3 ประการ อันเป็นระดับเบื้องต้นที่สามารถเรียนรู้และปฏิบัติตามได้ทั่วไปนั้น คือ

1. ศีล คือ ความสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย การรักษากายวาจาให้อยู่ในสภาวะปกติธรรมดา ไม่ใช้กายวาจาไปทำชั่วพูดชั่วก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนและคนอื่น การทำกิจทำหน้าที่ประจำวันอย่างปกติธรรมดาการดำรงอยู่ในกรอบของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติในสังคมอย่างปกติโดยการรักษากาย และวาจามั่นคงอยู่ในสุจริตธรรม เช่น รักษาและปฏิบัติตามหลักศีล 5 เป็นต้น

2. สมาธิ คือ ความรักษาใจมั่น การรักษาใจให้สงบนิ่ง ไม่ให้ฟุ้งซ่านระงับใจได้ควบคุมใจได้บรรเทาความเครียดได้

3. ปัญญา คือ ความรอบรู้ในกองสังขาร การเข้าใจสภาวะความเป็นจริงของร่างกายว่าตกอยู่ในสามัญลักษณะคือเป็นไปเสมอเหมือนกันหมดเป็นไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ คือ

- อนิจจัง ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
- ทุกขัง ไม่ทนอยู่ในสภาพเดิม ไม่หยุดนิ่ง ไม่คงที่
- อนัตตา ไม่ใช่ตัวตน หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ไม่อาจบังคับได้

ไตรสิกขาเช่นนี้เป็นไตรสิกขาระดับต้น ระดับฐานรากอันเป็นพื้นฐานสำหรับดำเนินชีวิตไปตามปกติธรรมดา เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบเย็นไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน และมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น เมื่อสามารถปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาเบื้องต้นอย่างนี้ได้ ก็จะสุขสงบไม่ก่อเวรภัย ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย จิตใจก็จะเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มองเห็นสภาพความเป็นจริงของชีวิตได้อย่างชัดเจน

หน้าที่และความสำคัญของไตรสิกขา ไตรสิกขานี้แต่ละอย่างต่างทำหน้าที่ต่างกันแต่สอดคล้องกันโดยตลอด คือ ศีล มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างหยาบ ที่เกิดขึ้นทางกายและทางวาจา และมีหน้าที่ในการป้องกันวีติกกมโทษ คือโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิด สมาธิ มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างกลางอันทำให้เกิดความกลุ้มรุมใจ และมีหน้าที่ปราบปริยุฏฐานกิเลสคือความกลุ้มรุมใจ ปัญญา มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน และมีหน้าที่ปราบอนุสัย คือกิเลสที่ฝังอยู่ในสันดาน

พระวินัยหรือศีลทุกประเภทจัดเป็นสีลสิกขาในระดับต้น ทั้งศีลของภิกษุ 227 สิกขาบท ศีลของภิกษุณี 311 สิกขาบท ศีลของสามเณร 10 สิกขาบท และศีล 5 ศีล 8 ของอุบาสกอุบาสิกา

ด้วยเหตุที่ไตรสิกขามีความสำคัญดังกล่าวมานี้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา จะต้องศึกษาเล่าเรียน จะต้องสำเหนียกรู้และ เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อรักษาตนให้บริสุทธิ์บริบูรณ์อยู่ในสีลสิกขาเป็นพื้นฐานเพื่อให้มีจิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหวง่าย เพื่อมีปัญญาเห็นจริงในไตรลักษณ์หรือสามัญลักษณะในตน และเพื่อประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องอันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาดำรงมั่นคงอยู่ต่อไปตลอดกาลนาน

ไตรสิกขา อีกระดับหนึ่งซึ่งเป็นระดับสูงนั้น เป็นระดับปฏิบัติของภิกษุผู้สละเครือญาติสละสมบัติและความสุขในเพศคฤหัสถ์แล้วออกบวชเพื่อบรรลุถึงมรรคผลนิพพาน ไตรสิกขาระดับนี้มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า 1. อธิสีลสิกขา 2. อธิจิตตสิกขา 3. อธิปัญญาสิกขา ในพระไตรปิฎก มีพระสูตรหลายพระสูตรเช่น สามัญญผลสูตรสุภสูตรได้อธิบายความเรื่องไตรสิกขาไว้อย่างละเอียด เข้าใจได้ง่าย เป็นไปตามลำดับกล่าว โดยสรุปได้ว่า

1. อธิสีลสิกขา คือการปฏิบัติมั่นอยู่ในศีลขันธ์ (จุฬศีล มัชฌิมศีล มหาศีล) เป็นผู้มีอินทรียสังวร สำรวมอินทรีย์ (ตา หูจมูก ลิ้น กาย ใจ) เป็นผู้ประกอบพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะและเป็นผู้สันโดษในปัจจัย 4 มีจีวร เป็นต้น อันเป็นอริยะ แล้วเสพเสนาสนะอันสงัดเช่น ป่า โคนไม้ภูเขาซอกเขา เป็นต้น บำเพ็ญเพียรทางจิตต่อไป

2. อธิจิตตสิกขา คือ การบำเพ็ญเพียรทำสมาธิเพื่อให้ใจหยุดนิ่ง หลังจากปฏิบัติมั่นอยู่ในอธิสีลสิกขาแล้ว โดยนั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรง ดำรงสติเฉพาะหน้า นิ่งแน่วอยู่จนกระทั่งละนิวรณ์ 5 ได้คือ

- กามฉันท์ พอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจมีรูปเป็นต้น
- พยาบาท ความปองร้ายผู้อื่น
- ถีนมิทธะ ความที่จิตหดหู่และเคลิบเคลิ้ม
- อุทธัจจกุกกุจจะ ความฟุ้งซ่านและรำคาญ
- วิจิกิจฉา ความลังเลไม่ตกลงได้

เมื่อพิจารณาเห็นนิวรณ์ 5 ที่ละได้แล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์เมื่อเกิดปราโมทย์แล้วย่อมเกิดปีติเมื่อมีปีติในใจ กายย่อมสงบ เมื่อกายสงบแล้วย่อมได้เสวยสุข จิตย่อมตั้งมั่นย่อมสงัดจากกาม สงัดจากอกุศลกรรม แล้วได้บรรลุฌานสูงขึ้นไปตามลำดับ จากปฐมฌานถึงจตุตถฌาน

3. อธิปัญญาสิกขา แปลว่า การศึกษาในอธิปัญญา คือการปฏิบัติเพื่อเจริญปัญญาให้สูงขึ้นจนตัดกิเลสได้เด็ดขาด เป็นข้อหนึ่งในไตรสิกขา คืออธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา

อธิปัญญาสิกขา คือการที่ภิกษุได้บรรลุจตุตถฌานแล้วนั่งเข้าฌานด้วยจิตอันบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว เธอมีจิตบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวอย่างนี้แล้วก็โน้มน้อมจิตไปเพื่อญานทัสสนะ จนได้บรรลุวิชชาหรือเห็นประจักษ์ซึ่งสามัญญผลที่สูงขึ้นดียิ่งขึ้นตามลำดับ คือ วิปัสสนาญาน มโนมยิทธิญาน อิทธิวิธิญาน ทิพพโสตธาตุญาน เจโตปริยญาน ปุพเพนิวาสานุสสติญาน ทิพพจักขุญาน และอาสวักขยญาน

รู้ชัดตามความเป็นจริงว่านี้คือทุกข์ นี้คือทุกขสมุทัย นี้คือทุกขนิโรธ นี้คือทุกขนิรธิคามินีปฏิปทา นี้คืออาสวะ นี้คือเหตุให้เกิดอาสวะ นี้คือความดับอาสวะ นี้คือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับอาสวะ ปฏิบัติดังนี้แลที่เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา

อธิ- อุปสรรค (สันสกฤต: अधि-) เป็นคำอุปสรรคมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ยิ่ง, ใหญ่, ทับ เช่น อธิปัญญา (บาลี: อธิปญฺญา) แปลว่า ปัญญายิ่ง (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. 9, 2548)

ไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใต และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจดหมายสูงสุดคือ

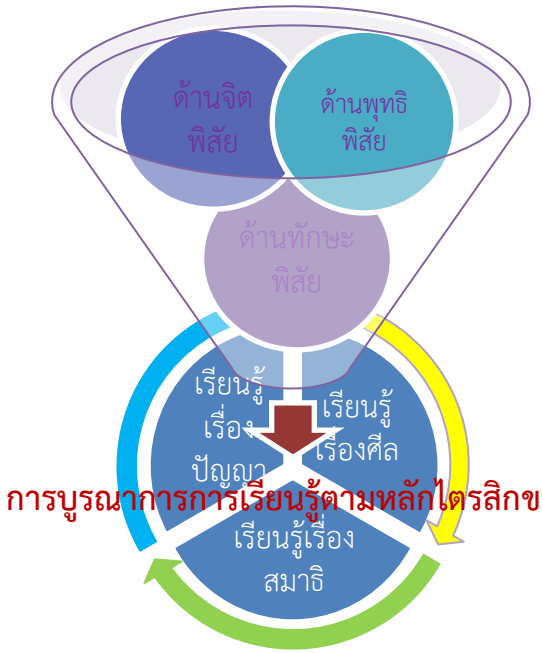
พระนิพพาน ประกอบด้วย 1. อธิสีลสิกขา สิกขาคือศีลอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง 2. อธิจิตตสิกขา สิกขาคือจิตอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง และ 3. อธิปัญญาสิกขา สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง หมายถึงข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง เรียกง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธไตรสิกขา จึงจัดอยู่ใน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2. ด้านสมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ และ 3. ด้านปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นและสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดแจ้ง ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเรียนรู้

สรุป

ทฤษฎีการเรียนรู้ (อังกฤษ: Learning Theory) การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ซึ่งการเรียนรู้ออกเป็นสามประเภท คือ ด้านพุทธพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านพิสัยรวมถึงการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะพิสัย รวมถึงการพัฒนาเสรีทางกายและทักษะที่ต้องการใช้กล้ามเนื้อสัมพันธ์กับประสาทจิตพิสัย เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งเจตคติ ความซาบซึ้งและค่านิยม การเรียนรู้ทั้ง สามประการนี้ควรได้รับการพิจารณาในการวางแผนผลที่ได้รับ จากการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนการสอน ในการที่จะประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของการศึกษา ขอบเขตการเรียนรู้ทั้งสามนี้ต้องได้รับการบูรณาการเข้าไว้ในทุกลักษณะของการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นจุดโฟกัสของกระบวนการเรียนการสอนการเรียนรู้กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็น

ผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝนเพื่อยกระดับจิตวิญญาณผ่านกิจกรรมจิตศึกษาซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝน บ่มเพาะปัญญาภายในของนักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) เรียนรู้เรื่องศีล 2) เรียนรู้เรื่องสมาธิ และ 3) เรียนรู้เรื่องปัญญา และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของจิตศึกษาสู่การประพฤติปฏิบัติตนในการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) เข้ามามีอิทธิพลในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยสุจริต มีศีลธรรมและความสุข และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของจิตศึกษาสู่การประพฤติปฏิบัติตนในการเรียนรู้ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจิตพิสัย 2) ด้านพุทธิพิสัย และ 3) ด้านทักษะพิสัย ที่ส่งผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยสุจริต เป็นคนดีและมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. (2553). *จิตตปัญญาศึกษา: การเรียนรู้สู่จิตสำ นึกใหม่*. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

ประเวศ วะสี. (2551). *หนังสือรวบรวมบทความการประชุมวิชาการประจำ ปี 2551 เรื่อง จิตตปัญญาศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *ราชบัณฑิต พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด*. กรุงเทพฯ: วัดราชโอรสาราม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคระกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรินทร จินดาวงศ์. การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาตามแนวหลักศีล 5. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(5), 187 – 198.

วิจักขณ์ พานิช. (2551). *เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ: การศึกษาดังเส้นทางแสวงหาจิตวิญญาณ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แผนการจัดการเรียนรู้ “รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. นนทบุรี: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สาขา 4.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ 2561 – 2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2551). *ชุดโครงการเพิ่มขีดความสามารถของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สู่การเป็นสถาบันพัฒนาบุคลาการทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. สสส. (อัดสำเนา)

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom’s taxonomy of educational objectives*. New York: Addison Wesley Longman.

Bloom, B.S. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: Davic McKey Co Inc.

Kabat, Z, J. (1994). *The catalyzing movement towards a more contemplative/ sacredappreciating/non-dualistic society*. The meditative mind in the society meeting group.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.406-420

การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์*

HUMAN CAPITAL MANAGEMENT IN THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE ERA

เสาวนีย์ มิตตะธรรมากุล
Saowanee Mittatammakul
คลินิกทันตกรรมเบ็ตตี้สไมล์
Betty Smile Dental Clinic
Corresponding Author E-mail: Saowanee.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการบริหารจัดการทุนมนุษย์โดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการต่าง ๆ ในการบริหารจัดการองค์กร โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรม การพัฒนาทีมงาน การพัฒนาทักษะ และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร แนวทางการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ มีดังนี้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้แก่บุคลากร ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทในทุกภาคส่วน สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ๆ ได้ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและองค์กร และ ส่งเสริมความโปร่งใส องค์กรควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ให้กับบุคลากร เพิ่มศักยภาพขององค์กรให้ก้าวสู่ระดับสากล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ทุนมนุษย์; ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This article focused on using artificial intelligence technology in various human capital management processes. In organizational management through the training process, team development skill development, and evaluation of personnel performance guidelines for human capital management in the era of artificial intelligence were as follows: Promoting the development of skills and knowledge for personnel. Artificial intelligence (AI) played a role in every sector by creating a working environment for learning and developing artificial intelligence (AI). It helped personnel learn

*Received July 31, 2023; Revised December 26, 2023; Accepted May 1, 2024

and develop new skills and knowledge, strengthened relationships between personnel and organizations, and promoted transparency. Organizations should disclose information about their use to personnel to increase the organization's potential to reach the international level.
Keywords: Management; Human Capital; Artificial Intelligence

บทนำ

โลกเทคโนโลยีในปัจจุบันเป็นโลกที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีมาใช้ในชีวิตประจำวัน ธุรกิจ การสื่อสาร และอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญที่สุดในสังคมและเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ความเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายอินเตอร์เน็ตได้ส่งผลให้โลกเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกันในโลกออนไลน์ ทำให้คนสามารถสื่อสาร ซื้อขาย และทำธุรกิจระหว่างประเทศได้เป็นอย่างรวดเร็ว

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เป็นความสามารถของเครื่องคอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ในการทำงาน และปฏิสัมพันธ์เสมือนมนุษย์ โดยสามารถทำหน้าที่คิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และประมวลผลข้อมูลได้อย่างอัตโนมัติ ความสามารถของ AI ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถทำงานที่ควบคู่กับความคิด และปัจจัยความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เป็นเทคโนโลยีที่เปลี่ยนวิธีการทำงานในหลากหลายกลุ่มอุตสาหกรรม รวมถึงการใช้ในด้านการแพทย์ การผลิต การศึกษา การนำทาง การบริหารการจัดการ และอื่น ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งเป้าหมายที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความรวดเร็วในการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันของคน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเลคทรอนิคส์, 2566)

การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์กำลังมาแรงและมีผลกระทบต่อสังคมและอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้าน (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580, 2561) เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การสร้างแรงงานที่มีความสามารถ เพื่อเติบโตเป็นแรงงานที่มีความสามารถและเก่ง ทำให้ประเทศสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและสร้างความเจริญก้าวหน้าในเศรษฐกิจ และมีความรู้และ

ความเข้าใจในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีช่วยในการทำงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและมีความสำเร็จมากขึ้น (Wayne, 2003)

ในยุคปัญญาประดิษฐ์ การจัดการทุนมนุษย์ยังคงเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินธุรกิจและการทำงานขององค์กร แต่การเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีและความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ ส่งผลให้เกิดปัญหาที่ต้องคอยจัดการเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการทุนมนุษย์ได้อย่างเต็มที่ การนำเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการทำงาน ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในงาน อาจทำให้เกิดความซับซ้อนและความยากในการเข้าใจและการใช้งานในบางกรณี องค์กรจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมือ การให้การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีให้กับบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2566)

จากข้างต้นผู้เขียนสนใจนำเสนอบทความการจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง คำถามของบทความนี้คือ การจัดการคืออะไร ทุนมนุษย์เป็นอย่างไร ยุคปัญญาประดิษฐ์คืออะไร และการจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์เป็นอย่างไร โดยมีสาระสำคัญดังนี้ เนื้อหาของบทความประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 4 ส่วน คือ การบริหารจัดการทรัพยาการมนุษย์คืออะไร ทุนมนุษย์เป็นอย่างไร ยุคปัญญาประดิษฐ์คืออะไร และการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์เป็นอย่างไร ดังความสังเขปต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

การบริหารจัดการมีบทบาทสำคัญในองค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ หรือภาครัฐ เพื่อทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถต่อสู้กับความแข็งแกร่งทางการแข่งขันได้ ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ไว้เป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย ความหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์คืออะไร กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อะไรบ้าง ประโยชน์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างไร

ความหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

การบริหารจัดการ (Management) คือกระบวนการในการวางแผน ออกแบบการดำเนินการ และการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ หรือทำให้งานหรือกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรหรือ

กลุ่มนั้นเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและความเป็นระบบ การจัดการมีความสำคัญที่สำคัญในทุกองค์กร และองค์กรที่มีการดำเนินงาน ธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐ หรือส่วนต่างๆ การจัดการมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ การวางแผน การออกแบบโครงสร้างองค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การดำเนินการทางธุรกิจ การวัดและประเมินผล และการปรับปรุงโครงสร้างและกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร (Griffin, 1997)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการจัดการและบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร โดยเน้นให้ความสำคัญในการจัดการกับบุคลากรที่ทำงานในองค์กรเพื่อให้ได้เสริมสร้างความพึงพอใจและความพึงพอใจในการทำงาน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นกลุ่มและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในองค์กร ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์มุ่งหมายที่จะส่งผลให้บุคลากรมีความพร้อมและมีความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลที่สูง (พยอม วงศสารศรี, 2552)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) หมายถึง กระบวนการในการวางแผน ออกแบบ ดำเนินการ และควบคุมทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในการจัดการและพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะสร้างความมีประสิทธิภาพและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (Kossen, 2002)

สรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) คือ กระบวนการที่ออกแบบ และดำเนินการในการจัดการ และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลลัพธ์ที่ดีในการดำเนินงานขององค์กร

กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่ออกแบบและดำเนินการเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลลัพธ์ที่ดีในการดำเนินงานขององค์กร กระบวนการนี้มุ่งเน้นในการจัดหา พัฒนา ใช้ และรักษาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายขององค์กร และเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์มีความพร้อมในการรับมือกับภารกิจและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วยหลายขั้นตอนและกิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งอาจประกอบด้วย (Kossen, 2002)

1. วางแผนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นขั้นตอนที่กำหนดเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาวและระยะสั้น โดยกำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์

2. การสร้างและสรรหาบุคลากร การสร้างและสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถและความเหมาะสมสำหรับตำแหน่งงานในองค์กร ซึ่งอาจรวมถึงกระบวนการสร้างแบรนด์ที่ดีในตลาดแรงงานเพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถ

3. การพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเพื่อเพิ่มศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการให้การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง

4. การประเมินและพัฒนาผลงาน การประเมินและพัฒนาผลงานของบุคลากรในองค์กรเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

5. การส่งเสริมส่วนตัวและกลุ่ม การส่งเสริมส่วนตัวและกลุ่มของบุคลากรภายในองค์กรเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างบรรยากาศที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความพยุงมี

6. การบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงในองค์กรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรให้เติบโตและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โดยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มุ่งเน้นในการสร้างบรรยากาศที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความพยุงมี ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่เหมาะสมในการทำงานในองค์กร

ประโยชน์ของบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในองค์กร เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นหนึ่งในส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและการเจริญเติบโตขององค์กร ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญในด้านต่อไปนี้ (Kossen, 2002)

1. เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กร โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรเพื่อให้มีความเป็นอยู่ในการทำงานที่ดีและเป็นประโยชน์สำหรับองค์กร

2. สร้างความพยุงมีในองค์กร การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ช่วยสร้างความพยุงมีในองค์กร โดยส่งเสริมส่วนตัวและกลุ่มของบุคลากร และสร้างบรรยากาศที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความพยุงมีและการทำงานร่วมกัน

3. สร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน และเพิ่มผลิตภาพในงานของบุคลากร

4. สร้างความสามารถในการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ช่วยสร้างความสามารถในการเปลี่ยนแปลงขององค์กร โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. สร้างความเป็นอยู่ในตลาดแรงงาน การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ช่วยสร้างแบรนด์ที่ดีขององค์กรในตลาดแรงงาน ซึ่งช่วยดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กร

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้องค์กรมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและส่งผลลัพธ์ที่ดี โดยเน้นในการจัดหา พัฒนา ใช้ และรักษาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายขององค์กร และเพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์มีความพร้อมในการรับมือกับภารกิจและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร

ทฤษฎีทุนมนุษย์

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) เป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์ในช่วงคราวหนึ่ง ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความสามารถของบุคคล ที่เรียกว่า “ทุนมนุษย์” ในการสร้างความมั่งคั่งและความเจริญเติบโตในประเทศหรือองค์กร โดยทฤษฎีนี้จะทำนายว่าการลงทุนในการพัฒนาและเสริมสร้างทุนมนุษย์ที่มีความรู้และทักษะที่เหมาะสมจะส่งผลให้มีผลผลิตและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น และสร้างการเจริญเติบโตให้กับองค์กรหรือประเทศนั้นๆ สำหรับบริบทขององค์กร ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์ไว้เป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย ความหมายของทุนมนุษย์ ทฤษฎีทุนมนุษย์เป็นอย่างไร กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์มีอะไรบ้าง

ความหมายของทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความสามารถที่มนุษย์มีอยู่ภายในตัวของตนเอง ซึ่งมีความสำคัญและมีมูลค่าในการผลิต ผลิตภัณฑ์และบริการในทางเศรษฐกิจ ทุนมนุษย์เปรียบเสมือน “ทรัพย์สิน” หรือ “ทรัพย์

ทางปัญญา” ที่สามารถนำมาใช้ในการทำกำไรและสร้างความมั่งคั่งให้กับบุคคลหรือองค์กรที่มีและนำเสนอความสามารถนั้นไปใช้ในการทำงานหรือธุรกิจต่าง ๆ (Mondy & Noe, 1996) การลงทุนในทุนมนุษย์ หมายถึง บุคคลหรือองค์กรให้ความสำคัญและแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความสามารถของบุคคล ด้วยการศึกษา การฝึกอบรม การส่งเสริมและการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ (วิรัช นิภาวรรณ, 2552) การสนับสนุนในการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่ให้สิ่งเหล่านี้เปิดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (บุญทัน ดอกไธสง, 2551) และสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพมากขึ้นในองค์กร นอกจากนี้ ทุนมนุษย์ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นอยู่และความรู้สึกที่ดีในบุคคล การลงทุนในทุนมนุษย์นั้นเป็นการลงทุนที่สำคัญในการเสริมสร้างความเจริญเติบโตและความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมให้กับบุคคลและองค์กรในทุกสาขาอาชีพ (Wayne, 2003)

สรุปได้ว่า ทุนมนุษย์ หมายถึง การลงทุนในบุคคลและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคคลในองค์กรเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและภารกิจขององค์กร

ทฤษฎีทุนมนุษย์ แกรี เบคเคอร์ (Gary Becker)

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) คือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาและนำเสนอโดยนักเศรษฐศาสตร์ชื่อดังชื่อว่า แกรี่ เบคเกอร์ (Gary) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกา ได้เสนอทฤษฎีนี้ครั้งแรกในหนังสือชื่อ “การใช้ทุนมนุษย์” (Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education) ซึ่งเผยแพร่ครั้งแรกในปี 1964 ทฤษฎีทุนมนุษย์เน้นให้ความสำคัญกับบุคคลในฐานะทรัพยากรที่มีค่าต่อองค์กรและสังคม ความคิดหลักของทฤษฎีนี้คือการเสนอความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความสามารถของบุคคลในรูปแบบของทรัพยากรที่สามารถลงทุนให้เพิ่มขึ้น การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ หรือที่ถือว่าเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital Investment) อันจะนำมาสร้างเป็นคุณค่าให้แก่องค์กรได้เพราะบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาจะนำเอาทุนที่อยู่ในตนเองกลับมาพัฒนาองค์กรหรือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหากองค์กรสามารถหาแนวทางในการบริหารทุนมนุษย์ในองค์กรได้อย่างเหมาะสมก็จะทำให้องค์กรควรจะได้ผลตอบแทนได้สูงที่สุด (Gary, 1930)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีทุนมนุษย์ช่วยให้เข้าใจถึงความสำคัญของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างความเจริญเติบโตและเศรษฐกิจที่มั่งคั่งในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมและเศรษฐกิจสมัยใหม่

กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์

ตามทฤษฎีของ เบคเกอร์ เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการลงทุนในบุคคลและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ความเน้นของกระบวนการนี้เป็นที่การนำเสนอและการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยความสำคัญของกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ ประกอบด้วย (Gary, 1994)

1. การศึกษาและอบรม กระบวนการนี้มุ่งเน้นในการให้การศึกษาและอบรมให้กับบุคคลในองค์กร เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการทำงาน การศึกษาและอบรมเป็นการลงทุนที่สำคัญในการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมในการทำงานให้เป็นอย่างดี

2. การพัฒนาทีม กระบวนการนี้เน้นในการส่งเสริมและเสริมสร้างบรรยากาศให้บุคคลในองค์กรมีความสามัคคี ร่วมแรง ร่วมใจในการทำงาน เสริมสร้างการงานร่วมกัน การส่งเสริมส่วนตัวและกลุ่มช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และสร้างความเชื่อมั่นในความสำเร็จขององค์กร

3. การพัฒนาทักษะและความสามารถ กระบวนการนี้มุ่งเน้นในการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับงานในองค์กร การพัฒนาทักษะและความสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและส่งผลให้เกิดผลตอบแทนที่ดีกับองค์กร

4. การประเมินและพัฒนาผลงาน กระบวนการนี้เน้นในการประเมินและพัฒนาผลงานของบุคคลในองค์กร การประเมินและพัฒนาผลงานเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลสามารถตระหนักถึงความสำเร็จและความคืบหน้าของงานของตนเอง และเสริมสร้างให้บุคคลมีพัฒนาการในการทำงาน

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สร้างความสามารถในการเรียนรู้ และส่งเสริมการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้บุคคลและองค์กรมีความเป็นกลุ่มในการแข่งขันในตลาดและส่งเสริมความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต

ปัญญาประดิษฐ์

ผู้เขียนได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับยุคปัญญาประดิษฐ์ไว้เป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย ความหมายของปัญญาประดิษฐ์คืออะไร บทบาทสำคัญของปัญญาประดิษฐ์ในการเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นอย่างไร และการทำงานของปัญญาประดิษฐ์เป็นอย่างไร โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ความหมายของปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) คือ ศาสตร์และเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นการสร้างเครื่องจักรหรือซอฟต์แวร์ให้สามารถคิด เรียนรู้ และตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ปัญญาประดิษฐ์มีประวัติการพัฒนามาอย่างยาวนาน และในปัจจุบันมีการนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้กับหลากหลายสาขา เช่น การแพทย์ การศึกษา การเงิน อุตสาหกรรม เป็นต้น ปัญญาประดิษฐ์มีหลายสาขาย่อย ดังนี้ (SAS, 2023) ปัญญาประดิษฐ์ยังหมายถึง ระบบประมวลผลของคอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่มีการวิเคราะห์เชิงลึกคล้ายความฉลาดของมนุษย์ และสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นการกระทำได้(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเลคทรอนิคส์, 2566). ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเทคโนโลยีที่เลียนแบบกระบวนการคิดของมนุษย์และสามารถเรียนรู้และตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ปัญญาประดิษฐ์มีหลายประเภท แต่โดยทั่วไปแล้ว การทำงานของปัญญาประดิษฐ์จะอาศัยอัลกอริทึมหรือสูตรคำนวณต่างๆ ในการประมวลผลข้อมูลและตัดสินใจ เช่น

1. การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) การเรียนรู้ของเครื่องเป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่เน้นการพัฒนาอัลกอริทึมให้สามารถเรียนรู้จากข้อมูลได้ด้วยตัวเอง

2. การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing) การประมวลผลภาษาธรรมชาติเป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่เน้นการพัฒนาอัลกอริทึมให้สามารถเข้าใจและประมวลผลภาษามนุษย์ได้

3. วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์ (Computer Vision) วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์เป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่เน้นการพัฒนาอัลกอริทึมให้สามารถมองเห็นและเข้าใจสิ่งต่างๆ ในโลกได้

4. หุ่นยนต์ (Robotics) หุ่นยนต์เป็นสาขาหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ที่เน้นการพัฒนาหุ่นยนต์ให้สามารถทำงานต่างๆ ได้อย่างอัตโนมัติ

บทบาทสำคัญของปัญญาประดิษฐ์ในการเปลี่ยนแปลงในสังคม

1. การแพทย์ ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการตรวจวินิจฉัยโรค การพัฒนายา และการรักษาโรค

2. การศึกษา ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการเรียนรู้ การสอน และประเมินผลการเรียนรู้

3. การเงิน ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจทางการเงิน และการป้องกันอาชญากรรมทางการเงิน

4) อุตสาหกรรม ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการผลิต การจัดการซัพพลายเชน และการจัดจำหน่ายสินค้า

ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลากหลายสาขา อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างเหมาะสมก็มีความสำคัญเช่นกัน เพื่อไม่ให้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์

การทำงานของปัญญาประดิษฐ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การเรียนรู้ ปัญญาประดิษฐ์จะเรียนรู้จากข้อมูลที่มีอยู่ ข้อมูลเหล่านี้อาจเป็นข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ ตัวเลข ภาพ หรือเสียง

2. การตัดสิน เมื่อปัญญาประดิษฐ์เรียนรู้จากข้อมูลแล้ว ก็จะสามารถใช้ในการคาดการณ์ผลลัพธ์หรือตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์มีหลากหลายสาขา เช่น การแพทย์ การศึกษา การเงิน อุตสาหกรรม เป็นต้น เช่น ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการตรวจวินิจฉัยโรค การพัฒนายา และการรักษาโรค ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการเรียนรู้ การสอน และประเมินผลการเรียนรู้ ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจทางการเงิน และการป้องกันอาญากรรมทางการเงิน ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาใช้เพื่อช่วยในการผลิต การจัดการซัพพลายเชน และการจัดจำหน่ายสินค้า ปัญญาประดิษฐ์เป็นเทคโนโลยีที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหลากหลายสาขา อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างเหมาะสมก็มีความสำคัญเช่นกัน เพื่อไม่ให้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์

สรุปได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม สังคม และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การนำเอาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในตัวแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์นั้นเป็นประโยชน์ที่สำคัญในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร และช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงและความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันและอนาคต

การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทุกภาคส่วนในสังคม รวมไปถึงการบริหารจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management) อีกด้วย ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการต่างๆ ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการ การพัฒนาวัฒนธรรม

องค์กร เป็นต้น การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ จะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานขององค์กร อีกทั้งยังช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ ก็มีข้อควรพิจารณาที่สำคัญหลายประการ ดังนี้ (SAS, 2023)

1. คุณภาพของข้อมูลปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีประสิทธิภาพในการทำงานได้ก็ต่อเมื่อได้รับข้อมูลที่ดี ดังนั้น องค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

2. ความเท่าเทียมปัญญาประดิษฐ์ (AI) ควรถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกับบุคลากรทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ศาสนา เป็นต้น

3. ความโปร่งใส องค์กรควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้กับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าใจถึงกระบวนการทำงานและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

สรุปได้ว่า การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้ อย่างไรก็ตาม องค์กรต้องตระหนักถึงข้อควรพิจารณาต่าง ๆ เพื่อให้การปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผลกระทบของการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ มีดังนี้

1. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานสูงขึ้น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานขององค์กรได้หลายด้าน เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการ การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น

2. องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยองค์กรในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที

3. องค์กรสามารถแข่งขันได้สูงขึ้น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้หลายด้าน เช่น ความสามารถในการคัดเลือกบุคลากรที่มีศักยภาพ ความสามารถในการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร ความสามารถในการประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างแม่นยำ ความสามารถในการกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ยุติธรรม ความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ ก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบได้เช่นกัน เช่น อาจเกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อาจเข้ามาทดแทนแรงงานในบางตำแหน่งงาน ซึ่งอาจทำให้แรงงานในตำแหน่งงานดังกล่าวว่างงาน อาจเกิดช่องว่างระหว่างคนที่มีทักษะและไม่มีทักษะ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อาจเอื้อประโยชน์ให้กับคนที่มีความรู้และทักษะที่จำเป็น แต่อาจสร้างข้อจำกัดให้กับคนที่ไม่มีทักษะที่จำเป็น อาจเกิดอคติในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อาจถูกนำไปใช้อย่างไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดอคติในการทำงาน องค์กรจึงควรตระหนักถึงผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ และควรมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบดังกล่าว

แนวทางการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ มีดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้แก่บุคลากร ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทในหลายภาคส่วน ทำให้แรงงานจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

2. สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา ปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถช่วยบุคลากรในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ๆ ได้ องค์กรจึงควรสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา เช่น ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม สนับสนุนให้บุคลากรทำงานร่วมกัน เป็นต้น

3. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและองค์กร ปัญญาประดิษฐ์ (AI) อาจทำให้บุคลากรรู้สึกถูกแทนที่หรือถูกตัดขาดจากองค์กร องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและองค์กร เพื่อให้บุคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

4. ส่งเสริมความโปร่งใส การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ องค์กรควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้กับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรเข้าใจถึงกระบวนการทำงานและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ องค์กรควรตระหนักถึงข้อควรพิจารณาที่สำคัญในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ ได้แก่

1. คุณภาพของข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีประสิทธิภาพในการทำงานได้ก็ต่อเมื่อได้รับข้อมูลที่ดี ดังนั้น องค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

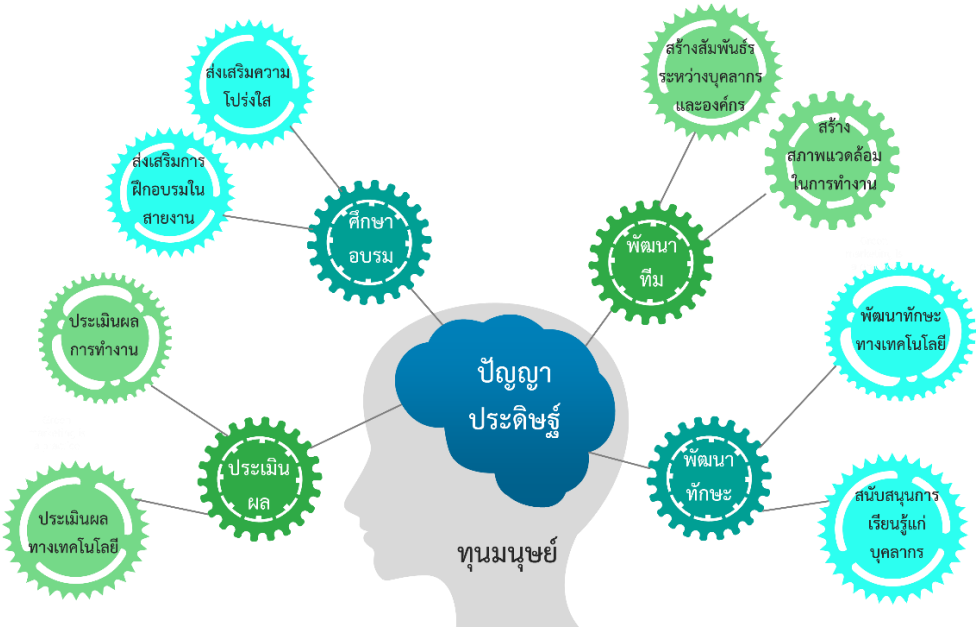
2. ความเท่าเทียม ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ควรถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกับบุคลากรทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ศาสนา เป็นต้น

3. ความโปร่งใส องค์กรควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้กับบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าใจถึงกระบวนการทำงานและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ จะช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันได้สูงขึ้นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที อย่างไรก็ตาม องค์กรต้องตระหนักถึงผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ และควรมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบดังกล่าว

สรุป

จากสาระสำคัญที่นำเสนอมาทั้งหมด ผู้เขียนขอสรุปภาพรวมของประเด็นสำหรับการบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานขององค์กร โดยผ่านกระบวนการศึกษาอบรม ร่วมกันพัฒนาการทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งช่วยในเรื่องการประเมินผลการทำงาน และเสริมสร้างการพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรในองค์กรอีกด้วย อีกทั้งยังช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ ก็มีข้อควรพิจารณาที่สำคัญหลายประการ อาทิเช่น คุณภาพของข้อมูล การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีประสิทธิภาพในการทำงานได้ก็ต่อเมื่อได้รับข้อมูลที่ดี ดังนั้น องค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและจัดการข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ ความเท่าเทียม การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) ควรถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกับบุคลากรทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ศาสนา ความโปร่งใส องค์กรควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้กับ บุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าใจถึงกระบวนการทำงานและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สรุปแล้ว การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการทุนมนุษย์ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรได้ อย่างไรก็ตามองค์กรต้องตระหนักถึงข้อควรพิจารณาต่างๆ เพื่อให้การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการทุนมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย สันติวงษ์ และสมชาย หิรัญกิจ.(2548). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

บุญทัน ดอกไธสง. (2551). *การจัดการทุนมนุษย์.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ตะวัน.

พยอม วงศ์สารศรี. (2552). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาราชภัฏสวนดุสิต.

เพ็ญศรี วายวานนท์. (2537). *การจัดการทรัพยากรคน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 8.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2566). *การจัดคนในองค์การอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2566, จาก //www.stou.ac.th/study/sumrit/10-50/page1-10-50.html

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2566). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามยุทธศาสตร์องค์การ*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.pantown.com/board.php?id=15535&area= 1&name= board4&topic=13&action=view

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเลคทรอนิคส์. (2566). *ปัญญาประดิษฐ์ในการให้บริการของภาครัฐ*. สืบค้น 22 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Articles/AI-in-Government-Services.aspx.

Clark, R. B. (1992). *Marine Pollution.* (3rd ed.). Oxford: Clarendon,

Cornelius, N. (2001). *Human Resource Management.* London: Thomas Learning.

Gary, B. (1930). Capital Human. The Quarterly Journal of Economics. Chicago: University of Chicago.

Griffin, A. (1997). PDMA Research on New Product Development Practices: Updating Trends and Benchmarking Best Practices. Journal of Product Innovation Management, 14(6), 429–58.

Kossen, S. (2002). *The Human Side of Organization*. (8th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Mondy, R. W. & Noe, R. M. (1996). *Human Resources Management.* New York: Prentice-Hall.

SAS. (2023). *Artificial intelligence: What is it, and why is it important?* Retrieved July 20, 2023, from สืบค้น 20 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.sas.com/th_th/insights/analytics/what-is-artificial-intelligence.html

Wayne F. (2003). *Managing Human Resource: Productivity Quality of Work Life, Profits.* New York: McGraw–Hill.

จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองตามทัศนะของอริสโตเติล*

THE POLITICAL VIRTUE ETHICS ACCORDING TO ARISTOTLE'S PERSPECTIVE

พระมหาฉัตรชัย ปณฺญาวฑฺฒโน, พระสิทธิรักษ์ จนฺทสาโร, พระมหาณัฐพจน์ ขนฺติธโร
Phramaha Chatchai Panyawatthano, Phra Sitthirak Janthasaro,
Phramaha Natthapoj Khantitharo
วัดถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร
Wat Tham Sing, Chumphon Province
Corresponding Author E-mail: chatchaiponsri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองตามทัศนะของอริสโตเติล พบว่า หลักจตุรธรรมมัชฌิมวิธี อันหมายถึง วิธีหรือหนทางสายกลางที่ใช้สำหรับประพฤติและจัดการบริหาร 4 ประการ อันประกอบด้วย 1. การรอบรู้หรือรอบคอบ 2. ความกล้าหาญ 3. ความรู้จักประมาณพอเหมาะ และ 4. ความยุติธรรม คุณธรรมเหล่านี้จัดเป็นเครื่องมือสำหรับพลเมืองและระบบการเมืองที่จะนำไปสู่การประพฤติและการบริหารจัดการเพื่อเป้าหมาย คือ ความสุข กล่าวคือ พลเมืองจะต้องปฏิบัติตามกรอบกฎหมายอย่างเท่าเทียมและไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น มีความพอดีในการพอดีในการดำรงชีวิต ความกล้าหาญเชิงจริยธรรม และเรียนรู้ที่จะดำเนินตามคุณธรรม ในขณะที่ รัฐหรือระบบการเมืองก็ควรชักนำให้พลเมืองมีศีลธรรมและบังคับใช้กฎหมาย ใช้กระบวนการบริหารโดยหลักนิติธรรม แบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเสมอภาค และใช้กระบวนการยุติธรรมด้วยความเท่าเทียมและเสมอภาค

คำสำคัญ: จริยธรรม; คุณธรรม; การเมือง; อริสโตเติล

Abstract

This article aimed to analyze political virtue ethics according to Aristotle's perspective. The study found that the four principles of “Jaturadhammatjimavidhi,” which refered to the method or middle path used for behavior and administration, included 1. Prudence, 2. Courage,

*Received March 2, 2024; Revised June 29, 2024; Accepted July 7, 2024

3. Moderation, and 4. Justice. These virtues are a manual for citizens and the political system, leading to behavior and management for the goal of happiness; that is, citizens must comply with the legal framework equally and not infringe on the rights of others, be moderate in their lives, having moral courage, and learning to live with morality. In contrast, the state or political system should lead citizens to be ethical and enforce the law, using administrative processes based on the rule of law to share benefits equally and using the justice process with equality and equity.
Keywords: Ethics; Virtue; Politics; Aristotle

บทนำ

อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปรัชญาคนสำคัญคนหนึ่งในยุครุ่งเรืองของปรัชญากรีก (Greek Philosophy) เกิดในปี 384 ก่อนคริสกาล เมื่ออายุ 17 ปี ได้เข้ารับการศึกษาที่อาคาเดมี (Academy) ของเพลโต (Plato) ณ กรุงเอเธนส์ (Athens) มีผลการเรียนอย่างยอดเยี่ยม หลังจากจบการศึกษาแล้วได้เดินทางไปที่มาซิเดียเพื่อเป็นอาจารย์สอนพระราชโอรสของกษัตริย์แห่งมาซิโดเนีย ซึ่งรู้จักกันในเวลาต่อมาในนามของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช หลังจากที่อเล็กซานเดอร์มหาราชขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาและได้เข้าปกครองกรุงเอเธนส์แล้ว อริสโตเติลได้เดินทางกลับไปที่กรุงเอเธนส์อีกครั้งหนึ่งเพื่อก่อตั้งสถาบันการศึกษาของตนเองที่ชื่อว่าลิเซียม (Lyceum) ซึ่งสถาบันแห่งนี้ได้มีการวิจัยอย่างกว้างขวางในหลาย ๆ ด้าน นับตั้งแต่วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จนถึงปรัชญาและการเมือง อาริสโตเติลอยู่ที่นั่นได้เพียงปีเดียวก็สิ้นชีวิต ด้วยความเจ็บป่วย เมื่อปี 322 ก่อนคริสตกาล ขณะที่อายุได้ 63 ปี (Stace, 1965)

อริสโตเติล (Aristotle) ได้ชื่อว่าเป็นจุดเริ่มต้นของจริยธรรมเชิงคุณธรรม (Edge & Groves, 1999) หรือเป็นบิดาของจริยธรรมเชิงคุณธรรม ซึ่งนักปรัชญาและนักวิชาการรุ่นหลังได้ใช้เป็นแหล่งในการอ้างอิงมายาวนานมากกว่าสองพันปี โดยอริสโตเติลได้เขียนงานไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งกลายเป็นพื้นฐานของวิชาการในสาขาต่าง ๆ และผลงานที่มีชื่อเสียงมากที่สุดที่เกี่ยวกับการเมือง คือ Politics ส่วนผลงานที่มีชื่อเสียงมากที่สุดที่เกี่ยวกับหลักจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจริยธรรมเชิงคุณธรรม คือ Nicomachean Ethics (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2563)

อริสโตเติล เห็นว่า คุณธรรมขั้นพื้นฐาน 4 ประการ คือ ความยุติธรรม ความรอบคอบ ความกล้าหาญอดทน ความรู้จักประมาณ คุณธรรมเหล่านี้เป็นตัวนำให้บุคคลมีชีวิตที่ดีและมีการกระทำที่ถูกต้อง (บุญมี แท่นแก้ว, 2536) จริยธรรมเชิงคุณธรรมที่

อริสโตเติลได้วางรูปแบบและหลักการไว้ถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นแบบแผนปฏิบัติที่ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข แนวคิดดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดและบูรณาการเรื่อยมาเพื่อให้สอดคล้องเข้ากับแนวคิดและบริบทของสังคมแต่ละยุคสมัย

กลไกหลักที่สำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศ คือ “การเมือง” จะเข้าไปดำเนินการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อให้กลุ่มคนต่าง ๆ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยอมรับได้ต่อการแบ่งปันผลประโยชน์และความต้องการของรัฐในการบริหารจัดการ แต่ถึงอย่างนั้น โลกในยุคปัจจุบันกลับต้องประสบกับวิกฤติการณ์ต่าง ๆ อันเนื่องมาจากกระแสของลัทธิทุนนิยมเสรีที่มุ่งเน้นในเรื่องของความโลภและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ด้วยเหตุนี้ เพื่อที่จะตอบโจทย์ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ต้องย้อนกลับไปพิจารณาและตีความแนวคิดเรื่อง “จริยธรรมเชิงคุณธรรม” ที่อริสโตเติลได้กล่าวเอาไว้เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีนัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (Polis) และพลเมือง

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุจูงใจที่ทำให้ผู้เขียนเลือกที่จะศึกษาบทความเรื่อง “จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองตามทัศนะของอริสโตเติล” เพราะแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับจริยธรรมเชิงคุณธรรมของอริสโตเติลน่าจะเป็นทางเลือกที่สำคัญประการหนึ่งที่ทุกคนต้องให้ความใส่ใจศึกษาว่า มีหลักการหรือแนวคิดใดบ้างหรือไม่ต่อการนำเสนอที่จะแสวงหาทางออกต่อวิกฤติการณ์โลกปัจจุบันที่เป็นโลกแห่งทุนนิยม โดยมุ่งเน้นแต่การแสวงหากำไรและผลประโยชน์เป็นตั้ง จนละเลยคุณค่าด้านจริยธรรม

จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติล

อริสโตเติล ให้ความหมายว่า จริยธรรมเชิงคุณธรรม (Virtue Ethics) หมายถึงคุณลักษณะที่จะทำให้ปัจเจกชนทังหลายอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548) โดยที่อริสโตเติล เห็นว่า คุณธรรมเป็นเรื่องของการมีชีวิตที่ดีในชุมชน และการจะพัฒนาคุณธรรมเพื่อมีชีวิตที่ดีเช่นนั้นได้ จำเป็นต้องอาศัยบริบทที่เหมาะสม อันได้แก่ ชุมชน สถาบันทางสังคม หรือรัฐที่ดี (ปกรณ์ สิงห์สุริยา, 2554) ฉะนั้น ปรัชญาการเมืองของอริสโตเติลมุ่งที่จริยธรรมเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้เพื่อวางมาตรฐานความประพฤติปฏิบัติและข้อวัตรทางศีลธรรมจรรยา อันหมายถึง กฎหมายที่ซึ่งแจกแจงออกเป็นแบบแผนทางสังคม และระบอบการปกครอง รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมที่ราษฎรจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม

1. หลักจตุรธรรมของอริสโตเติล

คำว่า จตุรธรรม ในบริบทนี้ ผู้เขียนหมายถึง จริยธรรมเชิงคุณธรรมของอริสโตเติล มี 4 ประการ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.421-433.

1. ความรอบรู้ อริสโตเติล (Aristotle) ได้วางกรอบของคุณธรรมข้อนี้ว่า ความรอบรู้จะเกิดต้องได้ฝึกปฏิบัติจนเคยชิน จึงจะเรียกว่า “รู้จริง” อย่างไรก็ดี อาจมีคำถามว่าความรู้คือคุณธรรมจริงหรือไม่ ศาสตราจารย์กีรติ บุญเจือ ราชบัณฑิตปรัชญา ตอบไว้ว่า “ถ้าความรู้หมายถึง ความรู้ที่ได้มีการฝึกปฏิบัติจนเคยชิน และปฏิบัติได้สม่ำเสมอ เป็นอาจิณแล้ว ผู้ที่มีความรู้เช่นนี้ย่อมจะมีคุณธรรมอย่างแน่นอน” (กีรติ บุญเจือ, 2551) ฉะนั้น ความรอบรู้ที่เป็นลักษณะจำเป็นของความประพฤติดีนั้นมิได้หมายถึงการมีความรู้มาก แต่หมายถึง การเล็งเห็นหรือการหยั่งรู้ได้ง่ายและชัดเจนว่าอะไรควรประพฤติ อะไรไม่ควรประพฤติ การแสวงหาความรู้มีส่วนช่วยให้เกิดความรอบรู้แต่ทว่าความรู้รอบอันลึกซึ้งส่วนมากเกิดการคิดคำนึงและประสบการณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

2. ความกล้าหาญ คำว่า “ความกล้าหาญ (Courage) อริสโตเติลได้ให้ความหมายว่า “ความกลัวในสิ่งที่ควรจะต้องกลัว แต่สามารถอดทนกับความกลัวด้วยความมั่นใจด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง เหตุผลที่ถูกต้องตามที่อริสโตเติล กล่าวคือ เพื่อประโยชน์ในเกียรติและความสูงส่ง” (Brett, 2009) และยังได้กล่าวยกย่องว่า “ความกล้าหาญ” เป็นต้นกำเนิดแห่งคุณธรรมทั้งหลาย ทั้งนี้เนื่องจากการรักษาคุณธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่นคงต่อหลักการ การเห็นประโยชน์ส่วนรวมก่อประโยชน์ส่วนตนนั้น ทำได้ยากกว่าการละเมิดหรือละทิ้งคุณธรรมเหล่านี้ และต้องอาศัยความกล้าหาญเท่านั้นที่จะดำรงคุณธรรมเหล่านี้ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร และความกล้าหาญนี้จะทำให้คนเอาชนะความลุ่มหลง เย้ายวนต่าง ๆ และยึดถือแต่สิ่งที่ดีงามโดยไม่สั่นคลอน (พระปริยัติธาดา, 2558)

3. การรู้จักประมาณ อริสโตเติล หมายถึง ความพอเหมาะพอดีในการแสวงหาความเพลิดเพลินทางกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเพลิดเพลินเหล่านั้นมีอยู่ในสัตว์ชั้นต่ำ การรู้จักบังคับใจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความรู้จักประมาณ แต่มีความแตกต่างจากความรู้จักประมาณ เพราะข้อเท็จจริงที่ว่า คนที่รู้จักการบังคับใจมีความปรารถนารุนแรง ส่วนคนที่รู้จักประมาณไม่มีความปรารถนาเช่นนั้น และสามารถอยู่เหนือความปรารถนาเช่นนั้น และสามารถอยู่เหนือความปรารถนาเหล่านั้นโดยสิ้นเชิง (ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์, 2543) คุณธรรมการรู้จักประมาณช่วยให้รู้ว่าอะไรควรอยู่ในขอบเขตแค่ไหน การไม่ใช่สัญชาตญาณเลยจะทำให้เป็นคนไร้พลังและไร้ประโยชน์ การใช้สัญชาตญาณเกินขอบเขตก็มักจะก่อความเดือดร้อน จึงต้องฝึกให้รู้จักอยู่ในขอบเขตอันควรในแต่ละสภาพและฐานะของบุคคล (อเนก นาคเจริญ, 2554)

4. ความยุติธรรม อริสโตเติล กล่าวว่า สิ่งประเสริฐในการเมือง คือ ความยุติธรรม (โสรัจจ์ หวงศ์ลดารมณ์, 2562) ซึ่งความยุติธรรมนั้นต้องเป็นไปในลักษณะอัตราส่วน นั่นคือ ตามความเหมาะสมของคุณภาพความสามารถของแต่ละบุคคล (ทินพันธ์

นาคะตะ, 2546) ความยุติธรรม คือ คุณธรรมทางสังคม ประการหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคุณธรรมเรื่องความยุติธรรมนี้จะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมนุษย์ได้ปลดปล่อยตัวเขาเองจากแรงผลักดันของความเห็นแก่ตัวอย่างยิ่ง (Edgar Bodenheimer,1999) อริสโตเติล ได้แบ่งความยุติธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความยุติธรรมโดยธรรมชาติ หมายถึง หลักความยุติธรรมซึ่งมีลักษณะเป็นสากล ใช้ได้ต่อมนุษย์ทุกคน ไม่มีขอบเขตจำกัด และอาจค้นพบได้โดย “เหตุผลบริสุทธิ์” ของมนุษย์

2. ความยุติธรรมตามแบบแผน หมายถึง ความยุติธรรมซึ่งเป็นไปตามตัวบทกฎหมายของบ้านเมืองหรือธรรมนิยมปฏิบัติของแต่ละสังคมหรือชุมชน ความยุติธรรมลักษณะนี้อาจเข้าใจแตกต่างกันตามแต่สถานที่และอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาหรือตามความเหมาะสม (Aristotle,1684)

อริสโตเติล เชื่อว่า ความยุติธรรม คือ การปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม สำหรับกฎหมายนั้น ถือเป็นกฎหมายที่มีอำนาจบังคับใช้อย่างถูกต้องก็ต่อเมื่อกฎหมายนั้นมีจุดมุ่งหมายเสริมสร้างสิ่งที่ดีให้แก่ทุก ๆ ส่วน และทุก ๆ คนในสังคม รวมทั้งใช้บังคับแก่ผู้มีหน้าที่ต้องทำในแต่ละด้าน ให้ทำตามหน้าที่นั้นเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด ทั้งของตนเองและส่วนรวม (โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, 2562) ด้วยเหตุนี้ คุณธรรมด้านความยุติธรรม นอกจากจะยังประโยชน์แก่บุคคลผู้ยึดถือแล้วยังก่อประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมด้วย

กล่าวได้ว่า หลักจริยธรรมเชิงคุณธรรมเป็นเหมือนแม่บทสำหรับพลเมืองให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อความเป็นปกติของสังคม ประกอบด้วยหลักคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1. หลักความรอบรู้ เป็นความรู้ที่ประกอบด้วยการปฏิบัติหรือการดำเนินตามคุณธรรม 2. ความกล้าหาญ คือ การกล้าเผชิญต่อความกลัวและอดทนต่อความกลัวด้วยเหตุผล 3. การรู้จักประมาณตนหรือความพอควรโดยการฝึกตนให้อยู่ในสภาพและฐานะตามบุคคล และ 4. ความยุติธรรม คือ การปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมและมีความเสมอภาค

2. เครื่องมือตัดสินจริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติล

อริสโตเติลได้พยายามอธิบายคุณธรรมโดยใช้หลัก “ทางสายกลาง” เป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าลักษณะของคนที่มีจริยธรรมเชิงคุณธรรมเป็นอย่างไร ดังที่เขากล่าวว่า “ทางสายกลางอยู่ระหว่างความเกินและความขาด ข้าพเจ้าเรียกทางสายกลางในความสัมพันธ์ของสิ่งใดก็ตามที่มีความห่างจากจุดสุดโต่งอย่างเท่ากัน” (Aristotle, 1684) จึงแสดงให้เห็นว่า จริยธรรมเชิงคุณธรรมตามความคิดของอริสโตเติล คือสิ่งที่อยู่ระหว่างความสุดโต่งสองด้าน โดยด้านหนึ่งเป็นความเกิน ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นความขาด

ตัวอย่างเช่น เมื่อเราพูดว่า คนๆ หนึ่งใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง นั่นย่อมหมายความว่า เขามิได้มีชีวิตที่หรูหราฟุ่มเฟือยและในทางกลับกันเขาก็มิได้มีชีวิตที่ขัดสนหรือประกอบตนด้วยความตระหนี่ถี่เหนียวมากจนเกินไป

จะอย่างไรก็ดี ประเด็นที่ผู้เขียนสนใจคือ คำว่า “ทางสายกลาง” มาจากคำว่า “Mean” กินกว้างแค่ไหน ขนาดเท่าไร อย่างไร ในประเด็นนี้ อริสโตเติล ได้นำเสนอประเด็นนี้เอาไว้อย่างน่าสนใจว่า “ระดับหรือจำนวนที่เหมาะสมนี้ไม่ใช่เป็นการคำนวณในเชิงคณิตศาสตร์เพื่อหาค่าที่อยู่กึ่งกลาง แต่เป็นการตัดสินภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละสถานการณ์ เช่น จำนวนอาหารที่เหมาะสมสำหรับนางแบบ ย่อมแตกต่างจากจำนวนอาหารที่เหมาะสมของนักมวยปล้ำ เป็นต้น” (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2563) โดยนัยนี้ ในวิถีปฏิบัตินั้น สำหรับการรับประทานอาหาร เราไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่าควรบริโภคในระดับปริมาณของอาหารเท่าไรจึงจะพอเหมาะกับความต้องการของร่างกายของตนเอง เพราะความประมาณของผู้บริโภคแต่ละคนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น อายุ อาชีพ การดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อม สุขภาพ จึงทำให้ผู้บริโภคต้องการระดับปริมาณทางอาหารที่แตกต่างกันไป แต่วิธีการที่ผู้บริโภคที่เป็นสายกลางตามนัยของอริสโตเติลนั้น ก็คือ ผู้บริโภคควรตระหนักและควรหลีกเว้น คือ การบริโภคมากเกินไป และการบริโภคน้อยเกินไป

ฉะนั้น คำว่า ทางสายกลาง ในทัศนะของอริสโตเติล ไม่สามารถกำหนดเป็นตัวเลขทางสถิติอย่างเช่น คณิตศาสตร์ได้ ทั้งนี้เพราะ ทางสายกลางเป็นศิลปะการจัดการอารมณ์ให้เหมาะสมกับกาละเทศะและบุคคล โดยอาศัยเหตุผลและแรงจูงใจที่สมควร ทางสายกลางของคนคนหนึ่งอาจจะไม่เหมือนกับของคนอีกคนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับการใช้เหตุผลหรือปัญญาของแต่ละบุคคล สถานการณ์ สถานที่ สภาพแวดล้อมและบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นกรณีไป

ในการตัดสินหลักจริยธรรมเชิงคุณธรรม ผู้เขียนจะนำหลักจตุรธรรมที่เป็นแผนแม่บทของอริสโตเติลมาอธิบาย ดังนี้

1. ความรอบรู้ เมื่อกล่าวถึงความรู้ อริสโตเติลมองว่า ความรู้นั้นจะเป็นคุณธรรมได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ฝึกหัด ปฏิบัติตามคุณธรรม จึงจะเรียกว่า จริยธรรมเชิงคุณธรรมด้านความรู้ ดังที่ท่านให้ความเห็นว่า ลำพังแต่เพียงความรู้คุณธรรมเท่านั้นไม่อาจทำให้คนมีคุณธรรมได้ จะต้องเพิ่มการฝึกหัดปฏิบัติตามคุณธรรมเข้าไปด้วยจึงจะช่วยได้ เพียงแต่ความรู้อย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จำต้องอาศัยการปฏิบัติเสริมเข้าอีก (ฟื้น ดอกบัว, 2544) ทัศนะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ความรอบรู้ต้องคู่กับการปฏิบัติ หากบุคคลที่มีความรอบรู้ในคุณธรรม แต่หากไม่มีการปฏิบัติก็จะเปล่าประโยชน์ อาจจะเป็นแค่ “บุรุษใบลานเปล่า” เพราะยังไม่รู้ว่าเมื่อต้องปฏิบัติจริง ๆ จะสามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ตลอดรอดฝั่ง

หรือไม่ มีคนจำนวนไม่น้อยที่ในบรรยากาศหนึ่งเป็นคนเรียบร้อย แต่อีกบรรยากาศหนึ่งประพฤติตัวตรงกันข้าม ทั้งนี้แล้วแต่ความเคยชิน ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดมีถมไป (กีรติ บุญเจือ, 2551)

อย่างไรก็ดี แกนกลางของความรอบรู้ ก็คือ การปฏิบัติตามแนวสายกลางระหว่างการไม่ฉลาดจนเกินไปและไม่โง่จนเกินไป ซึ่งการที่มีความรอบรู้ที่ “ขาด” และ “เกิน” ก็อาจจะเข้าสำนวนที่ว่า “โง่นักมักถูกตวาด ฉลาดนักมากถูกระแวง” โดยนัยนี้ อาจมีคำถามว่า เหตุที่พลเมืองไม่ควรฉลาด รอบรู้ และรอบคอบมากเกินไปจะส่งผลเสียอย่างไร คำตอบก็คือ การฉลาดมากจนเกินควรจะทำให้เกิดภาวะตื่นตัวมากเกินไป เป็นคนเจ้าระเบียบ เข้ากับสังคมได้ยาก ในขณะที่การที่โง่จนเกินไป ก็อาจจะทำให้เกิดความประมาท เกิดความเขลาในการดำรงชีวิตได้

2. ความกล้าหาญ ตามหลักการอริสโตเติลแล้ว การที่มนุษย์มีอารมณ์ที่แข็งแกร่งมากเกินไปหรืออ่อนแอเกินไปย่อมถือว่า มิสอดรับกันกับคุณธรรมทั้งคู่ แต่กลับกลายเป็นความชั่ว กล่าวคือ ความกล้าหาญ เหตุที่สิ่งนี้เป็นคุณธรรมก็เนื่องมาจากเป็นการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง กล่าวคือ ประกอบด้วยความพอเพียงภายในตัวเองอยู่แล้ว เพราะหากมีความกล้าหาญมากเกินไปมันจะกลายเป็นความบ้าบิ่น และในทางกลับกันถ้ามีความกล้าไม่มากพอเราจะรู้สึกกลัวจนกลายเป็นความขลาด ซึ่งตามทัศนะของอริสโตเติลในกรณีนี้ ความบ้าบิ่นและความเขลาดอันเป็นความสุดโต่งทั้งสองด้านต่างก็เป็นความชั่วทั้งสิ้น ไม่สามารถนำไปสู่ชีวิตที่พอเพียงได้ (พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2540)

3.การรู้จักประมาณ อริสโตเติลได้ยกเอาคุณธรรมของความรู้จักประมาณ (Temperance) ขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อแสดงให้เห็นว่า คุณธรรมดังกล่าวสามารถใช้กำกับบุคคลประพฤติปฏิบัติอยู่ในทางสายกลางได้อย่างไร โดยเขาได้ชี้ให้เห็นว่า คุณธรรมข้อนี้เป็นคุณธรรมที่ใช้เพื่อจัดการกับความต้องการหรือความปรารถนา (Desires) คุณธรรมของการรู้จักประมาณจึงเกี่ยวกับการจัดการที่เหมาะสมของความต้องหรือความปรารถนาที่จะนำไปสู่ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความหมายที่เป็นแกนกลางของความพอประมาณสำหรับอริสโตเติล ก็คือ การปฏิบัติตามแนวทางสายกลางระหว่างการหมกมุ่นมากเกินไปกับความสนุกสนานเพลินหรือความมักมากในกามและการให้ความสนใจกับความสนุกสนานเพลิดเพลินน้อยเกินไปหรือการไร้ความรู้สึก โดยนัยนี้ การไม่สนใจในการหาความสนุกสนานเพลิดในชีวิตก็ถือเป็นการล้มเหลวทางจริยธรรม เช่นเดียวกับการล้มเหลวทางจริศาสตร์ที่เกิดจากการหมกมุ่นอยู่ในความสนุกสนานเพลิดเพลินมากเกินไป

อริสโตเติลได้อธิบายต่อไปว่า ชนิดของความสนุกสนานเพลิดเพลินซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางด้านจริยธรรมมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสัมผัสทางร่างกายกับวัตถุที่น่า

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.421-433.

เพลิดเพลินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหาร เครื่องดื่มและเพศสัมพันธ์ โดยอริสโตเติลเห็นว่า ถ้าบุคคลใช้เวลาและเงินตราทั้งหมดเพื่อแสวงหาสิ่งเหล่านี้ย่อมไม่สามารถเข้าถึงสิ่งที่เป็นคุณธรรมได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ที่หมกมุ่นในกามและความบันเทิงเริงรมย์มากเกินไปจะนำไปสู่การขาดความรับผิดชอบ โดยหันไปให้ความสำคัญกับความสนุกสนานเพลินเพลินมากกว่า (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2563) ดังนั้น มนุษย์จึงควรเติมเต็มศักยภาพของความสูงส่งให้มากขึ้น และไม่ลดเกียรติของตนเองโดยการปล่อยตัวให้หมกมุ่นอยู่กับกามและความสนุกสนานเพลิดเพลินในระดับเดียวกับสัตว์โลกชนิดอื่น

4. ความยุติธรรม เนื่องจากว่า อริสโตเติล ได้กำหนดเครื่องมือตัดสินคุณธรรมที่ “ทางสายกลาง” ความยุติธรรมสำหรับอริสโตเติล จึงหมายถึง การอยู่ตรงกลางหรือความพอดีระหว่างการยอมให้สิทธิตนถูกล่วงล้ำน้อยเกินไปกับการล่วงสิทธิของคนอื่นมากเกินไป (วรยุทธ ศรีวรกุล, 2542)

อย่างไรก็ดี อาจมีคำถามว่า ทางสายกลางของการยอมให้สิทธิตนถูกล่วงล้ำน้อยเกินไปกับการล่วงสิทธิของคนอื่นมากเกินไป สามารถกระทำได้อย่างไร คำตอบก็คือความยุติธรรม ได้แก่ การให้แก่ทุกคนและแต่ละคนตามความเหมาะสม ดังที่ อริสโตเติล ได้นิยามว่า “นั่นคือ เราต้องรู้ว่าเรามีกำลังให้เท่าไร ควรให้แก่ใครเท่าไรและอย่างไร” (เมธา หริมเทพาธิป, 2565) รัฐต้องให้อิสระและเสรีภาพแก่พลเมืองอย่างเพียงพอและในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องทำการควบคุมความประพฤติของพลเมืองไปด้วย แต่ทั้งนี้ต้องไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ดังนั้น แกนกลางของความยุติธรรม ก็คือ การปฏิบัติตามแนวทางสายกลางระหว่างการยอมให้สิทธิตนถูกล่วงล้ำน้อยเกินไปกับการล่วงสิทธิของคนอื่นมากเกินไป กล่าวอีกนัยหนึ่ง คุณธรรมของความยุติธรรมจึงเกี่ยวกับการจัดการที่เหมาะสมของการไม่ยอมให้สิทธิตนของถูกล่วงล้ำจนเกิดการขาดความรับผิดชอบและการล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของคนอื่นจนเกิดการลิดรอนสิทธิของผู้อื่นนั่นเอง

การปฏิบัติทางสายกลางซึ่งเป็นเครื่องมือในการตัดสินเกี่ยวกับจริยธรรมเชิงคุณธรรมสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ทางตึง	ทางสายกลาง	ทางหย่อน
เจ้าระเบียบ	ความรอบรู้	ความเขลา
ความบ้าบิ่น	ความกล้าหาญ	ความขี้ขลาด
ความเพลิดเพลิน	ความรู้จักประมาณ	การไร้ความรู้สึก
ขาดความรับผิดชอบ	ความยุติธรรม	ลิดรอนสิทธิเสรีภาพผู้อื่น

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า จริยธรรมเชิงคุณธรรม (Virtue Ethics) เกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัยในการเลือกทางสายกลาง (Mean) ระหว่างความไม่ตึงเกินไป (Excess) และความไม่หย่อนเกินไป (Deficiency) เช่น ความกล้าหาญเป็นทางสายลางระหว่างความบ้าบิ่นและความขลาดกลัว เป็นต้น

การประยุกต์หลักจริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติลมาปรับใช้ในปัจจุบัน

ในทัศนะของอริสโตเติล มองว่า จุดมุ่งหมายของการเมืองคือคุณธรรมและความสุขของพลเมือง และพลเมืองต้องอุทิศตนอย่างเต็มที่เพื่อรัฐและเพื่อการธำรงอยู่ของรัฐ (ฟื้น ดอกบัว, 2544) ด้วยเหตุนี้ พลเมืองและการเมืองจะเข้าสู่เป้าหมายได้จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยการร่วมมือทั้งฝ่ายพลเมืองและฝ่ายรัฐหรือการเมือง ดังนี้

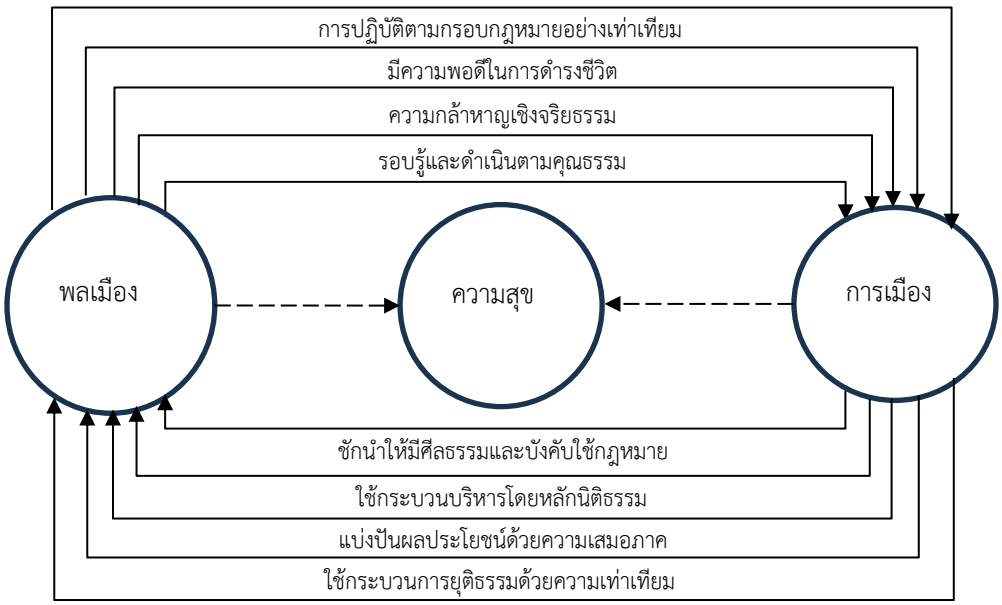
1. พลเมืองต้องอุทิศตนและปฏิบัติเพื่อการธำรงอยู่ของรัฐ ประกอบด้วย 1. ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรอบรู้และรอบคอบ ดำรงตนอยู่ในกรอบของกฎหมาย ไม่ละเมิดศีลธรรม เป็นต้น 2. ความกล้าหาญทางจริยธรรม ยืนหยัดและต่อสู้กับสิ่งที่ไม่เป็นธรรมโดยไม่เกรงกลัว 3. การรู้จักประมาณตนหรือความพอควร มีความพอเหมาะพอดีในการดำรงตน 4. ความยุติธรรม คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความเท่าเทียมทางสังคมและการปฏิบัติที่เป็นธรรมอย่างเสมอภาค

2. รัฐ (Polis) ควรต้องเพียรพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งจริยธรรมเชิงคุณธรรม กล่าวคือ 1. ความรอบรู้หรือรอบคอบ ซึ่งเป็นที่มาของการปฏิบัติตนอย่างชาญฉลาดและมีเหตุผล รัฐควรจะจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อชักนำให้พลเมืองมีศีลธรรม ในขณะเดียวกันก็บังคับใช้กฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดของสังคม และมีสภาพบังคับเป็นเครื่องมือในการทำให้บุคคลในสังคมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ คำสั่ง หรือข้อบังคับนั้น 2. ความกล้าหาญ รัฐควรมีควรมีแนวโน้มหรือพฤติกรรมที่มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับอำนาจที่ไม่ชอบธรรมด้วยหลักนิติธรรม 3. ความรู้จักประมาณหรือความพอควร รัฐควรต้องจัดการบริหารในด้านต่าง ๆ ให้พลเมืองได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความเสมอภาคและพอควรอย่างเท่าเทียม 4. ความยุติธรรม รัฐจะต้องปฏิบัติต่อพลเมืองให้เท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยก เพศ เชื้อชาติ ศาสนา รวมทั้งไม่ลำเอียงเข้าข้างพวกของตน มีกระบวนการยุติธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย มีมาตรฐานตามหลักสากล ทันสมัยและต้องเป็นธรรม

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.421-433.

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติล พบว่า ระบบการเมืองหรือรัฐมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือ “ถ้าระบบการเมืองดีก็จะทำให้พลเมืองอยู่อย่างมีความสุข ถ้าพลเมืองดีก็จะทำให้การบริหารการเมืองราบรื่น” ซึ่งเป้าหมายของรัฐและพลเมืองก็คือ ความสุข การที่จะทำให้เกิดเป้าหมายนั้นได้ก็ต้องอาศัยหลักจริยธรรมเชิงคุณธรรม ซึ่งผู้เขียนใช้คำว่า “หลักจตุรธรรมมัชฌิมวิธี” อันหมายถึงเครื่องมือหรือวิธีการทางสายกลางในการประพฤติคุณธรรม 4 ประการระหว่างพลเมืองกับการเมือง ดังโมเดลที่แสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักจตุรธรรมมัชฌิมวิธี

สรุป

จากการศึกษาเรื่อง “จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติล” นั้น ผู้เขียนได้เกริ่นนำในบทนำแล้วว่า กลไกหลักที่สำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศคือ “การเมือง” ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่ว่า อริสโตเติลมีหลักการหรือแนวคิดใดบ้างที่จะเป็นคู่มือในการนำมาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อที่จะแสวงหาทางออกของวิกฤติต่าง ๆจากโลกของทุนนิยมที่มุ่งเน้นแต่การแสวงหากำไรแต่กลับเพิกเฉย

ต่อหลักจริยธรรม ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์ในทุกแง่มุมทำให้พบคำตอบที่น่าสนใจหลายประเด็น มีประเด็นหลัก ๆ (Core Issues) ที่ถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. จริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติล เป็นวิถีอันนำมนุษย์ไปสู่จุดมุ่งหมายคือความดีนั้น ได้แก่ คุณธรรม อันเกิดจากการทำหน้าที่คือการใช้เหตุผลอันเป็นแก่นแท้ของมนุษย์เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และเป็นความดีที่สมบูรณ์ในตัวเองหรือเป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1. การดำเนินตามความรอบรู้หรือความรอบคอบ 2. มีความกล้าหาญและอดทนต่อความกลัว 3. ความรู้จักประมาณในการต่อต้านสิ่งที่เกินความพอดี และ 4. มีความยุติธรรมต่อการปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย

อย่างไรก็ดีการที่พลเมืองที่ดีในสังคมได้นั้นจะต้องได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนจนเป็นนิสัย กล่าวคือ ประการแรกต้องเรียนรู้เสียก่อนว่าอะไรเป็นคุณธรรม จากนั้นก็ลงมือปฏิบัติตาม คุณธรรมจึงเป็นเรื่องฝึกหัด ไม่ใช่ทฤษฎี คนดีจึงเป็นคนที่ผ่านกระบวนการฝึกหัดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกลายติดเป็นนิสัย ซึ่งวิธีการฝึกฝนและปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจะต้องอาศัยเครื่องมือในการพิจารณาที่เรียกว่า “ทางสายกลางหรือหลักมัชฌิมปฏิปทา” โดยทางสายกลางไม่สามารถกำหนดเป็นมาตรวัดหรือตัวเลขได้ ซึ่งพลเมืองจะเป็นคนดีได้นั้นจะต้องพยายามหาแกนกลางของการแสดงออกได้ให้ เช่น คนที่กลัวมากเกินไปจะกลายเป็นคนขลาด ส่วนที่กล้าเกินไปก็เป็นคนบ้าบิ่น ฉะนั้นคนดีและมีเหตุผลจะใช้ความกล้าที่เหมาะสมโดยไม่กลัวหรือไม่บ้าจนเกินควร หรือ การใช้จ่ายเงินทองถ้าอดออมมากเกินไปก็จะกลายเป็นคนตระหนี่ ถ้าใช้จ่ายมากเกินไปก็จะกลายเป็นคนสุรุ่ยสุร่าย การรู้จักประมาณตน จึงเป็นหลักจริยธรรมเชิงคุณธรรมตามแนวคิดของอริสโตเติล

2. การประยุกต์หลักจริยธรรมเชิงคุณธรรมทางการเมืองของอริสโตเติลมาปรับใช้ในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า หลักจริยศาสตร์เชิงคุณธรรม อริสโตเติลไม่ใช่แค่เพียงต้องการให้มนุษย์ให้ฐานะพลเมืองที่ต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม หากแต่ในส่วนของระบบการเมือง (Political System) หรือรัฐ (Polis) ก็ต้องนำมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพราะการก่อตัวเกิดรัฐได้นั้น เริ่มจากปัจเจกบุคคล แล้วขยายออกไปเป็นครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน และเป็นนครรัฐในที่สุด ฉะนั้น การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในรัฐหรือประเทศจึงมีความเกี่ยวพันและสัมพันธ์กันอยู่ เมื่อการเมืองในประเทศนั้นอยู่ในสถานะที่ดีก็จะสามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ในประเทศนั้นได้ และหากประชาชนเป็นคนดีมีศีลธรรม ก็จะทำให้การเมืองการปกครองราบรื่น ไม่สะดุดหรือติดขัดในการดำเนินกิจกรรมการบริหารในด้านต่าง ๆ และในท้ายที่สุด ก็จะทำให้มนุษย์และรัฐบรรลุเป้าหมายก็คือ ความสุข นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

กีรติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ: เชน ปริ้นติ้ง.

จำเริญรัตน์ เจือจันทร์. (2548). *จริยศาสตร์ : ทฤษฎีจริยธรรมสำหรับนักบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์. (2540). *จริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2546). *วิถีชีวิตไทย: วัฒนธรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: หจก. สหายบล๊อกและการพิมพ์.

บุญมี แท่นแก้ว. (2536). *ปรัชญาศาสนา*. กรุงเทพฯ: ศรีอุทุมพร ณ ศรีลำดวน.

ปกรณ์ สิงห์สุริยา. (2554). *จริยธรรมเชิงคุณธรรม*. สืบค้น 20 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/Q3TGa

ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2563). *จริยธรรมในการบริหารรัฐกิจสำหรับศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม: โครงการผลิตและเผยแพร่ตำราและผลงานวิชาการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระปริยัติธาดา. (2558). *ความกล้าหาญทางจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2540). *ปรัชญากรีก: บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ฟื้น ดอกบัว. (2544). *ปวงปรัชญากรีก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.

เมธา หริมเทพาธิป. (2565). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาปรัชญาและจริยธรรมสมัยใหม่ (PHE 8107)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วรยุทธ ศรีวรกุล. (2542). มโนทัศน์ของความยุติธรรม. วารสารแสงธรรมปริทัศน์, 23(3), 41-58.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *ข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาต้องมาก่อน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2562). *ปรัชญาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อเนก นาคเจริญ. (2554). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนนักศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนธีรภาดาเทคโนโลยี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ* (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Aristotle. (1684). *Nicomachean Ethics*. Book V. Hobbes. Leviathan.

Brett. (2024). Developing Manly Courage. The Art of Manliness. Retrieved May 23, 2024, from https://www.artofmanliness.com/2009/02/08/developing-manly-courage.

Edge, R. S. & Groves, J. R. (1999). *Ethics of health care: A guide for clinical practice* (2nd ed). New York: Delmon Publishers.

W.T. Stace. (1965). *A Critical History of Greek Philosophy*. New York: Macmillan.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.434-449

การส่งเสริมรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน*

PROMOTING COMMUNITY COFFEE FARMING INCOME IN THE UPPER NORTHERN HIGHLANDS

พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทฺธิญาณเมธี), สุวรา นาคยศ
PhraUdombunthit (Somsak Sutthiyannamethi), Suwara Nakyos
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Udombundhit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้ เป็นการศึกษาการมีรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน และการส่งเสริมการมีรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน เป็นการศึกษาข้อมูลของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน ผลการจาการศึกษาข้อมูล จะเห็นได้ว่า การมีรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบนนั้นกาแฟสร้างรายได้ เก็บได้นาน กาแฟสามารถปลูกร่วมกับไม้ป่าในไร่หมุนเวียนเดิมได้ กาแฟป้องกันดินถล่มได้ มีการจัดระบบการจัดการกาแฟใหม่ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีการรวมกลุ่มเกษตรกร จนกลายเป็นกลุ่มวิสาหกิจ โดยพื้นที่ต้นน้ำนั้น มีการจัดตั้งองค์กรผู้ประกอบการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ส่วนพื้นที่กลางน้ำ ก็ให้มีจุดแปรรูปควบคุมคุณภาพการผลิตกะลากาแฟ และพื้นที่ปลายน้ำ ก็คือ การสร้างรายได้ควบคู่ไปกับการดูแลป่า รวมไปถึงการส่งเสริมการมีรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐที่เปลี่ยนจากพื้นที่การปลูกฝิ่น มาปลูกกาแฟทดแทน อีกทั้งยังมีหน่วยงานศูนย์วิจัยเกษตรหลวงที่อยู่ในพื้นที่ได้เป็นหน่วยงานสนับสนุนความรู้ ค้นคว้าวิจัยสายพันธุ์กาแฟ เพื่อส่งเสริมการปลูกกาแฟในพื้นที่ มีองค์ความรู้ในการผลิตกาแฟที่มีอยู่แล้วจำนวนมาก สามารถส่งเสริมต่อยอดยกระดับให้มีประโยชน์กับชุมชนได้

คำสำคัญ: การส่งเสริมรายได้; กาแฟ; ชุมชน

*Received March 23, 2024; Revised August 1, 2024; Accepted August 2, 2024

Abstract

This academic article aimed to study the income generation of coffee farming communities in the Upper North Highlands and the promotion of income for coffee farming communities in the Upper Northern Highlands, and it conducted qualitative research. The sample includes coffee farmers of the Upper North Highlands communities. The results of the academic articles showed that earning from coffee farming in communities in the Upper Northern Highlands generated income. Coffee can be grown together with wild trees in the original rotational fields. Coffee can prevent landslides. A new coffee management system has been organized upstream, midstream, and downstream. There was a group of farmers until it became a group of enterprises in the upstream area. Entrepreneurial organizations were established in the form of community enterprises. In the midstream area, there was a processing point to control the quality of coffee shell production, and the downstream region generated income while taking care of the forest. The government has promoted coffee farming income for communities in the Upper North Highlands by shifting from opium-growing areas to growing coffee instead. A region's Royal Agricultural Research Center unit has become a knowledge support agency researching coffee strains to promote coffee cultivation. A large body of knowledge existed in the production of coffee. It can be encouraged and upgraded to be helpful to the community.

Keywords: Income Boosting; Coffee; Community

บทนำ

อดีตที่ผ่านมา การเกษตรบนพื้นที่สูง เป็นการเกษตรในรูปแบบทำไร่เลื่อนลอย และทำลายระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ลายทำลายป่า การทำลายป่าต้นน้ำ จึงเกิดปัญหาในรูปแบบต่างขึ้นมา อย่างเช่นปัญหาขาดแหล่งน้ำ ปัญหาภัยแล้ง การตัดไม้ทำลายป่าตามด้วยการเผาเศษวัชพืช ต้นไม้ รวมทั้งเศษพืชจากการทำการเกษตรต่าง ๆ ล้วนเป็นกิจกรรมและสาเหตุที่ทำให้การเกษตรของเกษตรกรบนพื้นที่สูงมีปัญหา ทั้งนี้ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เกษตรกรต้องทำเช่นนั้น การขาดความรู้ในการทำการเกษตรที่ถูกต้อง การเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้อาหารมีไม่เพียงพอต่อการบริโภค การดำรงชีวิตพร้อมกับการประกอบอาชีพทำการเกษตรวิถีแบบเดิมเช่นนี้ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ทยอยลดลง

อย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างหลีกลี่ยงไม่ได้และนำไปสู่การประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น หมอกควันที่คนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนทั้งพื้นราบและที่สูงต้องประสบเป็นประจำทุกปี ซึ่งสาเหตุหลักๆ คงหนีไม่พ้นการเผาป่าไม้ การเผาเศษวัสดุจากการเกษตร เป็นสาเหตุให้มีการสนับสนุนการปลูกกาแฟเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืนแก่เกษตรกร เป็นต้น การปลูกกาแฟเริ่มมาจาก โครงการในพระราชดำริของ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ส่งเสริมการมีอาชีพของกลุ่มเกษตรกร เป็นพื้นที่สูง เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การไร่กาแฟจึงความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบนพื้นที่สูง เนื่องจากเป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ในหลายชุมชนเกิดการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งในการผลิตกาแฟให้เติบโตและเป็นที่รู้จักในระดับประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ การปลูกกาแฟยังช่วยสร้างระบบนิเวศน์ป่าไม้บนพื้นที่สูง โดยการปลูกร่วมกับไม้ผลเมืองหนาว และการปลูกภายใต้ร่มเงาป่าธรรมชาติ การปลูกกาแฟ นอกจากเกษตรกรจะมีรายได้โดยตรงจากการผลิตผลกาแฟแล้ว การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกาแฟ ด้วยเทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ ทำให้การผลิตกาแฟมีประสิทธิภาพและคุณภาพสูงขึ้น หรือการเพิ่มมูลค่าของระบบการปลูกกาแฟด้วยการตระหนักถึงการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของต้นกาแฟ ที่ช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อการลดภาวะโลกร้อน เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น สัตว์ป่า เห็ด และพืชอาหารและพืชสมุนไพรอื่น ๆ หรือแหล่งทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่สูง เป็นการเพิ่มมูลค่าของระบบการปลูกตามแนวทางการพัฒนาแบบ BCG สร้างความยั่งยืนต่ออาชีพและรายได้ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง

ตลอดระยะเวลากว่า 50 ปีของการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนบนพื้นที่สูงของมูลนิธิโครงการหลวง ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง กาแฟเป็นพืชชนิดหนึ่งที่มูลนิธิโครงการหลวงได้ส่งเสริมให้กับเกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกเพื่อทดแทนพืชเสพติด โดยเฉพาะกาแฟอราบิก้าที่เจริญเติบโตและให้ผลผลิตที่มีคุณภาพได้ดีบนพื้นที่สูง เสริมสร้างการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำการเกษตรมาปลูกกาแฟภายใต้ร่มเงาของไม้ป่าท้องถิ่น นอกจากนี้ผลผลิตกาแฟสามารถเก็บรักษาไว้ได้นานและมีความเสียหายน้อยจากการขนส่ง และที่สำคัญ คือสามารถสร้างรายได้ที่ดีให้กับครัวเรือนได้ เป็นต้นแบบของการพัฒนาบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนได้ ปัจจุบันเกษตรกรบนพื้นที่สูงได้หันมาปลูกกาแฟกันมากขึ้น ทำให้พื้นที่ที่เคยทำการเกษตรปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาตลอดระยะเวลาหลายปี ได้พลิกฟื้นกลับมาชุ่มชื้นและเขียวขจีอีกครั้ง นอกจากจะได้ความร่มรื่นกลับคืนมา มีความสุขกับการทำเกษตรภายใต้ร่มเงาของต้นไม้และเกษตรกรบนพื้นที่สูงยังได้สุขภาพที่ดีกลับคืนมาด้วย

สำหรับการผลิตกาแฟอราบิก้าในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่มักปลูกกาแฟในบริเวณพื้นที่ลาดเอียงตามไหล่เขา มีระบบการปลูกแบบพืชเดี่ยว และปลูก

แบบกลางแจ้งโดยไม่มีต้นไม้บังร่มที่จะช่วยลดความเข้มแสงและอุณหภูมิ จึงทำให้ต้นกาแฟให้ผลผลิตไม่ยาวนาน และต้นกาแฟเสื่อมโทรมเร็ว ประกอบกับต้องใช้ปัจจัยการผลิตจำพวกปุ๋ยหรือสารเคมีเกษตรอื่น ๆ ค่อนข้างสูง และมีข้อจำกัดอีกประเด็นที่สำคัญ คือ เรื่องพื้นที่ปลูก เนื่องจากการปลูกกาแฟแบบกลางแจ้งเกษตรกรต้องเตรียมพื้นที่ก่อนปลูกโดยการตัดไม้ทำลายป่า เผากำจัดเศษวัชพืช เพื่อให้พื้นที่โล่งและเรียบเหมาะสำหรับปลูกกาแฟซึ่งส่งผลให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการปลูกกาแฟแบบนี้อาจได้ผลผลิตที่ไม่คุ้มทุนแล้ว ยังเป็นการทำลายทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูงอีกด้วย การปลูกกาแฟภายใต้ร่มเงาอาจมีผลผลิตไม่สูงเท่าการปลูกกาแฟแบบกลางแจ้ง แต่มีข้อดีคือต้นกาแฟไม่โทรมและมีอายุการให้ผลผลิตที่ยาวนานกว่า เนื่องจากไม้บังร่มจะช่วยลดความเข้มแสง อุณหภูมิใต้ทรงพุ่มและอุณหภูมิดินทำให้กาแฟให้ผลผลิตสม่ำเสมอ คุณภาพสูง การปลูกภายใต้สภาพร่มเงาเป็นระบบการปลูกที่ใช้ปุ๋ยน้อยกว่าการปลูกกาแฟแบบกลางแจ้ง เนื่องจากป่าธรรมชาติดินมักมีอินทรียวัตถุสูง และมีความชื้นสูง อันมาจากการทับถมของใบไม้ที่ร่วงหล่นทำให้สามารถเป็นปุ๋ยและคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นในดินได้ และช่วยลดการพังทลายของหน้าดิน เนื่องจากกาแฟมีระบบรากแก้วและรากเหนือดินที่ดี ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของต้นกาแฟ นอกจากนี้การปลูกกาแฟภายใต้ร่มเงาต้นไม้ถือว่าเป็นการลดปัญหาเรื่องพื้นที่ปลูก เพราะเกษตรกรสามารถปลูกในพื้นที่ป่าทำกินหรือร่วมกับไม้ผลยืนต้น เช่น บ๊วย ท้อ มะคาเดเมียนัท และอะโวกาโด จึงเป็นการลดปัญหาการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่า ลดปัญหาการเผาอันเป็นสาเหตุหลักของปัญหาหมอกควัน และเกษตรกรยังมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกกาแฟแซมสวนไม้ผล จึงนำไปสู่การประกอบอาชีพเกษตรร่วมกับการอนุรักษ์ฟื้นป่าได้อย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมา การส่งเสริมการมีรายได้ของเกษตรกรบนพื้นที่สูง การปลูกกาแฟเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ส่งเสริมให้เกษตรบนพื้นสูงให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติ การปลูกกาแฟใต้ร่มไม้เชิงอนุรักษ์น่าจะเป็นตัวเลือกที่ดีอย่างหนึ่งที่สามารถส่งเสริมควบคู่ไปกับการฟื้นฟูป่าบนเขาหัวโล้นในหลาย ๆ พื้นที่ เพราะอย่างน้อยก็เป็นทางเลือกให้เกษตรกรมีรายได้ที่ยั่งยืน ควบคู่ไปกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและธรรมชาติรอบตัว การส่งเสริมรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน จึงเป็นส่งเสริมการมีรายได้ โดยการจัดสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อนำสินค้าต่อยอดการค้าตลาดสินค้า ต่อไป

หลักการแนวคิดและทฤษฎี

การส่งเสริมรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน ที่ได้ศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.434-449

ข้อมูลเกี่ยวกับกาแฟ

กาแฟโดยแหล่งกำเนิดแล้วเป็นพืชพื้นเมืองของอาบีซีเนีย (Abyssinia) และอาราเบีย (Arabia) ถูกค้นพบในศตวรรษที่ 6 ราวปี ค.ศ. 575 ในประเทศอาระเบีย (Arabia) และในขณะเดียวกันบางท่านก็กล่าวว่ากาแฟเป็นพืชพื้นเมืองที่พบในเมืองคัฟฟา (Kaffa) ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศเอธิโอเปีย (Ethiopia) กาแฟจึงได้ชื่อเรียกตามจังหวัดนี้ และยังได้เรียกแตกต่างกันออกไปอีกมาก แหล่งกำเนิดเดิมของกาแฟมาจากประเทศอาบีซีเนียหรือแถบประเทศอาราเบียน หรือประเทศอาหรับ ตะวันออกกลาง สมัยนั้นไม่มีผู้ใดให้ความสนใจเท่าใดนักจนกระทั่งล่วงเลยมาถึงศตวรรษที่ 9 มีการเลี้ยงแพะชาวอาราเบียคนหนึ่งชื่อคาลดี (Kaldi) นำแพะออกไปเลี้ยงตามปกติ แพะได้กินผลไม้สีแดงชนิดหนึ่งเข้าไปแล้วเกิดความคึกคะนองผิดปกติ จึงได้นำเรื่องไปเล่าให้ชาวมุสลิมท่านหนึ่งฟัง จึงได้นำผลของต้นไม้นั้นมากะเทาะเปลือกเอาเมล็ดไปคั่วแล้วต้มในน้ำร้อนดื่มเห็นว่ามีความกระปรี้กระเปร่า จึงนำไปเล่าให้คนอื่นฟังต่อไป ชาวอาราเบียจึงได้เริ่มรู้จักต้นกาแฟมากขึ้น จึงทำให้กาแฟแพร่หลายเพิ่มขึ้นจากประเทศอาราเบีย เข้าสู่ประเทศอิตาลี เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน ฝรั่งเศส

กาแฟมีสายพันธุ์หลัก ๆ 2 สายพันธุ์ คือ

1. กาแฟพันธุ์อราบิก้า (Arabica) ปลูกที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 3,000 ฟุต ให้ผลผลิตสม่ำเสมอ รสหอมกลมกล่อม ในเมล็ดกาแฟพันธุ์อราบิก้ามีปริมาณคาเฟอีนน้อยกว่าพันธุ์โรบัสต้า ประมาณ 1 เท่า ผลผลิตของกาแฟทั่วโลกเป็นกาแฟพันธุ์อราบิก้า 75%

2. กาแฟพันธุ์โรบัสต้า (Robusta) ปลูกในพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่มากนัก ส่วนใหญ่ปลูกในประเทศแถบร้อนชื้น มีรสชาติเข้มข้น หอมฉุนกว่ากาแฟพันธุ์อราบิก้า มีสัดส่วนของผลผลิตกาแฟทั่วโลก 25%

กาแฟเป็นไม้พุ่มยืนต้น ขนาดปานกลางสูง ประมาณ 3-4 เมตร ใบสีเขียวแตกออกจากข้อเป็นคู่ ๆ ดอกออกตามข้อของกิ่งมีสีขาวบริสุทธิ์ กลิ่นหอมต้นกาแฟในประเทศไทยเริ่มออกดอกในเดือนตุลาคม – กุมภาพันธ์ ระยะเวลาตั้งแต่การออกดอกถึงการเก็บเกี่ยวใช้เวลาประมาณ 8-12 เดือน หลังจากปลูกกาแฟได้ 2-3 ปี กาแฟจะเริ่มออกดอกและติดผล ผลของกาแฟเรียกว่า Coffee Cherry มีลักษณะค่อนข้างกลม ขณะที่ผลยังอ่อนมีสีเขียว และเมื่อผลแก่จัดจะมีสีแดง ในแต่ละข้อของกิ่งกาแฟติดผลประมาณ 10-60 ผล แต่ละผลมีเมล็ดกาแฟอยู่ 2 เมล็ดโดยส่วนแบนของเมล็ดประกบติดกัน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตรได้พระราชทาน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเวลานานและต่อเนื่องกว่า 30 ปี แล้ว ทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้ผู้บริหาร ประเทศและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของ

การพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ไม่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว (ณัฏฐพงศ์ ทองภักดี, 2551) ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และชัดเจนมากขึ้นในปี 2540 เป็นปีที่ประเทศไทยต้องรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพเพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งตนเองและพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และแนวทางพัฒนาที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริว่าอยู่ เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่ เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจนายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ 1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยันมั่นเพียร ประกอบสัมมาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และมีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่อัตภาพพ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข 2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา 3 มิติ ด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือ เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน 4. มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของ ประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชั่นเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

อภิชัย พันธเสน (2551) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจนายทุนหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปธรรมของพุทธเศรษฐศาสตร์หรือเป็นองค์ความรู้ภาคปฏิบัติที่เป็นส่วนสำคัญของพุทธศาสตร์ซึ่งจะอธิบายถึงหลักประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีเหตุผล นั่นคือ ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ ไม่

เบียดเบียนผู้อื่น เข้าใจ ธรรมชาติตามสภาพที่เป็นจริงตามหลักธรรมะและใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้เกิดความสุขที่มาจากความสงบ

ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงใน 5 ส่วนสำคัญ ประกอบด้วย กรอบแนวคิด คุณลักษณะ คำนิยาม เงื่อนไข และแนวปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับหรือเป้าหมาย จึงได้ออกมาเป็นสัญลักษณ์ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ จดจำและนำไปปฏิบัติ โดยมีความหมายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องของทางสายกลาง ที่อยู่ภายใต้ เงื่อนไข 2 ข้อ คือ 1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาเชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และในขั้นปฏิบัติ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และมี 3 คุณลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไป คือ 1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2. ความมีเหตุมีผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ 3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2559)

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ คือ การยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ

สภาพทั่วไปของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน

1. ที่ตั้งและอาณาเขต กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน อยู่ทางตอนบนของประเทศระยะทางจากกรุงเทพมหานคร 785 กิโลเมตร มีชายแดนด้านเหนือติดกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ระยะทาง 130 กิโลเมตร (เป็นแนวภูเขา 100 กิโลเมตร และเป็นแนวแม่น้ำ 30 กิโลเมตร คือ ส่วนที่เป็นแม่น้ำกกและแม่น้ำรวก) ชายแดนด้านตะวันออกติดกับ สปป.ลาว ระยะทาง 437 กิโลเมตร (เป็นแนวภูเขายาว 219 กิโลเมตร และแนวแม่น้ำโขงยาว 219 กิโลเมตร) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ด้านตะวันตกติดกับจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ระยะทาง181.1 กิโลเมตร ที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำปาง 225 กิโลเมตรและด้านใต้ติดกับกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ระยะทาง 313.339 กิโลเมตร กลุ่มจังหวัด

ภาคเหนือตอนบน 2 มีพื้นที่รวม 36,024 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่ประเทศไทยมี 513,115 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 7.02 และจังหวัดเชียงรายมีพื้นที่มากที่สุด 11,678 ตารางกิโลเมตร

2. ลักษณะภูมิประเทศ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขามีความสูงจากน้ำทะเล สูงสุดที่ดอยภูคา 1,980 และความสูงเฉลี่ยคือ 76.16 ของดอยสูงที่สุดในประเทศไทย มีแม่น้ำสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขงไหลมาจากประเทศจีนและผ่านกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 แม่น้ำยมโดยต้นกำเนิดที่จังหวัดพะเยา แม่น้ำน่านมีต้นกำเนิดที่จังหวัดน่าน แม่น้ำกกมีต้นกำเนิดจังหวัดเชียงตุง แม่น้ำอิงต้นกำเนิดที่ จังหวัดพะเยา เป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำโขง โดยไหลลงแม่น้ำโขงที่ บ้านปากอิง ม.16 ต.ศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

3. ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของจังหวัดในกลุ่มภาคเหนือโดยรวม ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2557 ขยายตัวไม่ค่อยดีนักเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการชะลอตัวลงของเศรษฐกิจโลกและการแข็งค่าขึ้นของเงินบาทในช่วงครึ่งแรกของปี ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรม ได้รับผลกระทบจากต้นทุนด้านพลังงานและค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ภาคการเกษตรยังขยายตัวได้ดี ส่วนการค้าชายแดนขยายตัวในระดับสูง เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านมีการขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอสังหาริมทรัพย์ในจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการลงทุนปลูกสร้างทั้งแนวราบและแนวดิ่งเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เช่น จังหวัดเชียงราย ที่อำเภอ เชียงแสน เชียงของ และแม่สาย

แนวคิดการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเป็นหนึ่งในกระบวนการส่งเสริมอาชีพที่มีการกำหนดแนวทาง วิธีการ ขั้นตอน และรูปแบบต่าง ๆ ในการยกระดับรายได้และสร้างความมั่นคงในอาชีพเพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพมีมั่นใจว่าถ้าได้นำไปใช้และปฏิบัติ จะทำให้การประกอบอาชีพของตนมีความมั่นคง ยิ่งขึ้น ซึ่งมีหน่วยงาน นักคิด นักวิชาการ ได้สร้างแนวทางวิธีการที่จะพัฒนาและส่งเสริมอาชีพใน รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพตามทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 กำหนดแนวทางไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ดังนี้

1. การส่งเสริมและพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ได้แก่ สนับสนุนการสร้างอาชีพ สร้างรายได้

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.434-449

และให้ความช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดย่อม และ วิสาหกิจชุมชน

2. การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ได้แก่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน และการส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน อีกทั้งการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น ให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ พัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการมีการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และสนับสนุนช่องทางการตลาด แหล่งทุน และบริการข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสในการประกอบอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ทักษะ การเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างรุ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน ได้แก่ ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยและการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อการสร้างองค์ความรู้ รูปแบบการจัดการในการเพิ่มสร้างศักยภาพการบริหารจัดการให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ การสนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนเกี่ยวกับภาคการเกษตรที่สำคัญ ดังนี้

1. เสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน ได้แก่ การจัดทำแผนบริหาร จัดการน้ำในภาคเกษตรระดับลุ่มน้ำและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การกำหนดเขตการใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาดในพื้นที่

2. สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้วิชาการ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการปรับระบบการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัยและตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย ได้แก่ ส่งเสริมการ

วิจัยพัฒนาปัจจัย การผลิต เทคโนโลยีการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเพิ่มศักยภาพ ในการแข่งขัน ส่งเสริมวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปใหม่ ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความหลากหลายของสินค้าที่เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงได้ และพัฒนารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การจัดทำแปลงต้นแบบ ผ่านศูนย์เรียนรู้และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีในแต่ละพื้นที่

3. ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาวะ ได้แก่ พัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลทั้งในกลุ่มสินค้าที่เป็นอาหารและไม่ใช่อาหาร อาทิ สมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพ ยา พลังงานทดแทน วัสดุชีวภาพ และการพัฒนาระบบการตรวจรับรอง คุณภาพแบบมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับของตลาดภายในและต่างประเทศและร่องในพื้นที่ที่มีความพร้อมและเหมาะสมเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือการท่องเที่ยว วิถีไทยเพื่อขยายฐานรายได้

4. เสริมสร้างขีดความสามารถการผลิตในห่วงโซ่อุตสาหกรรมเกษตร ได้แก่ เสริมสร้างศักยภาพของสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่ม อาทิ กลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริม ให้เกษตรกรผลิตพืชและทำประมงให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด (zoning) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต การบริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบครบวงจรโดยแปรรูปสร้างมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรและความต้องการของผู้บริโภคในตลาด และพัฒนากลไกจัดการความเสี่ยงที่กระทบต่อสินค้าเกษตรโดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมร่วมคิด ร่วมทำและเป็นเจ้าของในการพัฒนาการเกษตรของตนและภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและเชื่อมโยงกับศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ในพื้นที่ การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ภาคปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ความสามารถในการยกระดับการผลิต แปรรูป การตลาดและการบริหารจัดการ การสนับสนุนการเพิ่มรายได้จากอาชีพนอกภาคเกษตร และการเข้าถึงเครือข่ายพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

เป้าหมายหลักในการพัฒนากลุ่มอาชีพ

1. ส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพเสริม

2. พัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริทั้งด้านการผลิต และการบริหารจัดการกลุ่ม

3. พัฒนาการตลาดของกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริทั้งตลาดท้องถิ่น และตลาดประจำ

4. เสริมสร้างความรู้ทักษะ และจิตสำนึกของสมาชิกในการทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

แนวคิดการส่งเสริมอาชีพชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

การคิดและกำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมอาชีพชุมชนให้มีรายได้อย่างมั่นคงในรูปแบบต่าง ๆ ถือว่าเป็นความสำคัญที่จะช่วยให้อาชีพหรือกลุ่มอาชีพในชุมชนได้มีโอกาสและช่องทางในการเพิ่มการผลิตและจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น แนวคิดที่สำคัญมีดังนี้

1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน การจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน เป็นแนวคิดที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ใหม่ของภาครัฐที่ต้องการให้เกิดการบูรณาการนวัตกรรมผสมผสานกับวิถีชีวิตในการผลิตสินค้าชุมชนและนำการท่องเที่ยวชุมชนผนวกเข้าไปเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง

2. แนวคิดตลาดนัดชุมชน ตลาดนัดชุมชน เป็นอีกแนวคิดที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560-2564 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริม ช่องทางการตลาดโดยกำหนดกระบวนงานที่ส่งเสริม การเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับผู้ผลิต ผู้ประกอบการชุมชนให้มากขึ้นและสร้างการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างสะดวกและทั่วถึง โดยความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และประชาชน สร้างรายได้ และให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบอาชีพในชุมชนทั้งที่เป็นการทำอาชีพรายบุคคลหรือรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพได้นำผลิตภัณฑ์สินค้าหรือผลผลิตในชุมชนหรือจากพื้นบ้านออกมาจำหน่ายในพื้นที่ว่างของชุมชนตามที่ ได้กำหนดร่วมกันไว้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559)

3. แนวคิดตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชน เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาชุมชนในประเด็น เกี่ยวกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักตัวตนและเข้าใจชุมชนท้องถิ่นของตนเอง รู้ปัญหา ความต้องการนำไปสู่การร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติและพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพและทุนของชุมชนและมุ่งเน้นการทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพร่วมกัน อาทิ การใช้พื้นที่ร่วมกันในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริการจัดการพื้นที่ชุมชนร่วมกัน

4. แนวคิดศูนย์แสดงสินค้าชุมชนหรือ OTOP ศูนย์แสดงสินค้าชุมชนหรือ OTOP เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับภารกิจของกรมการพัฒนา ชุมชนในการส่งเสริมและและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงโดยส่งเสริมและพัฒนา อาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างงานสร้างรายได้ ให้แก่ชุมชน รวมทั้งการเชื่อมแหล่งทุน แหล่งตลาด และการสร้างโอกาสช่องทางในการจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยเฉพาะการจัดตั้งเครือข่าย OTOP ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ ในการกำหนดกรอบการจัดตั้งศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP Center) ในแต่ละจังหวัดและต่างประเทศเพื่อเป็นช่องทางการจำหน่ายให้กับสินค้า OTOP

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีหน่วยงาน นักคิด นักวิชาการ อธิบายไว้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้ามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่สมาชิกหรือคนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมหรือลักษณะของงานใดงานหนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนย่อมมีส่วนร่วมในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติการร่วมตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติการร่วมลงมือปฏิบัติและร่วมเสียสละตามที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน มิติการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานร่วมกัน และมิติร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานหรือโครงการที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมที่ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีขั้นตอน ดังนี้ 1. กำหนดความต้องการของชุมชนและจัดลำดับความสำคัญ 2. การวางแผนในการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนของกำหนดนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้ 3. การดำเนินการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ประโยชน์กับชุมชนโดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคีภาคพัฒนาในด้านต่าง ๆ 4. การมีรับผลประโยชน์ร่วมกันจากการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ และทางด้านจิตใจ 5. การประเมินผลการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงร่วมกัน อาจเป็นการประเมินย่อยประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ หรือประเมินผลในองค์รวม เข้าร่วมพัฒนาได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนมีสาระสำคัญดังนี้ 1. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ทำให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้อย่างรอบด้าน ครบถ้วนและรอบครอบมากยิ่งขึ้นรวมถึงการได้ทางเลือกในการตัดสินใจใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับงานที่กำหนดไว้นำไปสู่การยอมรับในการตัดสินใจและไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน 2. ลดการสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่าย เมื่อการตัดสินใจได้รับการยอมรับย่อมทำให้งานต่าง ๆ ที่ ได้ลงไปพัฒนาประชาชน ชุมชน ไม่ล่าช้า ไม่เกิดการขัดแย้งในขณะที่ปฏิบัติหรือดำเนินการ 3. เกิดความร่วมมือในการนำงานไปปฏิบัติการที่ได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนทำให้บุคคลเหล่านั้นรัก ห่วงแหน กระตือรือร้นที่จะทำให้การดำเนินงานสำเร็จไปด้วยดี 4. ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน ชุมชนมากขึ้น และ

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นได้รับการไว้วางใจและให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นของตน 5. เกิดความเชี่ยวชาญในการงานที่พัฒนาท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดจากความร่วมมือของชุมชน 6. เสริมสร้างให้ประชาชน ชุมชน มีความกระตือรือร้นมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะของภาครัฐมากขึ้น

โดยสรุป แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญทำให้กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพชุมชนสำเร็จผลตามเป้าหมาย ซึ่งการนำหลักคิดที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการนั้น ๆ ซึ่งหลักคิดเหล่านี้ ได้กำหนดแนวทางในการมีส่วนร่วมที่แท้จริงทำให้หน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารท้องถิ่น ชุมชน สามารถนำแนวทาง เหล่านั้นไปใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของท้องที่ โดยเฉพาะนำไปใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนของตน

แนวทางการส่งเสริมรายได้ของชุมชน

การส่งเสริมรายได้จากการทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบนสามารถเริ่มต้นได้จากการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์กาแฟในพื้นที่ โดยเฉพาะการเลือกพันธุ์กาแฟที่เหมาะสมกับสภาพอากาศและดินในแต่ละพื้นที่ การใช้วิธีการปลูกที่เหมาะสมและการดูแลรักษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ การให้ความรู้และการฝึกอบรมแก่เกษตรกรในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการและการปรับปรุงวิธีการปลูกกาแฟยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของกาแฟได้

อีกแนวทางหนึ่งคือการส่งเสริมการตลาดและการสร้างแบรนด์ให้กับกาแฟที่ผลิตในชุมชน การสร้างเอกลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟท้องถิ่นจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักในตลาดมากขึ้น การใช้สื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลในการโปรโมตผลิตภัณฑ์สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ การร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น งานแสดงสินค้าหรืองานเทศกาลกาแฟ จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยเพิ่มโอกาสในการขายและสร้างรายได้ให้กับชุมชน

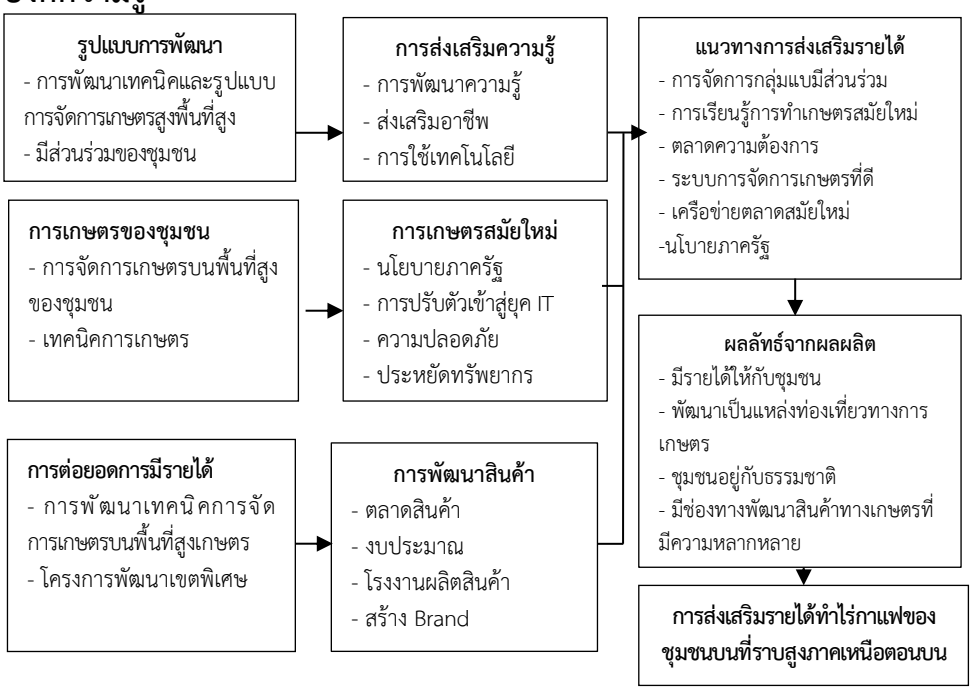
สุดท้าย การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมไร่กาแฟ เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต และสัมผัสประสบการณ์การชิมกาแฟสดจากไร่ จะสร้างรายได้ทั้งจากการขายผลิตภัณฑ์และการให้บริการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักและร้านอาหาร จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจและ

สร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือน นอกจากนี้ การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

สรุป

ในประเทศไทย การส่งเสริมการปลูกกาแฟใต้ร่มไม้เชิงอนุรักษ์น่าจะเป็นตัวเลือกที่ดีอย่างหนึ่งที่สามารถส่งเสริมควบคู่ไปกับการฟื้นฟูป่าบนเขาหัวโล้นในหลาย ๆ พื้นที่ เพราะอย่างน้อยก็เป็นทางเลือกให้เกษตรกรมีรายได้ที่ยั่งยืน จึงได้มีการรวมกลุ่มกันในเรื่องของการปลูกกาแฟออร์แกนิก กาแฟอินทรีย์ใต้ร่มเงาของป่า จนกลายเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำกิจกรรมร่วมกัน ตั้งแต่การปลูกกาแฟ การดูแลรักษา และการแปรรูปกาแฟให้มีคุณภาพจนกลายเป็นแบรนด์กาแฟอราบิก้าท้องถิ่น เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนบนดอยของตนเอง ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น เพราะการปลูกกาแฟภายใต้ร่มไม้ช่วยทำให้เกิดความชุ่มชื้นในดิน ลดการกัดเซาะหน้าดิน และช่วยกักเก็บคาร์บอนไดอ็อกไซด์ได้มากกว่า มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงขึ้น เพราะส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์หย่อมป่าที่เหลืออยู่ ทำให้เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพได้หลายหน่วยงานได้เข้าไปส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยเฉพาะกาแฟอะราบิก้า เป็นพืชหนึ่งที่เหมาะสมในการปลูกบนพื้นที่สูง เพราะกาแฟจะเจริญเติบโตได้ดีและมีคุณภาพจะต้องปลูกบนพื้นที่สูงตั้งแต่ 500 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป อีกทั้งเจริญเติบโตภายใต้ร่มเงาของไม้ใหญ่ ปัจจุบันนี้เกษตรกรบนพื้นที่สูง ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ผลิตกาแฟ มีจิตสำนึกต่อการรักษาป่าไม้ นอกจากนี้ ได้มีการจัดกิจกรรม “ตามรอยศาสตร์พระราชา ชิมกาแฟ แลดูสวน” เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภารกิจและผลการดำเนินงานของสถาบันให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นการเผยแพร่ความสำเร็จของเกษตรกรบนพื้นที่สูง การบูรณาการระหว่างสถาบันและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ร่วมมือกันทำงานบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะกาแฟอะราบิก้า เกษตรกรบนพื้นที่สูงมีรายได้อย่างยั่งยืน เป็นการลดความเสี่ยงจากมลพิษหมอกควัน ขณะเดียวกัน ได้เปิดบริการร้านกาแฟภายในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมภายในสวน พร้อมนี้ได้นำเสนอ ผลผลิตกาแฟที่สถาบันได้ทำการส่งเสริมในพื้นที่ จำนวน 5 พื้นที่ ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี (กาแฟดอยช้าง) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ (กาแฟห้วยโทน) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง (กาแฟดอยลาง) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง (กาแฟดอยแม่สลอง) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางมะโอ (กาแฟดอยปางมะโอ) เป็นต้น

องค์ความรู้

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมรายได้ทำไร่กาแฟของชุมชนบนที่ราบสูงภาคเหนือตอนบน

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *คู่มือการดำเนินงานผู้ผลิต ผู้ประกอบการ OTOP รายใหม่ ประจำ ปี 2559*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

กรมวิชาการเกษตร. (2558). *ยุทธศาสตร์กาแฟ ปี 2560-2564.* สืบค้น 3 มกราคม 2567, จาก http://www.doa.go.th/hort/wpcontent/uploads/2018/11/ยุทธศาสตร์กาแฟ ปี 2560 – 2564.

ณัฏฐพงศ์ ทองภักดี. (2551). *วิชาการกับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาบุคคลและสังคมไทย.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2559). *เศรษฐกิจพอเพียง.* สืบค้น 5 มกราคม 2567, จาก :http//www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *หลักธรรมทำตามรอยยุคลบาท.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ด่านสุทธาการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *เส้นทางสู่ความพอเพียง*. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี่.

อภิชัย พันธเสน. (2551). *การประยุกต์ พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2567 น.450-466

ทางเลือกและความเป็นไปได้ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้*

ALTERNATIVES AND POSSIBILITIES: IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF WIDOWS IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

กนกกุล เพชรอุทัย, ปัญญา เทพสิงห์
Kanokkul Phetuthai, Panya Tepsing
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: kanokkul.phe@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาสภาพบริบทหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความท้าทายที่พบ และวิเคราะห์ทางเลือกและความเป็นไปได้ของพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามจังหวัดชายแดนใต้ ตามบริบทความเป็นอยู่ในพื้นที่ของสตรีหม้ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สนับสนุนให้หญิงหม้ายสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ รวมทั้งการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในปัจจุบันเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ที่มีต่อหญิงหม้ายหม้าย ประมวลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวและการพัฒนาชีวิตของหญิงหม้าย รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของหญิงหญิงหม้าย กอรปกับการวิเคราะห์ปัจจัยและวิพากษ์นโยบายเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

คำสำคัญ: หญิงหม้าย; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; สามจังหวัดชายแดนใต้

Abstract

This academic article aimed to study the conditions of widows in the three southern border provinces and the problems and challenges they encountered and to analyze options and possibilities for improving the quality of life of widows with the plan to develop the quality of life of the three

*Received March 10, 2024; Revised April 25, 2024; Accepted May 1, 2024

southern border provinces. According to the living context of widows affected by the unrest in the southern border provinces, policy recommendations should support widows in adjusting and leading everyday lives, including promoting the necessary skills. To develop a better quality of life by studying information from documents about the effects of the unrest on widows and to collect concepts and theories regarding widows' adjustment and development. Including studying factors affecting the quality of life of women and widows. Along with analyzing factors and criticizing policies related to improving the quality of life of widows in the three southern border provinces.
Keywords: Widow; Improving the Quality of Life; Three Southern Border Provinces

บทนำ

นิยามความหมาย “หญิงหม้าย”หมายถึง สถานะความผูกพันระหว่างชายกับหญิงในการเป็นสามีภรรยาได้แก่ ผู้ที่คู่สมรสได้ตายไปแล้ว และขณะนี้ยังไม่ได้สมรสใหม่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เป็นความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศ โดยเฉพาะในเชิงสังคมและเศรษฐกิจ การมองเห็นถึงปัญหาและทุกข์ทรมานที่หญิงหม้ายในพื้นที่ที่ต้องเผชิญอยู่ อิสลามมองว่าสตรีเป็นส่วนหนึ่งและเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์และจรรโลงสังคม เป็นผู้ค้ำจุนสถาบันครอบครัว เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกของลูกและเป็นผู้นำแสงสว่างส่องทางแก่เยาวชนซึ่งเป็นผู้ที่คาดหวังอนาคตของศาสนาตลอดจนถึงประเทศชาติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสังคมจะดีหรือเลว ครอบครัวจะสำเร็จหรือล้มเหลว บ้านเมืองจะสงบสุขหรือวุ่นวายก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสตรี (ฮามีดะห์ฮาสัน โต๊ะมะ และคณะ, 2566) จึงจำเป็นในการพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายและชุมชนชุมชนท้องถิ่น เพื่อตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ปัญหาความไม่สงบในสามพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้นั้น ทำให้ผู้หญิงต้องกลายเป็นม่ายไป 3,132 คน (สำนักข่าวพลเมือง, 2564) ทำให้ผู้หญิงมุสลิมจำนวนหนึ่งต้องสูญเสียสามีจากเหตุการณ์ดังกล่าวและต้องดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งคนในสังคมมลายูสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียกว่า “แม่หม้าย” (มนวัธน์ พรหมรัตน์ และคณะ, 2558) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานี (กอจ.ปัตตานี) ได้สำรวจประชากร “หญิงหม้ายมุสลิมะห์” ที่ตกเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ในจังหวัด

ปัตตานี และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าสามีเสียชีวิตและถูกหย่าร้าง ถูกปล่อยให้เลี้ยงลูกโดยลำพัง มีสภาวะตกงาน และเจอปัญหาทางเศรษฐกิจรุมเร้าจำนวนมาก มียอดลงทะเบียนรอบแรก 620 หญิงหม้าย

เมื่อปลายเดือน มีนาคม พ.ศ.2565 เกณฑ์การคัดเลือกหญิงหม้ายมุสลิมะห์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี คือ เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีลูกกำลังเรียนในช่วงระดับอนุบาล - มหาวิทยาลัย การลงทะเบียนรอบแรกคือ 1. มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป สามีเสียชีวิต หรือหย่าร้าง จำนวน 195 คน, ไม่มีงานทำ จำนวน 56 คน, ให้ยายเลี้ยงหลาน ตัวเองเป็นโรคไต สามีทิ้ง จำนวน 2 คน, ลูกเรียนฮาฟิส (เรียนอัลกุรอาน) จำนวน 2 คน รวม 252 คน และพบว่าสาเหตุของการเป็นหม้ายมากที่สุดเกิดจากสามีเสียชีวิต 64% หย่าร้าง 33.7% และสาเหตุอื่น ๆ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป 49.7% อาชีพอิสระ 13.5% ที่เหลือคือไม่มีงานทำ, อาชีพเกษตรกร, รับราชการ, พนักงานบริษัท ตามลำดับ เฉพาะ จังหวัดปัตตานี อำเภอมืองปัตตานี มีจำนวนหญิงหม้ายมากที่สุด 22.6% ตามมาด้วย อำเภอสายบุรี 18.2% อำเภอหนองจิก 13.1% ที่เหลือกระจายอยู่ในอำเภออื่น ๆ จำนวนบุตรที่มีสัดส่วนมากที่สุดในกลุ่มหญิงหม้ายมุสลิมะห์ คือ 2 คน 31.3% 3 คน 27.2% และ 4 คน 17.1 % (สำนักข่าวอิสรา, 2565)

การสูญเสียสามีไม่เพียงแต่ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องเผชิญปัญหาการดูแลครอบครัว เช่น เลี้ยงดูบุตรซึ่งกลายเป็นเด็กกำพร้า แต่ยังต้องเผชิญความรุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งความรุนแรงทางกายภาพ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง รวมถึงความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย เมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบผู้หญิงจึงต้องออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น การออกมาทำงานนอกบ้านทำให้ผู้หญิงถูกตั้งคำถามว่า ออกไปแล้วปฏิบัติตัวดีหรือเปล่า เป็นแม่ที่ดี เป็นมุสลิมที่ดีไหม ในหลายครอบครัวเกิดความหึงหวง กลัวว่าหากออกไปแล้วผู้หญิงจะไปมีกิ๊กหรือทำตัวไม่ดี ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางอำนาจ ทางเพศ ที่ติดตามผู้หญิงไปตลอดเวลาผู้หญิงในจังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดที่ยึดโยงกับศาสนา ส่งผลให้การตัดสินใจหลาย ๆ อย่างของผู้หญิง เป็นการตัดสินใจที่ไม่สามารถตัดสินใจได้เองตามลำพัง และยิ่งเมื่อยึดโยงกับกฎหมายครอบครัวของอิสลามด้วย ยิ่งทำให้เห็นว่าประเด็นผู้หญิงที่เผชิญกับความเจ็บปวดและความรุนแรงนั้น มีการเข้าถึงกลไกช่วยเหลืออย่างยากลำบาก เพราะข้อจำกัดทางศาสนาที่มักจะพึ่งพาผู้นำศาสนา (ซึ่งเป็นผู้ชาย) ในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว การอธิบายสภาพของผู้หญิงและข้อจำกัดที่ผู้หญิงต้องเจอความรุนแรงสำหรับผู้หญิงมุสลิมแตกต่างจากความรุนแรงที่เจอกับผู้หญิงกลุ่มอื่น เพราะมีวิธีปฏิบัติที่เอาหลักการศาสนาอิสลามเข้ามาอยู่ในวิถีชีวิต เรื่องของความรักจึงไม่ได้ประกอบไปด้วยของอารมณ์ความรู้สึกอย่างเดียว แต่จะมีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ จากคำกล่าวของ ดร. ทวีลักษณ์ พลราชม นักวิชาการผู้คลุกคลีกับงานด้านผู้หญิงและความรุนแรงในครอบครัว

พื้นที่ชายแดนใต้กว่าสิบปี ได้อธิบายว่า “หลักการหนึ่งซึ่งทำให้ผู้หญิงต้องทนอยู่ภายใต้โครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมนี้คือ หลักการ ‘ตออัต’ หรือการที่ผู้หญิงต้องเชื่อฟัง ต้องตออัตต่อสามี เป็นหลักการที่ไม่มีขอบเขตและไม่ให้สิทธิผู้หญิงในการโต้แย้ง ผู้หญิงต้องเชื่อฟังสามีหมดทุกอย่าง จะโต้แย้งได้ในบางกรณี เช่น เมื่อสามีไม่ปฏิบัติตามศาสนา เช่น ไม่ละหมาด ผู้หญิงจึงจะมีสิทธิตักเตือนสามี เมื่อสามีไม่เลี้ยงดู หรือมีภรรยาคนที่ 2 แล้วไม่ดูแล” ในการแต่งงานของศาสนาอิสลามนั้นจะมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างสามีภรรยา ซึ่งข้อตกลงได้บรรจุเงื่อนไขสำหรับการหย่าเอาไว้ โดยผู้หญิงจะหย่ากับสามีได้ในสามกรณี คือ 1. ไม่ได้อยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาเป็นเวลา 4 เดือน 2. สามีไม่ได้ให้ค่าเลี้ยงดู 4 เดือนเป็นต้นไป และ 3. การทำให้เจ็บช้ำน้ำใจหรือทำร้ายร่างกาย แต่ก็พบช่องโหว่แม้ภรรยาจะทุกข์ใจจากการที่สามีมีภรรยาหลายคน แต่หากฝ่ายชายให้เงินหรือดูแลอย่างเท่าเทียม ผู้หญิงก็จะขาดสิทธิ์ในการหย่าทันที เพราะถือว่าไม่ได้ทำผิดข้อตกลง นอกจากนี้แม้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งจะเผชิญสถานการณ์ที่ตรงตามเงื่อนไข การดำเนินการหย่าก็เป็นขั้นตอนที่ขัดขวางอิสรภาพและสิทธิของผู้หญิงไม่น้อย โดยการที่ผู้หญิงจะหย่าได้นั้น จะต้องปรึกษาผู้นำศาสนา หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งเป็นเพศชายทั้งหมด และมักจะเลือกใช้วิธีไกล่เกลี่ยให้ผู้หญิงคืนดีกับสามี มากกว่าการให้หย่า เพราะเหตุนี้แม้พวกเธอจะเลือกรักษาสิทธิของตัวเอง ก็อาจไม่ได้รับการสนับสนุนเสมอไป นอกจากระบบของการหย่าที่เป็นไปอย่างยากลำบากแล้ว อีกเหตุผลที่ผู้หญิงในสังคมอิสลามไม่ต้องการหย่า คือค่านิยมที่ว่า “แม่หม้ายเป็นเรื่องน่าอายและบาป” เมื่อหลักการตออัตมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจน ถูกรวมเข้ากับสิทธิการหย่าซึ่งอยู่ที่ผู้ชาย ผู้หญิงหลายคนรู้สึกอึดอัดกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ และมักจะจำยอมต่อสถานการณ์ แต่ปัญหาความรุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้นเรื่อยไป แม้ว่าจะมีความพยายามของภาครัฐในการเข้าไปจัดการแก้ไข ปัญหาดังกล่าว แต่เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความไม่ไว้วางใจระหว่างภาครัฐและประชาชนทำ ให้ปัญหาความรุนแรงดังกล่าวยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์กรพัฒนาเอกชนจึงกลายเป็นอีกหนึ่งภาคส่วนที่เข้าไปทำงานในขอบข่ายดังกล่าวโดยอาศัยการสร้างเครือข่ายกับประชาชนในพื้นที่และการหนุนเสริมพลังของผู้ได้รับผลกระทบให้เป็นผู้ที่สามารถจัดการกับปัญหาความรุนแรงได้ด้วยตนเอง จะเห็นได้จากนโยบายของรัฐส่งเสริมบทบาทของสตรีให้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสันติภาพและความมั่นคงในระดับสากล แนวคิดเรื่อง “ผู้หญิง ความมั่นคง และสันติภาพ” (Women, Peace and Security-WPS) ได้รับการประกาศเป็นมติของ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ 1325 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 2000 ซึ่งกลายเป็นวาระที่ได้รับการผลักดันในหลายประเทศทั่วโลก ใจความของวาระ WPS เน้นที่การเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทุกระดับการตัดสินใจ การปกป้องเด็กหญิงและผู้หญิง จากความขัดแย้งรุนแรง รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีการ

ผนวกรวมมุมมองเรื่องเพศสภาพเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพ โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพ ของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในมิติทางเศรษฐกิจและสิทธิสตรีกับกฎหมาย เสริมพลังผู้หญิงในรูปของการฟื้นฟูเยียวยาจิตใจ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งให้การช่วยเหลือของรัฐ ดังนั้นแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าว เพื่อสร้างความตระหนักในวาระผู้หญิง สันติภาพและความมั่นคง เพราะหญิงหม้ายมุสลิมก็มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการชีวิตของตนเอง เพื่อให้หญิงหม้ายเหล่านี้ได้ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกันกับคนทุกเพศ

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้าย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านประชากร เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภาวะประชากรที่เปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในทุกด้าน เพราะการเปลี่ยนแปลงภาวะประชากร ได้แก่ การเกิด การตาย การย้ายถิ่น จำนวนหรือขนาดความหนาแน่น การกระจายตัวโครงสร้างและองค์ประกอบของประชากรย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการตอบสนองปัจจัยยังชีพพื้นฐานซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของบุคคลถ้าขนาดประชากรเพิ่มขึ้น (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญปิจุ, 2525) 2. ปัจจัยการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสติปัญญาและสุขภาพของบุคคลที่ดีอยู่แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ การสั่งสอน การอบรม ความรู้ความชำนาญ เจตคติ ซึ่งรวมเรียกว่าการจัดประสบการณ์ให้แก่ประชาชนและรวมถึงความหมายของกระบวนการต่าง ๆ ของสังคมที่จะถ่ายทอดแนวคิดความเชื่อ ระบบพฤติกรรม ตลอดจนศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่า วัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาช่วยให้บุคคลสามารถใช้ความรู้ความคิด และสติปัญญานำมาแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม 3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์ประกอบที่สำคัญในวงจรเศรษฐกิจในประเทศใดที่ประชากรมีการประกอบอาชีพ มีงานทำและสร้างผลผลิตได้ปริมาณมากย่อมมีผลผลิตเหลือจากการอุปโภคและบริโภค ซึ่งจะสามารถนำไปเก็บออมไว้เพื่อการลงทุนขยายกิจการให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่นำมาอุปโภคบริโภคจะมีมากอย่างเพียงพอและถ้าเหลือจากความต้องการสามารถนำไป ขายสร้างรายได้ให้ผู้ผลิตเพิ่มขึ้นอีกจึงทำให้มีการออมและการลงทุนเพิ่มยิ่งขึ้น เศรษฐกิจของประเทศนั้นจะมีความเจริญรุ่งเรือง 4. ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่

สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและ มนุษย์สร้างขึ้นยอมมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชากร 5. ปัจจัยด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลในการตัดสินความถูกต้องความดีความผิดความชั่วการทำบุญ หรือทำบาป ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา คุณธรรมจริยธรรมเป็นความดีที่มีอยู่ประจำใจของบุคคลที่มีมโนธรรมเป็นคุณค่าของชีวิตของบุคคลที่จะนำมา ซึ่งความสงบสุขในชีวิต โดยสรุปจากแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็วและยั่งยืน โดยมีบทบาทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มความเท่าเทียม เสริมสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของบุคคล และชุมชนในทุก ๆ ด้าน เช่น 1. การเข้าถึงโอกาส การให้โอกาสและการเข้าถึงทั้งในด้านการศึกษา การอาชีพ การเข้าถึงบริการสาธารณะ และโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่สนับสนุนการพัฒนาส่วนตัวและอาชีพของบุคคล 2. การสร้างโอกาสในการทำงานและธุรกิจที่มั่นคง การสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 3. การสร้างสังคมที่เท่าเทียมทั้งในด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนาและความแตกต่างอื่น ๆ โดยการให้โอกาสและส่วนร่วมในการตัดสินใจทางสังคมและการพัฒนา 4. การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและการพัฒนาระบบสุขภาพและความปลอดภัยที่ดี และ 5. การเติบโตและการเรียนรู้ การสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะตลอดชีวิต การสร้างสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เหมาะสมสำหรับทุกวัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เพียงแค่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังเป็นการร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างสังคมที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับทุกคนในสังคม ฮามีดะห์ฮาสัน โต๊ะมะ และคณะ (2566) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรีมุสลิมที่เป็นหม้ายทางด้านหลักการศาสนาอิสลาม และสังคมอิสลามได้กำหนดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรีที่แต่งงานแล้วกลายเป็นหม้ายนั้นมี 2 สาเหตุด้วยกัน คือ 1. สตรีถูกหย่าร้าง 2. สตรีที่สามีเสียชีวิต หลักการอิสลามเกี่ยวกับอิดดะฮ์ของสตรีมุสลิมหม้าย ดังนี้คือ 1. สตรีมุสลิมหม้ายที่ตั้งครรภ์สามีเสียชีวิตหรือถูกหย่าร้าง อิดดะฮ์คือ การคลอดบุตร 2. สตรีมุสลิมหม้ายเนื่องจากสามีเสียชีวิตหรือถูกหย่าร้าง โดยมิได้มีเพศสัมพันธ์ระหว่างกันมาก่อน คือ นางไม่มีอิดดะฮ์สามารถแต่งงานกับสามีใหม่ทันที 3. สตรีมุสลิมหม้ายเนื่องจากสามีเสียชีวิตโดยมิได้ตั้งครรภ์ อิดดะฮ์ของนาง คือ สี่เดือนกับสิบวันประมาณ (130 วัน) 4. สตรีมุสลิมหม้าย

เนื่องจากถูกหย่าร้าง โดยมิได้ตั้งครรภ์และยังมีประจำเดือน อิดดะฮ์ของนาง คือ สามครั้ง สะอาด (อัฏฏุฮุร์) หมายถึงหลังจากอาบน้ำมาประจำเดือนสามครั้งประมาณ (93วัน) 5. สตรีหม้ายเนื่องจากถูกหย่าร้างโดยมิได้ตั้งครรภ์และอยู่ในวัยหมดประจำเดือน อิดดะฮ์ของนางคือสามเดือนประมาณ (93วัน) สิทธิของสตรีที่ถูกหย่าร้างมีดังนี้ คือ 1. ต้องอยู่ในบ้านของสามี และสามีจะต้องให้การเลี้ยงดู ในช่วงอิดดะฮ์สามีไม่มีสิทธิที่จะไล่เธอออกจากบ้าน และสามีก็เช่นกันไม่อนุญาตให้ออกจากบ้านนอกจากสามีได้กระทำสิ่งที่ไม่ดีจนทำให้เธอไม่สามารถอดทนอยู่ในบ้านนั้นอีกต่อไป สิทธิอันนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายใช้สติปัญญา และคิดอย่างไตร่ตรองอาจจะทำให้ทั้งสองคืนดีกันได้ 2. หากนางกำลังตั้งครรภ์ สามีจะต้องให้การเลี้ยงดูนางจนคลอด ในกรณีนี้ไม่มีความแตกต่างระหว่างเฏาะลากรอจญอีและเฏาะลากบาอิน 3. หากนางมิได้ตั้งครรภ์และเฏาะลากนั้นเป็นเฏาะลากบาอินตามทัศนะของอิมามมาลิกและอิมามชาฟิอีย์ สามีมีหน้าที่จะต้องจัดเตรียมที่อยู่อาศัยเท่านั้น 4. หากนางนั้นคลอดลูกและนางจะให้นมลูก สามีจะต้องจ้างนางในการเลี้ยงลูกตามความเหมาะสมและความสามารถของเขา จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรีมุสลิมที่เป็นหม้ายนั้นจะมีหลักศาสนาอิสลามเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2563) ระบุดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security Index) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ในเบื้องต้นเป็นแนวทางตามโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ(United Nations Development Programme UNDP) ที่กำหนดองค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 7 มิติได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางสุขภาพ ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงส่วนบุคคล ความมั่นคงของชุมชน และความมั่นคงทางการเมือง ต่อมากระทรวงฯ ได้ ทำการศึกษาดัชนีความมั่นคงของมนุษย์เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย พิจารณาทั้งในมิติคุณภาพชีวิต และมิติภัยคุกคาม และกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้งด้านความรอดพ้นจากความต้องการ (Freedom from want) มีโอกาสที่เท่าเทียม (Equal opportunities) และความรอดพ้นจากความกลัว (Freedom from fear) แต่การจัดทำข้อมูลมีข้อจำกัดใน ตัวชี้วัดบางตัวหาข้อมูลไม่ได้ จึงจำเป็นต้องนำตัวชี้วัดอื่นที่มีข้อมูลมาทดแทน และเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา ประเทศและบริบทของสังคมไทย อีกทั้งมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550 ลงมติประเด็นหนึ่งว่า “นอกเหนือจากตัวชี้วัดที่ได้นำมาดำเนินการในครั้งนี้แล้ว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรพิจารณากำหนดตัวชี้วัดอื่นๆ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของประเทศไทยเองเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากตัวชี้วัดบาง ตัวอาจไม่สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงของสังคมไทย และอาจมีจำนวนตัวชี้วัดที่น้อยเกินไป เช่น ตัวชี้วัดด้านสังคมและ วัฒนธรรม สิทธิและความเป็นธรรม เป็น

ต้น” กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ศึกษาและกำหนดองค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 12 มิติ คือ 1. มิติที่อยู่อาศัย 2. มิติสุขภาพ 3. มิติอาหาร 4. มิติการศึกษา 5. มิติการมีงานทำและรายได้ 6. มิติครอบครัว 7. มิติชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม 8. มิติศาสนาและวัฒนธรรม 9. มิติความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 10. มิติสิทธิและความเป็นธรรม 11. มิติการเมือง 12. มิติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร/พลังงาน และได้ให้ความหมาย ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) หมายถึง การที่ประชาชนได้รับ หลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง UNSCR 1325 วาระผู้หญิง สันติภาพและความมั่นคง (Women, Peace and Security: WPS) มี 4 ประเด็นหลักคือ 1. การป้องกัน (Prevention) เน้นการป้องกันความขัดแย้ง และความรุนแรงต่อผู้หญิง และเด็กหญิงทุกรูปแบบทั้งในสถานการณ์ความขัดแย้ง และหลังความขัดแย้ง 2. การมีส่วนร่วม (Participation) เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกันของผู้หญิงและความเสมอภาคทางเพศในงานส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงรวมทั้งกระบวนการตัดสินใจในทุกระดับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ 3. การคุ้มครอง (Protection) ผู้หญิงและเด็กผู้หญิงต้องได้รับการปกป้องและบรรเทาทุกข์ ได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงทุกรูปแบบ รวมทั้งความรุนแรงท่างเพศและความรุนแรงอันเนื่องจากเพศสภาพ สิทธิของพวกเขาต้องได้รับการคุ้มครองในสถานการณ์ความขัดแย้ง 4. การฟื้นฟูเยี่ยวยานับเป็นการตอบสนองความต้องการด้านการบรรเทาทุกข์ โดยเฉพาะของผู้หญิง ทั้งผู้หญิงเองมีความสามารถที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการบรรเทาทุกข์และการฟื้นฟูตัวเองจนเข้มแข็งภายในช่วงสถานการณ์ความขัดแย้งและหลังความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป้าหมายที่ 5 เรื่องการบรรลุความเท่าเทียมทางเพศและ การเสริมสร้างพลังอำนาจผู้หญิงและเด็กผู้หญิง มีเป้าหมาย เพื่อขจัดความรุนแรงทุกรูปแบบต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในที่สาธารณะ พื้นที่ส่วนตัวรวมทั้งการค้ามนุษย์และการแสวงประโยชน์ทางเพศ ในเป้าหมายนี้มีการเพิ่มบทบาทของผู้หญิงในการตัดสินใจและเป้าหมายที่ 8 ประเทศต่างๆ ต้องส่งเสริมเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มีการจ้างงานที่มีประสิทธิผล เป็นงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน ไม่ว่าชายหรือหญิง เรียกร้องให้ยุติการบังคับแรงงาน ค้าทาสและมนุษย์ ซึ่งในประเด็นหลังนี้มีการเรียกร้องให้รัฐให้ความมั่นใจ และตรวจสอบสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ทุกคนรวมถึงหญิงที่เป็นผู้อพยพและผู้ที่ตกงาน ในเป้าหมาย 16 รัฐต้องมุ่งมั่นส่งเสริมสังคมที่สงบสุขเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม สร้างสังคมที่มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ ความขัดแย้งและความรุนแรงสะท้อน จากผลการพัฒนา Wichaidit (2018) อธิบายกระบวนการเยียวยาตนเองของหญิงหม้ายไทยพุทธที่สูญเสียสามี

อย่างกะทันหันจากเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ของไทย พบว่า โมเดลกระบวนการเยียวยาตนเองของหญิงหม้ายไทยพุทธ “การฟื้นคืนสู่สมดุลชีวิต” (Reconciliation for Harmonious Life) โมเดลนี้ประกอบด้วย 3 กระบวนการย่อย ได้แก่ 1. การตระหนักรู้ในความสูญเสียและเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่รอด (Realizing The Loss and Learning to Survive), 2. การพัฒนาตนเองสู่ความสมดุลในชีวิต (Cultivating to Balance Life), 3. การเติมเต็มชีวิตใหม่ (Fulfillment With The New Life) โดยพบสองปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเยียวยาตนเองของหญิงหม้ายไทยพุทธ คือ 1. ปัจจัยภายในบุคคล ประกอบด้วยความเชื่อทางศาสนา การตระหนักถึง ความรักของพ่อแม่และอนาคตของบุตร ความสามารถของตนเองและการรับรู้ความสามารถของ ตนเอง 2. ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย การสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อน การดูแลของพยาบาล จิตเวชและทีมสุขภาพ ตลอดจนการช่วยเหลือด้านการเงินจากรัฐบาล นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหญิงหม้ายไทยพุทธยังสะท้อนกระบวนการเยียวยาว่ามีความเป็นพลวัตรและได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากพยาบาลซึ่งมีบทบาทสำคัญในแต่ละระยะ ในระยะแรก พยาบาลช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจและประเมินความต้องการความช่วยเหลือ ในระยะที่สองพยาบาลได้สนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย เช่นกลุ่มบำบัด และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหารวมถึงทักษะ ใหม่ๆที่ช่วยนำไปสู่การประกอบอาชีพ ส่วนระยะสุดท้าย พยาบาลให้การช่วยเหลือในลักษณะของการเป็นพี่ เลี้ยงให้คำแนะนำเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งในตนเองมากขึ้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนากิจกรรมพยาบาลเพื่อช่วยเสริมความเข้มแข็งในการเยียวยาและเกิดจิตที่ผ่องใสของหญิงหม้าย นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในอนาคตในการทดสอบโมเดลการเยียวยา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป

การสร้างคุณภาพชีวิตและสิทธิมนุษยชนของหญิงหม้าย

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่ชายแดน จากรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ (2563) จังหวัดปัตตานีมีค่าดัชนีที่อันดับต่ำสุด คือ โดยข้อมูลตามตัวชี้วัด เช่น อัตราการว่างงาน พบว่า มีสัดส่วนของการว่างงานมาก อยู่อันดับ 74 ของประเทศ แม้ด้านครอบครัว ร้อยละความเข้มแข็งของครอบครัว 74.23% อยู่อันดับที่ 73 ของประเทศ แม้ว่าความสูญเสียที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบอย่างรุนแรงมากมายเพียงใด แต่โดยธรรมชาติของมนุษย์จะต้องมีการปรับตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชีวิตหญิงหม้ายเองก็เช่นเดียวกัน แม้จะประสบปัญหาทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และวิถีชีวิต แต่ก็มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการซึ่งเป็นแรงผลักดันและแรงสนับสนุนในการปรับตัวของสตรีหม้าย (ซาราห์ บินเย๊าะ, 2564 โดยปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย 1. ความเข้มแข็งของหญิงหม้าย

ซึ่งทำให้สามารถทำใจยอมรับกับความสูญเสียที่เกิดขึ้น พร้อมก้าวเดินต่อไปในวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม 2. บุตร หญิงหม้ายต้องทำหน้าที่เป็นทั้งบิดาและมารดาดูแลบุตรแทนสามีที่เสียชีวิตไป โดยบุตรเป็นทั้งแรงผลักดันและกำลังใจที่ทำให้หญิงหม้ายต้องกลับมาเข้มแข็งโดยเร็ว 3. ศาสนาหญิงหม้ายอาศัยเป็นแรงยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ยอมรับความจริงในสิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แล้ว เป็นที่พึ่งที่ทำให้จิตใจสงบและไม่จมอยู่กับความทุกข์ 4. บทบาทการเป็นเสาหลักของครอบครัวในการประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับ ตนเองและสมาชิกที่ต้องรับผิดชอบดูแล 5. ช่วงเวลาในการสูญเสียสามี โดยหญิงหม้ายที่สูญเสียสามีในช่วงระยะแรก ๆ ที่เกิดเหตุ ความไม่สงบในพื้นที่จะรู้สึกเคว้งคว้าง ขาดที่ปรึกษาคอยให้กำลังใจและความช่วยเหลือต่าง ๆ ยังคงมีอย่างไม่ครอบคลุมทั่วถึง ทำให้การปรับตัวของหญิงหม้ายอาจต้องใช้เวลานาน 6. กำลังใจจากคนรอบข้าง ทำให้หญิงหม้ายไม่รู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง มีที่ปรึกษาคอยสนับสนุนให้สตรีหม้ายสามารถปรับตัวกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติ 7. การช่วยเหลือเยียวยาจากหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของทุนการศึกษาของบุตรและเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือเยียวยาในเบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ เปิดโอกาสให้สตรีหม้ายได้แลกเปลี่ยนความรู้สึก และให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิตจากสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบอันรุนแรงที่เกิดขึ้น ทำให้หลายภาคส่วนระดมความร่วมมือ ในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ รวมถึงสตรีหม้าย โดยในส่วนของภาครัฐได้มีการมอบเงินเยียวยาแก่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ และมอบทุนการศึกษาให้แก่บุตรและและมอบเงินยังชีพรายเดือน นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ในด้านการส่งเสริมกิจกรรมการช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสตรีหม้าย และกิจกรรมเพื่อสังคมต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การที่สตรีหม้ายจะผ่านปัญหาอุปสรรคตลอดจนข้อจำกัดในการใช้ชีวิตที่มากขึ้นและมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีในอนาคตได้อย่างยั่งยืนนั้นจะต้องอาศัยตัวของสตรีหม้ายเอง โดยสตรีหม้ายต้องมีการปรับตัว ปรับวิถี ชีวิต และปรับบทบาท เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการปรับเปลี่ยนเป็นการตอบสนองของบุคคลเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนทั้งภายในและภายนอกโดยใช้ความสามารถที่มีอยู่ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น หรือปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับตน เพื่อรักษาดุลยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ทั้งในขณะที่มีสุขภาพปกติและในภาวะที่กำลังเจ็บป่วย ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (Philip & Manzoor, 1974) ฉะนั้นในทัศนะของผู้เขียนเองมีความเห็นว่าการสร้างคุณภาพชีวิต และสิทธิมนุษยชนของหญิงหม้ายเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน และความเท่าเทียม ในสังคมการสังเสริม

การศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาทักษะและอาชีพในอนาคต การสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การให้โอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน การสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่เหมาะสมให้แก่หญิงหม้ายและการส่งเสริมธุรกิจและกิจการของหญิงหม้าย การสนับสนุนสุขภาพ เช่น การสร้างสถานที่ดูแลสุขภาพที่เป็นมิตรและการให้บริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพสำหรับหญิงหม้าย รวมถึงการสนับสนุนในด้านการวางแผนครอบครัวและการคุ้มครองสุขภาพเพศและการเจริญพันธุ์ การส่งเสริมสิทธิและความเท่าเทียม การสนับสนุนให้หญิงหม้ายได้รับการรับรองและคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพที่มีต่อการตัดสินใจ เช่น สิทธิในการเลือกสิ่งอำนวยความสะดวกทางสุขภาพและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางสังคมและการตัดสินใจทางการเมืองสุดท้ายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสนับสนุนให้หญิงได้รับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชีวิตและอนาคตของหยิงหม้าย โดยการส่งเสริมการเข้าร่วมของหญิงหม้ายในกระบวนการตัดสินใจทางสังคมและการพัฒนาท้องถิ่น

ด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 มีการ กำหนดสิทธิผู้หญิงตามแผนสิทธิมนุษยชน โดยได้มีการจัดตั้งกองทุนบทบาทสตรีจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2555 โดยที่กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ (พม.) เป็นเจ้าภาพในการจัดทำมาตรการและแนวทางปฏิบัติด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานภาพสตรีแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ความขัดแย้งที่ส่งผลต่อผู้หญิง กำหนดมาตรการส่งเสริมและแนวปฏิบัติตามกำหนดอยู่ในเสาหลัก 6 มาตรการ (ตามแผนของ พม.) ได้แก่เสาหลักที่ 1 การพัฒนาทุนมนุษย์ของสตรี เสาหลักที่ 2 การขจัดความรุนแรงต่อสตรี เสาหลักที่ 3 การมีส่วนร่วมของสตรีในระดับการตัดสินใจ เสาหลักที่ 4 การสื่อสารสาธารณะเพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติ ค่านิยม ระบบความคิดความเชื่อของสังคม ให้เอื้อต่อความเสมอภาค ระหว่างเพศ เสาหลักที่ 5 การจัดทำเครื่องมือบริหารจัดการเพื่อเสริมพลังสตรีและส่งเสริมความเสมอภาค ระหว่างเพศ และเสาหลักที่ 6 การพัฒนาสมรรถนะหลัก (Core competency) ของกลไกการพัฒนาสตรีระดับชาติ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2565)

ทางเลือกและความเป็นไปได้ : การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต้องเริ่มต้นด้วยการเข้าใจถึงสถานการณ์และความต้องการของผู้หญิงในพื้นที่นั้น และการปฏิบัติตามโดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในทุกด้านของชีวิตและการพัฒนาในชุมชนนั้น ๆ การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและเอกชนเป็นสำคัญในการประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่ดังกล่าว จำเป็นจะต้องเข้าใจบทบาทของหม้ายในพื้นที่ในพื้นที่ที่มิได้เป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงโดยตรง แต่เกิดจากการที่ผู้ชายในบ้านเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ ถูกจับกุม หรือหายไป ทำให้ “ความปกติ” ของชีวิตที่มีมาแต่เดิมนั้นถูกแทรกแซงอย่างช่วยไม่ได้ และต้องเผชิญความยากจน ได้โถมทับชีวิตที่ขาดหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำมาหากินมากขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบต่อสตรีที่เป็นภรรยาอย่างมาก จึงเปลี่ยนสถานภาพเป็นหม้ายและบางรายมีลูกจำนวนมากต้องรับภาระทำงานเลี้ยงชีพเพียงลำพังทั้งเพื่อค่าอาหาร ค่านมให้ลูกที่ยังเล็ก รวมถึงค่าเทอมเพื่อส่งเสียให้ลูกๆได้เรียนสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ สตรีมุสลิมหม้ายทุกประเภทจะเผชิญกับปัญหาเหมือนกัน คือ ความยากจนเป็นประการสำคัญ นอกจากนางที่เป็นภรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ไม่สงบเท่านั้น จะได้รับการเยียวยาจากรัฐบาล การปรับตัวของหญิงหม้ายตามอิสลามวิถีนั้นจะไปในทิศทางที่ดี ขึ้นอยู่ในระดับความแตกต่างของศรัทธาของแต่ละคน แต่เมื่อกำลังของผู้หญิงคนเดียวไม่สามารถจุนเจือคนในครอบครัวได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต้องมีการปฏิบัติที่ร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการให้ความสนับสนุนและการเสริมสร้างทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาชุมชนและความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและการเสมอภาคของหญิงหม้ายในพื้นที่นั้น การทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เป็นภารกิจที่มีความสำคัญเนื่องจากมีการเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและท้าทายทั้งในเชิงสังคม การเมือง และความปลอดภัย การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่นี้ อาจสรุปได้ ดังนี้ 1. สภาพการณ์ความเสมอภาค หญิงหม้ายในพื้นที่ชายแดนใต้มักอยู่ในสภาวะที่เป็นอยู่ระหว่างความขัดแย้งและ ความไม่แน่นอนสถานการณ์ทางการเมืองและความปลอดภัยที่ไม่แน่นอนมักมีผลต่อชีวิตและสิทธิของหญิงหม้าย 2. การศึกษาและการเข้าถึงโอกาส หญิงหม้ายมักมีโอกาสในการศึกษาและการเข้าถึงโอกาสในการทำงานและการเลือกอาชีพที่จำกัด เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความไม่เชื่อมั่นในความปลอดภัย ข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา และสภาพอุปสงค์ทางเศรษฐกิจ 3. สุขภาพและการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพยังคงเป็นอุปสงค์สำคัญที่ต้องพัฒนา เนื่องจากสภาพการณ์ความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อ

สุขภาพจิตและร่างกายของหญิงหม้าย 4. การสนับสนุนสิทธิและการมีส่วนร่วมของหญิงหม้ายในการตัดสินใจทางการเมืองและสังคม เพื่อเสริมสร้างความเท่าเทียมและความยุติธรรมในพื้นที่นี้ 5. การสร้างชุมชนและการเครือข่ายการสร้างชุมชนที่มีความร่วมมือและการสนับสนุนกันระหว่างหญิงหม้าย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเข้มแข็งที่จำเป็นสำหรับการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชุมชน และ 6. การสนับสนุนเศรษฐกิจและการพัฒนาอาชีพของหญิงหม้าย เพื่อเสริมสร้างรายได้และส่งเสริมความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรจัดอบรมวิชาชีพแก่สตรีมุสลิมหม้ายพร้อมสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะวิชาชีพตัดเย็บ ทำอาหาร ขนม ที่เป็นวิชาชีพพื้นฐานของผู้หญิงให้สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเองได้ และควรจัดตั้งหน่วยงานดูแลสตรีหม้าย เด็กกำพร้าและบุตรที่ถูกทอดทิ้งเชิงนโยบาย

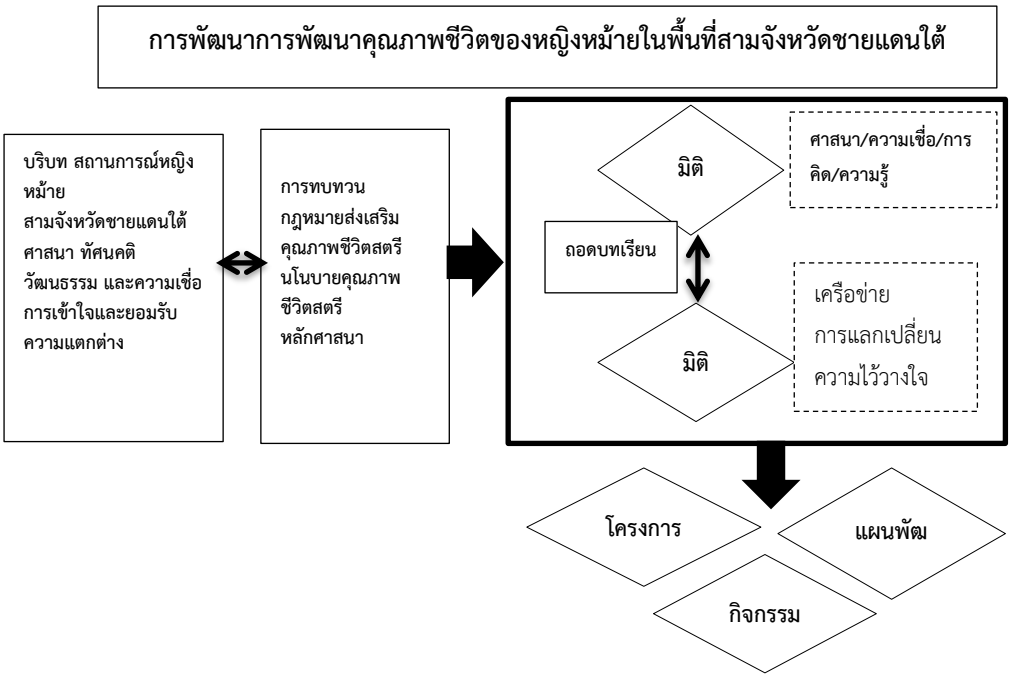
สรุป

จากสถานการณ์ความขัดแย้งในพื้นที่ที่มีมาอย่างยาวนานส่งผลกระทบให้หญิงหม้าย ซึ่งเป็นผู้หญิงที่จะต้องแบกรับภาระอยู่ข้างหลังการที่สามีเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นเท่าที่ทราบจำนวนอยู่ที่ประมาณ 5,000 กว่าคน แต่บางครั้งผู้ชายหนึ่งคนมิได้มีภรรยาคนเดียว ผู้ชายบางคนมีภรรยา 3 - 4 คน ทำให้สถิติหญิงหม้ายเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว เนื่องจากมีปัจจัยทางด้านศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อในบริบทพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้เป็นส่วนหนึ่งของความซ้ำซ้อนของสถานการณ์หญิงหม้าย หลักศาสนาอิสลามสามารถอนุญาตให้สามีมีภรรยาได้หลายคนภายใต้เงื่อนไขที่ว่าจะต้องสามารถเลี้ยงดูภรรยาได้ทุกคน เมื่อการสูญเสียเกิดขึ้น หญิงหม้ายต้องจำนนกับโลกของความจริง แต่ภาระหน้าที่แบกยังคงสภาพเดิมส่วนครอบครัวไหนที่มีลูก ก็ส่งผลกระทบให้ลูกเป็นเด็กกำพร้าตามมาเช่นกัน หากวิเคราะห์ถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดนั้น พบว่า กระบวนการกำหนดแผนยังไม่ครอบคลุมประเด็น มิติด้านจิตใจ เพราะสถานการณ์ความขัดแย้ง ได้ส่งผลกระทบให้เกิดความบาดหมางในใจ ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จำเป็นจะต้องมีนโยบายและแผนที่มุ่งเน้นด้านเยียวยาทางจิตใจเป็นหลักสำคัญ เพื่อบรรเทาทุกข์ด้านจิตใจให้กับหญิงหม้ายและรักษาสุขภาพทางกายให้กลับมาเป็นปกติ สร้างสายใยแห่งการเกื้อกูลระหว่างรัฐกับประชาชน ที่สำคัญหน่วยงานภาครัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้จำเป็นจะต้องสร้างกลุ่มที่เป็นเครือข่ายเฉพาะบุคคลที่มีความสามารถในการเยียวยากันเองได้ภายในชุมชน แต่หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นจำเป็นจะต้องกำกับและติดตามผลเพื่อให้กระบวนการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตฯนั้นขาดความต่อเนื่องของการติดตามผลจากหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากกระบวนการติดตามผลเป็นการทบทวนแผนการทำงานและรวบรวมองค์ความรู้ จะเห็นได้ว่ากรณีที่ตากใบเป็นเสมือนบทนำร่องโดยโครงการเครือข่ายผู้หญิงเพื่อสันติภาพ มีกระบวนการเยียวยาครอบครัวผู้เสียชีวิตรายวันในกระบวนการเยียวยาจิตใจ 3 ขั้นตอน เป็นกระบวนการเยียวยาทั้งหมด 5 ครั้ง ตั้งแต่การจัดการมิติทางอารมณ์ เนื่องจากอยู่ในสภาพทุกข์ อารมณ์ลบของคนที่ตกเป็นเหยื่อจะมีความแปรปรวนค่อยข้างสูง เหตุผลจะไม่ทำงาน กระบวนการที่ 2 เข้าสู่มิติทางทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ กระบวนการที่ 3 ค้นหาวิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้การป้องกันตนเองด้วยสันติวิธี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความคิด ทัศนะคติในการมองความขัดแย้งและการสูญเสียใหม่ ปรับทัศนคติให้สามารถเผชิญอยู่กับความเป็นจริง สถานะและภาระที่หญิงหม้ายนั้นจะต้องแบกรับ ประการสุดท้ายมิติทางสังคม โดยสร้างเครือข่ายของหญิงหม้ายให้ได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนการใช้ชีวิตและประสบการณ์ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ได้ระบายอารมณ์ หรือปลดปล่อยความทุกข์ จะกระทำได้ต่อเมื่อเกิดความรู้สึกว่าผู้ที่รับฟังอยู่มีความเป็นมิตรและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถอดบทเรียนและสะท้อนคิด พบว่า ทางเลือกและความเป็นไปได้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ต้องผลักดันให้เกิดมี 3 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1. การดูแลมิติด้านจิตใจ 2. การดูแลมิติด้านเศรษฐกิจ และ 3. การสนับสนุนให้เกิดความยุติธรรมและเสมอภาค อีกทั้งควรให้ความรู้ข้อมูลด้านสิทธิทางกฎหมายให้แก่หญิงหม้ายและคอยประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และลงพื้นที่พูดคุยเพื่อให้กำลังใจ ไต่ถาม สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพแก่ผู้หญิงหม้ายในพื้นที่ แนวทางการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตที่ควรจะส่งเสริมจากแผนพัฒนาต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นได้แก่ 1. การส่งเสริมการศึกษาและทักษะทางอาชีพให้แก่หญิงหม้าย 2. การสนับสนุนด้านสุขภาพและสวัสดิการ 3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของหญิงหม้าย และ 4. การสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจและการเข้าถึงงานที่มีรายได้สูงตามศักยภาพและทักษะที่จำเป็นสำหรับหญิงหม้าย จะเห็นได้ว่าตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ที่กำหนดในแต่ละจังหวัดของประเทศไม่สามารถระบุได้ชัดเจนถึงกลุ่มหญิงหม้ายเหล่านี้ มีเพียงความเข้มแข็งด้านครอบครัว อัตราการหย่าร้าง ไม่ได้ระบุถึงการสูญเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัด อีกทั้งยังนำผลประเมินของจังหวัดสงขลาไปรวมเป็นพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันไม่ควรนำมารวมเปรียบเทียบในผลประเมินตัวชี้วัด

องค์ความรู้ใหม่

ทางเลือกและความเป็นไปได้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ต้องผลักดันให้เกิดมี 3 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1. การดูแลมิติด้านจิตใจ 2. การดูแลมิติด้านเศรษฐกิจ และ 3. การสนับสนุนให้เกิดความยุติธรรมและเสมอภาค อีกทั้งควรให้ความรู้ข้อมูลด้านสิทธิทางกฎหมายให้แก่หญิงหม้ายและคอยประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ และลงพื้นที่พูดคุยเพื่อให้กำลังใจ และสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพแก่ผู้หญิงหม้ายในพื้นที่ แนวทางการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตที่ควรจะส่งเสริมจากแผนพัฒนาต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นได้แก่ 1. การส่งเสริมการศึกษาและทักษะทางอาชีพให้แก่หญิงหม้าย 2. การสนับสนุนด้านสุขภาพและสวัสดิการ 3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของหญิงหม้าย และ 4. การสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจและการเข้าถึงงานที่มีรายได้ตามศักยภาพและทักษะของหญิงหม้าย จากการสังเคราะห์บทเรียนจากนโยบายต่าง ๆ และแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ สามารถนำมาสร้างโมเดลองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงหม้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี (พ.ศ. 2566 - 2570).* สืบค้น 18 เมษายน 2567, จาก https://www.dwf.go.th//storage/77023/93dc2ab2-5689-4c34-afb5-5becc2422d6c-document-5950.pdf

ซาราห์ บินเย๊าะ. (2564). การศึกษา *รูปแบบการปรับตัวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความมั่นคงของสตรีหม้ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้* สืบค้น 12 เมษายน 2567, จากhttps://www.msociety.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220110154321.

มนวัธน์ พรหมรัตน์ และคณะ. (2558). การเป็น “หญิงหม้าย” กับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมและ โครงสร้างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,* 3(2): 93 - 119.

สมจิตต์ สุพรรณทัสน์ และนิภา มนุญปิจุ (2525). *ประชากรกับคุณภาพชีวิต.* สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://hdl.handle.net/20.500.14594/57429.

สำนักข่าวพลเมือง. (2564). *17 ปีความรุนแรงชายแดนใต้ของหญิงม่าย เด็กกำพร้า กับโควิดเร่งความรุนแรงในครอบครัว*. สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://thecitizen.plus/node/50781.

สำนักข่าวอิสรา. (2565). *ลงทะเบียนหญิงหม้ายมุสลิมะห์ปัตตานีพุ่งกว่าครึ่งพัน เด็กกำพร้า 3 จังหวัดกว่า 2 หมื่น.* สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/108482-singlemomsouth.html

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). *รายงานความมั่นคงของมนุษย์ประเทศไทย* สืบค้น 26 กุมภาพันธ์ 2567, จาก 5fa3aba42c965.pdf.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *โครงการ: สำรวจอนามัยการเจริญพันธุ์ ปี 2552.* สืบค้น 2 เมษายน 2567, จากhttps://statstd.nso.go.th/definition/projectdetail.aspx?periodId=92&defprodefId=1215

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย.* สืบค้น 26 กุมภาพันธ์ 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11972.

ฮามีดะห์ฮาสัน โต๊ะมะ และคณะ. (2566). บทบาทของสตรีมุสลิมหม้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการปรับตัวตามอิสลามวิถี กรณีศึกษา: สตรีมุสลิมหม้ายในอำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา. *วารสารอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,* 14(1) : 87-117

Philip, H. C. & Manzoor, A. (1974). *Attacking Rural Poverty: How Nonformal Education Can Help.* A World Bank Research Publication.

Wichaidit, S. (2018). *Self-healing Process and Nurses' Enhancement Perceived by Thai Buddhist Widows from Unrest Situations, Southernmost Region of Thailand* (Thesis Ph.D., Nursing International program) Songkhla: Songkhla University.

ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์*

CONFLICT PROBLEMS IN ORGANIZATIONS ARISING FROM COMMUNICATION IN THE ERA OF ONLINE SOCIETY

จิรัชญา ต่างใจ, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
Jiratchaya Tangjai, Kampanart Wongwatthanaphong
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: kwanspm18@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์ ในปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างมากของสื่อออนไลน์ เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างมากมาย แม้กระทั่งสังคมการทำงานในองค์กร ที่บุคลากรในองค์กรมีการใช้การสื่อสารบนพื้นที่ออนไลน์ในการรับส่งข้อมูล แชร์ข้อมูล ใช้เพื่อความบันเทิง เพื่อผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยจากงาน การที่บุคลากรในองค์กร เข้าไปใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ ในการโพสต์ข้อความ หรือรูปภาพ แสดงความคิดเห็น แต่ความคิดเห็นเหล่านั้น เข้าไปกระทบกับความรู้สึกและความสัมพันธ์ของบุคคลอื่นที่ถูกพาดพิงซึ่งอยู่ในองค์กรเดียวกัน ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในองค์กร การแสดงความคิดเห็นเกิดเป็นความขัดแย้ง ฉะนั้นผู้ใช้งานจึงต้องมีสิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ 1. รู้เท่าทันสื่อในโลกออนไลน์ 2. เข้าใจความแตกต่างของบุคคล พื้นฐานครอบครัวของแต่ละคน 3. ใช้การสื่อสารออนไลน์เท่าที่จำเป็น และคำนึงถึงความเป็นจริงอย่างเหมาะสม 4. ระมัดระวังในการสื่อสาร หรือข้อมูลที่เผยแพร่ออกไป 5. บุคลากรในองค์กรควรมีจริยธรรม และมารยาทโดยเฉพาะเมื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดความขัดแย้งในองค์กร และเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร เพื่อการพัฒนาองค์กรให้เจริญขึ้น

คำสำคัญ: ปัญหาความขัดแย้ง; องค์กร; การสื่อสาร; สังคมออนไลน์

Abstracts

This academic article aimed to investigate the problems of conflict in organizations arising from communication in the online society era. Nowadays,

*Received September 18, 2023; Revised November 11, 2023; Accepted November 11, 2023

there is a great development of social media online platforms. It has strongly influenced the lives of people in society, even in working societies and organizations where personnel use online communication for information transmission and sharing, as well as for entertainment and relaxation. An organization's personnel can typically use social media platforms to post photos and share their viewpoints and feelings or any information with others. However, what they express or share on social media might negatively affect the feelings of some colleagues involved or referred to on social media. This could cause conflicts within the organization. Therefore, social media users should consider the following: 1. Be aware of social media online. 2. Understand individual differences and each family background 3. Use online communication sparingly and take account of the reality appropriately. 4. To be cautious about what is conveyed online 5. The personnel in the organization should have manners and ethics, especially when using social media, to reduce conflicts in the organization and, thus, to create greater relationships between colleagues and generate organization development.
Keywords: Conflict Problems; Organizations; Communication; Online Society

บทนำ

มนุษย์ต้องการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินชีวิต และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน ด้านครอบครัว ด้านสังคมและการเมือง มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา การสื่อสารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ (พงศธร นวนศรี, 2566)

มนุษย์มีการปรับปรุงและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการในการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างกัน เพื่อความสะดวกและมีการประยุกต์ใช้กับการทำงานในองค์กรได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้า การพัฒนาการทางด้านสังคม จึงดำเนินไปพร้อมกับพัฒนาการทางการสื่อสาร ซึ่งเรียกว่า การสื่อสารในยุคดิจิทัล เป็นยุคที่ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เข้ามามีบทบาทสำคัญในวงกว้างต่อระบบการสื่อสาร เพราะสามารถตอบสนองความต้องการในการติดต่อสื่อสารข้อมูลระหว่างกันได้สะดวก ไม่ว่าจะเป็นการโอนย้ายข้อมูล การสืบค้นและเรียกดูข่าว ผ่านระบบเว็บ การพูดคุยและส่งข้อความถึงกัน และมีการตอบโต้กันทันที ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยไม่ต้องเห็นหน้ากันก็ได้ ก่อให้เกิดสังคมที่เรียกว่า “สังคมออนไลน์” ขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ

อรรถพร ถาน้อย (2566) กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Social media หรือ Social Network) เข้ามามีบทบาทสำคัญในวงกว้างต่อระบบการสื่อสาร อาทิเช่น Facebook, Line, Twitter, Google+, Instagram, YouTube และอื่นๆ ทำให้เราสามารถเชื่อมต่อความสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และอุปกรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสธนนท์ เอกโภควัฒน์ (2566) กล่าวว่า การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ มีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการสร้างและการเผยแพร่ข้อมูล การสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีผลต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้คนในสังคมสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านสมาร์ทโฟน กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคน การสื่อสารในสังคมออนไลน์ มีทั้งด้านบวกและด้านลบ มีการสร้างตัวตนบนสื่อออนไลน์ ทั้งแบบตัวตนที่เป็นจริง และตัวตนที่ไม่เป็นจริงในโลกของสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์ จึงเป็นช่องทางการสื่อสารอีกช่องทางหนึ่งที่ในองค์กรจะนำมาใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างบุคลากรในองค์กรได้ เช่น การประสานงานของบุคลากรในกลุ่มงานต่าง ๆ ในองค์กร สามารถนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานระหว่างภายในองค์กร และภายนอกองค์กร มีการนำช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคลากรกับบุคลากร และบุคลากรกับผู้บริหาร หรือ ผู้บังคับบัญชา ใช้ในงานสื่อประชาสัมพันธ์แทนรูปแบบเดิม เพื่อให้ข้อมูลและคำปรึกษา การนำเสนอข้อมูล และเผยแพร่ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลของบุคลากรในองค์กรมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มบุคลากรรุ่นใหม่ ทำให้การติดต่อสื่อสารกับบุคลากรทำได้โดยตรง และใกล้ชิดมากขึ้น องค์กรที่มีบุคลากรทำงานอยู่ร่วมกันจำนวนมาก มีการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างกันอยู่ตลอดเวลา บุคลากรจึงจำเป็นต้องศึกษากฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรที่บุคลากรต้องตระหนัก และพึงปฏิบัติตาม ในสังคมออนไลน์ก็ไม่ต่างจากสังคมของโลกความเป็นจริง ที่มีทั้งคนดี คนไม่ดี มีข่าวลับ ข่าวลวง มีสิ่งยั่วยุ มอมเมา อีกทั้งการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารเป็นไปในวงกว้างอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวสารในด้านลบ อีกทั้งการสนทนาตอบโต้กันของบุคลากรในสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรขึ้นได้

การสื่อสารในองค์กร คือ การแบ่งปันข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดและทัศนคติในองค์กร ระหว่างบุคลากรทุกระดับ โดยใช้เทคโนโลยีสื่อสาร หรือ สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกัน ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงมีความสำคัญต่อการบริหาร เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์อันดี หรือในทางตรงกันข้าม นอกจากจะทำให้เกิดการประสานงานสร้างความร่วมมือแล้ว ยังสร้างความแตกแยกของบุคลากรหรือองค์กร ทำให้เกิดความล้มเหลวในการทำงาน ไม่มีประสิทธิภาพ และบุคลากรไม่มีขวัญกำลังใจในการ

ทำงาน สร้างความท้อแท้ ไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า องค์กรควรให้ความสำคัญของการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์ ในการวางกรอบแนวทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ให้กับบุคลากรในองค์กรถือปฏิบัติ เพื่อให้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ทำให้องค์กรมีความมั่นคงปลอดภัย รวมทั้งเพื่อภาพลักษณ์ขององค์กรจากคนภายนอก บุคลากรจึงควรมีความระมัดระวัง พิจารณาอย่างรอบคอบ และใช้วิจารณญาณอย่างยิ่งในการทำกิจกรรมต่าง ๆ บนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อลดความขัดแย้งในองค์กร

ความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกคน เป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติเพราะมนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งด้านความคิด ความเห็น ความต้องการ เป้าหมาย ความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยม รวมทั้งการสื่อสารที่แตกต่างกัน ความเข้าใจ ความรับรู้ในการสื่อสารของแต่ละบุคคล การตีความหมายจากการสื่อสาร ที่เกิดจากความรู้สึก ความแตกต่างเหล่านี้ จะก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในองค์กร นักวิชาการได้ให้คำนิยามของความขัดแย้งไว้หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา สุธีธร (2560) ที่กล่าวถึงคำนิยามของ Folger, Poole, & Stutman ได้กล่าวว่า ความขัดแย้ง “หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนสองฝ่ายซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาโดยแต่ละฝ่ายรับรู้ถึงความไม่ลงรอยหรือความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างกัน และมีการขัดขวาง หรือแทรกแซงจากอีกฝ่าย อันเป็นผลของความไม่ลงรอยนั้นเท่าที่เป็นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไร ส้มเกลี้ยง และคณะ (2563) ที่กล่าวถึงคำนิยามของ Robbins and Judge (2013) ได้กล่าวว่า ความขัดแย้ง คือ กระบวนการที่เริ่มต้นขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลฝ่ายหนึ่งที่รับรู้ว่าอีกฝ่ายหนึ่งสร้างผลกระทบในทางลบหรือสร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายตนจนก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันขึ้นมา จากการที่บุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป มีความคิดความเห็นไม่ลงรอยกัน หรืออาจเกิดจากความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ผลประโยชน์ หรือการรับรู้การสื่อสารที่ต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจในการรับสารที่ไม่ตรงกัน เกิดความเข้าใจผิด ไม่พอใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งไม่ลงรอยกันขึ้น

สรุปได้ว่าความขัดแย้ง (Conflict) คือ การที่บุคคล 2 คน หรือตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความไม่พอใจกัน เกิดความขัดแย้งและต่อสู้กัน โดยมีเป้าหมายเพื่อปกป้อง เพื่อผลประโยชน์ และเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเองทำให้เกิดการปะทะ การต่อต้านของอีกฝ่ายหนึ่งหรือกลุ่มตรงข้าม ความขัดแย้งยังเกิดจากพฤติกรรมของบุคคล นิสัย พื้นฐานครอบครัว สังคมสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ความอิจฉาริษยากัน การชิงดีชิงเด่นที่มักจะเกิดขึ้นในองค์กร ต่างฝ่ายต่างแย่งชิง หรือขัดขวางเป้าหมาย หรืองานระหว่างกัน นอกจากนี้ความขัดแย้งยังเกิดจากการ

สื่อสารทั้งที่ตั้งใจ และไม่ตั้งใจก็ตามการสื่อสารที่ผิดพลาดทำให้อีกฝ่ายเกิดความไม่พอใจ คับข้องใจ ส่งผลให้เกิดการทะเลาะ การวิวาท การถกเถียงและการมุ่งทำร้ายกัน

ความขัดแย้งในองค์กร

จากความหมายของความขัดแย้ง ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรขึ้น สาเหตุของความขัดแย้งภายในองค์กร (Intra-organization Conflict) เกิดจากการที่บุคคลจำนวนมากต้องมาอยู่ร่วมกันแต่ละคนมีความคิดเห็นและเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ Monataraphadung (2016) กล่าวว่า ความขัดแย้งภายในองค์กรแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ความขัดแย้งต่างระดับ เป็นความขัดแย้งในแนวดิ่ง (Vertical Conflict) ซึ่งเกิดขึ้นกับคนที่ต่างระดับการบังคับบัญชาระหว่างบุคคลในองค์กร โดยผู้บังคับบัญชาอาจมีความคิดหรือนโยบายที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจ จนทำให้เกิดความแย้งระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ความขัดแย้งระดับเดียวกัน จัดเป็นความขัดแย้งในแนวนอน (Horizontal Conflict) และเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากบุคคลในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา คือ การไม่ประสานงานกัน

3. ความขัดแย้งในบทบาท เป็นความขัดแย้งในแนวทแยง (Diagonal Conflict) ซึ่งเป็นความขัดแย้งของบุคคลข้ามสายงานและข้ามระดับ เกิดจากการที่ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่งไม่แสดงบทบาทตามหน้าที่ที่กำหนดไว้หรือมีการก้าวก่ายการปฏิบัติงานเกิดขึ้น

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความขัดแย้งในองค์กรก็คือ การสื่อสารที่บกพร่องและข้อมูลที่ผิดพลาด (Communication Failure and Misperception of Information) ถึงแม้ว่าองค์กรจะมีการให้ข้อมูลในการทำงานแก่พนักงานทุกฝ่ายงานแล้ว แต่ข้อมูลที่พนักงานแต่ละฝ่ายงานได้รับอาจไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหน้าที่ที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย การที่พนักงานหรือฝ่ายงานได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอหรือขาดความเข้าใจในข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างฝ่ายงานได้ (อุไร ส้มเกลี้ยง และคณะ, 2562)

ความขัดแย้งในองค์กรจากการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ (online conflict) ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดจากการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ หรือสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เช่น อีเมล เฟซบุ๊ก ไลน์ หรือ ทวิตเตอร์ ฯลฯ แม้ว่าการสื่อสารผ่านสื่อดังกล่าวนั้นจะมีข้อดีคือ เป็นการสื่อสารสองทางสามารถสื่อสารตอบกลับไปมาระหว่างกันได้ทันที ไม่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่และเวลา ด้วยการสื่อสารออนไลน์นี้ ไม่ใช่เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า จึงไม่สามารถแปลความหมายและรับรู้อวัจนภาษาที่สื่อสารผ่านสีหน้า

ท่าทาง น้ำเสียง ของแต่ละฝ่ายได้ แม้จะมีการพยายามสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนการแสดงความรู้สึกแล้วก็ตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2557) กล่าวว่า ในปัจจุบันบุคคลใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้เอง ในการพิจารณาเลือกข้อมูลข่าวสารทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อาจนำไปสู่ความคิดสุดโต่ง ความแตกแยกและขัดแย้งทางความคิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะการใช้งานสื่อใหม่ และเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างอิสรเสรีเสมือนเป็นพื้นที่ส่วนตัว ทั้งที่จริงๆ แล้วแฝงด้วยนัยต่อเครือข่ายสาธารณะ

ด้วยเหตุนี้การที่พนักงานในองค์กรได้รับรู้ข่าวสารผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสื่อสังคมจะบ่มเพาะและสะท้อนทัศนคติ นิสัย พฤติกรรมและความแตกต่างทางความคิดของแต่ละบุคคล การใช้ “ประทุษวาจา” (Hate Speech) หรือคำพูดที่เป็นการข่มขู่ คุกคาม สบประมาท หรือยั่วยุให้เกิดความเกลียดชัง การเลือกปฏิบัติ หรือความรุนแรง ทำให้บุคคลในองค์กรเกิดอคติต่อกัน “ความอคติ” นี้เอง ทำให้เกิดความขัดแย้ง การไม่ให้ความร่วมมือกันในการทำงาน การสกัดกั้นการกระทำของอีกฝ่ายเพื่อไม่ให้เขาบรรลุเป้าหมายของเขา ความขัดแย้งของบุคคลในองค์กรที่มีค่านิยม ความสนใจ แนวความคิด วิธีการ เป้าหมาย ต้องมาติดต่อกันทำงานด้วยกัน หรืออยู่ร่วมกันในองค์กรเดียวกัน จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์เกิดผลกระทบต่อองค์กรและบุคคลภายในองค์กร

สรุปได้ว่า ความขัดแย้งในองค์กร เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และส่งผลกระทบต่อองค์กรจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับความขัดแย้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานในองค์กรเอง ซึ่งอาจเกิดจากความไม่พอใจในความคิดและนโยบายของผู้บังคับบัญชา การสื่อสาร สั่งการจากผู้บังคับบัญชาที่ไม่ชัดเจนทำให้การทำงานผิดพลาด ความลำเอียง และความอคติ การสั่งการที่ไม่คำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน บุคลากรมีการก้าวก่ายหน้าที่การปฏิบัติงานกัน ความอิจฉาริษยา การแย่งชิงผลงาน รวมทั้งการสื่อสารที่ผิดพลาดระหว่างผู้บังคับบัญชา และระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกันทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ การนินทาใส่ร้ายกัน ทำให้เกิดความไม่พอใจ เกิดการเกลียดชัง ไม่ให้ความร่วมมือในการติดต่อประสานงาน แตกความสามัคคี ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานและภาพลักษณ์ขององค์กร

แนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

เมื่อองค์กรไม่อาจหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ ผู้บริหารต้องเข้าใจธรรมชาติของความขัดแย้ง มองความขัดแย้งว่าเป็นเรื่องที่ช่วยกระตุ้นความคิด ก่อให้เกิดความสร้างสรรค์ในการทำงาน แก้ไขปัญหาด้วยการเปิดใจให้กว้าง สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม เพื่อให้

บุคลากรในองค์กรสามารถสร้างสรรค์งานให้บรรลุเป้าหมาย องค์กรจำเป็นต้องหากระบวนการวิธีการบริหารความขัดแย้งของพนักงานในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล องค์กรควรนำรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้ง ทั้ง 3 วิธี ซึ่งเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพและนิยมใช้มากที่สุด คือ 1. วิธีประนีประนอม เป็นการใช้ทางสายกลางในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 2. ร่วมมือแก้ปัญหาเป็นการผสมผสานความคิดเห็นที่ดีของทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน เพื่อจะได้หาวิธีที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และ 3. วิธีสุนทรีสนทนา ซึ่งเป็นการสนทนาที่ต้องอาศัยศิลปะแห่งการฟังควบคู่กับการเปิดใจกว้างอย่างแท้จริง เป็นเรื่องของการเปิดใจยอมรับฟังและ การร่วมแสดงความคิดเห็นโดยมุ่งไปที่การแก้ไขปัญหาและการเสนอแนะ ไม่ได้เน้นที่ตัวบุคคลหรือค้นหาผู้กระทำผิดพร้อมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน องค์กรจะเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดบรรยากาศในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และรู้สึกปลอดภัยในการให้ข้อมูล ซึ่งเมื่อเกิดความรู้สึกแบบนี้แล้วความขัดแย้งก็จะหมดไปในที่สุด (อุไร ส้มเกลี้ยง และคณะ, 2563)

สรุปแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารองค์กรต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของพนักงานในองค์กร โดยการใช้หลักคุณธรรม และจริยธรรม การประนีประนอม การเปิดใจรับฟัง ไม่ใช้ความอคติส่วนตัว ความยุติธรรม ใช้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของพนักงานที่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน การสื่อสารที่ผิดพลาด ได้มีโอกาสปรับความเข้าใจกันเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาไม่ให้รุนแรงมากขึ้น โดยผู้บริหารองค์กรเป็นตัวกลางและชี้นำให้เห็นถึงเป้าหมายที่มีอยู่ร่วมกันมีความสำคัญเป็นอันดับแรก

การสื่อสาร

เมื่อยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการสื่อสาร การสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์กำลังเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงรูปแบบของการสื่อสาร และวิธีการในการสื่อสาร ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้เกิดการหลอมรวมของกระบวนการสื่อสาร โลกของออนไลน์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ไปแล้ว ดังนั้น การสื่อสาร จึงเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นออนไลน์เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกันการสื่อสารในยุคดิจิทัล ผู้ใช้สื่อไม่ว่าจะอยู่ในฐานะผู้ส่งสาร หรือ ผู้รับสารอาจจะเป็นคนๆ เดียวกันก็ได้ การสื่อสารในยุคที่มีความรวดเร็วผู้ทำการสื่อสารมิใช่เพียงการเผยแพร่ความรู้เท่านั้น แต่ต้องมีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ข้อมูลที่ถูกต้อง เคารพกติกา มีมารยาท มีจริยธรรมในการใช้สื่อ การสื่อสารถือเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์การรู้จักใช้สื่อ ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมน่าจะ ส่งผลให้เกิดพลังของการสื่อสารที่จะเป็นประโยชน์สร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม แต่ถ้าการมีเทคโนโลยีเข้ามา แต่ใช้อย่างไม่ถูกต้องหน้าจอคอมพิวเตอร์ หน้าจอโทรศัพท์มือถือที่ทุกคนใช้เวลาอยู่กับสิ่งเหล่านี้ เป็นเวลานานในแต่ละวัน คงเป็นสิ่ง

ที่เปล่าประโยชน์ หรือในทางกลับกัน การมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้การสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้น แต่ผู้คนใช้อย่างไม่มีจริยธรรม เทคโนโลยีก็อาจจะเป็นอาวุธร้ายที่เข้ามาทำลายสังคมให้แย่ลง ดังนั้น ยิ่งมีความรวดเร็วในการสื่อสารมากเท่าใด สิ่งที่ต้องยึดถือมากขึ้นด้วยก็คือจริยธรรมในการใช้สื่อ เพื่อให้การสื่อสารของคนในสังคมเกิดการสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์มากที่สุด (วราพร ดำจับ, 2560)

ปัจจุบันมนุษย์มีการพัฒนาการสื่อสาร เป็นการสื่อสารโดยใช้สื่อออนไลน์หลายรูปแบบ เช่น เฟสบุ๊ค (Facebook) ยูทูป (You Tube) อินสตาแกรม (Instar gram) อีเมล (E-mail) ข้อความ (Messenger) ข้อความเสียง ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ การใช้การสื่อสารผ่านช่องทางไลน์ (Application Line) ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสอง คือ เป็นผู้รับสาร และผู้ส่งสาร ทั้งยังเป็นผู้เสพข่าวสารต่างๆ ได้อย่างไม่จำกัดสถานที่ และเวลาไม่ว่าจะเป็นข่าวสารที่มีแหล่งที่มาชัดเจน หรือข่าวสารที่สร้างขึ้นมาโดยไม่มีข้อเท็จจริงด้วยก็ได้ การสื่อสารมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดความเห็น รวมทั้งความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่ม การใช้การสื่อสารออนไลน์ในการสื่อความหมาย จากตัวอักษรถ่ายทอดความรู้สึก ทัศนคติ พฤติกรรมต่างๆ ออกมาผ่านสื่อ โดยอาจจะใช้สัญลักษณ์ในแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ ที่มีให้ เช่น สติ๊กเกอร์ แสดงอารมณ์ต่างๆ ของผู้ส่งสาร แต่ถึงกระนั้น ผู้รับสารก็ไม่อาจทราบได้ว่าแท้จริงแล้วผู้ส่งสารมีความรู้สึกที่แท้จริงซ่อนไว้หรือเปล่า เพราะไม่ได้เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า ที่ผู้รับสารจะเห็นพฤติกรรมและอารมณ์ของผู้ส่งสารในขณะนั้นได้ การสื่อสารจึงมีความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันของบุคคลมาก โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันขององค์กร ที่ต้องมีการสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เพราะการสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อ ประสานงาน เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา ขณะเดียวกันการสื่อสารก็ทำให้เกิดความขัดแย้งได้ หากไม่เข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสาร ที่ขาดการแสดงอารมณ์ความรู้สึก และการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์นั้นอาจจะได้รับข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ทำให้เกิดความขัดแย้ง เกิดปัญหา ทำให้องค์กรไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิระ ศรีโยธิน (2560) กล่าวว่า 0Riel ผู้เชี่ยวชาญการสื่อสารองค์กรระดับโลก ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของ “การสื่อสารองค์กร” ไว้ 2 หน้าที่ คือ เป็น “หน้าต่าง (Widow)” หมายถึง การสื่อสารองค์กร (Corporate Communication) ทำหน้าที่สื่อสารนโยบายและเป้าหมายขององค์กรไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น เป็น “กระจก (Mirror)” หมายถึง การสื่อสารองค์กร (Corporate Communication) ทำหน้าที่ตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารว่าเป็นไปตามที่คาดหมายไว้หรือไม่ การสื่อสารองค์กร จึงหมายถึง การสื่อสาร

นโยบายและเป้าหมายขององค์กรไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น ตลอดจนถึงการตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารนั้น ว่าเป็นไปตามที่คาดหมายไว้หรือไม่ นอกจากนี้การสื่อสารภายในองค์กร (Organizational Communication) มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลภายในองค์กร พบว่า การสื่อสารภายในองค์กร มีบทบาทหน้าที่ 4 ประการต่อกลุ่มพนักงานในองค์กร ได้แก่

บทบาทในการควบคุมเพื่อให้พนักงานทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (To regulate)

บทบาทในการจูงใจเพื่อให้พนักงานปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (To persuade)

บทบาทในการแจ้งข่าวสารขององค์กรเพื่อให้พนักงานทั้งหมดทราบ (To inform)

บทบาทในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของพนักงานภายในองค์กร (To integrate)

จากการศึกษาของ Mckenna (2000) พบว่าการนำเอาระบบเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ (Information and Communication Technology (ICT)) มาปรับในการสื่อสารภายในองค์กร เช่น E-mailing, Home banking, Video conferencing on PCs, Voicemail, Text messaging, และการเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลของพนักงานเข้าด้วยกัน ช่วยสนับสนุนให้การสื่อสารภายในองค์กรมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องมาถึงประสิทธิภาพในการสื่อสารองค์กรในภาครวมด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมในการสื่อสารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีของพนักงาน ได้แก่ การสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน, การมีอารมณ์ขันของผู้บริหาร, การที่ผู้บริหารแสดงความห่วงใยในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวของพนักงาน

ฉะนั้นในยุคปัจจุบันการสื่อสารในองค์กรที่ใช้การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ มีความเป็นสาธารณะมากขึ้น การสื่อสารสามารถส่งผลให้องค์กรมีชื่อเสียง ได้รับความร่วมมือ เชื่อถือ ศรัทธา และประสบความสำเร็จในการดำเนินงานได้ เพราะการที่บุคคลในองค์กรจะมีความร่วมมือกัน มีความสามัคคีปรองดอง มีความเข้าใจและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันนั้น ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ หากการสื่อสารทำให้มีประเด็นปัญหาเกิดข้อขัดแย้งกันขึ้นในองค์กรแล้วจะสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงและภาพลักษณ์ขององค์กร ทำให้องค์กรยากที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินงานใด ๆ ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์วิไล วงสิทธิ์ และพรทิพย์ สัมปัตตะวนิช (2563) กล่าวว่า ดร.มัทนาวรณิกา นาควัชระ ที่ปรึกษาด้านการสื่อสารเพื่อการจัดการประเด็นและภาวะวิกฤตในองค์กรระดับนานาชาติ ได้กล่าวไว้ว่า “ประเด็นเด็ด ประเด็นโดน ประเด็นร้อน ในยุคดิจิทัลจะสร้าง หรือทำลายองค์กรขึ้นอยู่กับการบริหารการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ”

ดังนั้นปัญหาความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร ต้องได้รับการดำเนินการแก้ไขให้เป็นระบบ โดยใช้รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสม

มนุษย์มาจากพื้นฐานต่างกัน เช่น ความแตกต่างทางด้านครอบครัว พฤติกรรมการใช้ชีวิตมาจากพื้นฐานครอบครัวที่ไม่เหมือนกัน แล้วต้องมาอยู่รวมกันทำงานร่วมกันในองค์กร ต้องมีการติดต่อสื่อสารเพื่อประสานงานต่าง ๆ ร่วมกัน มีการแสดงออกทั้งทางวาจา กิริยาท่าทาง และด้วยปัจจุบันการสื่อสารออนไลน์เป็นที่นิยมกัน บุคลากรในองค์กรต่างมีการรวมกลุ่มกันในโลกออนไลน์ เช่น สร้างกลุ่มไลน์กันขึ้น สร้างพรรคพวกนินทาอีกฝ่ายที่ตนไม่ชอบ ใส่ร้ายป้ายสีกันในกลุ่มไลน์ของตนเอง พิมพ์ข้อความวาทกรรมต่าง ๆ ที่ถูกบันทึกในกลุ่มไลน์นั้น หลุดออกมาสู่สาธารณะสู่บุคคลอื่นในองค์กรที่ถูกกล่าวถึงสร้างความเกลียดชังเกิดขึ้น การสร้างวาทกรรมต่าง ๆ บนพื้นที่ในโลกออนไลน์ เช่น การพิมพ์ข้อความลงในเฟสบุ๊ค การลงรูปภาพ หรือข้อความคำคม ที่เสียดสีอีกฝ่าย การสื่อสารบนสังคมออนไลน์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างความขัดแย้งในองค์กรขึ้น

ดังนั้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะการสื่อสารในองค์กรเพราะไม่ว่าผู้บริหาร หรือพนักงานในองค์กรที่ต้องมีการสื่อสารกันตลอด ไม่ว่าจะเป็นการมอบหมายงาน ประสานงาน การวางแผน การควบคุม การวัดผลประเมินผล ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยทักษะในการสื่อสารทั้งสิ้น ทักษะการสื่อสารจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการที่จะสื่อสารออกไปให้ผู้รับสารได้เข้าใจเหมือนกับที่ผู้ส่งสารเข้าใจ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ (Application Line) เฟสบุ๊ค (Facebook) อีเมล (E-mail) ข้อความ (Messenger) ข้อความเสียง ยูทูป (You Tube) อินสตาแกรม (Instar gram) สามารถเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ประหยัดค่าใช้จ่าย และยังสร้างสัมพันธ์อันดีในการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร แต่ถ้าการสื่อสารนั้นขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดทักษะในการสื่อสารที่ดี ใช้พื้นที่การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ในการใส่ร้ายป้ายสี นินทากัน สร้างวาทกรรมต่าง ๆ บนพื้นที่ออนไลน์ การสื่อสารออนไลน์นั้นก็จะสร้างความเกลียดชัง ความไม่พอใจกันของเพื่อนร่วมงาน เกิดความขัดแย้งในองค์กรขึ้นได้

สังคมออนไลน์

ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารบนสังคมออนไลน์ มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบออนไลน์ต่าง ๆ เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสังคม อีกทั้งในยุคดิจิทัล เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบันทำให้เกิดพฤติกรรมในการสื่อสารของผู้ใช้งาน

และการรวมกลุ่มคนเพื่อให้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์กัน ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไร้ขีดจำกัด เป็นโลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน ไม่จำกัดสถานที่ และเวลา ทำให้ข้อมูลข่าวสารเกิดการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว มีการใช้พื้นที่ในโลกออนไลน์ในการสร้างตัวตน สร้างภาพลักษณ์ของตนเอง สร้างให้ตนเองเป็นบุคคลสาธารณะ สร้างพื้นที่ให้ตนเองได้แสดงตัวตนออกมา ได้แสดงอารมณ์ความรู้สึก ผ่านสังคมออนไลน์ต่าง ๆ สร้างความสำคัญให้กับตนเองเพื่อให้บุคคลอื่นยอมรับ เป็นการบ่งบอกตัวตนจากการพิมพ์ข้อความ การลงรูปภาพ (Facebook) แสดงถึงการดำเนินชีวิตของตนเอง ให้สาธารณชนรับรู้ เป็นการใช้พื้นที่ในการเข้าสังคม นอกจากนี้ สังคมออนไลน์ยังสามารถใช้เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ เช่น การดูหนัง ฟังเพลง (Youtube) สื่อสังคมออนไลน์ จึงมีบทบาทสำคัญมาก โดยเฉพาะสังคมในที่ทำงานหรือในองค์กร ที่หลาย ๆ คนต้องมาอยู่รวมกันจำนวนมาก มีการสร้างพื้นที่ในสังคมออนไลน์ ในการแสดงความคิดเห็น การลงข้อความ รูปภาพ การแชร์ข่าวสาร การสร้างข่าวสารที่มีทั้งความจริง และไม่เป็นความจริง เพื่อให้ผู้ใช้งานในสื่อออนไลน์นั้น (Facebook) เกิดความสนใจ เกิดการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลที่สร้างขึ้น การรวมกลุ่มของเพื่อน ๆ ผู้ร่วมงานในองค์กร การสร้างกลุ่มเฉพาะ (Fan Page) ในหลายหัวข้อ ข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้นทั้งแบบตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจกระทำ ทำให้เพื่อน ๆ ผู้ร่วมงานในองค์กรเกิดความเข้าใจผิด บางคนเกิดความอับอาย บางคนพิมพ์ข้อความเสียดสีกัน การแสดงความคิดเห็นบนสังคมออนไลน์ ข้อความที่ปรากฏต่อผู้คนในสื่อออนไลน์ ผู้คนสามารถวิเคราะห์ได้จากการใช้คำพูด การใช้ภาษา ลักษณะข้อความที่ใช้ตอบโต้ คำพูดที่ใช้สื่อสารกันออกมาเป็นการเสียดสีไม่ได้ใช่สื่อสารกันซึ่งหน้า เช่น การแสดงความคิดเห็นที่ดูถูกเหยียดหยาม กระทบกระเทียบ ล้อเลียน วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น หยาบคาย หรือการไม่ให้เกียรติ การสื่อให้ผู้อื่นรู้ว่ากำลังพูดถึงใคร โดยถึงแม้จะไม่ระบุชื่อแต่ก็ทำให้บุคคลอื่นในองค์กรที่อยู่ในกลุ่มออนไลน์รับรู้ได้ว่าเป็นการพูดถึงบุคคลใดอยู่ ด้วยการแสดงความคิดเห็นที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใดโดยไม่ผ่านกระบวนการคิด แต่ความคิดเห็นนั้นมีอิทธิพลต่อผู้ที่ถูกกล่าวถึง แม้จะไม่ใช่สิ่งที่ตั้งใจให้เกิดขึ้นก็ตาม หรือแม้กระทั่งการพูดคุยกันเฉพาะกลุ่มเพื่อน ๆ ของตนเองที่สร้างกลุ่มกันขึ้น กลุ่มไลน์ (Line) เพื่อการแลกเปลี่ยน หรือพูดเพื่อความบันเทิงก็ตาม เนื้อหาคำพูดเหล่านี้ได้กล่าวถึงบุคคลที่สาม และส่งผลเสียต่อบุคคลนั้นไม่ทางตรงก็ทางอ้อมก็ตาม การเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะในสังคมออนไลน์นี้ แม้จะไม่ได้เกิดจากความตั้งใจตั้งแต่แรกก็ตามแต่ก็สร้างความบาดหมาง และสร้างความเกลียดชัง สร้างความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ส่งผลกระทบกับบุคคลที่ถูกกล่าวถึง โดยเฉพาะสภาพทางจิตใจเพราะเป็นพื้นที่สาธารณะ นำไปสู่ความขัดแย้งในองค์กรขึ้น ส่งผลกระทบกับการทำงานซึ่งต้องมีการติดต่อประสานงาน การร่วมมือกันของบุคคลในองค์กรเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พนักงานในองค์กรทุกคนมีโอกาสได้รับ

การกลั่นแกล้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พนักงานผู้กระทำใช้สิทธิในการใช้งานบนสื่อออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็น ในการพิมพ์ข้อความเสียดสี รูปภาพล้อเลียน สร้างความเสียหายต่อพนักงานผู้ที่ถูกกล่าวถึง เช่น การใช้พื้นที่สาธารณะออนไลน์ในการประจานเพื่อนร่วมงาน ผู้คนอื่นสามารถรับรู้ได้ในวงกว้าง รวมทั้งข้อมูลเหล่านี้เมื่อเข้าสู่ระบบออนไลน์แล้วก็จะคงอยู่ตลอดไป สิ่งที่เกิดขึ้นคือผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำมีผลต่อสภาพจิตใจภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี เจริญวานิช (2560) ได้ให้ความหมายถึงการรังแกกันผ่านพื้นที่บนสังคมออนไลน์ว่า เป็นการรังแกกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งมีการใส่ร้ายป้ายสี การใช้คำพูดที่หยาบคายต่อผู้อื่น หรือ การส่งต่อข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นทำให้เกิดความเสียหายในโลกออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคลิปวิดีโอ การส่งข้อความ การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) โดยเป็นการทำให้ฝ่ายผู้ถูกกระทำได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ มีความรู้สึกไม่ดี การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ถือเป็นความรุนแรงหนึ่งที่เกิดขึ้น โดยจะทราบหรือไม่ทราบผู้กระทำความรุนแรงนั้นก็ได้ ผู้กระทำจึงมีโอกาสสร้างความรุนแรงกับใคร เวลาใด ที่ไหนก็ได้ นอกจากนี้ ผู้กระทำยังสามารถตอกย้ำการกระทำได้อย่างต่อเนื่องผ่านเครือข่ายที่มีในโลกออนไลน์ ทั้งการกลั่นแกล้งด้วยตนเองและการกลั่นแกล้งที่มีผู้ร่วมกระทำด้วย

สรุปได้ว่า สังคมออนไลน์เปรียบเสมือนสังคม ชุมชน ที่ผู้คนเข้าไปสร้างกิจกรรมบนโลกออนไลน์มีการติดต่อสื่อสารถึงกันได้ โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเรียกว่า สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์ แอพพลิเคชั่นต่าง ๆ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่ เวลา บุคคลที่ไม่รู้จักกันก็สามารถทำความรู้จัก พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน โดยการสร้างกลุ่ม สร้างเครือข่าย หาความรู้ สร้างชุมชนที่มีความสนใจเหมือน ๆ กันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อความบันเทิง สื่อสังคมออนไลน์ยังมีประโยชน์กับองค์กร หน่วยงาน ในการสื่อสารเพื่อติดต่อประสานงานกัน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์องค์กร การส่งต่อข้อมูล แชร์ข้อมูลกัน ได้อย่างรวดเร็วประหยัดสถานที่ และเวลา อย่างไรก็ตามความอิสระในการเผยแพร่ ส่งต่อ ข้อมูลข่าวสาร ที่สร้างขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถดัดแปลงแก้ไขเนื้อหาได้ตามความคิด ค่านิยม ความเชื่อของตัวผู้ส่งสารเอง รวมถึงการบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของตนเอง แล้วนำสู่พื้นที่ในสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะโดยขาดการวิเคราะห์ กลั่นกรอง พิจารณาให้รอบคอบ และขาดความรับผิดชอบ ส่งผลกระทบที่ร้ายแรงต่อตนเอง องค์กร และสังคม ฉะนั้นผู้ใช้สื่อออนไลน์ควรคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา โดยการงดเว้นการส่งข้อความ รูปภาพ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการใช้สื่อ ผู้ส่งสารควรวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบก่อนโพส และแชร์ข้อมูลออกสู่พื้นที่สาธารณะในสังคมออนไลน์ ใช้สติในการเสพข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เข้าใจถึงธรรมชาติและสภาพของสังคมออนไลน์

วิเคราะห์ และค้นหาความจริง แหล่งที่มาเชื่อถือได้หรือไม่ วิเคราะห์พฤติกรรม ค่านิยม ความเชื่อของตัวผู้ส่งสาร ระมัดระวังในใช้ถ้อยคำ และภาษา การโต้ตอบวิพากวิจารณ์ การสร้างเนื้อหา หรือ เผยแพร่เนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ ให้ตระหนักถึงผลกระทบต่อบุคคลและสังคม เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ถ้าทุกคนใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีสติ รอบคอบ มีศีลธรรม มีความอดทนอดกลั้น มีมารยาท มีทักษะในการสื่อสารก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ทุกคนสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีในสังคม ทุกคนในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

สรุป

ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์ ผู้บริหารองค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารออนไลน์เพราะในยุคปัจจุบันการติดต่อประสานงานการรับส่งข้อมูลกัน หรือแม้กระทั่งการสั่งการบนเครือข่ายออนไลน์ เช่น ผ่านช่องทางแอพพลิเคชั่น (Line) ทำให้สามารถประหยัดเวลา สถานที่ แม้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาใช้ในการทำงานด้วยแล้ว แต่หากการสื่อสารนั้นไม่ใช่การสื่อสารแบบเผชิญหน้า เป็นการพิมพ์ข้อความสั้น ๆ กระชับ ผู้รับสารอาจจะตีความหมายผิดเพี้ยนได้ เมื่อข้อมูลข่าวสารผิดพลาด ก่อให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาด บกพร่อง สร้างความไม่พอใจให้กับผู้รับสาร จากการที่พนักงานในองค์กรใช้การสื่อสารในโลกออนไลน์ในการทำร้ายกัน กลั่นแกล้งกัน ผลกระทบที่เกิด สร้างความขัดแย้งในองค์กร จากการศึกษาพบว่า องค์กรควรลดความขัดแย้งที่เกิดจากการสื่อสารในสังคมออนไลน์ ดังนี้

1. ผู้บริหารองค์กรตระหนักและให้ความสำคัญกับการสื่อสาร วางกลยุทธ์การสื่อสารที่ดีให้กับองค์กร

2. บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการใช้สื่ออย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ ต้องผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้รอบคอบก่อนรับสาร หรือส่งข้อมูลข่าวสารในสื่อออนไลน์

4. บุคลากรในองค์กรตระหนักถึงความสำคัญในการทำงานด้านการสื่อสารองค์กร เพิ่มทักษะในการสื่อสารในยุคสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย

5. มีการพัฒนาสื่อบุคคลในการปฏิบัติงานควบคู่กับกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุกและกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรับ

6. เน้นการสื่อสารผ่านตัวพนักงานเอง เน้นการใช้สื่อบุคคล และสื่อกิจกรรม รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร

นอกจากนี้ ในการสื่อสารของบุคลากรในองค์กรในยุคสังคมออนไลน์นั้น ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร เพราะว่าบุคลากรที่มีความสามารถ มีทักษะที่ดีในการสื่อสาร มีทัศนคติที่ดีกับองค์กร มักจะนำพาองค์สู่เป้าหมาย บุคลากรไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือผู้ปฏิบัติล้วนเป็นภาพสะท้อนถึงภาพลักษณ์ขององค์กร บุคลากรเปรียบเสมือนเป็นกระบอกเสียงขององค์กรที่สามารถสร้างชื่อเสียงในเชิงบวก หรือเชิงลบก็ได้ ดังนั้นการสื่อสารกันในองค์กรถ้ามีทักษะที่ดีก็จะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีของบุคลากร บุคลากรมีการสื่อสารที่ดี บุคลากรมีความเข้าใจที่ตรงกัน ต่างคนต่างเคารพกฎกติกา มีมารยาท มีจริยธรรมในการใช้สื่อ ปัญหาความขัดแย้งในองค์กรก็ลดลง ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้ามากขึ้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อให้องค์กรลดปัญหาความขัดแย้ง บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ การสื่อสารในยุคสังคมออนไลน์ บุคลากรในองค์กรทุกคนจึงควรตระหนักรู้ ดังนี้ 1. คุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมอันดี มีสติ ในการโพสต์ ภาพ ข้อความ คลิป ต่าง ๆ ต้องไม่ไปกระทบกับความรู้สึก และไม่ทำร้ายใครไม่ว่าจะทางตรง หรือทางอ้อม 2. มารยาททางสังคม ไม่ใช้ถ้อยคำหยาบคาย 3. ใจเขา ใจเรา ให้คิดวิเคราะห์ อย่างรอบคอบ 4) คำนึงถึงระเบียบกฎหมาย ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น 5) มีทักษะในการสื่อสารที่ดี ให้เกียรติกัน มีเมตตาต่อกัน ปัญหาความขัดแย้งจะลดลงและหมดไปในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ฐาศุกร์ จันประเสริฐ. (2556). การศึกษาสมรรถนะที่ต้องการจำเป็นด้านการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์,* 21(1), 1 - 22.

บุษบา สุธีธร. (2560). ความขัดแย้งและการคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างบุคคล. *วารสารนักบริหาร,* 37(1), 54-67.

พงศธร นวนศรี (2566). *ความรู้พื้นฐานเรื่องการสื่อสาร.* สืบค้น 5 สิงหาคม 2566, จาก https://a31979667.wordpress.com

มนัสธนนท์ เอกโภควัฒน์. (2566). *การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2566, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2809

วราพร ดำจับ. (2560). *การสื่อสารในยุคดิจิทัล.* สืบค้น 7 สิงหาคม 2566, จาก https://www.chonburi.spu.ac.th/interdiscip/filepdf/A811497602203.

ศิระ ศรีโยธิน. (2560). การสื่อสารองค์กรเครื่องมือสำคัญของนักการตลาดในยุค Thailand 4.0. *Veridian E-Journal,Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ,* 10(3), 1267 - 1276.

สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 25(4), 639 - 648.

อรรถพร ถาน้อย. (2566). *สื่อสังคมออนไลน์เปลี่ยนโลกและเปลี่ยนชีวิตคน*. สืบค้น 6 สิงหาคม 2566, จาก https://w2.med.cmu.ac.th/suandok-variety

อุไร ส้มเกลี้ยง และคณะ. (2563). การบริหารความขัดแย้งของพนักงานในองค์กรภาครัฐ. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 18(1), 163 - 176.

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2557). *นวัตกรรมสื่อสังคมกับประชาคมอคติ.* สืบค้น 7 สิงหาคม 2566, จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcin/article/view/42273

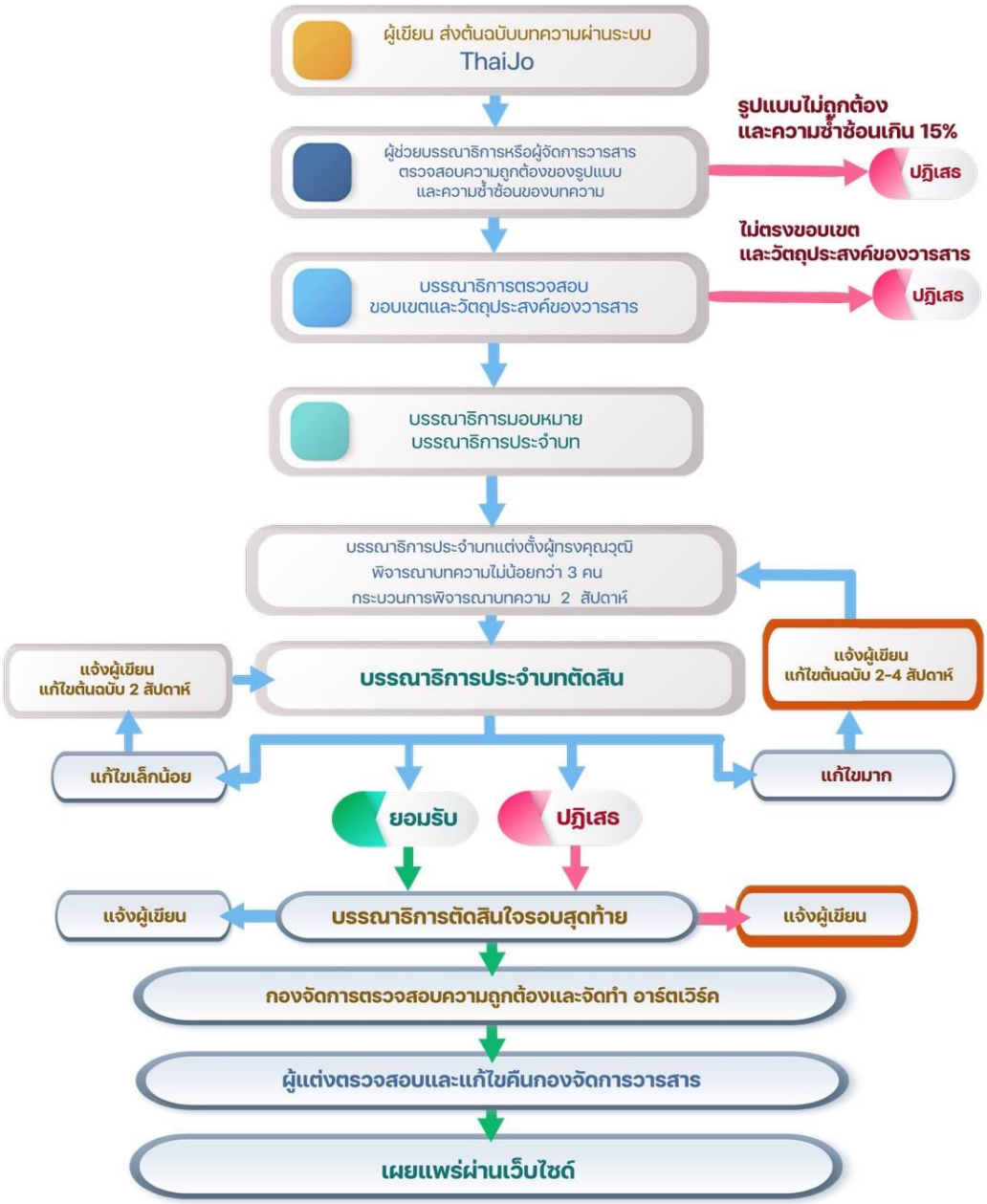
Robbins, S.P. & Judge, T.A. (2013). *Organisational Behavior* (15th ed.). Boston: Pearson.

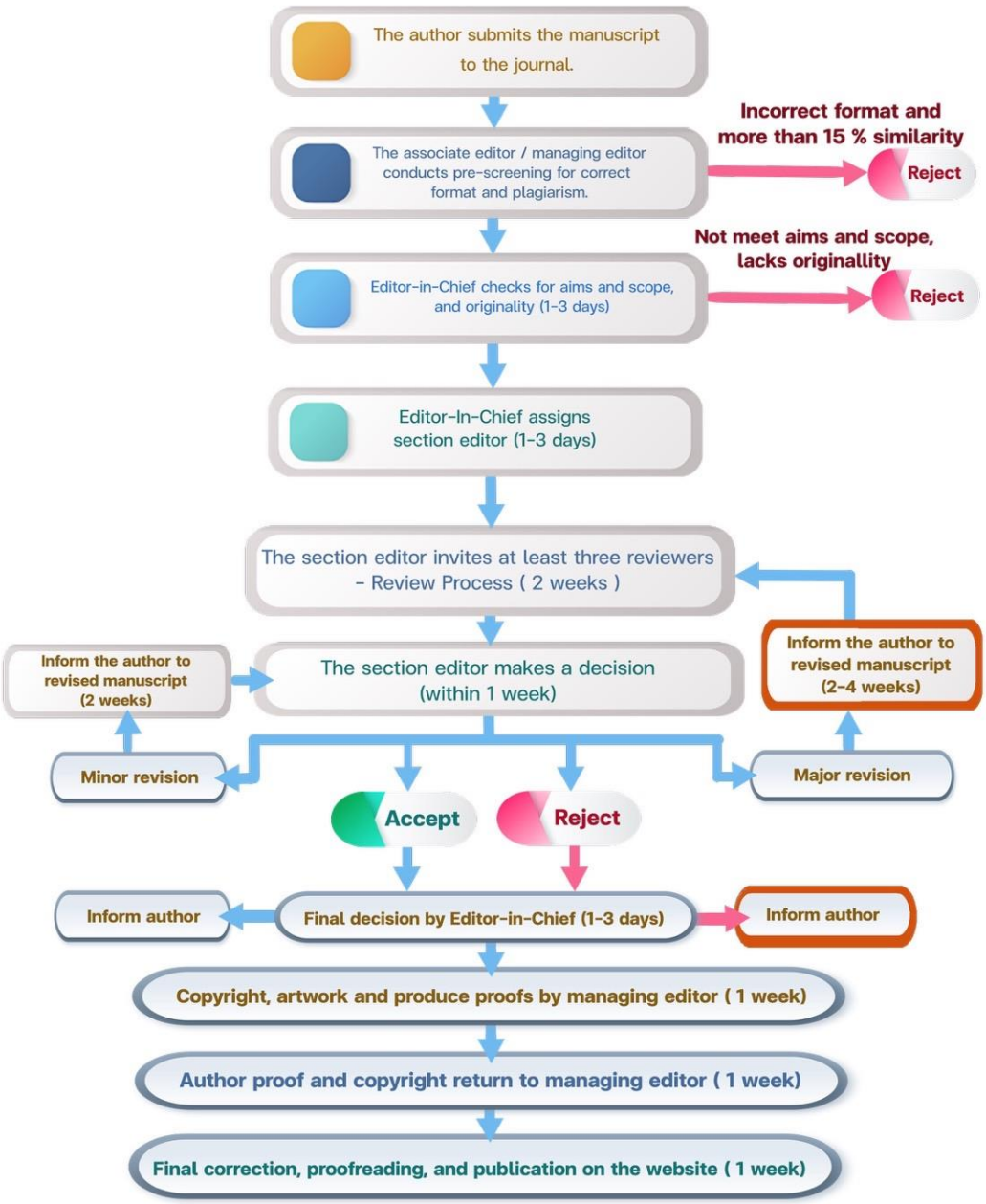
Monataraphadung, S. (2016). Creative conflict management. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science),* 6(2), 193-208.

McKenna, E. F. (2000). *Business psychology and organisational behaviour: A student's handbook* (3rd ed.). New York: Psychology Press.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

The author submits the manuscript to the journal.
The associate editor / managing editor conducts pre-screening for correct format and plagiarism.
Incorrect format and more than 15 % similarity
Reject
Editor-in-Chief checks for aims and scope, and originality (1-3 days)
Not meet aims and scope, lacks originallity
Reject
Editor-In-Chief assigns section editor (1-3 days)
The section editor invites at least three reviewers - Review Process (2 weeks)
The section editor makes a decision (within 1 week)
Inform the author to revised manuscript (2 weeks)
Inform the author to revised manuscript (2-4 weeks)
Minor revision
Major revision
Accept
Reject
Inform author
Final decision by Editor-in-Chief (1-3 days)
Inform author
Copyright, artwork and produce proofs by managing editor (1 week)
Author proof and copyright return to managing editor (1 week)
Final correction, proofreading, and publication on the website (1 week)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (องฺ.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือ*/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,*/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/*ชื่อสารานุกรม*/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์,*/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อวิทยานิพนธ์/*(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง/*(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สืบค้น วัน เดือน ปี,/จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./(Year)./*Title of Tripitaka*./ Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./(Year)./*Title of the book*/(Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.),/*Title of the book*/(xth ed.)./(pp-pp)./Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./(Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./(Year)./Title of Article./*Title of Journal*,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./(YY, MM DD)./Colum Name./*Title of Newspaper*./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./(Year)./*Title*/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./ Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiyaphum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./(YY, DD MM)./ Position./(Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./(Year)./*Title*/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhist centre.com/text/who-was-buddha.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง .....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย .....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https:/thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, “I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) .....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.